Чак Палагнюк

Задуха

FOLIO

Задуха
Чак Палагнюк

Чак Паланюк

задуха

Роман

Переклад
Володимира Горбатька

Харків
«Фоліо»
2011

Лампе, це тобі.
Назовсім

Розділ перший

Якщо ви збираєтеся це читати, то не треба.

Однаково через кілька сторінок вам захочеться відкласти книжку. Так що краще й не починайте. Кидайте. Кидайте, поки не пізно.

Рятуйтеся.

Подивіться програму — по телевізору напевно буде щось цікавіше. Або, якщо у вас стільки вільного часу, запишіться на вечірні курси. Вивчіться на лікаря. Зробіть із себе людину. Втіште себе — сходіть повечеряти до ресторанчика. Пофарбуйте волосся.

Роки йдуть, і ніхто з нас не молодіє.

Те, про що тут написано, вам не сподобається відразу. А далі буде ще гірше.

Це дурна історія про дурного хлопчиська. Дурна і правдива історія про недоумка, із яким ви точно не захотіли б знатися в реальному житті. Ось він, істеричний маленький засранець, зростом вам десь по пояс, із ріденьким світлим волоссячком, зачесаним на косий проділ. Ось воно, дрібне гаденя, — усміхається зі шкільних світлин: молочних зубів подекуди бракує, а нормальні зуби ростуть безладно. Ось він, у своєму ідіотському светрі в синю з жовтим смужку, подарунок на день народження, колись — найулюбленіший.

Нігті вічно обкусані. Улюблене взуття — кеди. Улюблена їжа — гівняні корн-доґи*.

Ось він, малолітній недоумок, — у викраденому шкільному автобусі, з мамою, по обіді. Вмостився на передньому сидінні, ясна річ, не пристебнувшись. Біля їхнього мотелю стоїть поліцейська машина, і мама жене із швидкістю шістдесят—сімдесят миль за годину.

Це історія про дурного малого пацючка, грубіяна і плаксія, який — можете навіть не сумніватися — був найгидкішою дитиною на світі.

Дрібний поганець.

Мама каже:

— Нам треба поспішати, — і вони мчать угору слизькою вузькою дорогою, задні колеса виляють по льоду. У світлі фар сніг здається синім. Синій сніг — від узбіччя до темного лісу.

І це все він винуватий. Тільки він. Маленький роздовбай.

Мама спиняє автобус, ледь-ледь не доїхавши до підніжжя скелястої гори, і світло фар упирається просто в білу площину, й вона каже:

— Далі ми не поїдемо. — Слова вириваються білими хмарками пари, великими-великими, і відразу зрозуміло, які сильні в неї легені.

Мама ставить автобус на ручне гальмо й каже:

— Виходь, але пальто залиш тут, в автобусі.

---

* Корн-доґи — *corn dogs*, сосиски в тісті, типу класичних хот-доґів, поверхня яких має специфічний рельєф, що нагадує за формою качан кукурудзи. Звідси й походить назва цієї страви. *Corn* у перекладі з англійської — кукурудза.

І ось цей маленький і нетямущий свинтус навіть не заперечує, коли мати ставить його просто перед автобусом. Цей підроблений Бенедикт Арнольд у мініатюрі* просто стоїть на місці, у світлі ввімкнених фар, і дає матері зняти з себе светр. Улюблений светр. Цей маленький ябеда просто стоїть напівголий у снігу, а мотор усе гуде й гуде, і звук відбивається луною в скелях, а мама зникла десь у нього за спиною — в холоді й темряві. Світло фар засліплює очі, і гул мотора перекриває сухе скреготіння дерев, які труться одне об одне гілками на вітрі. Повітря таке холодне, що дихати можна тільки впівсили; повітря бракує, і наш дрібний слизняк намагається дихати швидше.

Він не втікає. Він узагалі нічого не робить.

Мама говорить звідкілясь із-за спини:

— Тільки ти не обертайся.

Мама розповідає, що давним-давно, у Стародавній Греції, жила собі дуже красива дівчина, дочка гончаря.

Як завжди, коли мама виходить із тюрми й повертається, щоб забрати його, вони постійно в дорозі. Щоночі — в новому мотелі. Їдять у придорожніх закусочних і їдуть, їдуть і їдуть. Увесь день, щодня. Сьогодні в обід хлопчик накинувся на свій корн-доґ, поки той був іще занадто гарячим, і проковтнув його ледве не цілком, але корн-доґ застряв у горлі, й хлопчик не міг ні дихати, ні розмовляти. Мама підхопилася з-за столу й кинулася до нього.

Дві руки обхопили його ззаду, підняли над підлогою, і мама шепотіла:

---

* Бенедикт Арнольд (1741—1801) — герой Війни за незалежність, американський генерал, який став потім зрадником і запроданцем. В Америці його ім'я стало загальним іменем зрадника та запроданця.

— Дихай! Дихай, чорт забирай!

Потім хлопчик плакав, і весь ресторан зібрався навколо.

І ось тоді йому здалося, що їм і справді не байдуже, що він ледве не помер. Усі ці люди — вони обіймали його, гладили по голові. Всі його запитували: з тобою як, усе гаразд?

Здавалося, що це триватиме вічність. Усе було так, буцімто треба майже померти, щоб тебе полюбили. Буцімто треба зависнути на самому краю — щоб урятуватись.

— Ну, гаразд, — сказала мама й витерла рота, — виходить, я подарувала тобі життя, ще раз.

А потім офіціантка впізнала його по фотокартці на старому молочному пакеті, й вони з мамою поспішно пішли й повернулися до готелю, на швидкості сімдесят миль за годину.

Дорогою вони заїхали в магазин, і мама купила балончик чорної фарби.

І ось тепер — після всієї цієї скаженої гонки — вони приїхали незрозуміло куди, незрозуміло навіщо, посеред ночі.

Дурненький маленький хлопчик стоїть у світлі фар. Він чує, як у нього за спиною мама струшує балончик із фарбою, круглий камінець усередині балончика б'ється об стінки, і мама розповідає йому, що в тієї дівчини із Стародавньої Греції був коханий.

— Але юнак був із іншого краю, і йому треба було повернутися додому, — каже мама.

Чути шипіння, і хлопчик відчуває запах фарби. Мотор усе гуде й гуде, тепер — голосніше, і автобус злегка погойдується, перевалюючись із шини на шину.

І ось останньої ночі, коли дівчина та її коханий були разом, каже мама, дівчина засвітила лампу й поставила її так, аби тінь юнака лягла на стіну.

Шипіння фарби триває з перервами. Коротке шипіння, пауза. Шипіння довше, і знову пауза.

І мама розповідає, як дівчина обвела на стіні тінь коханого — щоб у неї хоч щось лишилося від їхнього кохання. Пам'ять про ці останні миті, коли вони були разом.

Наш плаксивий поганець просто стоїть, мружачись на світло від фар. Очі сльозяться, але коли він їх заплющує, однаково бачить сяюче світло — червоне-червоне — просто крізь зімкнені повіки, крізь свою власну плоть і кров.

І мама розповідає, що наступного дня коханий поїхав, але його тінь лишилася.

Тільки на секундочку хлопчик обертається назад, де мама обводить по контуру його безглузду тінь на скелі — але хлопчик стоїть далеко, й тому його тінь виходить на голову вища за маму. Його тонкі руки здаються міцними й великими. Короткі ноги витяглися, стали довгими. Вузькі плечі розвернулися широко-широко.

І мама каже йому:

— Не дивись. І не ворушись, а то все зіпсуєш.

І маленький плаксій знову повертається до світла фар.

Фарба шипить, а мама розповідає, що саме так винайшли живопис. До Стародавньої Греції ніякого мистецтва не було взагалі. А потім батько дівчини зліпив із глини фігуру юнака, за зразком контуру на стіні — й так винайшли скульптуру.

Мама говорить дуже серйозно:

— Мистецтво народжується тільки від горя. І ніколи — від радості.

Саме так з'явилися символи.

Хлопчик стоїть у світлі фар, тепер його б'є озноб, але він старається не ворушитись, а мама робить свою справу і говорить, звертаючись до величезної тіні, що коли-небудь він навчить людей усьому, чому його навчила вона. Повертати їм щастя. І навіть дещо краще за щастя: спокій.

І всі його поважатимуть.

Коли-небудь.

Це вже після того, як хлопчик дізнався, що Великоднього Зайця немає. Вже після Санта-Клауса, і Зубної Феї, і святого Крістофера, і законів Ньютона, і моделі атома Нільса Бора — але цей дурненький-дурненький хлопчик усе ще вірить мамі.

Коли-небудь, як хлопчик виросте великим, говорить мама тіні, він повернеться сюди, на це місце, й побачить, що виріс точно до тих контурів, які вона запланувала для нього сьогодні.

Голі руки хлопчиська вкрилися сиротами.

Він увесь тремтить од холоду.

І мама йому каже:

— Не тремти, чорт тебе забирай. Стій спокійно, а то все зіпсуєш.

І хлопчик намагається переконати себе, що йому тепло, але світло фар — хай і яскраве — не дає ніякого тепла.

— Мені потрібна чітка лінія, — каже мама. — Якщо тремтітимеш, то все змажеться.

І тільки згодом, через багато років, коли цей маленький невдаха закінчив із відзнакою коледж і вступив на медичний факультет Університету Південної Кароліни — коли йому було вже двадцять чотири й він навчався на другому

курсі, коли мамі поставили діагноз, і його призначили її опікуном, — тільки тоді до нього дійшло, до цього маленького шмаркатого ябеди, що вирости сильним, багатим і розумним — це тільки перша половина в історії твого життя.

А зараз у нього ломить вуха від холоду. Паморочиться в голові, дихання прискорене. Груди вкрилися сиротами. Соски затверділи від холоду, як два червоні прищі, і він каже собі, цей дрібний слизняк: *насправді, так мені й треба.*

І мама йому каже:

— Хоча б стій прямо.

Він розпростує плечі й уявляє, що світло від фар — це прожектор за спиною розстрільної команди. Запалення легенів — так йому й треба. Туберкульоз — так йому й треба.

Дивись також: гіпотермія*.

Дивись також: черевний тиф.

І мама йому каже:

— Завтра мене вже поруч не буде.

Мотор крутиться вхолосту, з вихлопної труби виривається синій дим.

І мама каже:

— Тому стій спокійно й не виводь мене з себе, а то я точно тебе відшльопаю.

І вже, звичайно, цей маленький шкода заслужив, аби його відшльопали. Все, що з ним відбувається, — це все справедливо. Так йому й треба, шмаркатому недоумкові, який і справді вірить, що все обов'язково буде краще. Колинебудь у майбутньому. Якщо ти вперто працюватимеш.

---

* Гіпотермія — загальне охолодження організму.

Якщо ти сумлінно вчитимешся. І швидко бігатимеш. Усе буде добре, і ти неодмінно чогось досягнеш.

Різкий порив вітру — сухий і колючий сніг осипається з дерев. Сніжинки колють вуха та щоки. Сніжинки тануть між шнурками черевиків.

— Ось побачиш, — каже мама, — це варте того, щоби трішечки постраждати.

Це буде історія, яку він розповідатиме своєму синові. Коли-небудь.

Та дівчина зі Стародавньої Греції, каже мама, вона більше не бачила свого коханого. Ніколи.

І дурний хлопчик дійсно вірить, що картина, скульптура або історія і справді здатні замінити тобі людину, яку ти любиш.

І мама каже:

— У тебе ще все попереду.

У це важко повірити, але дурненький маленький хлопчик — лінивий, смішний і недоладний — просто стоїть і тремтить од холоду, мружачись при світлі фар, і ні крапельки не сумнівається, що в нього все буде добре. Коли-небудь у майбутньому. Він поки ще не розуміє і зрозуміє ще дуже не скоро, що надія — це просто черговий перехідний період, який треба перерости. Він вірить, що це можливо — створити щось таке, що залишиться на віки.

Тепер лише при згадці про це він почувається ідіотом. Дивно навіть, як він прожив так довго.

Отже, якщо ви збираєтеся це читати, то не треба.

У цієї історії не буде доброго, сміливого, відданого героя. Герой цієї історії — не та людина, в яку можна закохатися.

Просто до відома: те, що ви збираєтеся читати, — це жорстка й безжальна історія запеклого наркомана. Тому що майже в усіх реабілітаційних центрах, розрахованих на дванадцять ступенів, четвертим пунктом стоїть завдання описати своє життя. В усіх подробицях. Кожний зрив, кожна провина, кожне паскудство, яке ти вчинив, треба все записувати. Повний опис твоїх гріхів. Таким чином, ти їх нібито усвідомлюєш. Для себе. І потім начебто більше не повторюєш. Принаймні намагаєшся не повторити. Такі програми існують для алкоголіків, наркоманів, ненажер і людей, які страждають на секс-залежність. Одержимих сексом.

Таким чином, у вас завжди є можливість повернутися в минуле — до найгірших моментів із вашого життя.

Тому що вважається: той, хто не пам'ятає свого минулого, приречений повторити його знов і знов.

Отож, якщо ви все-таки це читаєте... сказати по правді, це не з вашим розумом братися до цієї справи.

Той дурний маленький хлопчик, та холодна ніч, усе це — чергова маячня, аби було про що подумати під час сексу. Щоб довше не кінчити. Ну, то якщо ви хлопець.

Той дрібний засранець, якому мама сказала:

— Іще трішки, зовсім ледь-ледь. Потерпи. Постарайся не рухатися. Постарайся, і все буде добре.

Авжеж.

Мама сказала:

— Коли-небудь ти зрозумієш, що воно того варте. Я обіцяю.

І маленький безглуздий дурник, найвредніший на світі хлопчисько, просто стояв напівголий у снігу, ловив дрижаки

і дійсно вірив, що хтось і справді може пообіцяти щось настільки нездійсненне.

Тож якщо ви гадаєте, нібито вас це врятує...

Буцім і справді є щось, що вас урятує...

Це було останнє попередження.

Розділ другий

Коли я добираюся до церкви, на вулиці вже темно. Пускається дощ. Ніко чекає біля бокових дверей, аби хтонебудь їй відчинив. Вона мерзлякувато щулиться. На вулиці холодно.

— Ось, потримай поки що, — каже вона й суне мені в руку теплий жмутик шовку.

Вона каже:

— У мене немає кишень.

На ній — коротке півпальто зі штучної оранжевої замші з яскраво-оранжевим коміром. Із-під пальта вибивається поділ плаття у квітковому узорі. Ноги голі, без колготок. Вона піднімається сходами, незграбно ступаючи в своїх чорних туфлях на височенних шпильках.

Шматинка, яку вона мені дала, тепла й волога.

Це її трусики. І вона всміхається.

Всередині, за скляними дверима, якась жінка човгає шваброю по підлозі. Ніко стукає в скло й показує на годинника в себе на руці. Жінка занурює у відро швабру. Потім витягає, віджимає, прихиляє до дверей і лізе до кишені за ключами. Відмикає нам двері, кричить крізь скло:

— Ваша група сьогодні в кімнаті 234! У класі недільної школи!

Народ уже збирається. Під'їжджають машини, люди підіймаються сходами. Я пхаю трусики Ніко до кишені. Всі з нами вітаються, ми вітаємось із усіма. Вірте чи не вірте, але ви всіх їх знаєте.

Ці люди — живі легенди. Всі ці чоловіки й жінки — ви про них чули. Не могли не чути.

У 1950-х одна провідна компанія з виробництва пилососів унесла невелике вдосконалення в дизайн. Вони помістили у всмоктувальний шланг маленький обертовий пропелер, і він розрізає нитки, собачо-кошачу шерсть і взагалі всяке сміття, яке може забити шланг.

Так, ідея була непогана.

А що з неї вийшло? Багатьом із цих чоловіків довелося звертатись у травмопункт із покаліченим членом.

В усякому разі, так подейкують.

Або ось іще стара міська легенда про симпатичну домогосподарку, якій друзі та родичі вирішили влаштувати сюрприз на день народження. Вони всі нишком зібралися в далекій кімнаті, а коли всім натовпом посунули до вітальні з криками «З днем народження!», вони виявили, що винуватиця торжества лежить напівгола на канапі, а цуцик — улюбленець усієї сім'ї — лиже її між ногами, де намазано арахісовою олією...

Так ось, це було насправді.

Або та легендарна жіночка, що полюбляла робити мінет хлопцям, коли вони за кермом, тільки одного разу її кавалер утратив керування й так різко вдарив по гальмах, що вона відкусила йому половину. Я особисто знаю обох.

Всі ці чоловіки та жінки — вони всі тут.

Саме через них у кожному травмопункті серед хірургічних інструментів обов'язково є дриль із алмазним свердлом. Аби просвердлювати дірки в товстих денцях скляних пляшок із-під шампанського чи содової. Тому що поки не просвердлиш дірку, пляшку не вийняти — через тиск.

Люди приходять до травмопункту серед ночі й заявляють, що оступились і впали просто на кабачок, або на лампочку, або на ляльку Барбі, або на більярдну кулю, або на домашнього пацюка, який так недоречно потрапив під ноги.

Дивись також: більярдний кий.

Дивись також: плюшевий хом'ячок.

Вони постійно сковзаються в душі й падають точнісінько задом на густо змащену жирним кремом пляшечку з шампунем. Вічно на них нападають на вулиці збоченці-маніяки й ґвалтують за допомогою свічок, бейсбольних м'ячів, зварених круто яєць, електричних ліхтариків і викруток, які тепер треба вийняти. Я знайомий із кількома хлопцями, які застрявали в зливних отворах своїх джакузі.

Уже в коридорі, на півдорозі до кімнати 234, Ніко відводить мене вбік — до стіни. Очікує, поки повз нас пройдуть якісь люди, й каже:

— Я знаю тут одне місце, куди можна піти.

Решта заходять до класу недільної школи, і Ніко всміхається їм услід. Вертить пальцем біля скроні — міжнародний жест, який означає «от недоумки», — і каже:

— Невдахи.

Вона тягне мене до дверей, на яких написано «Ж».

Серед народу, який заходить зараз до кімнати 234, є вдавані лікарі, які полюбляють докладно розпитувати

чотирнадцятирічних школярок про те, який вигляд має їхня піхва.

Є серед них одна дівчина із групи підтримки шкільної спортивної команди, в якої одного разу роздуло живіт, і лікарі викачали з неї фунт сперми. Її звати Лу-Енн.

Хлопця, який, сидячи в кінотеатрі, засунув член у дірку в коробці з попкорном, де вищезгаданий член благополучно застряв, звати Стів, і зараз він сидить за розмальованою партою в класі недільної школи, втиснувши свій немічний зад у дитячий пластиковий стільчик.

Усі ці люди, що ви їх сприймаєте як анекдотичних персонажів. Вам смішно? Ну так смійтесь.

Усі вони — звичайнісінькі сексуальні маніяки.

Усі ці люди, яких ви сприймаєте як вигаданих героїв, — вони справжні. У кожного є обличчя та ім'я. Сім'я та робота. Університетський диплом і досьє арештів.

У жіночому туалеті Ніко тягне мене на холодну кахляну підлогу, присідає наді мною навпочіпки і виймає моє оте саме із штанів. Вільною рукою вона трохи підводить мені голову і впивається губами мені в губи. Її язик б'ється у мене в роті. Великим пальцем вона розмазує мастило по моїй головці. Я вже збуджений і готовий. Вона стягує мої джинси на стегна. Задирає поділ свого квітчастого плаття. Її очі заплющені, голова злегка закинута. Вона сідає на мене верхи і щось шепоче, уткнувшись губами мені в шию.

Я кажу:

— Ти така красива.

Ніко злегка відсторонюється, пильно дивиться й каже:

— І що це значить?

І я кажу:

— Я не знаю. Мабуть, нічого, — кажу. — Забий.

Кахлі пахнуть дезинфекційним розчином. Кахлі шершаві й жорсткі під моїм голим задом. Стелю також викладено кахлями. Вентиляційні решітки забиті пилюкою. Від іржавого металевого контейнера для використаних серветок пахне затхлою кров'ю.

— А записка про звільнення в тебе з собою? — запитую я і клацаю пальцями.

Ніко злегка підводиться і знову опускається на мене, підводиться і знову опускається. Її голова, як і раніше, закинута, очі так само заплющені. Вона лізе за пазуху, дістає складений аркуш блакитного паперу і впускає його мені на груди.

Я кажу:

— Гарна дівчинка, — і дістаю ручку з кишені сорочки.

Ніко трохи підводиться з кожним разом ледь вище і опускається жорсткіше. Злегка розгойдується вперед-назад. Угору-вниз, угору-вниз.

— Розвернися, — кажу я. — Розвернись.

Вона напіврозплющує очі й дивиться на мене зверху вниз, я верчу ручкою в повітрі, начебто розмішую цукор у каві. Зернисті кахлі врізаються в спину навіть крізь сорочку.

— Розвернись, — кажу. — Давай, дитинко.

Ніко заплющує очі й підбирає поділ обома руками. Потім переносить одну ногу в мене над животом, а другу перекидає мені через ноги. Вона так само сидить на мені верхи, але тепер спиною до мене.

— Добре, — кажу я й розгортаю блакитний аркуш. Розправляю його в неї на спині й розписуюсь унизу, в графі

«поручитель». Крізь плаття відчуваю, як випирає застібка ліфчика — еластична смужка з п'ятьма-шістьма крихітними металевими гачками. Я відчуваю, як випирають її ребра — крізь товстий шар мускулатури.

Просто зараз у кімнаті 234 сидить подружка кузена вашого ліпшого друга, та сама дівчина, яка ледве не померла, вдовольняючи себе важелем перемикання передач у «форді пінто», коли наїлася шпанської мушки. Її звати Менді.

І хлопець, який проник до гінекологічної лікарні під виглядом лікаря й затіяв огляд пацієнток.

І дядько, що роз'їжджає по різних готелях і ранками вдає сплячого — голий поверх покривала, — дожидаючись покоївки.

Усі ці горезвісні приятелі знайомих наших друзів... вони всі там.

Чоловік, покалічений електричним доїльним апаратом, — його звати Ґовард.

Дівчина, яка повісилася голою на перекладині для душового запинала й ледве не померла від аутоеротичної асфіксії, — це Пола, і вона закінчена сексоголічка.

Привіт, Поло.

Дай мені свої підземні зонди. Свої проблискові маяки.

Ексгібіціоністка, зовсім гола під плащем.

Дядьки, що встановлюють мініатюрні відеокамери в жіночих сортирах.

Хлопець, який втирає свою сперму в клапани депозитних конвертів біля банкоматів.

Вуайєристи. Німфоманки. Похітливі старі. Онаністи.

Сексуальні маніяки-маніячки. Злі та страшні хохи, якими мами лякали нас у дитинстві.

Ми всі тут. Живі та нездорові.

Це світ сексуальної залежності на дванадцять ступенів. Світ хворобливого потягу. Зухвалої сексуальної поведінки. Щовечора вони зустрічаються в задній кімнаті в якій-небудь церкві. В конференц-залі якого-небудь громадського центру. В кожному місті. Щовечора. Вони навіть проводять віртуальні конференції в Інтернеті.

Мій ліпший друг Денні — ми познайомилися на зборах сексоголіків. Денні вже дійшов до того стану, коли йому було необхідно мастурбувати по п'ятнадцять хвилин щодня, аби не загнутися від сперматоксикозу. Врешті-решт він уже просто не міг стискати руку в кулак і почав усерйоз побоюватися, що в перспективі йому може стати зле від такої кількості вазеліну.

Він хотів перейти на який-небудь лосьйон, але всі засоби для пом'якшення шкіри в цьому разі виявилися неефективними.

Денні та всі ці люди, яких ви вважаєте збоченцями, або безумцями, або хворими маніяками, — вони всі тут. Ми збираємося, щоб поговорити. У нас небагато можливостей поговорити про себе відверто.

Тут — повії й ув'язнені, що вчинили нетяжкі злочини на сексуальному ґрунті, яких випустили на три години з тюрми. Пліч-о-пліч із жінками, які полюбляють, коли їх ґвалтують кілька чоловіків одночасно, і мужчинами, які мастурбують біля книжкових стендів літератури «для дорослих». Вуличні повії та їхні клієнти — усі гуртома́. Тут. Розбещувачі малолітніх і розбещені малолітні — гуртома́.

Ніко здіймає свій пишний білий зад і різко опускається на мене. Вгору-вниз. Угору-вниз. Тугі стінки піхви стиску-

ють мене щільно-щільно. Вгору-вниз. М'язи в неї на руках напружуються все сильніше. Вона тримає мене за стегна. Стегна вже оніміли й побіліли.

— Тепер ми з тобою вже знаємо одне одного, — кажу я. — Ніко? Я тобі подобаюсь?

Вона обертається до мене:

— Коли ти станеш лікарем, ти зможеш виписувати рецепти на що завгодно, так?

Авжеж. Якщо тільки повернуся до інституту. Медичний диплом — річ корисна. Себто — дуже сприяє численним статевим зносинам: дівчатка самі під тебе лягають і ще чергу займають. Я кладу руки на стегна Ніко. Мабуть, аби допомагати їй підійматися. Вона кладе руки поверх моїх рук. Пальці в неї м'які та прохолодні.

Вона каже, не оглядаючись на мене:

— Ми тут із подружками побились об заклад, одружений ти чи ні. Вони кажуть, що, мабуть, одружений.

Я мну в руках її гладенький білий зад.

— І на скільки побились об заклад? — запитую.

І ще кажу, що подружки, можливо, мають рацію.

Уся річ у тім, що мужчина, вихований матір'ю-одиначкою, одружений уже від народження. Я не знаю, як це пояснити, але поки твоя мати жива, тобі здається, що решта жінок, які з'являються у твоєму житті, не можуть бути чимось значнішим, аніж просто коханки.

У сучасній інтерпретації міфу про Едіпа мати вбиває батька й лягає з сином.

Із матір'ю не розлучишся.

І її не вб'єш.

І Ніко каже:

— Що ти маєш на увазі — *решта жінок*? Господи, про скількох ідеться? — Вона каже: — Добре, що ми користуємося резинкою.

Для повного списку моїх сексуальних партнерш мені треба звіритись із записами для четвертого ступеня. Зі своїм аморальним описом. Інвентаризацією. З повною історією моєї одержимості — без купюр і цензури.

Якщо тільки я її завершу. Коли-небудь.

Для всіх цих людей, що зібралися зараз у кімнаті 234, робота за реабілітаційною програмою, розрахованою на дванадцять ступенів на зборах сексоголіків — це дійсно спосіб зрозуміти себе й вилікуватися... ну, загалом, ви розумієте.

Для мене це мов курси з підвищення кваліфікації. Корисні поради. Нова техніка. Порадник — як, де і з ким — і так, як ти навіть мріяти не міг. Нові знайомства. Коли ці люди розповідають про своє життя — це, чорт забирай, чудово. Плюс до того сюди ходять дівчата з тюрми, яких випускають на три години, щоб вони відвідали сеанси групової терапії для секс-залежних.

Ніко — одна з таких дівчат.

Вечір середи — це Ніко. Вечір п'ятниці — Таня. Недільні вечори — Ліза. Вона вся жовта від нікотину, навіть пітніє рідким нікотином. Ліза постійно кашляє. І вона така худюща, що я майже можу зімкнути руки в неї на талії. Таня вічно тягає з собою які-небудь сексуальні іграшки, як правило — ділдо або нитку латексного намиста. Сексуальний еквівалент сюрпризу в коробці з вівсяними пластівцями.

Я десь читав, що красива жінка — це радість назавжди. Але на своєму власному досвіді я переконався, що

навіть щонайпрекрасніша жінка — це радість години на три максимум. Тому що потім вона неодмінно захоче тобі розповісти про свої дитячі травми. Найприємніше в цих тюремних дівчатах — це коли ти крадькома дивишся на годинника й бачиш, що вже за годину вона повернеться до себе в тюрму.

Та ж історія про Попелюшку, тільки опівночі вона перетворюється на злочинницю, що втекла з тюрми.

Я не те щоб не люблю цих жінок. Я їх люблю — як люблять краль із розгорток непристойних журналів, порновідео, Інтернет-сайтів для дорослих. Для сексоголіка тут — вагон любові. І Ніко також мене не особливо любить.

Любов — це романтика. А йдеться не про романтику, йдеться просто про чергову нагоду. Коли щовечора дві дюжини сексоголіків збираються за одним столом — у цьому немає нічого дивного.

Плюс іще книжки з порадами, як вилікуватися від секс-залежності, які тут продають. Просто скарбниця безцінних порад на тему: сто один спосіб, як ви мріяли злягтися, але не знали — як. Ясна річ, усі вони пишуться для того, щоб допомогти тобі усвідомити, що ти — секс-джанкі. Зазвичай наводиться список «якщо ви робите щось із перерахованого нижче, то ви скоріше за все сексоголік». Серед цих корисних підказок:

Ви прорізаєте дірки на плавках або трусах купальника, так, аби видно було геніталії?

Ви заходите в прозору телефонну будку із розстібною ширінкою або блузкою й удаєте, що розмовляєте по телефону, і при цьому стоїте так, аби перехожі бачили вашу білизну?

Ви бігаєте на вулиці без бюстгальтера або без щільної білизни, що облягає, щоби привернути увагу сексуальних партнерів?

Мої відповіді на всі запитання: *Раніше — ні, але тепер — так.*

Тим паче що тут, якщо ти збоченець — це не твоя провина. Сексуальна манія і зухвала сексуальна поведінка — це не обов'язково сунути кожній стрічній свій член, аби вона тобі відсмоктала. Це хвороба. Це фізична залежність, яку скоро мають внести до «Довідника статистичної діагностики» під певним кодом, і лікування входитиме до медичного страхування.

Ось один цікавий факт: навіть Білл Вілсон, засновник Товариства анонімних алкоголіків, не зумів подолати свого потягу до сексу на стороні й усе своє життя зраджував дружину й катувався усвідомленням провини.

Ось одна цікава гіпотеза: секс-залежні люди дійсно підсідають на гормони, які виробляються в організмі під дією постійного сексу. Під час оргазму в гіпоталамічній ділянці головного мозку виробляються ендорфіни, білкові гормони, які знімають біль і діють як природні транквілізатори. Насправді сексоголікам потрібний не секс — їм потрібні ендорфіни. У секс-залежних од народження занижений природний рівень моноаміноксидази. Насправді їм потрібен пептид фенілетиламін, який виробляється в моменти небезпеки, пристрасної закоханості, ризику та страху.

Для сексуально залежних чийсь член, цицьки, зад, клітор, язик — це як доза героїну. Завжди під рукою, завжди готова до вживання. Ми з Ніко любимо одне одного, як джанкі любить свою дозу.

Ніко різко опускається вниз, так що мій прутень б'ється об передню стінку її піхви. Вона облизує два пальці й тре собі клітор.

— А що коли ввійде прибиральниця? — кажу я.

— Було б здорово, — каже Ніко. — Це так збуджує.

Я уявляю собі, як од наших із нею вправ на навощених кахлях залишиться сяюча пляма. Я дивлюся на ряд раковин. Лампи денного світла блимають, і на хромованих трубах під кожною раковиною — відображення Ніко. Її довга шия, закинута голова. Очі заплющені. Дихання уривчасте й нерівне. Її пишні груди, обтягнуті тканиною в горошок. Кінчик язика стирчить із рота. Її секреції — обпікаюче гарячі.

Аби не кінчити так одразу, я кажу:

— А ти розповіла про нас батькам?

І Ніко каже:

— Вони хочуть із тобою познайомитись.

Я думаю, що б сказати ще, та це не важливо. Підійде що завгодно. Клізми, тварини, оргії, будь-яка брудна непристойність — тут нікого нічим не здивуєш.

У кімнаті 234 йде порівняння «воїнських подвигів». Усі говорять по черзі. Це — перша частина зборів. Начебто розігрівальна.

Потім ведучий прочитає уривок із якої-небудь книжки, і почнеться обговорення сьогоднішньої теми. Кожен працює над однією з дванадцяти ступенів. Перший ступінь — визнати, що ти абсолютно безпомічний. Що ти — закінчений сексоголік і вже не можеш зупинитися. Перший ступінь — розповісти про свою залежність у всіх непривабливих і соромітних подробицях. Не втаюючи нічого.

Сексуальна заклопотаність — та ж сама наркоманія. Ти начебто розумієш, що це погано. І навіть намагаєшся зав'язати. Але потім однаково зриваєшся. Всякий придушений імпульс рано чи пізно прорветься. Поки не знайшлося нічого, за що можна боротись, можна боротись і проти чогось. Усі ці люди, які б'ють себе кулаком в груди і кричать, що хочуть позбутися своїх нездорових позивів до сексу, — ви їх не слухайте. Я маю на увазі: що може бути кращого за секс?!

Навіть найбезглуздіший і невмілий мінет — це однаково ліпше, ніж, скажімо, понюхати прекрасну троянду... або побачити неймовірний захід сонця. Або почути радісний дитячий сміх.

Я впевнений, що навіть найкращий, найпроникливіший вірш однаково не зрівняється з п'янким, гарячим, вибуховим оргазмом.

Писати картини, створювати опери — треба ж чимось зайнятися, поки тобі не трапиться чергова особа протилежної статі, яка також навіть дуже не проти.

Якщо ви раптом виявите щось краще за секс, одразу телефонуйте мені. Або пишіть на пейджер.

Усі ці люди, які зараз зібрались у кімнаті 234, — вони не Ромео, не Казанови і не Дон Жуани. Не Саломеї і не Мата Харі. Це звичайнісінькі люди. Не красені й не виродки. Ви з ними бачитеся щодня. Живі легенди, які їздять із вами в одному ліфті. Які подають вам каву. Ці міфологічні істоти перевіряють у вас квитки у громадському транспорті. Переводять у готівку ваші чеки. Підносять святе причастя.

На підлозі в жіночому сортирі, під Ніко, я кладу руки за голову.

Зараз у мене немає проблем. Тобто взагалі ніяких. Ні матері. Ні рахунків із лікарні. Ні гівняної роботи в музеї. Ні кращого друга-недоумка. Нічого.

Я нічого не відчуваю.

Аби подовжити це блаженне забуття, щоб не кінчити просто зараз, я говорю Ніко, яка вона красива, яка солодка і як вона мені потрібна. Її шкіра і волосся. Щоб подовжити задоволення. Бо коли все закінчиться, я вже не скажу нічого такого. Коли все закінчиться, ми з нею відразу ж зненавидимо одне одного. Коли ми отямимося — замерзлі, спітнілі — на підлозі в жіночому сортирі, коли ми дістанемо свої оргазми, нам не захочеться навіть дивитись одне на одного.

Ми відразу ж зненавидимо одне одного.

А ще більше — себе.

Тільки в ці хвилини я можу бути людяним.

Тільки в ці хвилини я не почуваюся самотнім.

Ніко скаче на мені вгору-вниз. Вона каже:

— Так коли ти мене познайомиш із мамою?

І я кажу:

— Ніколи. Тобто це в принципі неможливо.

І Ніко каже, вся стікаючи гарячими соками:

— Вона що, в тюрмі? Чи в психушці?

Ага. Скільки себе пам'ятаю.

Вірний спосіб обламати мужика з оргазмом — заговорити про маму під час сексу.

І Ніко каже:

— Чи вона померла?

І я кажу:

— Ну, майже.

Розділ третій

Тепер, коли я приходжу провідати маму, я навіть і не прикидаюся, що я — це я.

Чорт забирай, я навіть не прикидаюся, що я себе знаю.

Раніше — так, тепер — ні.

Тепер у мами одне заняття: вона худне. Від неї майже нічого не лишилося. Вона така худа — як лялька-маріонетка. Як який-небудь монстр-дистрофік із фільму жахів. Її жовтої шкіри вже не вистачає на те, щоб умістити людину всередині. Її тонкі лялькові ручки завжди лежать поверх ковдри і скубуть шерстинки. Її голова, що зсохлася, погрожує розсипатися в порох навколо соломинки для пиття в неї в роті. Коли я приходжу до неї як я — тобто як Віктор Манчіні, її син Віктор, — ці візити не тривають і десяти хвилин. Вона майже відразу дзвонить, викликає чергову медсестру. А мені говорить, що втомилась.

Але одного разу вона чомусь вирішує, що я — Фред Гастінґс, державний захисник*, який кілька разів захищав її в суді.

Вона сяє вся, побачивши мене, і відкидається на подушки й каже, похитуючи головою:

— О, Фред. — Вона каже: — Так, на цих коробках із фарбою були мої відбитки пальців. Я згодна, що це було ризиковано й необачно, але погодься — це була чудова соціополітична акція.

---

* Державний захисник — адвокат, призначений судом у разі бідності підсудного.

Я говорю, що на відеозаписові з камери у магазині це мало інший вигляд.

Плюс іще — звинувачення в кіднепінгу. Все записано на відео.

Вона сміється — насправді сміється — й каже:

— Фреде, ти зробив велику дурницю, коли взявся мене захищати.

Вона говорила ще півгодини. В основному про той інцидент із фарбою для волосся, який неправильно зрозуміли. Потім попрохала мене принести їй газету з кімнати відпочинку.

У коридорі стоїть жінка-лікар. У білому халаті і з текою в руках — тобто навіть не з текою, а з такою дощечкою із затискачем, який тримає папір. У неї довге темне волосся, зібране на потилиці в пучок. Вона не нафарбована, тож шкіра в неї на обличчі має вигляд просто шкіри. У нагрудній кишені халата — окуляри в чорній оправі.

— Ви — лікар, що лікує місіс Манчіні? — запитую я.

Жінка-лікар дивиться у свої папери. Потім дістає окуляри, надіває їх, дивиться ще раз. При цьому вона повторює собі під ніс:

— Місіс Манчіні, місіс Манчіні, місіс Манчіні...

Однією рукою вона тримає дощечку, другою рукою — клацає кульковою ручкою зі стержнем, який прибирається.

Я кажу:

— Вона, як і раніше, втрачає вагу?

Шкіра проділу в лікарки у волоссі, шкіра в неї за вухами — така чиста, біла. Мабуть, і в інших місцях, де немає засмаги, вона така сама. Якби жінки знали, на які думки наводять чоловіків їхні вуха — міцні м'ясисті краєчки, тінь під

складочкою нагорі, плавні контури, що ведуть по спіралі до тісної тугої темряви всередині, — більшість жінок носили б такі зачіски, щоб їх закривати. Тобто — вуха.

— Місіс Манчіні, — каже жінка-лікар, — необхідно поставити зонд для штучного годування. Вона відчуває голод, але вона забула, що це означає. Тому вона й не їсть.

Я кажу:

— І скільки такий зонд коштуватиме?

— Пейдж? — гукає медсестра з іншого кінця коридора.

Жінка-лікар пильно дивиться на мене — я в коротких штанях і сюртуку, в напудреній перуці, панчохах і туфлях із величезними пряжками — і каже:

— І кого ви з себе розігруєте?

Медсестра гукає:

— Міс Маршалл?

Я міг би їй розповісти про свою роботу, але це забере багато часу.

— Я, як би це сказати, оплот колоніальної Америки перших років.

— Тобто? — уточнює вона.

— Слуга-ірландець.

Вона просто дивиться на мене, потім киває. Опускає погляд на свої папери.

— Або ми ставимо їй зонд, — каже вона, — або вона помирає з голоду.

Я дивлюся в темну потайну місцинку в неї у вусі й кажу:

— Можливо, є ще якісь варіанти.

Медсестра в тому кінці коридора кричить, узявшись в боки:

— Міс Маршалл?

Лікарка морщиться. Підводить угору вказівний палець, перебиваючи мене на півслові, й каже:

— Послухайте, зараз мені треба закінчити обхід. Давайте ми поговоримо з вами, коли ви приїдете наступного разу.

Вона йде в той кінець коридора, де на неї чекає медсестра, й каже на ходу:

— *Сестро* Гільман. — Вона говорить швидко-швидко, так що слова натикаються одне на одне. — Ви могли б принаймні виявити повагу й називати мене *доктор Маршалл*. Тим паче перед *відвідувачем. Тим паче* якщо ви зібралися кричати через увесь коридор. Не така вже й велика люб'язність, справді, *сестро* Гільман, але мені здається, я заслуговую на шанобливе до себе ставлення, і ще мені здається, що коли ви самі почнете поводитися професійно, то вам одразу ж стане простіше працювати в колективі...

Коли я повертаюся з газетою, мама вже спить. Її жахливі жовті руки складені на грудях. На зап'ясті — лікарняний браслет. Запаяна смужка пластмаси.

Розділ четвертий

Як тільки Денні нахиляється, його перука падає в грязюку. Дві сотні японських туристів регочуть. Хтось підбирається ближче, щоби зняти його голений черепок на відеокамеру.

Я кажу:

— Вибач, — і підбираю перуку. Вона вже далеко не біла й добряче припахає. Що, зрештою, й не дивно — вся площа загиджена псами й буквально тоне в курячому посліді.

Позаяк Денні стоїть, скорчившись у три погибелі, краватка теліпається в нього перед носом і заважає бачити.

— Слухай, друже, — мовить Денні. — Ти мені розповідай, що відбувається, а то ні біса не видно.

Ось він я — «оплот колоніальної Америки перших років».

Чого тільки люди не роблять заради грошей.

На краю міської площі стоїть лорд-губернатор колонії, високоповажний Чарлі. Стоїть, спостерігає за нами. Руки схрещені на грудях, ноги розставлені футів на десять. Молочниці діловито снують по площі з відрами молока. Шевці, як і належить, шиють чоботи. Коваль стукає молотом по ковадлу, на якому — все той же шматок металу. Він, як і всі інші, вперто удає, що не дивиться на Денні, який знову потрапив у колодки — біля ганебного стовпа в центрі площі.

— Піймали мене, я жуйку жував, — каже Денні, звертаючись до моїх ніг.

Він стоїть зігнувшись, і в нього течуть шмарклі. Він шморгає носом.

— Цього разу, — каже він і шморгає носом, — лорд-губернатор точно виступить на міській раді. З приводу мене.

Я опускаю верхню дерев'яну половину колодок — обережно, щоб не прищемити йому шию.

— Прости, приятелю, — кажу я, — вона, зараза, холодна.

Потім обертаю ключ у висячому замку на колодках і дістаю з кишені носову хустку.

У Денні з носа звисає шмаркля — прозора крапелька. Я підношу йому до носа хустку й кажу:

— Сякай.

Денні сякає. Я відчуваю, як його соплі хлюпають у хустці.

Хустка вся липка і страшенно брудна, але я не можу запропонувати Денні чисту одноразову серветку — інакше я буду наступним на черзі, кого дисциплінарно покарають. Тут кожна дрібниця може стати значним проколом.

На голеній його маківці хтось вивів яскраво-червоним фломастером: «Відсмокчи в мене», — так що я струшую його брудну смердючу перуку і сяк-так надіваю її, щоб закрити непристойний напис. Тільки перука вся промокла, й коричнева рідина тече по обличчю Денні й капає в нього з носа.

— Тепер мене точно виженуть, — каже він і шморгає носом.

Йому холодно, він увесь дрижить.

— Слухай, друже, — каже він, — щось мені в спину дме. Подивись там, еге? Здається, в мене сорочка висмикалась із штанів.

Авжеж, висмикалась. І штани злегка спустилися. Так що туристи вже знімають його напівголий зад із усіх ракурсів. Лорд-губернатор витріщається на все вилупленими очима, а туристи знімають, як я беру Денні за пояс і підтягую йому штани.

Денні каже:

— Що добре, коли постійно стирчиш у колодках, — каже він, — що я вже три тижні тримаюся. — Він каже: — Так я хоча б не бігаю кожні півгодини до нужника, щоб там нишком помастурбувати.

І я кажу:

— Ти обережніше, друже. Таке вимушене стримування — також погано. Вибухнеш коли-небудь, і абзац.

Я беру його ліву руку й замикаю її в колодках. У нього на зап'ястях і навколо шиї — смуги білої незасмаглої шкіри.

— У понеділок, — каже він, — я забув зняти годинника й так і прийшов.

Перука знову падає в грязюку. Краватка, залита шмарклями, теліпається в нього перед носом і б'є по обличчю. Японці сміються, нібито ми з Денні показуємо виставу — заздалегідь одрепетируваний номер.

Лорд-губернатор стежить за нами на предмет виявлення історично недоречної поведінки, щоб порушити питання на міській раді про вигнання нас із Денні з міста. Нас просто виведуть за міські ворота й кинуть там, беззахисних і безробітних, на розтерзання дикунам-індіанцям.

— У вівторок, — каже Денні, звертаючись до моїх ніг, — губернатор помітив, що в мене на губах бальзам. А в мене губи потріскались, от я й намазав зранку.

Щоразу, коли я піднімаю цю блазенську перуку, вона стає все важчою. Цього разу я стукаю нею об ногу, щоб витрусити хоча б частину води, і сяк-так надіваю її на Денні.

— Сьогодні вранці, — каже Денні, шморгаючи носом, — хазяйка Лендсон застукала мене з сигаретою за молитовним домом. І поки я стояв тут у колодках, якийсь мізерний дебіл зірвав із мене перуку й написав у мене на макітрі цю гидоту.

Я знову дістаю хустку й витираю йому обличчя.

Чорні з білим курчата — одноокі або безокі, — курчата-каліки снують під ногами й намагаються клювати пряжки у мене на черевиках. Коваль гамселить величезним молотом

по шматку металу, два швидких удари і три коротких, два швидких і три коротких — впізнаю цей ритм. Басова партія до однієї давньої пісні «Radiohead». Здається, він зовсім зсунувся з глузду у своєму екстазі.

Я бачу маленьку молочницю на ім'я Урсула і трясу кулаком у себе над промежиною — міжнародний жест для позначення мінету. Вона густо червоніє під своїм накрохмаленим білосніжним чепцем і крадькома показує мені середній палець. Після чого йде мастурбувати вим'я якоїсь щасливої корови. До речі, я точно знаю, що вона дозволяє міському констеблю себе полапати. Тому що одного разу він дав мені понюхати палець.

Навіть із такої відстані, навіть крізь щільний дух кінського гною я відчуваю запах трави, що струмує від неї густими клубами.

Цілий день збивати масло, доїти корів... вже хто-хто, а молочниці можуть як слід відмастурбувати.

— Хазяйка Лендсон — та ще сука, — кажу я Денні. — Святий отець мені говорив, що вона заразила його генітальним герпесом.

Так, від дев'ятої до п'ятої вона — нова аристократка, янкі блакитної крові, але всі знають, що в коледжі в Спрінберзі її перетрахала вся футбольна команда, і що в коледжі її називали «Лампріні, біжи підмийся».

Цього разу перука втримується на місці. Лорд-губернатор припиняє на нас витріщатись і заходить до будинку митниці. Туристи вже розходяться — в пошуках нових об'єктів для зйомок. Пускається дощ.

— Слухай, друже, ти йди, — каже Денні. — Ти ж не зобов'язаний зі мною тут стояти.

Черговий паскудний день у вісімнадцятому столітті.

Якщо ти носиш сережки, тебе відправляють до тюрми. Фарбуєш волосся? Пірсуєш ніс? Користуєшся дезодорантом? Навпростець у тюрму. Не лізь на «Старт!». Не лізь на «Старт!» Не накопичуй лайно*.

Високоповажний лорд-губернатор саджає Денні в колодки не менше двох разів на тиждень — за те, що Денні жує тютюн, душиться одеколоном, голить голову.

У 1730-х ніхто не носив еспаньйолок, дорікає він Денні.

На що Денні йому відповідає:

— Можливо, справжні круті хлопці якраз і носили.

І знову — в колодки.

Ми з Денні жартуємо, що наша дружба триває з 1734 року. Ні багато ні мало. А познайомилися ми на зборах сексоголіків. Денні показав мені оголошення щодо роботи, і ми разом пішли на співбесіду.

На співбесіді я запитав — просто заради цікавості, — чи є в них уже міська шльондра.

Дідусики з міської ради тупо витріщаються на мене. Шестеро старих шкарбунів у фальшивих перуках — навіть на співбесіді, де їх не бачили відвідувачі. Замість ручок у кожного — пера. Тобто — справжні пера, із птахів. І вони їх умочають у чорнило. Дідусик, який сидів у центрі, лорд-губернатор, зітхає. Відкидається у кріслі й дивиться на мене поверх окулярів.

— У колонії Дансборо немає міської шльондри, — урочисто оголошує він.

---

* Тут: алюзія на популярну гру «Монополія». — *Прим. перекладача.*

Тоді я запитую:

— А міський божевільний є?

Губернатор трясе головою, немає.

— А кишеньковий злодій?

Нема.

— А кат?

Ясна річ, нема.

Ось у чому проблема з музеями живої історії. Все найцікавіше лишається «за кадром». Висипний тиф, приміром. Або опіум. Або червоні літери. Або спалення відьом.

— Ми вас попереджаємо, — каже лорд-губернатор, — що ваш зовнішній вигляд і поведінка мають повністю відповідати цьому періоду історії.

Мене взяли на посаду слуги-ірландця. За шість доларів за годину — дуже навіть реалістично.

У мій перший тиждень на новій роботі тут звільнили дівчину-молочницю — за те, що вона наспівувала пісню «Erasure», збиваючи масло. Отож. «Erasure» — це вже історія, але все ж не така давня. Навіть старовинні «Beach Boys» однаково недостатньо старовинні. Тут вважається, що ці блазнівські напудрені перуки, короткі штани й туфлі з пряжками — це навіть не *ретро*.

Лорд-губернатор забороняє татуювання. Якщо ти носиш кільце в носі, перед роботою його треба знімати. Жуйку жувати не можна. Не можна насвистувати пісні «Бітлів».

— Якщо хтось вибивається з історичної достовірності, — каже губернатор, — його карають.

Карають?

— Або відразу звільняють, — каже він, — або саджають у колодки на дві години.

В колодки?

— На міській площі, — пояснює він.

Він має на увазі примусове покарання. Садизм. Збоченські ігри та публічне приниження. Губернатор змушує всіх чоловіків носити в'язані панчохи та вовняні штани, що облягають, без білизни внизу — це у нього називається «історична достовірність». Він саджає жінок у колодки — за нафарбовані лаком нігті. Або в колодки, або тебе звільняють без вихідної допомоги. Із поганими рекомендаціями. І вже, звичайно, ніхто не писатиме у своєму резюме, що він був якимось занюханим підмайстром у майстерні з виготовлення свічок.

Для двадцятип'ятирічного нежонатого парубка у вісімнадцятому столітті було небагато можливостей «добре влаштуватися». Ліврейний лакей. Підмайстер. Гробар. Бондар, знати б іще, що воно таке. Чистильник взуття. Сажотрус. Фермер. Коли вони називають міського глашатая, Денні тут же пожвавлюється:

— О! Якраз для мене. Погорлати — це я залюбки.

Лорд-губернатор дивиться на Денні й каже:

— А ці ваші окуляри, вони вам потрібні?

— Ну, щоб бачити, — каже Денні.

Я влаштувався на цю роботу, бо в житті є речі гірші, ніж працювати разом зі своїм кращим другом.

Ну, себто як із кращим другом.

Насправді я гадав, що все буде весело й забавно: щось на кшталт театрального дійства, де ми — актори. Я не очікував цього дрімучого мракобісся. Цього пуританського лицемірства.

Якби ж то міські старійшини із ради знали, що пані Плейн, швачка, міцно сидить на голці. Мірошник балуєть-

ся метедрином. Хазяїн готелю нишком підсовує кислоту нудьгуючим школярам, яких водять сюди на екскурсії. Вони зосереджено спостерігають, як пані Галлоуей чеше вовну та пряде, попутно читаючи їм лекцію про розмноження овець і жуючи коржика з гашишем. Усі ці люди — гончар на метадоні, склодув на перкодані, срібних справ майстер на вікодині, — вони знайшли своє місце під сонцем. Помічник конюха ховає навушники плеєра під трикутним капелюхом, смикається під свій особистий рейв. Ціле збіговисько перегорілих хіпі при своїх величезних заморочках. Але це лише так — спостереження збоку.

Навіть фермер Релдон крадькома вирощує травку на краю кукурудзяного поля, біля сміттєзвалища. Тільки він називає її прядивом*.

Єдине, що тут і справді прикольно, в нашій колонії Дансборо, це саме історична достовірність. Але зовсім в іншому розумінні. Уся ця юрба невдах і недоумкуватих психів, які ховаються тут через те, що неспроможні дати собі раду в реальному світі й нездатні до нормальної роботи, — хіба не з цієї причини отці-пілігрими покинули Англію? Щоби створити свою власну, альтернативну реальність. Отці-пілігрими — ті ж схибнуті своєї епохи. Ті, що не вписалися у свій час. Тільки нинішні невдахи — ті, з якими я працюю, не хочуть просто вірити в Господню любов, вони намагаються здобути спасіння через нав'язливо-маніакальну антигромадську поведінку.

Або за допомогою невинних іграшок для влади та приниження ближнього. Ось він, високоповажний лорд-губер-

* Прядиво — грубе прядильне волокно, яке виготовляють зі стебел конопель.

натор, сховався за мереживною фіранкою. Який-небудь безталанний актор, що не відбувся. А тут він — влада і закон. Дивиться на площу — хто там сьогодні в колодках, — неуважливо гладячи пса рукою в білій рукавичці. Про це не пишуть у підручниках з історії, але в поселеннях колоністів, якщо тебе залишали в колодках на ніч, будь-хто міг тобі вставити. Підійти ззаду, і — ну. І ти навіть не бачив, хто там тобі заправляє. Мужиків це також стосується, до речі. Власне, це була істинна причина, чому нікому не хотілося опинитись у колодках. Ну хіба що хто-небудь із рідні або друзів залишався з тобою на всю ніч. Беріг твій зад. У буквальному розумінні.

— Слухай, друже, — мовить Денні, — в мене знову штани сповзають.

Я їх знову підтягую.

Сорочка Денні, намокла від дощу, липне до спини, так що видно хребці та лопатки. Білі-білі, навіть біліші, ніж небілена бавовна. Рідка грязюка заливається в його черевики. Хоча я в плащі та капелюсі, я також мокрий як хлющ. Усе хазяйство в штанях зібгалося й страшенно свербить, тому що намокла вовна кусається. Навіть курчата-каліки розповзлися хто куди — де сухіше.

— Друже, — мовить Денні й шморгає носом, — ти йди. Ти не мусиш стовбичити тут зі мною.

Наскільки я пам'ятаю фізичну діагностику, блідість Денні може означати дисфункцію печінки.

Дивись також: лейкемія.

Дивись також: набряк легенів.

Дощ пускається все сильніше, небо щільно затягнуте хмарами. На вулиці так темно, що в будинках засвічують

лампи. Із димарів валує дим. Туристи набилися в таверну — п'ють австралійський ель із олов'яних кухлів, зроблених в Індонезії. У меблевій майстерні червонодеревець укупі з ковалем нюхають клей із паперових пакетів. Може, до них приєднається й пупорізка, і вони знову балакатимуть про те, що треба б зібрати рок-гурт. Така в них мрія, яка ніколи не здійсниться.

Ми всі — у пастці. В застиглому часі. Тут усього 1734 рік. Нас замкнено в герметично запаяній часовій капсулі — як цих хлопців із телешоу, які зазнали аварії й живуть на безлюдному острові ось уже десять років, і при цьому вони не старіють і не намагаються звідти вибратись. Просто з кожним сезоном на них усе більше й більше гриму. Це своєрідне шоу також, напевно, історично достовірне.

І ще жах бере, коли я уявляю, що простою так ось усе життя. До речі, таке цілком може бути. Є в цьому якась дивна розрада — коли ми з Денні на пару лаємо одне й те ж саме паскудство. Завжди. Назовсім. У вічній програмі реабілітації. Так, я стоятиму поряд із ним, але, щоб уже до кінця дотриматись історичної достовірності, зізнаюся, що, як на мене, краще, щоб він сидів у колодках, аніж якщо його проженуть із міста, тобто звільнять, і я залишуся сам.

Не те щоб я дуже гарний друг. Я скоріше дбайливий лікар, який сам, за власним почином, виправляє вам хребці раз на тиждень.

Або дилер, який штовхає вам героїн.

«Паразит» — не зовсім вірне слово, але це перше, що спадає на думку.

Перука Денні знову плюхається на землю. «Відсмокчи у мене» розпливається під дощем, розмита червона фарба

схожа на кров — тече по його синіх холодних вухах, по очах, по щоках. Капає в грязюку.

Окрім дощу, нічого не чути. Тільки краплі ляпотять по калюжах, по солом'яних дахах, по мені й по Денні. Водяна ерозія.

Не те щоб я гарний друг. Я скоріше спаситель, якому треба, щоб його шанували та обожнювали.

Денні знову чхає. Жовтуваті шмарклі летять навсібіч, зокрема — на перуку, що майже потонула в грязюці. Денні каже:

— Слухай, ти більше не надівай на мене цю ганчірку, ага? — і шморгає носом. Потім кашляє, і окуляри падають у грязюку.

Густі виділення з носа означають краснуху.

Дивись також: коклюш.

Дивись також: пневмонія.

Його окуляри нагадали мені про лікарку Маршалл, і я говорю, що познайомився з новою дівчиною, вона справжній лікар, і взагалі її варто трахнути.

І Денні каже:

— Ти все ще б'єшся над своїм четвертим ступенем? Допомогти не треба? Тобто — нагадати про славетні подвиги?

Детальна й безжальна історія моєї сексуальної залежності. Повний опис моїх гріхів. Кожний зрив, кожна провина, кожна бридота.

І я кажу:

— В усьому слід виявляти поміркованість. Навіть у видужуванні.

Не те щоб я гарний друг. Я скоріше батько, якому не хочеться, щоб дорослішало його чадо.

І Денні мовить, дивлячись у землю:

— Дуже корисно буває згадати свій перший раз. Для всього. — Він каже: — Коли я мастурбував уперше, в мене було таке відчуття, немовби я це винайшов. Я дивився на свої вологі руки й думав: *«О, тепер я розбагатію»*.

Перший раз для всього. Неповний список моїх злочинів. Іще одна незавершеність у моєму безладному житті, яке суціль — самі незавершеності.

І Денні — так само дивлячись униз і не бачачи нічого, крім грязюки, — каже:

— Ти ще тут?

І я знову підношу йому до носа хустку й кажу:

— Сякай.

Розділ п'ятий

Світло на знімках було надто різким, так що тіні фігур на бетонній стіні вийшли якимись занадто темними. Звичайнісінька стіна в якомусь підвалі. У мавпи — втомлений вигляд. Шерсть — уся в невеликих залисинах від корости. У хлопця вигляд також хворобливий: шкіра бліда, зайвий жирок на талії. Він стоїть рачки, задом до глядача, опираючись руками об зігнуті коліна, — прутень понуро звисає, — і посміхається в камеру, обернувшись через плече.

«Блаженна посмішка» — не зовсім вірний вислів, але це перше, що спадає на думку.

Найбільше в порнографії хлопчикові подобався навіть не секс. Не зображення красивих людей, які трахаються одне з одним: голови закинуті мовби в екстазі, на обличчях фальшиві передоргазмові гримаси. В усякому разі, спочатку. Він розглядав ці картинки в Інтернеті, коли ще навіть не знав, що таке секс. Нині в кожній бібліотеці є комп із виходом в Інтернет. У кожній школі.

Точно так, як у кожному місті, куди хлопчика відправляли до названих батьків, був католицький собор, де проходили одні й ті ж самі недільні меси, та був і Інтернет. Інтернет приваблював більше. Вся річ у тім, що якби Ісус сміявся на хресті, або плював на маківки римлян, або робив іще що-небудь, окрім як мовчки страждати, церква — і все з нею пов'язане — подобалось би хлопчикові більше. Значно більше.

І його улюблений веб-сайт був зовсім не еротичним, в усякому разі — для нього. Там було близько дюжини фотографій кремезного хлопця з вічно похмурим обличчям, у костюмі Тарзана, і з дресированим орангутангом, який тицяв хлопцеві в зад якісь кульки, на вигляд схожі на смажені каштани.

Пов'язку на стегнах «під леопарда» зсунуто вбік, резинка врізається в талію, де вже позначився зайвий жирок.

Мавпа готова упхати йому черговий каштан.

У цьому немає нічого сексуального. І все ж таки, судячи з лічильника відвідувань, цю картинку ходили дивитися понад півмільйона людей.

«Паломництво» — не зовсім вірне слово, але це перше, що спадає на думку.

Дитина не розуміла, що означають каштани та мавпа, але хлопець у костюмі Тарзана викликав у нього щось схоже на захоплення. Хлопчик був дурним, але йому все ж таки вистачало розуму втямити, що він сам ніколи не зважиться на щось таке. Насправді, більшість людей посоромились би навіть роздягтися перед мавпою. Їм було б соромно показати свій голий зад мавпі, нібито мавпа щось тямить у людських задах. Більшості з людей не вистачило б мужності просто стати рачки перед мавпою — не кажучи вже про те, щоби стати рачки перед мавпою, коли тебе фотографують, — але навіть якби хтось зважився, то однаково він спочатку відвідав би перукарню та солярій і підкачався б у тренажерній залі. Після чого він би ще довго тренувався перед дзеркалом, як би елегантніше стати рачки і знайти найвигідніший ракурс.

А вже дати мавпі запхати каштан собі в зад — на це здатні лічені одиниці.

І є ще одна обставина. Страшно навіть уявити, що ти можеш раптом не сподобатися мавпі. Що вона не захоче мати з тобою справи. Людині можна заплатити грошей — за гроші вона вставить тобі в задній прохід що завгодно і сфотографує тебе в будь-якій позі. Але мавпа — інша річ. Її не підкупиш грошима. Звірі — вони завжди щирі й чесні.

Твоя єдина надія — підписати конкретно цього орангутанга, тому що він, очевидно, не найрозбірливіший. Або його винятково добре видресирували.

Уся справа в тім, що дурний маленький хлопчик навряд чи запав би на знімок, якби там усе було красиво й сексапільно.

Уся справа в тім, що в цьому світі, де кожен зобов'язаний мати вигляд бездоганний і симпатичний, цей хлопець не

мав симпатичного вигляду. Й мавпа також не мала симпатичного вигляду. Й те, чим вони займались.

Уся справа в тім, що в порнографії хлопчика приваблював не секс. Його приваблювало зовсім інше. Впевненість у собі. Мужність. Цілковита відсутність сорому. Гранична чесність. Здатність ось так, без усяких безглуздих комплексів, виставити себе напоказ і відверто сказати всьому світу: *так, саме цим я і займаюсь у години дозвілля. Позую перед камерою, коли мавпа суне мені каштани в зад.*

І мені начхати, який я маю вигляд. Або що ви з цього приводу думаєте.

Не подобається — не дивіться.

Даючи себе вжучити, він тим самим жучив увесь світ.

Але навіть якщо йому й не подобався цей процес із каштанами, здатність зображувати вдоволену посмішку — це само по собі варте всякого захоплення.

Так само, як і будь-який порнофільм має на увазі, що за межами огляду камери обов'язково присутні якісь люди, що незворушно плетуть, або жують бутерброди, або поглядають на годинник, поки актори займаються сексом — жорстким порносексом — буквально тут же. На відстані двох-трьох кроків...

Для дурного маленького хлопчика це було великим одкровенням. Стати таким же спокійним, таким же впевненим у собі — це була б нірвана.

«Свобода» — не зовсім вірне слово, але це перше, що спадає на думку.

Йому так хотілося, дурненькому малюкові, стати таким же впевненим. Коли-небудь...

Якби це він знявся на фотографіях із мавпою, він би дивився на них щодня. Дивився б і думав: *якщо зміг це зробити, я зможу зробити все.* Не важливо, що на тебе насуне — якщо ти здатен посміхатися, коли мавпа запихає тобі в зад смажені каштани, в бетонному підвалі, під об'єктивом фотоапарата, тебе ніщо вже не злякає.

Навіть пекло.

Для дурного маленького хлопчика це було велике одкровення...

Що коли тебе побачить достатня кількість людей, тобі вже не доведеться страждати без уваги.

Що коли одного разу тебе застукають і виставлять напоказ, тобі вже нікуди не сховатися. Тоді не буде вже ніякої різниці між громадським і особистим життям.

Що коли ти зможеш мати достатньо, тобі не захочеться більшого.

Що коли ти придбаєш і досягнеш, тобі вже не захочеться придбавати, крім того, що є.

Коли ти висипаєшся й нормально їси, більшого й не треба.

Коли є люди, які тебе люблять, тобі не треба ще любові.

Коли-небудь ти станеш дорослим і розумним. І займатимешся сексом — стільки, скільки захочеться.

Тепер у хлопчика з'явилася мета. Ілюзія на всю решту життя. Обіцяння чогось більшого — перспективи, які він розгледів у посмішці товстого хлопця на знімках.

І після цього щоразу, коли йому було сумно, страшно або самотньо, щоразу, коли він прокидався вночі в домі

нових названих батьків, у мокрій постелі, з серцем, яке шалено калатало, щоразу, коли йому доводилося йти до нової школи, щоразу, коли мама його знаходила і приїздила за ним, у кожному сирому і затхлому номері в черговому готелі, в кожній новій, узятій напрокат машині, — хлопчик згадував про ті дванадцять знімків, де товстий хлопець підставляв зад мавпі. Згадував і відразу ж заспокоювався. Тому що він бачив, дурний маленький засранець, якою хороброю, сильною та щасливою може бути людина.

Що тортури є тортури, а приниження є приниження, тільки коли ти сам вибираєш, що терпітимеш.

«Спаситель» — не зовсім вірне слово, але це перше, що спадає на думку.

І ось що смішно: коли хтось рятує тебе, перший порив — також кого-небудь урятувати. Всіх і кожного.

Маленький хлопчик не знав імені того хлопця на знімках. Але його посмішка запам'яталася на все життя.

«Герой» — не зовсім вірне слово, але це перше, що спадає на думку.

Розділ шостий

Коли я наступного разу приходжу до мами в лікарню, я, як і до цього, — Фред Гастінґс, її давній державний захисник, і весь цей час, поки я з нею, вона балакає без угаву. Потім я їй кажу, що я ще нежонатий, і вона говорить, що це не годиться. Потім вона вмикає телевізор, якусь мильну

оперу, ну, ви знаєте... коли справжні люди прикидаються несправжніми, з їх надуманими проблемами, і справжні люди все це дивляться й переживають надумані проблеми несправжніх людей, аби забути про свої справжні проблеми.

Наступного разу я, як і раніше, Фред, але вже одружений і з трьома дітьми. Це вже краще, але троє дітей... Троє — це вже занадто. Треба двох, і досить, каже вона.

Наступного разу в мене двоє дітей.

І з кожним разом від мами залишається все менше й менше.

Висохла лялечка під ковдрою.

Але з іншого боку, і на стільці поряд із лікарняним ліжком — з кожним разом усе менше й менше Віктора Манчіні.

Наступного разу я — знову я, і вже через кілька хвилин мама дзвонить, викликає сестру, щоб вона мене провела до виходу. Ми обоє мовчимо, та коли я беру пальто, вона раптом каже:

— Віктор?

Вона говорить:

— Я маю тобі щось сказати.

Вона довго качає в пальцях шерстинку, висмикнуту з ковдри, а потім підводить очі й каже:

— Тут до мене приходив Фред Гастінґс. Ти пам'ятаєш Фреда?

Так, пам'ятаю.

Нині він жонатий, у нього двоє дітей. Так приємно, каже мама, що в гарних людей усе виходить.

— Я йому порадила купити землю, — каже мама, — тепер вони зовсім про це не думають.

Я уточнюю, хто такі «вони», й вона знову дзвонить, аби викликати сестру.

Я виходжу в коридор і бачу лікарку Маршалл. Вона стоїть просто біля дверей до маминої палати, проглядає свої записи. Вона підводить очі. За скельцями окулярів очі здаються дуже великими. Вона дивиться на мене, клацає кульковою ручкою зі стержнем, який прибирається.

Вона каже:

— Містер Манчіні? — Вона знімає окуляри, ховає до нагрудної кишені халата й мовить: — Нам слід обговорити, як нам бути з вашою мамою.

Зонд для штучного годування.

— Ви запитували, чи є ще якісь варіанти.

Три медсестри за стойкою чергових уважно спостерігають за нами. Одна з них — її звати Діна — кричить:

— Вас провести?

І лікарка Маршалл каже:

— Займайтесь, будь ласка, своєю справою.

Мені вона шепоче:

— Ці молоденькі сестри, вони поводяться так, нібито вони ще в школі.

Діну я трахнув.

Дивись також: Клер, дипломована медсестра.

Дивись також: Перл, сертифікат Асоціації медичних сестер Каліфорнії.

Магія сексу полягає в тому, що це придбання без тягаря володіння. Не важливо, скількох дівчат приводив ти додому, проблема зі зберіганням і складуванням відсутня.

Я кажу лікарці Маршалл, її сексуальним вухам і нервовим рукам:

— Я не хочу, щоб її годували силоміць.

Медсестри продовжують спостерігати за нами. Лікарка Маршалл бере мене під руку й відводить подалі від їх поста. Вона каже:

— Я розмовляла з вашою мамою. Чудова жінка. Всі її політичні акції. Всі її демонстрації. Ви, мабуть, її обожнюєте, вашу маму.

І я кажу:

— Ну, я так далеко не заходив би.

Ми зупиняємося, і лікарка Маршалл щось шепоче. Так тихо, що я змушений підсунутися до неї поближче, щоб розчути. Зовсім-зовсім близько. Медсестри продовжують спостерігати. Вона каже, дихаючи мені в груди:

— А що коли ми зможемо повністю відновити її розумові здібності? — Вона клацає кульковою ручкою зі стержнем, який прибирається, й каже: — Щоб вона стала такою, як раніше: розумною, сильною й енергійною жінкою.

Моя мама. Така, як раніше.

— Таке можливо, — каже лікарка Маршалл.

І я кажу не замислюючись:

— Боронь Боже.

І тут же поспіхом додаю, що це, можливо, не дуже вдала думка.

Сестри на посту сміються, прикриваючи долоньками роти. І навіть із такої немалої відстані я чую, як Діна каже:

— Так йому й треба!

Коли наступного разу я приходжу до мами, я знову — Фред Гастінґс, і в моїх дітей у школі самі п'ятірки. На цьому тижні місіс Гастінґс вирішила пофарбувати стіни їдальні зеленим.

— Краще синім, — каже мама, — у кімнаті, де їдять, стіни мають бути синіми.

Тепер наша їдальня синя. Ми живемо на Іст-Пайн-стріт. Ми католики. Гроші зберігаємо в Першому міському банку. Їздимо на «крайслері».

Все — за порадою мами.

Я починаю записувати всі деталі, щоб не забути, хто я і що. У відпустку Гастінґси їздять на озеро Робсон, пишу я собі у блокнот. Там ми ловимо лососів. Уболіваємо за «Паскерс» усією сім'єю. Не їмо устриць. Нині вирішуємо питання з купівлею землі. Щосуботи, коли я приходжу до мами, я спочатку уважно перечитую свої записи.

Коли я приходжу до неї як Фред Гастінґс, вона тут же вимикає свій телевізор.

Самшити біля будинку — це добре, каже вона мені, але краще б вовчі ягоди.

Я все це записую.

Гарні люди п'ють лише скотч, каже вона. Чистять водогін у жовтні, а потім іще раз — у листопаді. Обгортають туалетним папером повітряний фільтр в автомобілі, щоб він слугував довше. Підрізають хвойні дерева тільки після перших морозів. Користуються для розпалювання золою.

Я все записую. Роблю опис того, що лишилося від мами. Плями на шкірі, зморшки, висип, лущення. Я пишу собі пам'ятки.

Щодня: маститися сонцезахисним кремом.

Зафарбовувати сивину.

Не зійти з розуму.

Їсти менше цукру та жирів.

Робити більше присідань.

Не забувати всяких дрібниць.

Підрізати волосся у вухах.

Приймати кальцій.

Зволожувати шкіру. Щодня.

Зупинити час, аби завжди залишатися таким самим.

Щоб не старіти.

Вона каже:

— Пам'ятаєте мого сина Віктора? Ви про нього нічого не чули?

Я завмираю. У мене щемить серце. Хоча я давно забув, що означає це відчуття.

Віктор, каже мама, ніколи не приходить мене провідати, а якщо приходить, він мене ніколи не слухає. Він вічно не має часу через свої проблеми, і йому на мене начхати. Він кинув інститут — медичний — і живе чортзна-як.

Вона відриває шерстинку від ковдри.

— Він працює чи то гідом у турфірмі, чи то ще кимось і має копійки, — каже вона. Зітхає й бере пульт своєю страхітливою жовтою рукою.

Я говорю: хіба Віктор про неї не дбає? Хіба в нього немає права жити своїм власним життям? Я говорю, можливо, Віктор такий заклопотаний, тому що він убивається в буквальному розумінні, — щоб оплачувати її перебування в цій клініці. Три тисячі на місяць. Можливо, він тому кинув інститут. Я говорю просто із духу суперечності, що, можливо, Віктор робить для неї все, що може.

І навіть більше.

І мама посміхається й каже:

— О, Фреде, ви, як і раніше, завзято кидаєтеся на захист безнадійно винуватих.

Мама вмикає телевізор. На екрані красива молода жінка в розкішній вечірній сукні б'є іншу красиву молоду жінку пляшкою по голові. Удар навіть зачіску їй не зіпсував, але нагородив амнезією.

Можливо, Віктор намагається розв'язати свої власні проблеми, говорю я.

Перша красива жінка переконує красиву жінку з амнезією, що вона — робот-убивця й мусить слухатися її наказів. Робот-убивця з такою охотою погоджується на свою нову роль, що це наводить на думку, чи не прикидається вона, що в неї геть усе вибило з пам'яті. Може, вона все життя тільки про це і мріяла: дати волю своїм інстинктам убивці, і ось тепер у неї з'явилася така можливість.

Ми з мамою сидимо — дивимося телик. Моя образа й лють поступово проходять.

Раніше мама смажила мені яєчню з темними пластівцями — клаптями покриття, що не пригорає на сковорідці. Вона готувала в алюмінієвих каструльках; лимонад ми пили з пожолоблених алюмінієвих кухлів із м'якими й холодними вінцями. Ми користувалися дезодорантами з солями алюмінію. Тож зовсім не дивно, що в результаті ми стали такими, якими є.

Під час реклами мама знову заводить мову про Віктора. Цікаво, а як він проводить вільний час? І що з ним буде через рік? Через місяць? Через тиждень?

Я не маю уявлення.

— І що ви мали на увазі, — каже мама, — коли сказали, що він убивається щовечора?

Розділ сьомий

Коли офіціант відходить, я підчеплюю на виделку половину біфштекса й запихаю його до рота, цілком. І Денні каже:

— Ні, друже. Тільки не тут.

Це гарний ресторан. Люди в ошатному одязі. Свічки, кришталь. Столові прибори з додатковими виделками й ножами для спеціальних страв. Люди їдять. Ніхто ні про що не підозрює.

Я намагаюся запхати до рота половину біфштекса. М'ясо спливає солоним соком і жиром, приправленим меленим перцем. Я прибираю язик подалі, щоби звільнити більше місця під м'ясо. Слина і м'ясний сік уже стікають по підборіддю.

Люди, які стверджують, що біфштекс із кров'ю — вірна смерть, вони не знають і половини всього.

Денні нервово оглядається навсібіч і цідить крізь зуби:

— Ти стаєш жадібним, друзяко. — Він хитає головою. — Обманом любові не матимеш.

За столиком поряд з нами — літня подружня пара з обручками. Вони їдять і одночасно читають однакові програмки — якоїсь п'єси чи концерту. Коли в бокалі у жінки закінчується вино, вона сама доливає собі з пляшки. Чоловікові вона не наливає. У чоловіка на руці — масивний золотий годинник.

Денні бачить, що я спостерігаю за ними, й каже:

— Я їм усе розповім. Присягаюся.

Він виглядає офіціантів, які можуть нас знати — знати, що я затіваю. Він злостиво витріщається на мене.

Шматок біфштекса такий великий, що я не можу зімкнути щелепи. Мої щоки надулись і відстовбурчились. Рот болить від напруження, коли я намагаюся жувати. Дихати доводиться носом.

Офіціанти всі в чорних жилетах, через руку в кожного перекинуто білий рушник. Грає тиха музика. Скрипка. Срібло та порцеляна. Зазвичай ми не прокручуємо цей трюк у таких місцях, але ресторани вже закінчуються. Хоч скільки б їх було в місті, їх число однаково обмежене, а моя вистава — не з тих, які можна повторювати двічі в одному й тому ж місці.

Я відпиваю ковток вина.

За іншим столиком поряд із нами — молода пара. Вони їдять, тримаючись за руки.

Можливо, це будуть вони. Сьогодні.

За третім столиком поряд — чоловік у костюмі. Їсть, дивлячись у простір перед собою.

Може, сьогодні він стане героєм.

Я відпиваю ще вина й намагаюся його проковтнути, але в роті просто немає місця. Біфштекс застряє в горлі. Я вже не дихаю.

Наступної миті ноги судорожно смикаються, і я сповзаю зі стільця. Хапаюся руками за горло. Я вже на ногах — дивлюся на розмальовану стелю. Очі закотилися. Нижня щелепа виступила вперед.

Денні підчіплює броколі в мене з тарілки й каже:

— Друзяко, ти переграєш.

Можливо, це буде вісімнадцятирічний помічник офіціанта або хлопець у вельветових штанях і светрі з високим коміром — для когось із цих людей я стану скарбом. На всю решту життя.

Люди вже почали підводитися з місць.

Можливо, ця жінка в корсажі.

Можливо, цей чоловік в окулярах з тонкою оправою.

У цьому місяці я отримав уже три листівки з днем народження, хоча не минуло ще й половини місяця. Минулого місяця було чотири листівки. Позаминулого — шість. Я навіть не пам'ятаю більшості з тих людей. Але вони мене пам'ятають, Боже їх благослови.

Мені нічим дихати, вени на шиї надулися. Обличчя наливається кров'ю. На лобі виступає піт. На спині на сорочці розпливається пляма поту. Я стискаю шию руками — міжнародний жест, який означає: я задихаюсь. Деякі з тих, від кого я отримую листівки, навіть не говорять англійською.

Перші кілька секунд усі чекають, що хтось інший ломонеться вперед і стане героєм.

Денні бере в мене з тарілки половину біфштекса, що лишилася.

Продовжуючи стискати руками горло, я штурхаю його по нозі.

Удаю, що намагаюся зірвати краватку.

Судомно розстібаю комір.

І Денні каже:

— Гей, мені ж боляче.

Помічник офіціанта злякано задкує. Він ніякий не герой.

Скрипаль і сомельє вже мчать до мене, голова в голову.

Із іншого кінця зали до мене пробивається жінка в чорному короткому платті. Поспішає на допомогу.

Чоловік скидає смокінг і також біжить до мене. Десь нестямно кричить жінка.

Зазвичай усе відбувається дуже швидко. Хвилину, дві — максимум. Що не може не тішити: я спокійно не дихатиму близько двох хвилин, але не більше.

Якби я міг вибирати рятівника, із практичних міркувань я вибрав би літнього чоловіка з золотим годинником — він напевно заплатив би по нашому рахунку. Але з особистих симпатій я вибрав би жінку в чорному короткому платті — у неї розкішні груди.

Але навіть якщо нам доведеться розраховуватися самим... для того, щоб отримати гроші, треба гроші спочатку вкласти.

Денні незворушно жує мій біфштекс. Він каже:

— Те, що ти робиш... це таке інфантильне.

Я знову штурхаю його носаком по нозі.

Те, що я роблю: я повертаю в людське життя пригоду.

Те, що я роблю: я даю людям можливість виявити героїзм. Я їх випробовую.

Яка мама, такий і синочок.

Яблучко від яблуні...

Те, що я роблю: я добуваю гроші.

Якщо хтось урятує тобі життя, він любитиме тебе вічно. У Стародавньому Китаї був навіть закон: якщо хтось урятував тобі життя, він за тебе відповідає скільки віку. Мовби ти його рідний син. Або дочка. Ці люди писатимуть мені все

життя. Надсилатимуть мені листівки на річницю. Вітання з днем народження. Дивно, що стільком людям одне й те ж саме спадає на думку. Якось воно навіть пригнічує. Вони тобі телефонують. Аби довідатися про твоє здоров'я та настрій. А то раптом тобі зараз необхідна дружня підтримка. Або матеріальна допомога.

Не зрозумійте мене невірно. Я не витрачаю гроші на дівчаток за викликом. Мамине перебування в лікарні Святого Антонія обходиться близько трьох штук за місяць. Ці добрі самаритяни підтримують мене, як можуть. Я підтримую їх. От і все.

Удаючи слабого, ти дістаєш владу над людьми. У порівнянні з тобою вони почуваються сильними. Даючи людям урятувати себе, ти тим самим рятуєш їх.

Усе, що треба, — це бути слабким, уразливим і вдячним. Тому залишайся завжди невдахою.

Людям необхідно, щоб поруч був хтось, хто нижчий за них — аби відчути свою вищість. Тому залишайся завжди пригніченим, приниженим і скривдженим.

Людям необхідно, щоб поруч був хтось, кому можна послати чек на Різдво. Тому залишайся бідним.

«Добродійність» — не зовсім вірне слово, але це перше, що спадає на думку.

Ти — доказ їхньої сили та мужності. Ти — доказ, що вони герої. Живе свідчення їхнього успіху. Те, що я роблю, я роблю тому, що кожному хочеться врятувати чиєсь життя на очах у захопленої публіки.

Денні щось креслить на білій скатерті кінчиком ножа — план якоїсь кімнати, карнизи та панелі, зламані фронтони над кожними дверима, — продовжуючи при цьому жувати.

Потім підносить тарілку до губів і згрібає до рота рештки салату.

Для того щоби зробити трахеотомію, треба знайти западинку якраз під адамовим яблуком і трохи вище надгортанного хряща. Гострим ножем зробити півдюймовий горизонтальний надріз і засунути в нього палець, аби надріз трохи відкрився. Вставити «трахейну трубку»: краще за все — соломинку для пиття або половинку перової ручки.

Якщо я не можу бути великим лікарем, який урятував життя сотень пацієнтів, я можу бути великим пацієнтом для сотень майбутніх лікарів.

Чоловік у смокінгу вже зовсім близько. У нього в руках — ніж і кулькова ручка.

Твоя ядуха стане легендою для цих людей — історією, яку вони розповідатимуть родичам і знайомим до кінця своїх днів. Вони вважатимуть, що врятували тобі життя. Може, ти станеш єдиним добрим учинком, який потім, у смертну годину, виправдає їх існування на цій землі.

Тому будь агресивною жертвою, цілковитим невдахою. Професійним невдахою.

Дай людині відчути себе богом, і вона заради тебе плигоне крізь палаючий обруч.

Мучеництво святого Мене.

Денні перекладає до себе на тарілку гарнір із моєї.

Він продовжує їсти.

Сомельє. Жінка в чорному короткому платті. Чоловік із масивним золотим годинником.

Іще секунда — і хтось обхопить мене ззаду обома руками. Міцно-міцно. Хтось, поки ще незнайомий, надавить мені кулаками під ребра й видихне просто у вухо:

— Усе буде гаразд.

Він видихне тобі просто у вухо:

— Усе буде добре.

Він струсоне тебе, можливо, підніме над підлогою і скаже:

— Дихай! Дихай, чорт забирай!

Хтось тебе стукатиме по спині, як лікар стукає по спині новонароджене немовля, а потім у тебе з рота вилетить шматок недожованого м'яса, і ви обоє — і ти, і твій поки ще незнайомий рятівник — гепнетеся на підлогу. Ти ридатимеш, і хтось скаже тобі, що все обійшлося. Що тепер усе нормально. Ти живий. Тебе врятували. Від вірної смерті врятували. Тому що ти справді ледве не помер. Хтось притисне до грудей твою голову і гойдатиме тебе, як дитину, і скаже:

— Ну чого ви стоїте? Розходьтеся вже. Цирк закінчено.

Тепер ти для нього — як дитина.

Тепер ти його дитина, й він відповідає за тебе.

Він піднесе тобі до рота склянку води і скаже:

— Ви заспокойтесь. Тепер усе добре.

Ви заспокойтесь.

І потім ця людина, яка тебе врятує, писатиме тобі й телефонуватиме. Надсилатиме листівки і, можливо, чеки.

Хоч ким би він був, він тебе любитиме.

Він так пишатиметься тобою. Можливо, навіть більше, ніж твої батьки. Він пишатиметься тобою, тому що ти дав йому привід пишатися собою.

Ти відіп'єш води й закашляєшся — тільки для того, щоби твій рятівник витер тобі підборіддя серветкою.

Роби все, щоби скріпити ці нові стосунки. Це всиновлення. Не забудь про деталі. Забрудни шмарклями одяг рятів-

ника, щоб він засміявся й вибачив тобі. Вчепися йому в руку й не відпускай. Плач, аби він міг утерти тобі сльози.

Плакати — це нормально, якщо сльози несправжні.

Не стримуй своїх поривів. Для кого-небудь твій порятунок стане кращою історією в житті.

І ось найголовніше: якщо тобі не хочеться надбати потворного шраму на горлі, починай дихати, перш ніж до тебе добереться хто-небудь із гострим ріжучим предметом — столовим ножем, ножем для паперу.

І ще одна деталь: коли ти випльовуватимеш своє м'ясо, постарайся влучити ним у Денні. У Денні є мама й тато, дідусі-бабусі, тітки-дядьки й до дідька двоюрідних братів-сестер, які, коли раптом щось трапиться, врятують його від будь-якого лиха. Ось чому Денні ніколи мене не зрозуміє.

А всі інші, хто це бачив, — вони іноді аплодують. Або плачуть від полегшення. Навіть кухарі виходять із кухні. Не мине й п'яти хвилин, як цю історію знатимуть усі в ресторані. Всі кинуться ставити випивку герою. Їх очі сяятимуть від сліз.

Усі захочуть потиснути руку герою.

Або поплескати його по спині.

Так що це не тільки твій день народження, це і його день народження також — твого рятівника. Одначе саме він надсилатиме тобі вітальні листівки. З року в рік. Він стане ще одним членом твоєї дуже розлогої сім'ї.

А Денні тільки похитає головою й попрохає меню десертів.

Те, що я роблю, я роблю не тільки для себе. Я творю зоряний час для якого-небудь рішучого незнайомця. Я ря-

тую людей від нудьги. Так що це *не тільки* заради грошей. *Не тільки* щоби привернути увагу.

Але увага та гроші — також ніколи не зайве.

Це так просто. Тобі навіть не треба здаватися гарним — але ти однаково перемагаєш. Усього ж бо й треба, щоб показати, який ти слабий, принижений, зломлений. Усього ж бо й треба, що постійно твердити оточенню: *Вибачте мені. Вибачте. Вибачте. Вибачте. Вибачте...*

Розділ восьмий

Єва котить за мною по коридору. Її кишені набиті смаженою індичкою. В капцях — пережовані шматки біфштекса. Її обличчя — лушпайки оксамитної пудри на зморщеній шкірі. Всі зморшки немовби сходяться до рота. Вона котить за мною на своєму інвалідному візку й каже:

— Не тікай од мене, гей, ти.

Її руки — у плетиві надутих вен. Горблячись у своєму інвалідному візку, роздуваючись від злості або, можливо, від нудьги, вона котить за мною і каже:

— Ти зробив мені боляче.

Вона каже:

— І не здумай цього заперечувати.

На ній — хвартушина на кшталт дитячого слинявчика.

Вона каже:

— Ти зробив мені боляче, і я пожаліюсь мамі.

У лікарні, де лежить моя мама, всі пацієнти носять браслети. Тільки це не прикраса. Це — смужка з товстого пластика,

яка запаюється на руці, так що її не знімеш. Його не зріжеш, цей браслет. І не розплавиш його сигаретою. Багато хто намагався — але в них нічого не вийшло.

У той браслет умонтовано якусь магнітну пластину, яка випромінює електронний сигнал, і замки на дверях, які ведуть на сходи, і на дверцятах ліфтів автоматично замикаються — на відстані приблизно чотирьох футів. Так що тобі не вийти зі свого поверху. Не вийти на вулицю. Можна ходити до зимового саду, до їдальні, до кімнати відпочинку і до каплиці, але більше — нікýди.

Якщо тобі все ж таки вдасться якось утекти зі свого поверху, браслет ударить на сполох.

Це лікарня Святого Антонія. Килими, штори, ліжка, білизна — майже все зроблено з вогнетривких матеріалів. Майже всі поверхні — водовідштовхувальні. Можна робити скрізь що завгодно, — будь-яка грязюка прибирається за лічені секунди. Даремно я вам це розповідаю. В розумінні — так можна зіпсувати сюрприз. Скоро ви всі дізнаєтеся самі. Якщо доживете.

Або вирішите прискорити події.

Моя мама, Єва і ви, до речі, також — на кожного з нас рано чи пізно надівають браслет.

Тут усе красиво й чисто. Тут не пахне ліками й сечею. Ще б пак — три штуки за місяць! У минулому столітті тут був монастир, і черниці розпланували чудовий трояндовий сад, який дотепер зберігся. Прекрасний сад за високим муром. Утекти неможливо.

Повсюди — камери спостереження.

Тільки-но ти заходиш до будівлі, до тебе пливе повільний і моторошний потік пацієнтів. У інвалідних візках, на

милицях, у ходунках. Вони бачать, що хтось прийшов, і повзуть до тебе.

Висока і люта місіс Новак — роздягальниця.

Жінка в палаті, сусідній з маминою, — білка.

Роздягальники, як їх тут називають, це такі люди, які роздягаються при нагоді й без нагоди. Їх тут одягають у такі костюми, які мають вигляд сорочки і штанів, але насправді це комбінезони. Сорочка пришита до пояса штанів. Ґудзики на сорочці та блискавка на штанях — це все бутафорія. Зняти такий комбінезон можна, тільки розстебнувши блискавку на спині. Позаяк майже всі тутешні пацієнти — старі люди, обмежені в рухах, то роздягальники, навіть агресивні роздягальники, замкнені тричі. У своїх комбінезонах, у браслетах, у лікарні.

Білки — це такі люди, які пережовують їжу, а потім забувають, що з нею робити далі. Вони забувають, що їжу треба ковтати. Вони випльовують пережовані шматки й ховають їх по кишенях. Або прибирають до себе в сумочку. Насправді це не так симпатично й мило, як це звучить.

Місіс Новак лежить у тій же палаті, де мама. Білка — це Єва.

У лікарні Святого Антонія перший поверх — для пацієнтів, які забувають, як їх звати, бігають голяком і ховають у кишенях пережовану їжу, але в усьому іншому поводяться цілком адекватно. Тут також лежать молоді люди, що спеклися на наркотиках або з тяжкими черепно-мозковими травмами. Вони самостійно пересуваються й розмовляють, хай навіть їхні розмови — суцільна словесна каша, безладний набір слів.

— Люди-фініки в дорозі на маленькому світанку виспівуючи мотузки пурпуровий серпанок пішов, — приблизно так.

Другий поверх — для лежачих хворих. Третій поверх для хворих при смерті.

Нині мама на першому, але тут ніхто не затримується назавжди..

Зараз я розповім, як Єва потрапила сюди, до лікарні. Можливо, це дико звучить, але є люди, які просто кидають своїх старих батьків, які впали у маразм, — без документів, без усього, — в якому-небудь громадському місці, де їх, за задумом, мають підібрати й улаштувати в шпиталь. Усі ці старі Ерми й Дороті, які уявлення не мають, хто вони й де вони. Немовби сміття, виставлене на вулицю для прибирання. А вже про вивезення сміття мусить подбати міська влада.

Точно так само люди кидають на вулицях старі «вбиті» машини, попередньо знявши номерні знаки. Коли їм ліньки самим відвезти їх на звалище.

Це називається утилізацією бабусь — без жартів. І лікарня Святого Антонія — дорогий платний шпиталь — зобов'язана приймати певну кількість таких ось утилізованих бабусь, і безпритульних дівчаток, які схибнулися на екстазі, і недоумкуватих бомжих зі схильністю до суїциду. Тільки тут їх не називають *бомжихами*, а вуличних дівок не називають *дівками* та *повіями*. Я так гадаю, що Єву просто викинули з машини, мало не на ходу, і при цьому не пролили жодної сльозинки. Ну як ото викидають домашніх тварин, що вперто паскудять на килим.

Єва тим же ходом не відстає. Я заглядаю до мами в палату, але її немає на місці. Порожнє ліжко. Пром'ятий матрац з мокрою плямою сечі, що розпливлася. Напевно, маму повели в душ. Медсестри водять пацієнтів у душову в кінці коридора, де їх поливають із шланга — отаке миття.

Тут, у лікарні Святого Антонія, щоп'ятниці пацієнтам показують кіно «Пікнік у піжамі», і щоп'ятниці ті ж самі пацієнти набиваються до відеозали, щоб подивитися фільм уперше.

У них є чим зайнятися. Рукоділля, бінго.

І ще в них є лікарка Пейдж Маршалл. Куди вона, до речі, запропастилась?

У них є вогнетривкі фартухи, які закривають усе тіло від підборіддя до ступень, отож, якщо ти куриш, ти не підпалиш на собі одяг. У них є плакати Нормана Рокуелла. Двічі на тиждень сюди приходить перукар. За додаткову плату. За все треба платити додатково. За нетримання сечі. За хімчистку. За катетери. За зонд для штучного годування.

Щодня пацієнтам дають уроки, як зав'язувати шнурки на черевиках, як застібати ґудзики та пряжки. Як застібати й розстібати застібки-липучки. Як застібати й розстібати блискавку. Щоранку медсестра каже пацієнту, як його звати. Друзів, які знають одне одного вже років шістдесят, знайомлять заново. Щоранку.

Тут — колишні лікарі, адвокати, керівники, які вже не в змозі самостійно застебнути блискавку. Тут справа не в навчанні. Тут справа в техніці безпеки. З таким же самим успіхом можна намагатися пофарбувати палаючий будинок.

Тут, у лікарні Святого Антонія, вівторок означає біфштекс. Середа — курка з грибами. Четвер — спагеті. П'ятниця — запечена риба. Субота — яловичина з кукурудзою. Неділя — смажена індичка.

Тут є чим зайнятись і як згаяти час. Картинки-пазли з тисячі частин. Тут немає жодного ліжка, на якому б умерло менше дюжини людей.

Єва зупинилась у своєму інвалідному візку біля дверей до маминої палати. Сидить, витріщається на мене. Зів'яла, бліда — як давня мумія, що її розповили та сяк-так завили й уклали її ріденьке волоссячко. Її голова у блакитних кучериках постійно трясеться.

— Не підходь до мене, — каже Єва щоразу, коли я дивлюся в її бік. — Лікарка Маршалл мене захистить. Вона не дозволить мене кривдити.

Я сиджу на маминому ліжку та чекаю, коли її приведуть назад.

У мами в палаті стоїть годинник, який б'є щогодини. Тільки замість звичайного дзвону — голоси різних птахів. Записані на плівку. Перша година — це мандрівний дрізд. Шоста година — іволга.

Полудень — в'юрок.

Буроголова гаїчка — це восьма година. Чорноголовий повзик — одинадцята.

Ну, загалом, ви зрозуміли.

Проблема в тому, що коли певний птах асоціюється з певною годиною, це дуже збиває. Особливо де-небудь на природі. Щоразу, коли поблизу чути дзвінку трель горобиної вівсянки, ти думаєш про себе: *що, вже десята година?!*

Єва в'їжджає до маминої палати передніми колесами свого візка.

— Ти зробив мені боляче, — мовить вона. — Але я не сказала мамі.

Старе луб'я. Людські недогризки.

Уже півгодини, як проспівала чубата синиця, а мені треба встигнути на роботу до блакитної сойки.

Єва вважає, що я її старший брат, який натягав її років сто тому. Мамина сусідка по кімнаті, місіс Новак, із її жахливими відвислими грудьми неосяжних розмірів і великими також відвислими вухами, вважає, що я — її давній партнер по бізнесу, пройдисвіт-мерзотник, який украв у неї чи то волокновіддільник, чи то гарну перову ручку.

Для цих жінок я — це хтось інший.

— Ти зробив мені боляче, — каже Єва й під'їжджає трохи ближче. — І я цього не забула.

Щоразу, коли я сюди приходжу, якась стара вішалка з кошлатими бровами — її палата в кінці коридора — називає мене Ейхманом. Інша стара з катетером — прозору трубку вічно видно в неї з-під халата — кидається на мене зі звинуваченнями, що я вкрав у неї собаку, й вимагає повернути тварину. Щоразу, коли я проходжу повз бабусю в рожевому светрі, в інвалідному візку, вона дивиться на мене затьмареним оком і каже:

— Я тебе бачила. У ніч пожежі. Ти був з ними.

Тут ти безсилий. Я так гадаю, що будь-який мужчина, що з'являвся в житті Єви, так чи інакше був для неї старшим братом. Сама того не усвідомлюючи, вона все життя підсвідомо очікувала, що її трахатимуть усі мужики без винятку. Тепер вона вже стара, зморщена, всохла — але вона однаково залишається восьмирічною дівчинкою. Вона застряла в часі. Для неї час зупинився. Як і в колонії Дансборо з її штатом закінчених невдах, скривджених життям, усі пацієнти Святого Антонія замкнені у своєму минулому.

Я — не виняток, і ви, гадаю, також.

Замкнені, як Денні в колодках. Зупинились у розвитку, як Єва.

— Ти, — каже Єва, тицяючи в мене тремтячим пальцем. — Ти зробив боляче моїй пі-пі.

Старі, які застрягли в минулому.

— Ти казав, що це така гра, — каже вона, хитаючи головою. — Що це буде наш із тобою секрет. А потім засунув у мене свою штуку. — Її тонкий висохлий палець тичеться в повітря, вказуючи на мою промежину.

Насправді лише при думці про це моя «штука» враз в'яне.

Проблема в тому, що тут, у лікарні Святого Антонія, у кожної з пацієнток є до мене свої претензії. Тут є одна висохла старушенція, що переконана: я позичив у неї п'ятсот доларів і досі не повернув. Інша бісова баба називає мене дияволом.

— І ти зробив мені боляче, — каже Єва.

Коли я сюди приходжу, провини за всі злочини у світовій історії лягають на мене. Так і хочеться загорлати в їхні беззубі зморщені фізіономії.

Так, я вкрав дитину Ліндберґа.

Це я потопив «Титанік».

Це я вбив Кеннеді.

Це я почав Другу світову війну.

Я винайшов атомну бомбу.

Вірус СНІДу? Даруйте, моїх рук справа.

Ліпший спосіб управлятися з такими, як Єва, — переключити їхню увагу на щось інше. Треба їх якось абстрагувати: заговорити про погоду, або про те, що сьогодні було на обід, або про те, як їм личить ця зачіска.

Можна припустити, що саме так чоловіки, які знали Єву, давали раду її ворожості. Відвертали її увагу. Не намагалися

нічого довести. Уникали будь-яких конфронтацій. Ішли й не поверталися.

Більшість людей саме так і живуть. Дивляться телевізор. Курять дур. Накачуються ліками. Абстрагуються всіма можливими способами. Відрікаються. Ідуть геть.

Вона вся подається вперед, палець, спрямований на мене, тремтить.

Та хай його все трахає кінь.

Їй жити лишилося — майже нічого.

І я кажу:

— Так, Єво. Я тебе натягував за всякої нагоди, — кажу я й позіхаю. — Тільки й думав про те, як би засунути в тебе свою штуку.

Це називається психодрама. Але з тим же успіхом це можна назвати ще одним способом утилізації бабусь.

Вона опускає руку й відкидається на спинку свого інвалідного візка.

— Нарешті ти це визнав, — каже вона.

— Авжеж, — кажу я. — Ти, сестричко, така вся апетитна, як тут не піддатися спокусі.

Вона дивиться на темну пляму на лінолеумі й каже:

— Він усе-таки зізнався. Після стількох років.

Це називається терапією за допомогою рольових ігор, але Єва не знає, що все це — не насправжки.

Вона підводить очі й дивиться на мене:

— І тобі не соромно?

Ну, я так гадаю, якщо Ісус помер за мої гріхи, я в змозі взяти на себе двоє-троє чужих гріхів. Кожному випадає можливість побути цапом-відбувайлом. Узяти на себе провину.

Мучеництво святого Мене.

Чужі гріхи лежать у мене на плечах важким тягарем.

— Єво, — кажу я. — Сестричко, сонечко, красуне, кохання всього мого життя, звичайно, мені соромно. Я був такою тварюкою, — кажу я й дивлюся на годинник. — Просто ти так мене збуджувала, що я втрачав голову.

Нібито мені більше за всіх треба. Єва витріщається на мене своїми вирлатими гіпертиреозними очима, і одна сльозинка стікає по її напудреній зморшкуватій щоці.

Я дивлюся в стелю й кажу:

— Гаразд, я зробив боляче твоїй пі-пі, але це було вісімдесят років тому. Отож забудь про це й живи далі.

Вона затуляє обличчя руками — своїми жахливими руками, схожими на покарлючене коріння дерева або на висохлі морквини.

— О, Коліне, — бурмоче вона. — О, Коліне.

Потім вона прибирає руки, і її щоки мокрі від сліз.

— О, Коліне, — шепоче вона. — Я прощаю тебе. — Вона впускає голову на груди, і шморгає носом, і намагається витерти сльози краєчком свого слинявчика.

Потім ми просто сидимо й мовчимо. Навіть жуйку не пожуєш — нема в мене жуйки. Я знову дивлюся на годинник. За двадцять п'ять хвилин перша.

Вона витирає очі, шморгає носом і підводить голову.

— Коліне, — каже вона. — Ти мене ще кохаєш?

Господи, як мене все дістало.

Ці психовані старі.

І до речі, якщо вам раптом цікаво, я — не потвора в людському образі.

Я почуваюся героєм якоїсь дурної книжки. Я кажу:

— Так, напевно. Так, Єво, напевно, я тебе й досі кохаю.

Тепер Єва ридає, здригаючись усім тілом.

— Я така рада, така рада, — каже вона, і заливається слізьми, і шмарклі з носа капають просто їй на руки.

Вона каже:

— Я така рада, — але продовжує плакати, і я відчуваю запах пережованого біфштекса — у неї в туфлях. Запах курки з грибами — у неї в кишені. І маму все ще не привели з душу, а до першої дня мені треба бути на роботі — у вісімнадцятому столітті.

Нині я працюю над четвертим ступенем, але мені все важче й важче згадувати своє минуле. Тепер воно перемішалося з минулим інших людей. Я навіть не можу згадати, хто я сьогодні — який із адвокатів. Я зосереджено вивчаю свої нігті. Потім запитую в Єви:

— А лікарка Маршалл сьогодні тут? Ви, до речі, не знаєте, вона заміжня чи ні?

Я навіть не знаю, хто я насправді. Не знаю, хто мій батько. Мама, напевно, знає. Але не каже.

Я запитую в Єви:

— Може, ви де-небудь в іншому місці поплачете?

І раптом з'ясовується, що я вже запізнився. У годиннику співає блакитна сойка.

А Єва продовжує гірко ридати, розгойдуючись у своєму інвалідному візку. Пластиковий браслет дрижить у неї на руці. Вона каже:

— Я прощаю тебе, Коліне. Я прощаю тебе. Я тебе прощаю. О, Коліне, я прощаю...

Розділ дев'ятий

По обіді наш маленький дурненький хлопчик і його названа мама поїхали за покупками до торгового центру. Й там почули оголошення. Був кінець літа, і їм треба було купити все необхідне до школи. Того року хлопчик якраз перейшов до п'ятого класу. І йому треба було багато чого купити до школи. Смугасті сорочки, приміром. Тоді всі п'ятикласники, які себе поважали, ходили в смугастих сорочках. Це було давним-давно. Ще з найпершою названою мамою.

Смугасті сорочки у вертикальну смужку, якраз пояснював він їй, коли вони почули оголошення.

Ось таке:

— Лікарю Поле Вард, — мовив голос у динаміках, звертаючись до всіх покупців у торговому центрі, — ваша дружина чекає на вас у відділі косметики у «Вулворті».

Це було, коли мама повернулася за ним першого разу.

— Лікарю Поле Вард, ваша дружина чекає на вас у відділі косметики у «Вулворті».

Це був їхній таємний код.

Отож хлопчик збрехав і сказав, що йому треба до вбиральні, а сам пішов до «Вулворту», і там була його мама. Розкривала коробки з фарбою для волосся. На ній була жовта перука, і її обличчя в такому обрамленні здавалося зовсім-зовсім крихітним, і від неї так і тхнуло тютюном. Вона розкривала картонні коробки й виймала звідти темно-коричневі пляшечки з фарбою для волосся. Потім розкладала їх назад по коробках — тільки пляшечки були всі переплутані — й повертала коробки на полицю.

— Симпатична дівчинка, — сказала мама, дивлячись на фотографію на коробці у себе в руках. Вона поклала в коробку пляшечку з іншої коробки. Пляшечки були всі однакові — з темно-коричневого скла.

Розкриваючи чергову коробку, мама запитала:

— Як ти вважаєш, вона симпатична?

Хлопчик був таким дурним, що навіть не зрозумів:

— Хто?

— Ти знаєш хто, — сказала мама. — І вона зовсім молоденька. Я бачила, як ви з нею вибирали одяг. Ти тримав її за руку, так що не бреши.

Хлопчик був таким дурним, що йому не вистачило розуму втекти. Йому навіть на думку не спадало замислитися, чому мама три місяці просиділа в тюрмі, чому її звільнили достроково і чому його влаштували до названих батьків.

І мама запитала, міняючи місцями пляшечки з фарбою: світлий блондин — у коробку з-під рудої фарби, чорну фарбу — до коробки з-під світлого блондина:

— Вона тобі подобається?

— Хто? Місіс Дженкінс? — каже хлопчик.

Мама поставила обидві коробки на полицю, навіть не закривши їх як слід.

— Так вона тобі подобається?

Начебто це допоможе, наш маленький скиглій і ябеда мовить:

— Вона — всього лиш названа мати.

І, не дивлячись на хлопчика — дивлячись на фотографію жінки на коробці у себе в руках, — мама сказала:

— Я запитала: вона тобі подобається?

До них підійшла світловолоса жінка з магазинним візком і взяла з полиці коробку з фотографією блондинки, але з якоюсь іншою фарбою всередині. Жінка поклала коробку до себе у візок і пішла далі.

— Вона вважає себе блондинкою, — сказала мама. — Але треба ламати уявлення людей про себе.

У мами це називалося «косметичний тероризм».

Маленький хлопчик дивився вслід жінці з візком, аж поки вона відійшла зовсім далеко — на ту відстань, коли вже нічого не виправиш.

— У тебе є я, — сказала мама. — І як ти до неї звертаєшся, до названої матері?

— Місіс Дженкінс.

— І вона тобі подобається? — запитала мама й подивилася на хлопчика. Вперше за весь цей час.

І він прикинувся, що вже все для себе вирішив, і сказав:

— Ні.

— Ти її любиш?

— Ні.

— Ти її ненавидиш?

І цей маленький безхребетний черв'як сказав:

— Так.

І мама сказала:

— Ти все правильно розумієш. — Вона нахилилася до нього і подивилася просто у вічі та сказала: — Ти дуже її ненавидиш, цю місіс Дженкінс?

І наш дрібний засранець сказав:

— Дуже-дуже.

— Дуже-дуже і ще вдвічі дужче, — сказала мама і простягла йому руку. — Ходімо. Нам треба встигнути на потяг.

Міцно тримаючи його за руку, вона потягла його за собою по проходу — до виходу.

— Ти мій. Тільки мій. Назавжди. Пам'ятай про це.

Коли вони вийшли на вулицю, вона сказала:

— Так, до речі. Про всяк випадок. Якщо коли-небудь тебе запитають у поліції або взагалі хто-небудь запитає... зараз я тобі розповім про ті неподобства, які ця названа мати чинила з тобою щоразу, коли ви залишалися самі.

Розділ десятий

У будинку, де я нині мешкаю, у старому маминому будинку, я розбираю її папери: її інститутські лекції та залікові книжки, її банківські рахунки, її протоколи та заяви. Стенограми судових процесів. Мамин щоденник, на замочку. Все її життя.

Наступного разу, коли я приходжу до мами в лікарню, я — містер Беннінґ, адвокат, який захищав її на суді за звинуваченням у кіднепінгу, якраз після випадку зі шкільним автобусом. Іще через тиждень я — Томас Велтон, якому вдалося скоротити їй термін тюремного ув'язнення до півроку, коли її визнали винною в нападі на тварин у зоопарку. Ще через тиждень я — адвокат у цивільних справах, який ледве не збожеволів із її справою про зловмисно завдану шкоду, кола вона вчинила дебош на балеті.

Є стан протилежний дежа-вю. Він називається «жамевю». Це коли ти постійно зустрічаєшся з одними й тими самими людьми або приходиш в одне й те саме місце, раз

по раз, але щоразу для тебе — як уперше. Всі — незнайомці. Все — незнайоме.

— Як там справи у Віктора? — запитує мама під час мого наступного візиту.

Хоч ким би я був сьогодні. Черговий адвокат du jour*.

«А *хто це*, Віктор?» — хочу я запитати.

— Вам краще не знати, — кажу. — Це розіб'є вам серце. — Я запитую маму: — А яким він був, Віктор, коли був маленьким? Чого він хотів од життя? У нього була мета? Або мрія?

Я почуваюся, мов актор із якої-небудь мильної опери, яку дивляться актори іншої мильної опери, яку дивляться актори ще однієї мильної опери, яку дивляться вже справжні люди — десь там, далеко. Щоразу, коли я приходжу до мами в лікарню, я виглядаю в коридорі жінку-лікаря в окулярах у чорній оправі, з довгим чорним волоссям, зібраним у пучок, і сексуальними вухами.

Лікарка Пейдж Маршалл, із її дощечкою для паперів. Із її страхаючими мріями про те, як допомогти моїй мамі прожити ще десять—двадцять років.

Лікарка Пейдж Маршалл — іще одна потенційна доза сексуальної анестезії.

Дивись також: Ніко.

Дивись також: Таня.

Дивись також: Ліза.

У мене складається відчуття, що я справляю вельми невигідне враження — своїми стараннями.

У моєму житті не більше сенсу, ніж у дзенському коані.

---

* На сьогодні *(фр.)*, себто як «страва дня». — *Прим. перекладача.*

Співає волове очко, але я не впевнений, справжній це птах чи зараз рівно четверта година.

— Пам'ять у мене слабка стала, — каже мама. Вона тре скроні великим і вказівним пальцями, обхопивши лоб рукою, й каже: — Мабуть, я мушу розповісти Віктору правду про нього. І це мене турбує. — Вона говорить, відкинувшись на подушки: — Я навіть не знаю. Мабуть, треба йому розповісти. Поки не пізно. Але я сумніваюсь. Хоча він, певно, має знати, хто він такий.

— Так, мабуть, — кажу я. Я приніс шоколадний пудинг і намагаюся засунути ложку їй до рота. — Хочете, я йому зателефоную, й він буде тут через кілька хвилин.

Пудинг — світло-коричневий і ароматний, під холодною темно-коричневою шкіркою.

— Але я не можу, — каже вона. — Я почуваюся винуватою, мені буде соромно. Я навіть не знаю, як він це сприйме.

Вона каже:

— Можливо, йому краще не знати.

— Тоді розкажіть мені, — говорю я. — Зніміть із себе цей тягар.

Я обіцяю, що нічого не скажу Віктору, аж поки вона дасть дозвіл. Вона дивиться на мене, примружившись. Зморшки біля рота — всі коричневі від шоколадного пудингу. Вона каже:

— Але звідки я знаю, чи можна вам довіряти. Я навіть не знаю, хто ви.

Я всміхаюсь і кажу:

— Ясна річ, мені можна довіряти.

І суну їй ложку до рота. Вона не ковтає. Коричневий пудинг так і залишається на язиці. Але це все-таки краще, ніж зонд для штучного годування. Ну гаразд, не краще. Дешевше.

Я прибираю пульт від телевізора вбік, так, аби вона до нього не дотяглась, і кажу:

— Ковтайте.

Я кажу їй:

— Мені можна довіряти.

Я кажу:

— Я — батько Віктора.

Вона витріщає на мене свої білясті очі, а решта її обличчя — шкіра у зморшках і плямах — немовби стискається і стікає під комір нічної сорочки. Вона швидко хреститься висохлою жовтою рукою, і в неї відвисає щелепа.

— Так це ти... ти повернувся, — каже вона. — О благословенний Отче Небесний. Прости мене. Будь ласка.

Розділ одинадцятий

Денні знов у колодках, цього разу — за те, що прийшов на роботу з печаттю на тильному боці долоні. Разовий пропуск до якогось там нічного клубу.

Я кажу йому:

— Друже.

Я кажу:

— Це взагалі жах якийсь.

Денні кладе руки у спеціальне заглиблення, щоб я їх замкнув. Його сорочка вбрана в штани. Він уже знає, що треба трохи зігнути коліна, щоб не напружувати спину. Перед тим як сідати в колодки, він не забув сходити до туалету. Денні в нас уже став експертом щодо того, як приймати покарання. У нашій дивовижній колонії Дансборо мазохізм — цінна професійна навичка.

Власне, як і в багатьох інших компаніях.

Учора в лікарні Святого Антонія, розповідаю я Денні, все було так само, як у тому старому фільмі про хлопця та про його портрет, коли хлопець жив собі на втіху, веселився по-всякому і прожив сто років, але на вигляд не змінювався. Залишався таким же молодим. А от портрет, навпаки, старів. На ньому проступали сліди бурхливого життя, вічних п'янок-гулянок, і ніс у портрета прогнив од сифілісу та триперу.

Усі пацієнтки в лікарні Святого Антонія — всі мурчать, прикривши очі. Всі всміхаються. Всі доброчесні й задоволені.

Окрім мене. Я — їхній портрет.

— Привітай мене, друже, — каже Денні. — Я вже місяць як «непитущий». Це все через те, що я постійно сиджу в колодках. Місяць, прикинь. Я такого не пам'ятаю з тринадцяти років.

Мамина сусідка по кімнаті, кажу я йому, місіс Новак, тепер нарешті задоволена — тепер, коли я зізнався, що це я вкрав її винахід зубної пасти.

Іще одна стара дама щаслива, як папуга, — тепер, коли я зізнався, що це я щоночі пісяю їй у постіль.

Так, сказав я їм усім. Це я. Я. Я спалив ваш дім. Я розбомбив ваше село. Я депортував вашу сестру. Я продав вам зовсім негодящий автомобіль 1968 року. Так, це я вбив вашого собаку.

Отож забудьмо про те, що було, і живімо далі.

Я їм сказав: звертайте все на мене. Вставляйте мені скопом — я буду м'яким пасивним задом. Я переберу на себе всю вашу провину.

І тепер, коли вони все на мене звернули, вони всі задоволені й щасливі. Всі посміхаються та мурчать. Сміються, дивлячись у стелю, гладять мене по руках і говорять мені, що все нормально, що вони мене прощають. Вони добре їдять і гладшають. Увесь цей курятник кудкудакає навколо мене, і ця висока медсестра — не знаю, як її звати, — проходячи повз мене, каже:

— Та ви в нас містер Сама Популярність.

Денні шморгає носом.

— Хустка потрібна? — запитую я.

Найнеприємніше, що на маму все це не діє. Хоч як би я старався, розігруючи з себе Гамельнського Щуролова і перебираючи на себе всі гріхи світу, хоч скільки б я ввібрав у себе чужих провин й чужих помилок, мама однаково не вірить, що я — це я, Віктор Манчіні. Тож вона не розкриє мені свою таємницю. Для цього треба, напевно, щось на зразок зонду для штучного годування.

— Утримування — це само по собі нормально, — каже Денні, — але коли-небудь я збираюся жити так, аби робити щось хороше, а не просто не робити поганого. Розумієш?

І що ще гірше, говорю я йому, я вже думаю, як повернути свою нову популярність собі на користь — у розумінні

затягти ту високу медсестру до комірчини й там одчепірити її швиденько... аби схилити на мінет. Вона вважає тебе дбайливим добрим хлопцем, який виявляє терпіння по відношенню до безнадійно хворих старих — а це, як мовиться, вже половина справи. Словом, я вже скоро її оприбуткую.

Дивись також: Карен, дипломована медсестра.

Дивись також: Нанетт, дипломована медсестра.

Дивись також: Джоліна, дипломована медсестра.

Та хоч би з ким я був, я завжди думаю про іншу жінку. Про цю лікарку. Пейдж, як її там. Маршалл.

Хоч із ким би я був, хоч кому б я вставляв, мені доводиться думати про великих тварин, скажімо, про єнотів, збитих машиною на шосе, як вони гниють, як їх роздуває від газів, коли вони лежать мертві на дорозі під яскравим сліпучим сонцем. А то я відразу кінчу. Ось так вона мене збуджує — ця лікарка Маршалл.

Смішно, правда: жінки, які поряд, — про них ти не думаєш. Зате не можеш забути тих жінок, яких ти втратив або яких іще не мав.

— Просто моя залежність дуже сильна, — каже Денні, — і я боюсь, що зірвуся без цих колодок. Розумієш, мені хочеться, щоб моє життя полягало не тільки в тому, щоб *не мастурбувати*.

Інші жінки, говорю я, будь-які інші — легко уявити, як ти їх натягуєш. У її спортивній машині, на задньому сидінні. Або коли вона нахилиться в ванній, аби заткнути ванну затичкою. В будь-який момент її життя. Легко.

Але з лікаркою Пейдж Маршалл — усе по-іншому. Їй просто так не втелющиш. Навіть в уяві. Вона начебто вища від всього цього.

Якісь хижі птахи кружляють у високості. За пташиним часом виходить, що зараз десь близько другої. Порив вітру хапає поли сюртука Денні і жбурляє йому на плечі. Я їх поправляю.

— Іноді, — каже Денні й шморгає носом, — мені навіть хочеться, щоб мене побили й покарали. Ну добре, нехай немає Бога, але ж має бути щось, що ти поважаєш. Я не хочу бути центром свого всесвіту.

Позаяк Денні сидітиме в колодках до вечора, мені доведеться рубати дрова самому. Потім мені ще треба молоти кукурудзу. Солити свинину. Перебирати яйця. Розливати по глечиках готові вершки. Годувати свиней. Я й не думав, що життя у вісімнадцятому столітті було таким клопітним. Денні вічно сидить у колодках, і всю роботу доводиться виконувати мені. Самому. Я говорю його зігнутій спині, що він міг би — хоча б — якось зайти до моєї мами й удати, що він — це я. Щоб вислухати її сповідь.

Денні зітхає, дивлячись у землю. З висоти двісті футів хижий птах упускає йому на спину величенький кавалок пташиного посліду.

І Денні каже:

— Мені потрібна якась місія, друже. Розумієш?

І я кажу:

— От і зроби добру справу. Допоможи старій жінці.

І Денні каже:

— Як просувається твій четвертий ступінь? — Він мовить: — Слухай, друже. У мене бік засвербів. Може, почухаєш?

І я чухаю, стараючись не вляпатись у пташиний кавалок.

Розділ дванадцятий

У телефонному довіднику все більше й більше рядків, закреслених червоним фломастером. Все більше й більше викреслених ресторанів. Це місця, де я ледве не помер. Італійські ресторани. Мексиканські. Китайські. Насправді з кожним днем у мене все менше й менше вибору, куди піти попоїсти, щоб заразом — можливо — заробити грошей. І обманом змусити кого-небудь полюбити мене.

Завсідне питання: *чим тобі хочеться подавитися сьогодні?*

Французька кухня. Індійська. Забута кухня майя.

Будинок, де я нині мешкаю, старий мамин будинок, схожий на запорошений заплутаний склад антикварної крамниці. Він такий засмічений і захаращений, що доводиться пробиратися по кімнатах боком — по проходах, зігнутих на кшталт єгипетських ієрогліфів. Важкі різьблені меблі, довгі обідні столи, крісла, комоди та скрині — все вкрито якимось густим поліруванням, мовби всі меблі полили сиропом. Поліруванням давно почорніло і все потріскалося — за мільйон років до Різдва Христового. Канапи затягнуті куленепробивними гобеленами, на які страшно прилягти в голому вигляді.

Щовечора, коли я приходжу з роботи, спершу розбираю пошту. Листівки з днем народження. Чеки. Папери розкладено на неосяжному обідньому столі. Переді мною лежить бланк на внесок додаткової суми на поточний рахунок. Сьогодні улов небагатий — усього один чек. На якісь

вошиві сорок баксів. Але однаково треба буде написати подячного листа. Однаково треба буде принизитись.

Не те щоб я невдячна тварюка, але якщо п'ятдесят баксів — це все, що ви можете мені відстебнути, тоді наступного разу дайте мені померти спокійно. Домовились? Або краще постійте осторонь, і нехай мене рятує хто-небудь багатий і щедрий.

Звичайно, я нічого цього не пишу в подячній записці, і все ж таки.

У будинку, де я нині мешкаю, у старому маминому будинку, всі ці старі меблі, канапи, годинники й картини — це її «посаг» зі Старого Світу. Із Італії. Мама приїхала сюди, аби вступити до коледжу, а потім у неї з'явився я, і вона так і залишилася в Америці.

Вона не схожа на італійку. Вона голить пахви, й від неї не пахне часником. Вона приїхала сюди, щоб вивчитися на лікаря. Вступити до медичного коледжу десь у Айові. Насправді, іммігранти — вони більше американці, ніж справжні американці, які тут народилися.

Насправді це її посвідка на проживання.

Я проглядаю телефонний довідник. Вибираю черговий ресторан. Гарний, дорогий ресторан. Якщо тобі потрібні гроші, за ними треба йти туди, де вони точно є. Не варто давитися курячими паличками в якій-небудь забігайлівці.

Багаті люди в дорогому французькому ресторані — їм також хочеться бути героями.

У мене диференційований підхід.

Моя вам порада: насамперед треба визначитись із сегментом ринку.

В телефонному довіднику ще лишилися неохоплені місця. Рибні ресторани. Монгольські гриль-бари.

Сьогоднішній чек мені надіслала жінка, яка врятувала моє життя на якомусь там «шведському столі» минулого квітня. В недорогому ресторані, де платиш тільки за вхід і їси, скільки влізе. *Про що я думав?!* Давитися мало не до смерті в дешевих місцях — це неправильна економія. Я все записую до спеціального зошита: хто мене врятував, де, коли — і скільки він на мене потратив на поточний момент. Сьогоднішній донор — Бренда Манро. Так вона підписалася внизу на листівці. З любов'ю.

«Сподіваюся, що це допоможе», — написала вона на звороті чека.

Бренда Манро, Бренда Манро. Я чесно намагаюся згадати її обличчя, та в мене нічого не виходить. Усіх не запам'ятаєш. Я вже стільки разів майже помирав, що в голові все переплуталося. Мабуть, треба вести більш докладні записи. Хоча б — колір очей, колір волосся. Але я й так уже потопаю в паперах і писанині.

Минулого місяця я писав у своєму подячному листі, що нині мені доводиться економити на всьому, щоб заплатити за... за що, я вже не пам'ятаю.

Як правило, мені треба виплачувати по заставному листу на будинок або терміново йти до зубного. Розплатитися з молочником або нотаріусом. Я вже не читаю того, що пишу, — коли ти розіслав декілька сотень копій одного й того ж листа, починаєш писати просто на автоматі.

Ось така доморосла версія добродійних акцій на користь хворих або безпритульних дітей. Коли за ціну однієї чашки кави ти можеш урятувати життя якій-небудь дитині.

Стати їй мовби хрещеним батьком — заочно. Тільки я пішов далі. Разового порятунку недостатньо. Щоб урятувати людину по-справжньому, її треба рятувати знов і знов. Це не казка, це реальне життя, яке не закінчується на «стали жити-поживати та добра наживати».

Те ж саме в лікарів. Ти можеш урятувати сотні життів, але одного разу настане день, коли ти не зможеш урятувати чиєсь життя. Таким є принцип Пітера* в медицині.

Люди, які надсилають мені гроші, — це їхні внески за героїзм.

Мені ще є чим давитися. Марокканська кухня. Сицилійська.

Щовечора.

Коли я народився, мама вирішила залишитись у Штатах. Тоді в неї ще не було цього будинку. Тут вона оселилася після останнього виходу із тюрми, коли її посадили за викрадення шкільного автобуса. Викрадення автобуса і кіднепінг. Коли я був маленьким, у нас не було ні цього будинку, ні цих меблів. Усе, що є в цьому будинку, її батьки прислали їй із Італії. Я так гадаю. Наскільки я знаю маму, вона не могла б усе це купити або виграти в якій-небудь телевікторині.

Одного разу — тільки одного разу — я запитав у неї про її сім'ю, про моїх бабусю та дідуся з Італії.

---

* Принцип Пітера говорить: у будь-якій ієрархічній системі кожний службовець прагне досягти свого рівня некомпетентності. Звідси висновок: 1. З часом кожну посаду буде зайнято службовцем, який є некомпетентним у виконанні своїх обов'язків. 2. Робота виконується тими службовцями, які ще не досягли свого рівня некомпетентності.

І вона мені сказала, я це добре пам'ятаю:

— Вони про тебе нічого не знають, і тобі про них знати не треба.

І якщо вони нічого не знають про дитину їхньої дочки, можна з упевненістю припустити, що вони нічого не знають і про її пригоди — про її засудження по статті «непристойність, яка кримінально карається», по статті «замір убити», по статті «умисне завдання шкоди», по статті «домагання до тварин». Можна з упевненістю припустити, що вони такі самі схибнуті. Достатньо тільки поглянути на їхні меблі. Тяжкий випадок психічного розладу.

Я гортаю телефонний довідник.

Ось жорстока правда життя: я плачу три штуки на місяць за мамине перебування в лікарні Святого Антонія. П'ятдесяти баксів у лікарні Святого Антонія вистачить лише на оплату однієї зміни підгузка.

Лише Богу відомо, скільки разів мені доведеться майже померти, щоб оплатити зонд штучного годування.

Ось жорстока правда життя: на поточний момент у моїй книзі героїв — трохи більше трьохсот осіб, але я однаково не набираю трьох тисяч баксів на місяць. Плюс до того щовечора — рахунок у ресторані. Плюс — чайові. Накладні видатки мене вбивають.

Тут усе працює за принципом піраміди: постійно доводиться вербувати людей — тих, хто буде внизу. За тим самим принципом, на якому побудована служба соціального забезпечення: гарні, добрі люди платять за когось іншого. Ці добрі самаритяни — моя особиста служба соціального забезпечення мене, любого.

«Схема Понзі»* — не зовсім вірна фраза, але це перше, що спадає на думку.

Ось сумна правда: досі, щовечора мені доводиться шукати в телефонному довіднику підходяще місце, щоб майже померти.

Ось такий Телетон Віктора Манчіні.

Те, чим я займаюся, — нічим не гірше за те, що робить уряд. Тільки люди, які вносять гроші до фонду Віктора Манчіні, роблять це цілком добровільно й за власним бажанням. Вони вносять гроші й пишаються собою. І хваляться перед знайомими та друзями.

Це дуже проста афера. На вершині — завжди тільки я, а решта — завжди внизу. Добрі, щедрі люди.

Але ж я витрачаю гроші аж ніяк не на наркотики й не на азартні ігри. І я навіть не пам'ятаю, коли я востаннє нормально повечеряв. Я просто не встигаю з'їсти все. Тому що мені треба працювати. Давитися й задихатися. Мене обов'язково хтось урятує, але це ще не гарантія, що він потім посилатиме мені гроші. Є люди, яким це взагалі не спадає на думку. І навіть найщедріші з інвесторів із часом перестають слати чеки.

Слізна сцена — коли я ридаю в обіймах свого рятівника, — з кожним разом мені все легше й легше витискати із себе сльозу. Але зате мені тепер усе важче зупинитися.

Іще не закреслені в телефонному довіднику. Ресторани-фондю. Тайська кухня. Грецька. Ефіопська. Кубинська. Є ще тисяча місць, де я поки що не вмирав.

---

* Схема Понзі — фінансова піраміда, придумана Карло Понзі в 20-х роках минулого століття. Понзі обіцяв повернути 1500 доларів за вкладення 1000 доларів. Різниця покривалася наступним інвестором. Понзі заробляв мільйони, аж поки висох потік легковірних претендентів.

Для того щоби грошові надходження збільшувалися, треба «робити» по два-три герої за вечір. Іноді для того, щоб нормально попоїсти, доводиться заходити в три-чотири місця. За вечір.

Я — артист перформансу в обідньому театрі, даю по три концерти за вечір. Леді та джентльмени, мені потрібен помічник із глядачів.

— Вельми дякую, але ні, обійдемося без вас, — подумки звертаюся до мертвих родичів. — Я сам створюю свою власну сім'ю.

Риба. М'ясо. Вегетаріанська кухня. Сьогодні ввечері, як і будь-якого іншого вечора, найліпше — просто заплющити очі.

Ткнути навмання пальцем у розкритий довідник.

Виходьте на сцену й ставайте героями, леді та джентльмени. Виходьте на сцену й рятуйте мені життя.

Тикаєш навмання пальцем у розкритий довідник.

Нехай за тебе все вирішує доля.

Розділ тринадцятий

Спека. Денні знімає куртку та светр. Стягає через голову сорочку, навіть не розстебнувши рукави та комір, — і застряє головою та руками в червоній картатій фланелі. Футболка злегка задирається, поки він намагається вибратись із сорочки. На його запалому животі — якийсь незрозумілий висип. Навколо сосків ростуть довгі чорні волосинки. Соски всі у дрібних тріщинах і немовби запалені.

— Друже, — каже Денні, все ще борючись із сорочкою. — Запаришся, поки все знімеш. Чого тут так душно?

Тому що це лікарня. Для тяжкохворих.

Над поясом джинсів видно резинку його дешевих трусів. На резинці — якісь іржаві смуги. З-під неї вибиваються чорні волосинки. На футболці під пахвами — жовтуваті плями засохлого поту.

Дівчина за стойкою реєстратури спостерігає за нами, зморщивши носа.

Я намагаюсь осмикнути його футболку. Пупок Денні забитий якоюсь пилюкою. На роботі, в роздягальні, я бачив, як Денні знімає штани і труси — він знімає їх разом, труси і джинси, вивертаючи їх. Я так робив, коли був маленьким.

І Денні каже, все ще не вибравшись із сорочки:

— Друже, допоможи мені, га? Там десь ґудзик... його, мабуть, треба розстебнути.

Дівчина за стойкою реєстратури виразно дивиться на мене. Вона тримає в руках слухавку, але поки що чекає.

На підлозі перед Денні — купа одягу. Нарешті він виборсується із сорочки й залишається в самій зашкарублій футболці та джинсах із брудними плямами на колінах. Шнурки на його тенісних черевиках зав'язані намертво, дірочки під шнурки щільно забиті злежаною грязюкою.

Тут дійсно дуже топлять — градусів під сто*, тому що в більшості пацієнтів погана циркуляція крові, пояснюю я Денні. Тут лежать здебільшого старі.

Пахне чистотою — тобто мийними засобами й ароматними освіжувачами. Я вже знаю: хвойний запах приховує сморід од фекалій. Лимонний запах приховує блювотину. Запах тро-

* За Фаренгейтом. За Цельсієм ≈ +38°.

янд — сечу. Одні відвідини лікарні Святого Антонія — й тобі вже ніколи не захочеться нюхати троянди.

У вестибюлі стоять канапи та штучні рослини в горщиках. Але всі прикраси інтер'єру вичерпуються відразу за дверима з автоматичними замками.

Денні каже дівчині за стойкою реєстратури:

— Нічого, якщо я тут усе залишу? — Він має на увазі купу одягу, скинутого просто на підлогу. Він каже: — Я Віктор Манчіні. — Він скоса поглядає на мене. — І я прийшов побачитися з мамою.

І я кажу Денні:

— Слухай, *вона* не дебілка. — А дівчині за стойкою реєстратури я говорю: — *Я* Віктор Манчіні. Я прийшов до мами, її звати Іда Манчіні. Вона в палаті 158.

Дівчина за стойкою реєстратури натискає кнопку на телефоні й каже у слухавку:

— Сестро Ремінґтон. Сестро Ремінґтон, пройдіть, будь ласка, до реєстратури. — Її голос відлунюється гучно від високої стелі.

Цікаво, а ця сестра Ремінґтон — вона взагалі існує?

Або, може, ця дівчина гадає, що Денні — просто черговий агресивний хронічний роздягальник?

Денні штовханами запихає одяг під крісло.

До стойки реєстратури підходить тілистий дядько.

Однією рукою він підтримує нагрудну кишеню, набиту кульковими ручками. Друга рука — на поясі. На кобурі з перцевим балончиком. Тут же, на поясі, — масивна в'язка ключів. Він запитує, звертаючись до дівчини за стойкою реєстратури:

— Які проблеми?

І Денні каже:

— А де тут нужник? Ну, для цивільних.

Проблема — Денні.

Він прийшов, аби вислухати сповідь моєї мами. У мене такий план: я проведу його до неї й відрекомендую як Віктора Манчіні.

Вона розповість йому свою таємницю, й тоді я дізнаюся, хто я насправді. Й мамі стане спокійніше. Може, вона почне їсти. Набере вагу. І мені вже не доведеться витрачатися на зонд для штучного годування. І вона не помре.

Коли Денні повертається з нужника, охоронець проводжає нас до «житлової» частини лікарні. Денні каже:

— Уявляєш, нужник у них не замикається. Я тільки сідаю на унітаз, і тут до мене вдирається якась старушенція.

Я питаю: і чого — вона сексу хотіла?

І Денні каже:

— Знущаєшся?

Ми проходимо коридором, охоронець відмикає і замикає двері. В'язка ключів стрибає в нього на поясі та дзвенить. Він такий товстий — у нього навіть на шиї валики жиру.

— А твоя мама, — питає Денні, — ви з нею схожі?

— Можливо, — кажу. — Тільки вона, ну, знаєш...

І Денні каже:

— Тільки вона вся всохла, та з головою в неї не все як слід, еге ж?

І я кажу:

— Замовкни. — Я кажу: — Гаразд, вона була поганою матір'ю, але іншої в мене немає.

— Вибач, друзяко, — мовить Денні. — Але хіба вона не помітить, що я — це не ти?

Тут, у лікарні Святого Антонія, штори на вікнах запинають задовго до темряви. Бо якщо пацієнти побачать своє відображення у склі, вони можуть подумати, що хтось заглядає до них у вікно. Це називається «призахідний психоз». Коли старі люди казяться при заході сонця.

Більшість із тутешніх пацієнтів можна посадовити перед дзеркалом, і вони думатимуть, що це така спеціальна передача про старих хворих людей, сидітимуть і дивитимуться — годинами.

Проблема в тому, що коли я Віктор, мама не хоче зі мною розмовляти, і вона нічого мені не скаже, коли я її адвокат. Моя єдина надія — бути її адвокатом, коли Денні буде мною. Я її викличу на розмову. Денні її вислухає. Може, тоді вона заговорить.

Вважатимемо, що це така ґештальт-терапія*.

Дорогою охоронець запитує мене, чи не я той хлопець, який зґвалтував собачку місіс Філд.

Ні, говорю, не я. Це давня історія. Мене тоді ще на світі не було.

Мама сидить у кімнаті відпочинку. На столі перед нею — розкидані шматочки картинки-головоломки. Але коробки з картинкою немає, і тому важко зрозуміти, який це мусить мати вигляд, коли її скласти. Це може бути що завгодно.

---

* Ґештальт — від *нім.* Gestalt — форма, структура; основне поняття ґештальт-психології, що виступає як одиниця аналізу свідомості та психіки, яке означає цілісні, незвідні до суми своїх частин, утворення свідомості.

Денні запитує:

— Це вона? — Він каже: — Друже, ви зовсім не схожі.

Мама намагається якось з'єднати розрізнені шматочки. Деякі фрагменти картинки лежать догори ногами, так що видно тільки сірий картон.

— Послухайте, — каже Денні. Він бере стілець і сідає на нього верхи, обличчям до столу. — Спочатку треба скласти всі шматочки з рівними краями. Які по краю картинки йдуть. Тоді буде простіше.

Мама дивиться на Денні. На його потріскані губи, голений черепок, на дірки на швах футболки.

— Доброго ранку, місіс Манчіні, — кажу я. — Бачу, Віктор, ваш син, прийшов провідати вас. Ось він, — кажу я, киваючи на Денні. — Здається, ви хотіли сказати йому щось важливе?

— Ага, — каже Денні, киваючи головою. — Я Віктор. — Він відбирає із загальної купи всі шматочки з рівними краями. — А це синє — це що: небо чи вода?

У мами в очах блищать сльози.

— Віктор? — запитує вона.

Вона прокашлюється, прочищаючи горло. Дивиться на Денні й каже:

— Ти прийшов.

Денні продовжує зосереджено розбирати шматочки головоломки, відсуваючи вбік ті, які з рівними краями. На його поголеному черепі лишилися дрібні балабушки червоного пуху від фланелевої сорочки.

І мама тягнеться через стіл і бере Денні за руку своєю старою висохлою рукою.

— Я така рада, що ти прийшов, — каже вона. — Як ти живеш? Я так давно тебе не бачила. — Сльозинка стікає по зморшках на щоці до кутика рота.

— Господи, — каже Денні й прибирає руку. — Місіс Манчіні, у вас руки просто крижані.

І мама каже:

— Вибач.

Пахне якоюсь їжею з громадського харчування, чи то тушкованою капустою, чи то пригорілою квасолею.

Я просто стою і мовчу.

Денні складає один куточок картинки. Він говорить, звертаючись до мене:

— А коли ти мене познайомиш із цією чарівною ліка-ркою?

І мама каже:

— Ти ж іще не йдеш? — Вона дивиться на Денні. Її очі вологі від сліз, брови сходяться на переніссі. Вона каже: — Я так за тобою скучала.

І Денні каже:

— О, один кут є!

Мама тягнеться через стіл і знімає балабушку червоного пуху з маківки Денні.

І я кажу:

— Прошу вибачення, місіс Манчіні, але ви, здається, збиралися сказати щось важливе вашому сину?

Мама дивиться на мене, потім — на Денні.

— Можеш побути ще, Вікторе? — запитує вона. — Нам треба поговорити. Мені треба стільки всього тобі розповісти.

— Ну так розповідайте, — кажу я.

Денні мовить:

— Здається, це око. — Він каже: — Це що, чийсь портрет?

Мама простягає мені тремтячу руку й каже:

— Фреде, нам із сином треба поговорити. Це сімейна справа. Ви поки що де-небудь погуляйте. Телевізор подивіться.

І я кажу:

— Але...

Та мама мене перебиває:

— Ідіть.

Денні каже:

— Ось іще один кут. — Він відбирає всі чисто-сині шматочки і відкладає їх убік. Вони всі однакової форми — мовби оплавлені хрести. Свастика, що розпливлася.

Мама каже, не дивлячись на мене:

— Можливо, ви поки що справою займетесь. Іще когонебудь захистите. — Вона дивиться на Денні й каже: — Віктор вас покличе, коли ми закінчимо.

Я виходжу в коридор. Вона проводжає мене очима. Потім щось говорить Денні, але мені не чути, що саме. Вона тягнеться через стіл тремтячою рукою і доторкається до голеного черепа Денні, що вилискує синявою. Рукав маминої піжами злегка задирається. Шкіра в неї на зап'ясті жилава і світло-коричнева, як шийка вареної індички.

Денні відхиляється від її руки, не підводячи очей від картинки-головоломки.

Я відчуваю запах мокрих підгузків і чую голос. Скрипучий старечий голос у мене за спиною:

— Це ти кинув у калюжу мій буквар. У другому класі.

Не відриваючи погляду від мами, намагаючись читати по губах, я кажу:

— Так, напевно.

— Хоча б чесно зізнався, — каже старечий голос. Висохла стареча рука, схожа на зморщений гриб, легенько торкається моєї руки. — Ходімо зі мною, — каже стара. — Лікарка Маршалл хоче з тобою поговорити.

Я дивлюся на стару. На ній — червона картата сорочка Денні.

Розділ чотирнадцятий

Пейдж Маршалл закидає голову і вказує на високе бежеве склепіння:

— Раніше там були ангели, — каже вона. — Дуже красиві ангели. Із блакитними крилами та золотими німбами. Причому це була справжня позолота.

Стара привела мене до каплиці при лікарні Святого Антонія. Тобто колись тут була каплиця — коли тут був монастир. А тепер це просто велика порожня кімната. Одна стіна являє собою здоровенний вітраж, розфарбований усіма відтінками золотого. На стіні напроти — величезне дерев'яне розп'яття, і нічого більше. Пейдж Маршалл стоїть точно посередині між розп'яттям і золотим вітражем. Її білий халат також здається золотим. Чорне волосся зібране в пучок на потилиці. Окуляри в чорній оправі. Вона вся — чорна й золота.

— Згідно з одним із декретів Другого Ватиканського собору, — каже вона, — церковні фрески зафарбували. Прибрали майже всі статуї. Всі символи віри. Їх просто прибрали.

Вона дивиться на мене.

Стара пішла. Двері каплиці тихенько зачинилися в мене за спиною.

— Дивно, — каже Пейдж, — якщо ми чогось не розуміємо, нас це бісить. Якщо ми не в змозі чогось зрозуміти або пояснити, ми це заперечуємо.

Вона каже:

— Я придумала, як урятувати вашу маму. — Вона мовить: — Але ви, можливо, не схвалите цей спосіб.

Пейдж Маршалл починає розстібати свій халат.

— Можливо, ви вважатимете його огидним, — каже вона.

Вона розхристує халат.

Під халатом вона зовсім гола. У неї біла шкіра — скрізь. Точно така ж, як за вухами. Вона вся гола, біла — і стоїть за три кроки від мене. Так близько. Вона скидає халат із плечей, так що тепер він тримається лише на ліктях. Руки поки ще в рукавах.

Ця туга й пухнаста сутінь. Усе на світі віддаси, тільки б туди забратися.

— Але по-іншому — ніяк, — мовить вона.

Вона робить крок до мене. Вона так і не зняла окулярів. На ногах у неї — білі туфлі, тільки тут вони здаються золотими.

Я мав рацію щодо її вух. Схожість дійсно вражаюча. Ще один отвір на тілі, прихований складками шкіри. В обрамленні м'якого волосся.

— Якщо ви любите свою маму, — каже вона, — якщо ви хочете, щоб вона жила, ми мусимо це зробити.

Як?

— Зараз саме час, — каже вона. — У мене такий густий слиз, що в ньому ложка стоїть.

Тут?

— Я не зможу з вами зустрітися десь-інде, — каже вона.

У неї немає обручки. Я запитую: вона заміжня?

— А для вас це принципово? — запитує. Вона зовсім-зовсім близько. Простягни тільки руку. Тонка талія, м'який вигин стегон. Темні соски. І гаряча потайна місцинка — простягни тільки руку.

Я кажу:

— Ні, не принципово.

Вона розстібає на мені сорочку. Потім запускає обидві руки мені під сорочку і скидає її з плечей, так що тепер вона тримається лише на ліктях. Мої руки поки ще в рукавах.

— Просто щоб ви знали, — кажу я, — позаяк ви — лікар, і все таке. — Я кажу: — Я секс-залежний і зараз проходжу курс лікування.

Вона розстібає пасок у мене на штанях. Вона каже:

— Тоді просто робіть те, що для вас природно.

Від неї пахне не трояндами, не лимоном, не хвоєю. Від неї пахне навіть не шкірою.

Від неї пахне інтимною вологою.

— Ви не розумієте, — кажу я. — Я вже майже дві доби утримуюсь.

У золотому світлі вона здається такою теплою. Але в мене однаково таке відчуття, що коли я зараз її поцілую, мої губи примерзнуть — як до металу на морозі. Щоби злегка заспокої-

тись, я думаю про ракову пухлину. Про імпетиго*, викликане бактеріальним зараженням шкіри. Про виразку роговиці.

Вона шепоче мені на вухо:

— Це просто чудово. У вас є сила волі. Але, можливо, ви перервете курс лікування, а завтра продовжите...

Вона стягує з мене штани. Вона каже:

— Мені треба, щоб ви в мене повірили, — і обіймає мене.

Її руки — гладенькі й прохолодні.

Розділ п'ятнадцятий

Якщо ви перебуваєте в холі великого готелю, і раптом у динаміках починає грати «Вальс Голубого Дунаю», біжіть на вулицю. Не роздумуючи. Кидайте все й біжіть.

Тепер ніхто нічого не говорить прямо.

Усе зашифровано.

Якщо ви перебуваєте в лікарні, й по радіо раптом оголошують, що сестру Фламінго просять пройти в онкологічне відділення, не ходіть туди. Не треба. Ніякої сестри Фламінго не існує. І лікаря Блейза також не існує.

«Вальс Голубого Дунаю» в готелі означає, що починається повна евакуація будівлі.

Сестра Фламінго у більшості лікарень означає пожежу. Лікар Блейз означає пожежу. Лікар Ґрін — самогубство. Лікар Блу — хтось із пацієнтів помер.

---

* Імпетиго — піодермія з пустулами, на місці яких утворюються кірки.

Про все це маленький дурненький хлопчик дізнався від мами.

У неї тоді починалися проблеми з головою.

Одного разу, коли він сидів на уроці в школі, до класу заглянула дівчина із шкільного секретаріату і повідомила йому, що телефонував зубний лікар і сказав, що сьогодні не зможе його прийняти. Через хвилину він підвів руку і сказав, що йому треба вийти до вбиральні. Він не записувався на сьогодні до лікаря. Так, хтось зателефонував до школи й відрекомендувався працівником стоматологічної поліклініки, але це був просто новий закодований сигнал. Він вийшов на вулицю через їдальню, й там на нього чекала мама. У золотистій машині.

Це було, коли мама повернулася за ним удруге.

Вона опустила скло і сказала:

— Ти знаєш, чому мама цього разу потрапила до тюрми?

— Тому що поміняла пляшечки з фарбою? — запитав він.

Дивись також: зловмисне завдання шкоди майнові.

Дивись також: погроза фізичним насильством.

Вона відчиняє йому пасажирські дверцята. Вона говорить і говорить. І говоритиме так — не змовкаючи — протягом кількох днів.

Якщо ти сидиш у «Хард-рок кафе», каже вона, і по радіо раптом оголошують, що «Елвіс покинув приміщення», це означає, що всім офіціантам треба терміново зібратися на кухні, де їм скажуть, яких страв більше немає в меню.

Коли людям не хочеться говорити правду, вони винаходять усякі таємні шифри.

У театрі на Бродвеї оголошення «Елвіс покинув приміщення» означає пожежу.

У великому магазині, коли оголошують, що містера Кеша просять підійти до каси, це означає, що касир викликає охоронця. Коли оголошують, що місіс Фрей очікує свого чоловіка у відділі жіночого одягу, це означає, що в тому відділі помічено злодія. Іноді замість місіс Фрей називають Шейлу. «Шейло, пройдіть у такий-то відділ» — означає, що в такому-то відділі помічено злодія. Містер Кеш, Шейла і сестра Фламінго — це завжди погані новини.

Мама вимикає мотор і сидить, учепившись однією рукою в кермо. Вільною рукою вона клацає пальцями — щоби хлопчик їй повторював таємні коди. У неї в носі — кірка крові, що запеклася. Вся підлога в машині встелена паперовими закривавленими серветками. Навіть на приладовій дошці — засохла кров. І ще — на лобовому склі. Це мама чхнула.

— У школі вас цього не навчать. У школі взагалі не вчать нічому корисному, — каже мама. — А це коли-небудь урятує тобі життя.

Вона клацає пальцями.

— «Містер Амон Силвестірі». Якщо його викликають, що треба робити?

У деяких аеропортах це означає — терорист із бомбою. «Містер Амон Силвестірі, вас очікують на виході номер десять у залі відльоту, секція D» означає, що біля виходу номер десять у залі відльоту, секція D, збирається оперативна група.

«Місіс Памела Ренк-Менса» означає терориста в аеропорту, але без бомби, а тільки зі зброєю.

«Містер Бернар Велліс, вас очікують на виході 16, секція F» означає, що на виході 16, секція F, терорист захопив заручника.

Мама ставить машину на ручне гальмо і клацає пальцями:

— А тепер швидко. «Міс Террилін Мейфілд»?

— Нервово-паралітичний газ? — каже хлопчик.

Мама хитає головою.

— Не підказуй, — мовить хлопчик. — Скажений собака?

Мама хитає головою.

Вони стоять у пробці. Машини — зусібіч. Над шосе кружляють вертольоти.

Хлопчик ляскає себе по лобі й каже:

— Вогнемет?

Мама каже:

— Ти навіть і не стараєшся згадати, просто навмання тикаєш. Дати підказку?

— Наркотики? — каже хлопчик і додає: — Так, мабуть, краще підказку.

І мама каже:

— «Міс Террилін Мейфілд»... корови та коні.

І хлопчик кричить:

— Сибірка! — Він б'є себе кулаком по лобі. — Сибірка! Сибірка. — Він б'є себе кулаком по лобі й каже: — Як же я міг забути?!

Мама скубе його за волосся й каже:

— У тебе однаково добре виходить. Запам'ятай хоча б половину — і ти переживеш багатьох.

Хоч куди б вони поїхали, мама скрізь знайде пробку. Вона слухає радіо — повідомлення про пробки. Куди краще

не їхати. І їде туди. Щоразу. Вона спеціально знаходить аварії та розвідні мости. Вона не полюбляє швидкої їзди, але їй треба створити ілюзію бурхливої діяльності. У пробці можна просто стояти — і це не твоя провина. Коли вони замкнені в пробці, вони в безпеці. Тут їх не дістануть.

Мама каже:

— Гаразд, тепер зовсім легке. — Вона заплющує очі й усміхається. — Що означає, коли в супермаркеті просять принести дрібні гроші на п'яту касу?

Вони обоє — в тому самому одязі, в якому були, коли мама забрала його зі школи. Щовечора, коли вони зупиняються в мотелі, він укладається в ліжко, а мама клацає пальцями, щоб він оддав їй свої штани, сорочку, шкарпетки та труси. Він знімає їх під ковдрою і віддає їй. Уранці вона повертає йому одяг, а іноді одяг буває випраним.

Коли касир просить принести дрібняки, каже хлопчик, це означає, що біля каси стоїть красива жінка, на яку варто поглянути.

— Ну, це ще не все, — каже мама. — Але, загалом, правильно.

Іноді мама засинає, притулившись плечем до дверцят, і решта машин об'їжджають їх праворуч і ліворуч. Якщо мотор ввімкнено, іноді на приладовій дошці засвічуються якісь червоні лампочки, але хлопчик не знає, що вони означають. Іноді з-під капота починає валувати дим, і мотор вимикається сам собою. Машини ззаду починають сигналити. По радіо передають про чергову пробку — на центральній смузі такого-то шосе зламалася машина й перекрила рух.

Дурний маленький хлопчик думав, що це і є — бути знаменитим. Коли всі на тебе дивляться. Коли про тебе гово-

рять по радіо. Поки мама не прокидалася, хлопчик просто сидів і махав у вікно. Він думав про товстого Тарзана та мавпу з каштанами. Він думав про те, як Тарзан усміхався. Про те, що приниження є приниження, тільки якщо ти сам обираєш, що страждатимеш.

І він усміхався розгніваним людям, які проїздили повз нього.

І посилав їм поцілунки рукою.

А потім повз нього проїхала велика вантажівка і посигналила, і мама здригнулась і прокинулась. Вона довго — майже хвилину — дивилась у дзеркало заднього виду й поправляла зачіску. Потім дістала із сумки білу пластмасову трубочку, засунула її в одну ніздрю й глибоко вдихнула. Потім примружилась і подивилася на хлопчика. Потім — на приладову дошку, де миготіли червоні лампочки.

Біла трубочка була менша за губну помаду. На одному кінці трубочки була дірочка, щоб через неї вдихати. Всередині був якийсь бальзам. Коли мама виймала трубочку з носа, на білій пластмасі завжди залишалася кров.

— Ти зараз у якому класі? — запитала вона. — У першому? У другому?

У п'ятому, відповів хлопчик.

— І твій мозок зараз важить три фунти? Або чотири?

У школі в нього були самі п'ятірки.

— Тобто тобі зараз скільки? Сім років?

Дев'ять.

— Гаразд, Ейнштейн, усе, що тобі говорили ці твої названі батьки, — каже мама, — можеш про це забути.

Вона каже:

— Ці названі мами-тати, вони поняття не мають, що важливо, а що не важливо.

Просто над ними завис вертоліт, і хлопчик злегка подається вперед, так щоб дивитися на нього крізь синє напилення вгорі лобового скла.

По радіо передають, що на такому-то шосе, на центральній смузі зламався «плімут-дастер» золотистого кольору. Здається, в нього перегрівся мотор.

— І біс із нею, з історією. Значно важливіше знати всіх цих вигаданих людей, — каже мама.

«Міс Пеппер Галіванд» — це вірус Ебола. «Містер Тернер Андерсон» — це когось знудило.

По радіо передають, що на місце поламки вже вирушила рятувальна бригада — щоби прибрати з дороги пошкоджену машину.

— Усе, чому вас навчають у школі, вся ця алгебра й економіка — можеш про це забути, — каже мама. — Нікому це не потрібно. Ось, приміром, ти знаєш, як обчислювати площу рівностороннього трикутника, — і це тобі допоможе, коли в тебе стрілятиме який-небудь терорист? Правильно. Нічим не допоможе.

Інші машини об'їжджають їх праворуч і ліворуч і мчать уперед.

— Я хочу, щоб ти знав по-справжньому важливі речі, — каже мама. — А не те, чому тебе вчать інші, оскільки вважають, що тобі це потрібно.

І хлопчик запитує:

— Тобто?

— Себто коли ти думаєш про своє майбутнє, — каже мама і прикриває рукою очі, — насправді ти думаєш про найближчі два-три роки.

І ще вона каже:

— А коли тобі виповнюється тридцять, ти розумієш, що головний твій ворог — це ти сам.

І ще:

— Вік Просвіти благополучно закінчився. Ми живемо у вік *Безпросвітного Неуцтва.*

По радіо передають, що поліції вже повідомили про машину, що зламалася на шосе.

Мама додає гучності.

— Чорт забирай, — каже вона, — скажи мені, що це не ми.

— Вони говорили про «плімут-дастер» золотистого кольору, — каже хлопчик. — А це наша машина.

І мама каже:

— Ось воно, зайве підтвердження тому, як мало ти знаєш.

Вона відчиняє дверцята зі свого боку й говорить, аби він виходив із машини. З її боку. Вона дивиться на автомобілі, які проїжджають повз них.

— Це не наша машина, — каже вона.

По радіо передають, що водій і пасажири, схоже, вирішили залишити машину просто на шосе.

Мама простягає йому руку.

— І я не твоя мама, — каже вона. — Все не так, як ти гадаєш. — У неї під нігтями — засохла кров із носа.

Радіо надривається в порожній машині. Жінка, що була за кермом золотистого «дастера», і дитина тепер являють небезпеку самі по собі — вони кидають машину й намагаються перейти через чотири смуги швидкісного шосе з інтенсивним рухом.

Мама каже:

— Я так розумію, в нас попереду цілий місяць веселощів і пригод. Аж поки в мене закінчаться терміни дії кредитних карток.

Вона каже:

— У нас попереду цілий місяць, якщо, звичайно, нас не піймають раніше.

Машини сигналять і ледве ухиляються від зіткнення. В покинутому золотистому «дастері» надривається радіо. Вертоліт опускається нижче.

І мама каже:

— А тепер — як із «Вальсом Голубого Дунаю». Тримай мене за руку. Міцно-міцно. — Вона мовить: — І не роздумуй ні про що. Просто біжи.

Розділ шістнадцятий

Наступна пацієнтка — жінка років двадцяти дев'яти, з великою родимкою на внутрішньому боці стегна, і ця родимка мені не подобається. При такому світлі важко зрозуміти, що саме з нею не так, але вона занадто велика, асиметрична й вилискує синім. Краї нерівні. Шкіра навколо запалена — немовби розчухана.

Я запитую в неї, чи не свербить родимка.

Я запитую, чи не було у неї в роду випадків раку шкіри.

Денні сидить поряд зі мною за столом. Перед ним — великий жовтий альбом. Він дістає запальничку і тримає над

полум'ям пробку він винної пляшки. Один кінець пробки вже почорнів. Денні мовить:

— Слухай, друже, ти якийсь сьогодні злий. Ні, серйозно. — Він запитує: — Ти що, все ж таки зірвався?

Він каже:

— Ти завжди, після того як кому-небудь вставиш, ходиш злий на весь світ.

Пацієнтка падає на коліна, широко розвівши ноги. Вона подається вперед і починає гойдатися, зображуючи рухи статевого акту. Її плечі, груди та лобок — усе напоказ. Усе — для нас із Денні.

Ось симптоми злоякісної меланоми:

Форма асиметрична.

Краї нерівні.

Незвичайний колір.

Діаметр більший за шість міліметрів.

Лобок у неї чисто виголений. Вона вся засмагла, гладенька та блискуча — навіть не жінка, а найдосконаліший із пристроїв, куди можна засунути кредитну карточку. Вона демонструє нам себе як у сповільненій зйомці. Її рухи — плавні, наче хвилі. У цьому приглушеному червоно-чорному світлі вона здається красивішою, ніж насправді. Червоне світло згладжує всі вади шкіри: шрами та синці, прищі та розтяжки. Білки очей і зуби здаються сліпучо-білими в чорному світлі.

Краса витвору мистецтва полягає не стільки в самому творі, скільки в допоміжному оформленні.

При такому освітленні навіть Денні має квітучий вигляд. Його альбом так і світиться жовтим. Він закушує

губу. Дивиться на пацієнтку, потім — на свої замальовки, потім — знову на пацієнтку.

Вона розгойдується перед нами і кричить, стараючись перекричати музику:

— Що?!

Вона нібито натуральна блондинка. Підвищена група ризику. І я задаю їй таке запитання: чи не було в неї останнім часом різкої і незрозумілої втрати ваги?

Не дивлячись на мене, Денні каже:

— Знаєш, друже, скільки б мені обійшлася справжня натурниця?

І я кажу йому:

— Не забудь замалювати її вроcлі волосинки.

Я запитую пацієнтку, чи не було в неї останнім часом перебоїв у менструальному циклі або проблем із випорожненням.

Вона стоїть на колінах просто перед нами. Вона розкривається перед нами, утримуючи складки плоті двома пальцями з вугляно-чорними нігтями. Вона дивиться на нас згори вниз і питає:

— Що?!

Рак шкіри, кричу я їй, найпоширеніше онкологічне захворювання у жінок у віці від двадцяти дев'яти до тридцяти чотирьох років.

Я кричу:

— Мені треба помацати ваші лімфовузли.

І Денні каже:

— Друже, так ти хочеш знати чи ні, що сказала мені твоя мама?

Я кричу:

— Мені треба помацати вашу селезінку.

Денні робить швидкі начерки паленою пробкою. Він каже:

— Чи тобі раптом стало соромно?

Блондинка відхиляється назад і лягає на підлогу. Вона збуджує собі соски. Вказівним і великим пальцями. Вона дивиться на нас, облизує губи й мовить:

— Дайкірі. — Вона каже: — Мене звати Черрі Дайкірі. Мене не можна торкати руками. До речі, а де та родимка, про яку ви говорили?

Найлегший спосіб запам'ятати, про що треба запитувати пацієнта під час першого огляду — САХА курить дур і приймає антидепресанти. Називається *мнемоніка*. САХА означає:

Скарги загальні.

Алергія.

Хвороби з дитинства й дотепер (також хвороби у кровних родичів).

Алкоголь.

«Курить» — ясна річ, куріння.

«Дур» — чи вживає пацієнт наркотики.

«Приймає антидепресанти» — які ліки приймає нині пацієнт, і чи не було в нього останнім часом яких-небудь стресів і неприємностей.

Без мнемоніки в медицині взагалі нікуди.

Попередня пацієнтка — також блондинка, але з грудьми більшими та пишнішими — курила сигарету. Так потрібно було для номера. Тому я в неї запитав, чи не відчуває вона постійного ниючого болю у спині або внизу живота. І як у неї з апетитом — нормально? І чи немає загального легкого

нездужання та слабості? Якщо вона заробляє собі на життя ось у такий спосіб, то їй краще підстрахуватись і хоча б раз на місяць здавати мазок.

— Тобто якщо ви курите більше пачки на день, — сказав я. — Тобто *тими* губами.

А взагалі я рекомендував би конізацію.

Пацієнтка стає рачки й вертить задом просто у нас під носом. Оглядається через плече, дивиться на нас і мовить:

— Що іще за «конізація»?

Вона каже:

— Якесь нове збочення? — і видихає дим мені в обличчя.

Ну, тобто ніби як видихає.

Я пояснюю, що конізація — це коли видаляють частину шийки матки.

Вона блідне. Це видно навіть під макіяжем. Навіть у цьому невірному чорному і червоному світлі. Вона блідне і щільно стискає ноги. Кидає свою сигарету мені в пиво. Каже:

— Ти просто псих ненормальний, — і переходить до сусіднього столика в першому ряду перед сценою.

Я кричу їй услід:

— Кожна жінка — це само по собі проблема.

Денні бере мій кухоль і мовить:

— Чого добру пропадати... — і переливає собі в склянку все моє пиво за винятком утопленика-недопалка. Він каже: — Твоя мама багато розповідала про якогось лікаря Маршалла. Сказала, що він обіцяв повернути їй молодість. Але тут потрібна твоя допомога.

І я кажу:

— Не він, а вона. Лікарка Пейдж Маршалл. Це жінка.

Наступна пацієнтка — кучерява брюнетка, років двадцяти п'яти, з неявним, але все-таки можливим дефіцитом фолієвої кислоти: язик яскраво-червоний і ніби вкритий глазур'ю, живіт дещо в'ялий, погляд осклянілий. Я говорю, що мені треба послухати їй серце. На предмет прискореного серцебиття. Чи не було в неї останнім часом нудоти або діареї?

— Друже? — мовить Денні.

Бактерія *Staphylococcus aureus* викликає ШТАПЕГО: Шкірні зараження, Токсичний шок, Абсцес, Пневмонія, Ендокардит, Гематоліз і Остеомієліт (запалення кісткового мозку).

— Друже? — мовить Денні.

Хвороби, які передаються дитині від матері, це ТІ-КЦГ: Токсоплазмоз, Інші венеричні (а саме: ВІЛ і сифіліс), Краснуха, Цитомегаловірус і Герпес. Легше запам'ятовується, якщо додати голосні — ТІ-КуЦуГ.

Яка мама, такий і синочок.

Денні клацає пальцем у мене перед носом:

— Та що з тобою сьогодні? Ти чого такий злий?

Я не злий. Просто я не боюся говорити людям жорстоку й неприємну правду. Ми живемо у жорстокому і неприємному світі. Я навчався в медичному коледжі. І провчився достатньо довго, аби знати, що будь-яка родимка — це не просто родимка. Що звичайний головний біль може бути першим симптомом пухлини головного мозку — потім двоїтиметься в очах, підуть оніміння, нудота, судороги, сонливість. Смерть.

Слабкі конвульсивні посмикування м'язів — це оскаженіння, судороги, спрага, сплутаність мислення, активне слиновиділення. Припадки, кома, смерть. Прищі — це кіста яєчника. Хронічна втома — це туберкульоз. Червоні очі — менінгіт. Сонливість — перший симптом черевного тифу. Прозорі штуковини, що пропливають перед очима яскравого сонячного дня, — відшарування сітківки. І кінець кінцем цілковита сліпота.

— Подивися на її нігті, — кажу я Денні. — Вірна ознака раку легенів.

Безпричинна тривога — це ниркова недостатність.

Це фізична діагностика. Другий курс медичного коледжу. Ти прослуховуєш цей курс, і дороги назад уже немає.

Неуцтво *було* благословенням.

Синяки — це цироз печінки. Відрижка — рак ободової і прямої кишки, або рак стравоходу, або, в кращому разі, виразка шлунка і дванадцятипалої кишки.

Кожний маленький протяг шепоче «лускувата карцинома».

Птахи у вітах щебечуть «гістоплазмоз».

Коли ти дивишся на голу жінку, ти бачиш насамперед пацієнтку. У стриптизерки можуть бути дуже красиві ясні очі та тверді коричневі соски, але якщо в неї погано пахне з рота — значить, у неї лейкемія. У неї може бути довге пишне волосся, на вигляд — здорове і блискуче, але якщо вона чухає голову, в неї — ходжинська лімфома.

Денні малює у своєму блокноті красивих жінок, які всміхаються, посилають йому поцілунки рукою, схиляють голови, дивляться на нього крізь волосся, що впало на очі.

— Втрата смакових відчуттів, — кажу я Денні, — означає рак рота.

І Денні говорить, не дивлячись на мене. Дивлячись то в свій блокнот, то на чергову танцівницю, він каже:

— Виходить, друже, в тебе цей рак уже давно.

Навіть якщо мама помре, я не впевнений, що повернуся до коледжу. Навіть якщо в мене будуть гроші. Я й так знаю більше, ніж мені хотілось би знати.

Коли ти знаєш симптоми всіх найстрашніших хвороб, життя — це вже не життя, а постійне очікування. Раку. Старечого недоумства. Щоразу, коли ти дивишся в дзеркало, ти шукаєш червоний висип, який означає оперізуючий лишай.

Дивись також: стригучий лишай.

Дивись також: короста.

Дивись також: хвороба Лайма, менінгіт, ревматизм, сифіліс.

Наступна пацієнтка — знову блондинка. Худа. Можливо, навіть занадто худа. Певно, що пухлина хребта. Треба дізнатися, чи немає в неї головного болю, зниженої температури та болю в горлі. Якщо є, в неї — поліомієліт.

— Зроби так, — кричить їй Денні й затуляє лице руками — долонями вперед.

Вона робить, як він просить.

— Чудово, — каже Денні, роблячи швидкий начерк. — Може, злегка розкриєш рота.

Вона робить, як він просить.

— Друже, — мовить Денні, — справжні студійні натурниці, вони зовсім не такі *гарячі*.

Але я бачу тільки, що вона погано танцює, а погана координація рухів майже напевне означає боковий аміотрофічний склероз.

Дивись також: аміотрофічний вторинний склероз.

Дивись також: повний параліч.

Дивись також: задишка.

Дивись також: судороги, втома, плаксивість.

Дивись також: смерть.

Денні розмазує рукою лінії від паленої пробки, щоб надати замальовці об'єму та глибини. Це — жінка на сцені, яка прикриває лице руками. Її губи злегка розтулені. Денні дивиться то на малюнок, то на жінку на сцені — підмічає деталі. Вигин стегон, форму живота. Денні — гарний художник. Мені тільки не подобається, що жінки на його малюнках зовсім не схожі на справжніх. Наприклад, на його малюнках м'які, прив'ялі стегна виходять твердими й підтягнутими. Мішки під очима взагалі зникають, а очі виходять ясними й виразними.

— У тебе не лишилося готівки, друже? — мовить Денні. — Я хочу, щоб вона тут, у нас, затрималась.

Але в мене немає жодного цента, і дівчина переходить до сусіднього столика в першому ряду вздовж сцени.

— Дай подивитися, Пікассо, — кажу я.

Денні чухає пальцем під оком, і там залишається чорна розмазана пляма. Він показує мені малюнок. Оголена жінка затуляє лице руками. Її губи злегка розтулені. Тонка, витончена фігура. Міцні м'язи. Вона вся гладенька і міцна, та водночас — м'яка. Напружена, та водночас — розслаблена. Втілення фізичної неможливості.

Я кажу:

— Вона в тебе має занадто молодий вигляд.

Наступна пацієнтка — знову Черрі Дайкірі. Цього разу вона не всміхається. Вона смокче зсередини щоку й запитує в мене:

— А ця родимка? Ви впевнені, що це рак? Тобто я навіть не знаю... боятися мені чи ні...

Не дивлячись на неї, я підводжу вгору вказівний палець. Міжнародний жест, який означає: *Зачекайте, будь ласка. Лікар зараз вас прийме.*

— І щиколотки в неї не такі витончені, — кажу я Денні. — І зад товщий, ніж у тебе на малюнку.

Я дивлюся, що там іще малює Денні, а потім обертаюся до пацієнтки на сцені.

— І коліна не такі гладенькі, — кажу я. — Треба зробити, щоб вони випиналися.

Танцівниця дивиться на мене зі щирою огидою.

Денні продовжує робити начерки. В його альбомі в неї величезні очі. І взагалі вона в нього — зовсім не така, як у житті. Він усе малює неправильно.

— Знаєш, друже, — кажу я, — ти не дуже гарний художник.

Я кажу:

— Ні, серйозно. Ти все малюєш неправильно.

І Денні каже:

— Якщо тобі все-таки цікаво, твоя мама сказала, що тобі треба прочитати її повсякденник.

Я кажу Черрі, яка тепер стоїть перед нами рачки:

— Якщо ви всерйоз маєте намір врятувати своє життя, нам треба зустрітись і спокійно поговорити де-небудь в іншому місці.

— Ні, не *повсякденник*, — каже Денні. — *Щоденник*. Якщо тобі цікаво, хто ти насправді, тоді тобі треба прочитати її щоденник.

Черрі звішує одну ногу зі сцени і спускається до зали.

Я кажу: і що там, у її щоденнику?

І Денні говорить, продовжуючи робити начерки в альбомі, зображуючи свої фізично неможливі бачення.

— Авжеж, у щоденнику. Не в повсякденнику, а в щоденнику. Там усе написано. Про твого батька.

Розділ сімнадцятий

Дівчина за стойкою реєстратури в лікарні Святого Антонія позіхає, прикриваючи рота долонькою, і я говорю їй, що, можливо, їй варто сходити до буфету випити кави, і вона дивиться на мене скоса й каже:

— Можливо. Але не з вами.

Насправді я до неї не підбиваю клинці. Просто, якщо їй хочеться випити кави, я можу наглянути за її столом. Я зовсім не намагаюся загравати.

Правда.

Я кажу:

— У вас вигляд утомлений.

Вона цілий день тільки й робить, що приймає та виписує хворих. І стежить по монітору за приміщеннями лікарні. Камери встановлено в усіх коридорах, у їдальні, в кімнаті відпочинку та в саду. Картинка на екрані змінюється кожні десять секунд. Екран чорно-білий, зернистий. Зараз там якраз десять секунд їдальні. В їдальні порожньо. Стільці стоять перевернуті на столах. Потім виникає довгий коридор. Хтось сидить на лавочці біля стіни.

Потім — іще один чорно-білий коридор. Десять секунд Пейдж Маршалл котить по коридору інвалідний візок. У візку сидить моя мама.

Дівчина за стойкою реєстратури каже:

— Я повернуся через кілька хвилин.

Поряд із відеомонітором — старий динамік. Корпус обтягнуто вовняною тканиною. Круглий перемикач із цифрами. Цифри позначають різні приміщення лікарні. Можна прослухати всі кімнати в будівлі. Тут же стоїть мікрофон — на випадок, якщо треба буде когось покликати або зробити загальне оголошення.

У динаміку звучить мамин голос — усього кілька секунд:

— Я все життя відокремлювала себе від інших, але те, проти чого я боролась...

Дівчина за стойкою реєстратури перемикає динамік на цифру «дев'ять». Чути якусь іспанську музику й гуркіт каструль на кухні. Де поряд буфет і кава.

Я кажу їй:

— Не поспішайте. — І додаю: — Я зовсім не така потвора, як про мене, можливо, говорять тутешні бабусі, злі на геть-чисто всіх.

Я намагаюся бути люб'язним. Але вона однаково замикає сумочку. Вона каже:

— Я повернуся через кілька хвилин, добре?

Добре.

Вона виходить через двері для охорони, і я сідаю на її місце. Дивлюся на екран монітора: кімната відпочинку, сад, коридор — усе по десять секунд. Дивлюся на Пейдж Маршалл. Перемикаю динамік із цифри на цифру — підслуховую

лікарку Маршалл. І маму. У чорно-білому зображенні. Майже в прямому ефірі.

Пейдж Маршалл із її білою шкірою.

Ось іще одне запитання з анкети «сексоголік ви чи ні»:

Ви розпорюєте підкладку кишень на штанях, аби мастурбувати у громадських місцях?

За столом у кімнаті відпочинку сидить якась бабуня, устромивши носа у картинку-пазл.

У динаміку — тільки тріск. Білий звук.

Через десять секунд — кімната для ремесел і рукоділля. За довгим столом зібралися бабусі. Бабусі, що їм я зізнавався в усіх мислимих злочинах. Я ламав їхні машини й життя. Я взяв усю провину на себе.

Я роблю звук гучнішим і притискаюся вухом до динаміка. Я не знаю, яка цифра — яка кімната, тому я кручу ручку перемикача навмання.

Друга рука — в розпореній кишені штанів.

На цифрі «три» хтось плаче. Де — я не знаю. На цифрі «п'ять» хтось лається. На цифрі «вісім» читає молитву. Де — я не знаю. Знову кухня — на цифрі «дев'ять». Іспанська музика.

На екрані — бібліотека, ще один коридор, а потім — я. В чорно-білому зображенні. Сиджу згорбившись за стойкою реєстратури. Витріщаюся в монітор. Одна рука — на ручці перемикача на динаміку. Друга — мало не по лікоть у кишені штанів. Сиджу спостерігаю. А камера під стелею вестибюля спостерігає за мною.

Як я спостерігаю за Пейдж Маршалл.

І кручу ручку перемикача, намагаючись почути її. Пейдж Маршалл.

На моніторі — бабусі, бабусі, бабусі. Одна за одною. Потім десять секунд — Пейдж Маршалл. Котить по коридору інвалідний візок. У візку сидить моя мама. Лікарка Пейдж Маршалл. Я верчу ручку перемикача, і ось у динаміку чути мамин голос:

— Так, — мовить вона. — Я боролася *проти* всього, але тепер мене стало тривожити, що я ніколи не боролася *за* щось.

На моніторі — сад. Бабусі на ходунках буксують на гравії.

— Так, я все заперечувала, все критикувала, намагалася судити, засуджувати, і до чого мене це все привело? — каже мама в динаміку, хоча на екрані її вже немає.

На екрані — порожня їдальня.

На екрані — сад. Бабусі, бабусі, бабусі.

Це міг би бути який-небудь депресивний веб-сайт. Шаблон смерті.

Або який-небудь чорно-білий документальний фільм.

— Бути незадоволеною тим, що створили інші, і створити щось самій — це дві різні речі, — звучить мамин голос у динаміку. — Бунт — це не перевлаштування. Осміяння — це не переробка... — Голос у динаміку змовкає вдалині.

На екрані — кімната відпочинку, бабуня утупилась у свій пазл.

Я верчу ручку. Із цифри на цифру.

На цифрі «п'ять» мамин голос знову повертається:

— Ми розірвали світ на шматочки, — каже мама, — але ми не знаємо, що з ними робити... — Її голос знову змовкає.

На екрані — порожній коридор, який тягнеться в темряву.

На цифрі «сім» повертається мамин голос:

— Моє покоління... ми тільки сміялися з геть-усього та, як могли, розважались... але ми не зуміли зробити світ кращим, — мовить вона. — Ми тільки судили те, що створили інші. У нас не було часу створювати щось самим.

Звучання її голосу в динаміку триває:

— Бунт для мене — це був спосіб сховатися. Критика та осуд створювали ілюзію співпричетності.

Голос у динаміку веде далі:

— Насправді ми нічого не досягли.

Її голос у динаміку:

— Я нічого не дала світові. Нічого вартісного.

На екрані — на десять секунд — моя мама і Пейдж у коридорі біля кімнати для ремесел і рукоділля.

Голос Пейдж, такий далекий і різкий у динаміку:

— А як же ваш син?

Я припадаю до екрана.

На екрані — я сам. Сиджу, притиснувши одне вухо до динаміка. Одна рука швидко рухається в кишені штанів.

Пейдж у динаміку мовить:

— А як же Віктор?

Я зараз кінчу. Серйозно.

І мамин голос у динаміку:

— Віктор? У нього свої способи, як утікати від дійсності.

Потім мама сміється в динаміку й каже:

— Батьківство й материнство — опіум для народу!

На екрані — дівчина з-за стойки реєстратури стоїть у мене за спиною з чашкою кави в руці.

Розділ вісімнадцятий

Коли я наступного разу приходжу до мами в лікарню, вона здається ще худішою — якщо таке взагалі є можливим. Її шия — не товща мого зап'ястя. Жовта шкіра провисає в глибоких провалах між гортанню та голосовими зв'язками. Із-під шкіри на обличчі просвічує череп. Вона кладе голову набік так, аби бачити мене в дверях. У кутиках її очей накопичився якийсь сірий слиз.

Тазові кістки випинаються з-під ковдри. Тазові кістки, і ще — коліна. А так ковдра абсолютно плоска.

Вона простягає одну руку крізь хромовану огорожу на ліжку — кошмарну руку, тонку, ніби куряча лапа. Вона простягає мені руку й важко глитає. Горло судорожно стискається, на губах пузириться слина. І вона каже:

— Морті.

Вона мовить:

— Я не звідниця й не повія. — Її руки стискаються в кулаки, і вона потрясає ними в повітрі. — Я хочу зробити феміністичну заяву. Звідки взагалі візьметься проституція, якщо всі жінки перемруть?

Я приніс їй красивий букет квітів і листівку з побажанням скоріше видужувати. Я поїхав до лікарні відразу після роботи, так що на мені короткі штани і сюртук, туфлі з пряжками та в'язані панчохи, забризкані грязюкою.

І мама каже:

— Морті, цю справу краще не доводити до суду. — Вона відкидається на подушки. Цівка слини стікає в неї з рота

на білосніжну наволочку. Волога біла тканина здається голубуватою.

Листівка з побажанням скоріше видужувати тут не допоможе.

Вона потрясає кулаками в повітрі.

— І ще, Морті. Треба зателефонувати Віктору.

У неї в кімнаті пахне так само, як пахнуть тенісні черевики Денні у вересні, після того, як він проносив їх усе літо — без шкарпеток.

Красивий букет квітів залишився взагалі непоміченим.

У мене в кишені — її щоденник. Між сторінками — прострочений чек за мамине перебування в лікарні. Я ставлю квіти в мамин нічний горщик і йду купувати вазу. І якої-небудь їжі — для мами. Шоколадного пудингу, приміром. Стільки, скільки зможу принести. Такої їжі, яку я зможу запхати їй до рота і змусити її проковтнути.

На неї боляче дивитись. Я не можу її бачити такою. Але я не можу сюди не приходити. Коли я вже виходжу в коридор, вона каже:

— Я вас дуже прошу, розшукайте Віктора. Поговоріть із ним. Умовте його допомогти лікарці Маршалл. Будь ласка. Він мусить допомогти лікарці Маршалл урятувати мене.

Випадковостей не буває.

У коридорі стоїть Пейдж Маршалл зі своєю незмінною дощечкою з паперами та у своїх незмінних окулярах.

— Я подумала, що вам треба знати, — каже вона. Прихилившись спиною до перил, які йдуть по стіні вздовж усього коридора, вона каже: — На цьому тижні ваша мати схудла на вісімдесят п'ять фунтів.

Вона заводить обидві руки за спину. Тепер, коли вона так стоїть, її груди особливо випинаються вперед. І груди, і лобок. Пейдж Маршалл поволі проводить язиком по нижній губі й каже:

— Ви збираєтеся вжити яких-небудь заходів із цього приводу?

Апарат для штучного підтримання життя, зонд для штучного годування, апарат для штучного дихання — в медицині це називається «інтенсивна терапія».

Я говорю, що знаю.

Ми стоїмо, дивимось одне на одного, і кожне чекає, що інше поступиться.

Повз нас проходять дві ветхі бабусі. Вигляд у обох задоволений і радісний. Одна бабуся показує на мене пальцем і каже другій:

— Ось якраз цей приємний молодий чоловік, про якого я тобі говорила. Він задушив мою кішку.

Друга бабуся — в кофті, застебнутій не на ті ґудзики, — мовить:

— І не кажи. Одного разу він побив мою сестру мало не до смерті. Дуже приємний молодий чоловік.

Вони далі йдуть по коридору.

— Це дуже достойно, — каже лікарка Маршалл. — Я маю на увазі те, що ви робите. Ви допомагаєте їм покінчити з найсильнішою, найтяжчою кривдою.

Зараз вона така... така, що мені треба терміново подумати про що-небудь страшне. Наприклад, про кошмарну аварію. Лобове зіткнення. Обидві машини — на друзки. Вона така... що мені треба терміново подумати про щось

неприємне. Наприклад про братські могили. Інакше я кінчу просто на місці.

Я думаю про протухлу кошачу їжу, про гангренозні виразки, про прострочені донорські органи.

От яка вона красива.

Я прошу вибачення. У мене мало часу. Мені треба встигнути купити пудинг.

Вона каже:

— У вас є дівчина? В цьому причина?

Причина, чому я не зайнявся з нею сексом у каплиці — тоді, кілька днів тому. Чому я не зміг її трахнути, хоча вона була гола й готова. Чому я втік.

Повний список усіх моїх дівчат — дивись проробку четвертого ступеня.

Дивись також: Ніко.

Дивись також: Ліза.

Дивись також: Таня.

Лікарка Маршалл заклично поводить стегнами й каже:

— Знаєте, як помирають більшість пацієнтів, які не їдять — як ваша мама?

Вони помирають від голоду. Або вони забувають, як треба ковтати, і просто вдихають їжу та питво. Шматочки їжі гниють у них у легенях, у них починається пневмонія, і вони помирають.

Я говорю, що я знаю.

Я говорю, що, можливо, в житті є речі гірші, ніж дати померти старій людині.

— Це не просто стара людина, — каже Пейдж Маршалл. — Це ваша мати.

І їй майже сімдесят років.

— Їй усього шістдесят два, — каже Пейдж. — Якщо ви можете зробити щось, аби її врятувати, але не робите, ви тим самим її вбиваєте. Своїм недбанням, своєю бездіяльністю.

— Інакше кажучи, — говорю я, — я мушу з вами *робити оте?*

— Я чула, як медсестри обговорювали між собою ваші подвиги, — каже Пейдж Маршалл. — Я знаю, що ви аж ніяк не противник випадкових статевих зносин. Так що, напевно, справа в мені? Просто я — не ваш тип? Чи що?

Ми замовкаємо. Повз нас проходить дипломована санітарка з візком, на якому навалено брудні простирадла та рушники. У неї на черевиках гумові підошви, і коліщатка у візка також гумові. Підлога вкрита корковою плиткою, і тому санітарка проходить нечутно. І візок їде нечутно — його видає тільки запах сечі.

— Не зрозумійте мене неправильно, — кажу я. — Я хочу вас трахнути. Дуже-дуже хочу.

Санітарка з візком раптом зупиняється й обертається до нас. Вона каже:

— Гей, Ромео, залишив би ти лікарку Маршалл у спокої.

І Пейдж мовить:

— Усе гаразд, міс Паркс. Ми з містером Манчіні самі розберемося.

Ми обоє дивимось услід санітарці з візком, аж поки вона зникає за поворотом, роблено посміхаючись. Її звати Ірен, Ірен Паркс, і так-так — ми з нею минулого року дуже навіть

непогано поперекидалися на задньому сидінні в її машині, просто на службовій стоянці при лікарні.

Дивись також: Карен, дипломована медсестра.

Дивись також: Дженін, дипломована медсестра.

Колись я гадав, що кожна з них — це щось особливе. Але голі вони всі однакові. І тепер ці зади для мене не більш привабливі, ніж машинка для заструґування олівців.

Я кажу Пейдж Маршалл:

— Тут ви не маєте рації. — Я кажу: — Я дуже хочу вас трахнути. Так хочу, що аж вилиці зводить. — Я кажу: — І я не хочу, щоби хтось помер. Мені просто не хочеться, щоб мама знову стала такою ж, як і раніше.

Пейдж Маршалл із шумом видихає повітря. Підбирає губи й дивиться на мене. Просто стоїть і дивиться, притискаючи до грудей свою дощечку з паперами.

— Тобто, — мовить вона зрештою, — тут справа не в сексі. Просто ви не хочете, щоб ваша мати видужала. Вам не хочеться, щоб поруч була сильна жінка. Ви, певне, взагалі не в ладу із сильними жінками. І ви гадаєте, що коли вона помре, то всі проблеми, з нею пов'язані, розв'яжуться самі собою.

Мама кричить із палати:

— Морті, я вам за що плачу?

Пейдж Маршалл каже:

— Ви можете брехати моїм пацієнтам і допомагати їм розв'язувати конфлікти, які мучать їх усе життя, але не брешіть собі. — Вона замовкає на кілька секунд і додає: — І мені також не брешіть.

Вона мовить:

— Вам краще, щоб вона померла, ніж аби вона видужала.

І я кажу:

— Так. Тобто ні. Тобто я не знаю.

Усе своє життя я був для мами не стільки сином, скільки її заручником. Об'єктом для її соціальних і політичних експериментів. Її особистим лабораторним щуром. Тепер же вона — цілковито моя, і я не дам їй утекти: померти або видужати. Я просто хочу, щоб поруч був хтось, кого можна рятувати. Щоб поруч був хтось, кому я потрібен. Хто не може без мене жити. Я хочу бути героєм, але не одноразовим героєм. Навіть якщо це означає, що вона назавжди залишиться калікою, я хочу стати для неї постійним рятівником.

І я кажу:

— Я розумію, що це звучить жахливо, але я не знаю... Ось що я думаю.

Тепер, за ідеєю, мені б треба сказати Пейдж Маршалл, що я думаю насправді.

Я маю на увазі, що мене вже дістає, що я вічно не маю рації, лише тому, що народився хлопцем.

Я маю на увазі, скільки разів людина має почути від усіх і кожного, що вона — деспотичний ворог, перш ніж вона вирішить здатись і дійсно стане для всіх ворогом. Я маю на увазі, що чоловічими шовіністами не народжуються, ними стають, вірніше, жінки самі роблять нас шовіністами. Самі.

Через якийсь час ти розумієш, що легше просто визнати, що ти — сексист і тварюка, нестерпний, бездушний, безсердечний кретин. Жінки мають рацію. А ти — ні. Поступово ти починаєш звикати до цієї думки. І починаєш виправдовувати їхні очікування.

Навіть якщо черевики тобі не по нозі, ти однаково їх натягаєш.

Я маю на увазі: у світі, де більше немає Бога, хіба мами не стали для нас новим богом? Останній священний оплот — неприступний і нездоланний. Материнство — останні чари, які ще лишились у світі. Але чари, недоступні для чоловіків.

Так, мужики твердять, що вони дуже раді, що їм не треба народжувати, проходити через увесь цей біль, спливати кров'ю... але насправді все простіше. Як мовиться, кишка тонка. Не дозріли ще. Мужики просто фізично не здатні на цей нечуваний крок. Фізична сила, здатність до абстрактного та логічного мислення, статевий член — усі переваги, які буцімто є у мужчин, це лише видимість.

Статевим членом навіть цвяха не заб'єш.

Жінки — більш розвинені істоти. Ніякої рівності ста́тей немає й не може бути. Коли мужчини почнуть народжувати, ось тоді можна буде говорити про рівність.

Я міг би сказати це Пейдж. Але не говорю.

А говорю я зовсім інше: що мені просто хочеться стати для когось ангелом-хранителем.

«Помста» — не зовсім вірне слово, але це перше, що спадає на думку.

— Тоді врятуйте її, — каже лікарка Маршалл. — Переспіть зі мною.

— Але я не хочу рятувати її до кінця, — кажу я. — Мені страшно її втратити, але ще страшніше — втратити себе.

Мамин щоденник — і досі в мене в кишені. І мені ще треба сходити за пудингом.

— Ви не хочете, щоб вона померла, — каже Пейдж, — але й не хочете, щоб вона видужувала. Так чого ж ви хочете?

— Я хочу, щоб у мене був знайомий, який читає італійською, — кажу я.

І Пейдж запитує:

— А що треба прочитати?

— Ось. — Я показую їй щоденник. — Це мамин щоденник. Італійською.

Пейдж бере в мене зошит і швидко гортає. Вуха в неї злегка почервоніли, наче вона сильно збуджена.

— Я чотири роки вивчала італійську, — каже вона. — Я можу прочитати, що тут написано.

— Просто мені хочеться, щоби хто-небудь од мене залежав, — кажу я. — Врешті-решт, пора вже ставати дорослим.

Усе ще гортаючи зошит, лікарка Пейдж Маршалл каже:

— Ви хочете, щоб вона залишалася безпомічною, і ви могли б про неї дбати і все за неї вирішувати. — Вона дивиться на мене й мовить: — Схоже, що ви хочете бути богом.

Розділ дев'ятнадцятий

Чорно-білі курчата бродять похитуючись по колонії Дансборо. Курчата-каліки із приплюснутими головами. Або без крил, або тільки з однією ногою. Або взагалі безногі — вони повзають черевом у грязюці, відштовхуючись од землі крильцями... Сліпі курчата — без очей. Курчата без дзьобів. Вони такими народилися. Недорозвиненими,

дефективними. Їх курячі мізки ще до народження перетворилися на бовтанку.

Невидима межа між наукою і садизмом тут стає видимою.

Мій мозок, до речі, не набагато кращий. Подивіться на маму, і все стане зрозумілим.

Треба б показати цих курчат лікарці Маршалл.

Хоча вона навряд чи зрозуміє.

Денні лізе в задню кишеню штанів і дістає сторінку оголошень, вирвану з газети та складену в маленький квадратик. Це — явна контрабанда. Якщо вельми поважний лорд-губернатор це побачить, Денні поженуть звідси без розмов. Просто на скотарні, біля входу до корівника, Денні передає мені складений газетний аркуш.

За винятком цієї газети, ми такі історично достовірні, що все, надіте на нас зараз, у цьому столітті мовби й не прали.

Туристи фотографують, щоб забрати як сувенір який-небудь момент твого життя. Туристи знімають тебе на відео — і ти стаєш частиною їхньої відпустки. Вони знімають тебе, знімають калічних курчат. Кожне намагається зупинити мить. Законсервувати час, розбити хвилини на кадри.

Із корівника долітають звуки — немовби хтось усмоктує повітря крізь туго набитий косяк. Двері зачинені, тому нічого не видно, але я вловлюю мовчазне напруження, як буває, коли декілька людей зберуться в коло і розкурюються, затримуючи дихання. Хтось кашляє. Якась дівчина. Урсула, молочниця. Запах дуру такий густий, що кашляють навіть корови.

Ми з Денні прийшли сюди не просто так. Ми прийшли збирати коров'ячі коржики. Простіше сказати, коров'ячі кізяки. Денні мені каже:

— Прочитай, друже. Оголошення, яке в колі. — Він розгортає газету. — Ось воно. — Оголошення обведено червоним фломастером.

На очах у молочниць. На очах у туристів. Нас точно спіймають — на сто відсотків. Із тим самим успіхом можна було просто піти здаватися вельми поважному лорду-губернатору.

Газетний аркуш іще теплий — нагрівся від заду Денні, й я кажу:

— Тільки не тут, друзяко, — і намагаюсь усучити газету назад Денні.

І він каже:

— Вибач, я зовсім не хотів тебе підставити. Якщо хочеш, я сам тобі прочитаю.

Школярі, яких приводять сюди на екскурсії замість уроків, обожнюють ходити до курника й дивитись, як несуться кури. Але нормальні кури — це не так цікаво, як, скажімо, курка з одним оком, або без шиї, або з недорозвиненими лапами, так що дітлахам до вподоби трусити яйця. Вони беруть їх, трясуть і підкладають назад квочкам.

Ну й нехай собі курча вилупиться виродком або розумово неповноцінним! Освіта понад усе.

Якщо курчаті щастить, воно вилуплюється мертвим.

Допитливість чи жорстокість? Я навіть не сумніваюся, що ми з лікаркою Маршалл могли б дискутувати на цю тему годинами.

Я підчеплюю лопатою коров'ячий коржик, слідкуючи за тим, щоб він не розвалився. Засохлий кізяк, він не смердить; але всередині він вологий, і якщо його зламати, то смердітиме — будь здоров. У такій роботі є один позитивний бік. Коли руки вічно в коров'ячому лайні, якось само собою позбуваєшся звички гризти нігті.

Денні читає:

— «Віддамо в добрі руки: самець двадцяти чотирьох років, який майже позбувся шкідливих звичок, доход обмежений, професійні навички та вміння — майже ніяких, привчений до туалету». — Далі йде телефонний номер. Номер Денні.

— Це мої предки, друзяко. Це їхній телефон, — каже Денні. — Тобто вони натякають.

Учора ввечері він знайшов цю газету в себе на ліжку.

Він каже:

— Ніби як це я.

Я говорю, що зрозумів. І загрібаю дерев'яною лопатою черговий коров'ячий коржик. Обережно опускаю його до плетеної корзини. Щоб він не зламався.

Денні запитує, чи можна йому буде пожити в мене.

— Я б не напрошувався так, — мовить Денні. — Але це вже крайняк.

Я не запитую, чому: чи йому не хочеться мені завдавати клопоту, чи тому що він іще не зовсім ідіот, аби тішитися перспективою жити зі мною в одній оселі.

Дихання Денні відгонить кукурудзяними чіпсами. Ще одне грубе порушення історичної достовірності персонажа. Молочниця Урсула виходить у двір, абсолютно удовбана, і дивиться на нас осклянілим поглядом.

— Якби в тебе була дівчина, яка тобі подобається, — кажу я Денні, — й вона захотіла від тебе завагітніти, що б ти зробив?

Урсула підтикує спідницю й іде через двір, шльопаючи по плескачах гною своїми дерев'яними черевиками. Штурхає сліпе курча, що потрапило їй під ноги. Хтось із туристів устиг зняти цей момент. Якась одружена пара з маленькою дитиною підкочує до Урсули із проханням узяти малюка на руки, аби зробити знімок, але тут же поспішно відходить — певно, що вони побачили її очі.

— Не знаю, — каже Денні. — Дитина — це зовсім не те, що завести собаку. Тобто дитина — вона *довго* живе, розумієш?

— А якщо вона не збирається залишати дитину? — запитую я.

Денні неуважливо роззирається навсібіч і мовить:

— Я не розумію. Що значить — не збирається залишати? Хоче продати її, чи що?

— Принести в жертву, — кажу я.

І Денні каже:

— Друзяко.

І я кажу:

— Припустимо. Тільки припустимо, що вона збирається вискребти мозок у ненародженого ембріона, зібрати його в таку велику голку і ввести його в мозок людини з розумовими порушеннями й таким чином її вилікувати.

У Денні злегка відвисає щелепа.

— Слухай, друже, ти не *мене* часом маєш на увазі?

Я маю на увазі свою маму.

Це називається трансплантат нервової тканини. Деякі називають його прищепою. І це єдиний дієвий спосіб відновити мамин мозок на цій стадії ураження. Спосіб, не особливо розповсюджений у медицині, з причини достатньо зрозумілої — проблематично дістати ключовий компонент.

— Ось так просто змолоти на фарш живу дитину?! — мовить Денні.

Я кажу:

— Зародок, а не дитину.

Ембріональна тканина, сказала Пейдж Маршалл. Лікарка Маршалл із її білою шкірою та хтивим ротом.

Урсула підходить до нас і вказує на газету в руках у Денні. Вона каже:

— Якщо там не стоїть 1734 рік, то ти втрапив. Порушення історичної достовірності.

Волосся на голові у Денні вже потихесеньку відростає, тільки деякі волосинки вросли в шкіру і чорніють тепер над червоними або білими папулами.

Урсула рушає далі, але обертається, не ступивши і двох кроків.

— Вікторе, — каже вона, — якщо я тобі раптом знадоблюся, то я масло збиваю.

Я кажу, трохи пізніше. І вона йде далі.

Денні мовить:

— Слухай, друже, виходить, ти ніби як мусиш вибрати між своїм первістком і своєю мамою?

Насправді тут навіть і заморочуватися не варто — з точки зору лікарки Маршалл. Себто — все це дрібниці, діло

житейське. Повсякденна практика. Ми вбиваємо ненароджених дітей, аби врятувати дорослих. У золотому сяйві каплиці, нашіптуючи мені на вухо, намагаючись мене переконати у своїй правоті, вона запитала мене: щоразу, коли спалюємо галон газу або акр дощового лісу, хіба ми не вбиваємо майбутнього, щоб урятувати теперішнє?

Пірамідальна схема соціального забезпечення.

Вона сказала, пригортаючись до мене голими грудьми, вона сказала, що їй зовсім не байдуже, що буде з моєю мамою. А від мене майже нічого й не вимагається — така дещиця.

Я не став уточнювати, що за *дещиця*.

І Денні мовить:

— Ну, так давай розкажи мені всю правду про себе.

Я кажу: не знаю. Я навіть ту дещицю не зробив, про яку вона казала.

— Ні, — мовить Денні, — я маю на увазі, ти ще не прочитав мамин щоденник?

Ні, поки що не прочитав. Мене якось вибила з колії пропозиція лікарки Маршалл. І взагалі — вся ця тема щодо вбивства ненароджених дітей.

Денні пильно дивиться мені у вічі й каже:

— Ти що, наче кіборг який-небудь? Це і є великий секрет твоєї мами?

— Хто? — запитую я.

— Ну, — пояснює він, — штучно створений гуманоїд із обмеженим життєвим циклом та імплантованою несправжньою пам'яттю про дитячі роки, так що ти гадаєш, буцім ти справжня людина, тільки насправді ти скоро помреш.

Я також дивлюся на нього — напружено й пильно — і кажу:

— Тобто мама тобі сказала, що я ніби як *робот*?

— Це в її щоденнику так написано? — запитує Денні.

До нас підходять дві жінки. Та, в якої фотоапарат, запитує:

— Ви нас не сфотографуєте?

— Скажіть чі-і-з, — говорю я і знімаю їх на тлі корівника, вони ідуть із ще одним кадром у своїм апараті. З іще однією скам'янілою миттю на пам'ять.

— Я поки що не прочитав мамин щоденник, — кажу я. — І я не трахнув Пейдж Маршалл. Я не паскуджу. Вірніше, паскуджу, але обмірковано.

— Гаразд, гаразд, — каже Денні. — Але раптом ти і справді який-небудь електронний мозок, уживлений у людський організм, упевнений — через хімічну та електричну стимуляцію, — що він справжній?

— Ніякий я не мозок, — кажу.

— Ну й лади, — каже Денні. — Можливо, ти — комп'ютерна програма штучного інтелекту, яка взаємодіє з іншими програмами в уявній змодельованій реальності.

— А ти тоді хто? — запитую.

— А я інша програма, — каже Денні. — Гаразд, я зрозумів, друзяко. Можеш не говорити. Я навіть не в змозі підрахувати, скільки мені треба здачі в автобусі.

Денні примружується, дивиться на мене, виразно підвівши брову, і каже:

— Тоді остання здогадка.

Він мовить:

— Ти — об'єкт якогось широкомасштабного експерименту, і весь світ, який тебе оточує, це штучний світ, а люди, з якими ти спілкуєшся, — це спеціально найняті актори, а природа — тільки декорації. Як тобі ця версія?

І я кажу:

— Дозволь?

— А я насправді геніальний актор, — веде далі Денні, — й лише прикидаюся твоїм ліпшим другом, тупим невдахою, схибленим на мастурбації.

Я скриплю зубами, і якраз у той момент мене фотографують.

Я кажу Денні:

— Ніякий ти не геніальний актор.

До мене підходить якийсь турист, усміхається на всі тридцять два зуби і каже:

— Віктор!

Він каже:

— Так ти тут працюєш...

Я уявлення не маю, звідки він мене знає.

Медична школа. Коледж. Товариш по службі з якоїсь із попередніх робіт. Або просто ще один сексуальний маніяк із моєї групи. Дивно. Він не схожий на сексоголіка, а втім — хто схожий?

— Мод. — Він штовхає ліктем жінку, яка підійшла разом з ним. — Це той самий хлопець. Я тобі про нього розповідав. Одного разу я врятував йому життя.

І жінка говорить:

— Ой! Так це правда? — Вона втягує голову в плечі й закочує очі. — Реґґі мені стільки про вас розповідав. Але

я завжди думала, що він усе вигадує, виявляється, він просто дещо перебільшує.

— Та ні, — кажу. — Це чистісінька правда. Старий Реґ дійсно врятував мені життя.

І Денні каже:

— А хто тебе не рятував? Тільки ледачий.

Реґґі мовить:

— Ну, як ти тепер, усе гаразд? Я прислав тобі тоді скільки зміг. Вистачило, щоб вирвати зуб мудрості?

І Денні каже:

— Я ридаю.

Сліпе курча з приплюснутою головою і без крил, усе заквацяне коров'ячим гноєм, натикається на мою туфлю, і коли я нахиляюсь, аби його погладити, воно все тремтить. Воно видає тихий туркотливий звук, схожий на бурчання.

Приємно усвідомлювати, що є створіння, ще більш жалісне і зворушливе, ніж я сам у цей момент.

І раптом я ловлю себе на тому, що гризу ніготь.

Коров'ячий гній. Курячий послід.

Дивись також: гістоплазмоз.

Дивись також: солітер.

І я говорю:

— Так, ті гроші прийшлися дуже до речі. — Я кажу: — Дякую, друзяко. — І спльовую. І ще раз спльовую. Реґґі клацає фотоапаратом. Знімає мене на пам'ять. Іще одна ідіотська мить, яка зупинилася навічно.

І Денні дивиться на газету в себе в руках і каже:

— Ну, так що, друже? Мені можна пожити в тебе? Чи ні?

Розділ двадцятий

Мамин клієнт на три години приходить із жовтим лазневим рушником, і на його безіменному пальці красується жолобок — там, де має бути обручка. Щойно за ним зачиняються двері, він намагається всучити мамі гроші. Починає розстібати штани. Його прізвище Джонс — так він одрекомендувався. А звати його Містер.

Мужчини, які приходять до неї вперше, — вони всі однакові. Вона мовить: заплатите мені в кінці. Не гарячіться. І роздягатися не треба. Нас ніхто нікуди не жене.

Вона говорить, що до неї записуються самі містери Джонси, містери Сміти, Джони До і Боби Вайти, так що краще йому придумати що-небудь оригінальніше. Вона говорить: лягайте на канапу. Причиняє жалюзі. Приглушує світло.

Ось так мама робила непогані гроші. Це не було порушенням правил дострокового звільнення, але тільки тому, що у членів комісії з питань дострокового звільнення геть-чисто була відсутня уява.

Дядькові на канапі вона говорила:

— Ну що, почнемо?

Навіть якщо клієнт твердив, що сексу йому не треба, вона однаково просила його принести рушник. Ти приносив рушник. Ти розплачувався готівкою. Потім говорив, що тобі треба.

Тобто: жінка, поза, обстановка, додаткові прибамбаси. Все це — до початку сеансу. Ніяких раптових фантазій в останню мить.

Вона говорить містеру Джонсу: лягайте. Заплющте очі.

Розслабтесь. Спочатку — м'язи обличчя. Починаючи з лоба. Потім — перенісся. Уявіть собі, що ваш лоб теплий, розслаблений. Потім — м'язи навколо очей. Теплі та розслаблені. М'язи навколо рота. Теплі та розслаблені.

Навіть якщо клієнт говорив, що йому просто треба злегка скинути вагу, він однаково хотів сексу. Або кинути курити. Або впоратися зі стресом. Позбутися звички гризти нігті. Приводи були найрізноманітніші, але причина одна — гострий сперматоксикоз. Кожний завжди отримував, що хотів, — а саме секс — і проблему було розв'язано.

Так одразу й не зрозумієш, ким була мама: генієм співчуття чи звичайною шльондрою.

Секс — чудові ліки майже від усього.

Вона була кращою нетрадиційною цілителькою — або вона була шльондрою, яка відверто задурювала клієнтам голови. Насправді їй дуже не подобалося, що доводиться вдаватися до такого грубого обману, але, з іншого боку, вона й не збиралася заробляти собі на життя саме в такий спосіб.

Перший сексуальний сеанс вийшов зовсім випадково. Клієнт, який хотів кинути курити, хотів, аби його повернули в той день — йому тоді було одинадцять років, — коли він зробив першу в житті затяжку. Щоби згадати, як йому було погано. І він мовбито взагалі ніколи не почне курити. А позаяк він мовбито не почав курити тоді, то йому буде простіше кинути зараз. Такий був задум.

На другому сеансі цей клієнт захотів зустрітися зі своїм батьком, який помер од раку легенів, просто щоб пого-

ворити. Цілком природне бажання. Багатьом хотілось би побачитися з ким-небудь із покійних родичів або знаменитостей — аби порадитись. Усе вийшло настільки реально, що на третьому сеансі цей клієнт попросив улаштувати йому побачення із Клеопатрою.

Мама говорила своїм клієнтам: розслабтесь. Уявіть, що все напруження перетікає від обличчя до шиї, потім — од шиї до грудей. Розслабте плечі. Уявіть собі, що на вас м'яко тисне який-небудь тягар, притискаючи голову, груди й руки до канапи.

Розслабте руки, лікті, кисті. Уявіть собі, що напруження стікає від плечей у кінчики пальців і витікає назовні.

Вона занурювала клієнтів у гіпнотичний транс і керувала видіннями. Вони не поверталися назад у часі. Все було не по-справжньому. Найголовніше — щоби клієнт захотів опинитися там-то й там-то і зробити те-то й те-то.

Усе відбувалося в його уяві.

А мама просто вела фантазію за заданим сценарієм. Докладний і детальний опис усього, що буцімто відбувається з клієнтом. Кольори, звуки, запахи. Уявіть собі, що ви чуєте радіо — трансляцію бейсбольного матчу. Уявіть, що все реально. На тета-рівні, тобто у фазі глибокого сну. Де присутні звуки й запахи. Відчуття тактильні та смакові. Уявіть собі Клеопатру. Вона розкинулася на килимі, оголена й досконала, — втілення вашої мрії.

Уявіть собі Саломею. Уявіть Мерилін Монро. Можна повернутися назад у часі в будь-яку епоху й отримати там будь-яку жінку — жінку, яка зробить для тебе все. Абсолютно все. Неймовірну жінку. Надзвичайну. Знамениту.

Театр у думках. Бордель у підсвідомості.

Ось так усе почалося.

Так, це був чистої води гіпноз, але не уявне повернення в минулі життя. Скоріше — медитація, керована ззовні. Вона просила містера Джонса зосередитися на напруженні у грудях і відчути, як воно поступово слабшає. Нехай напруження стікає до талії, до стегон, до ніг. Уявіть собі, як вода виливається в стік ванної. Маленький вир. Розслабте все тіло. Нехай напруження зіллється до колін, до стіп.

Уявіть, як дим розсіюється у повітрі. Розчиняється без сліду. Поспостерігайте за цим. Ось він майже розчинився. Ось його вже немає.

У журналі для попереднього запису напроти імені містера Джонса було записано — Мерилін Монро. Майже всі вибирають першого разу. Мама могла б жити в достатку, «працюючи» тільки з Мерилін. Або тільки з принцесою Діаною.

Вона говорила містеру Джонсу: уявіть, що ви дивитеся в чисте блакитне небо. В небі — крихітний аероплан. Креслить величезну літеру «Я». Потім нехай вітер зітре її з неба. Тепер уявіть, що аероплан пише літеру «Ю». І вітер стирає її. Потім літеру «Е». Вітер стирає її. Потім «Ь».

Нехай вітер зітре його з неба.

Насправді вона майже нічого не робила — тільки оформляла сцену. Вона давала мужчинам можливість зустрітися зі своїм ідеалом. Улаштовувала їм побачення з їхньою власною підсвідомістю, тому що твої фантазії — це найкраще, що тільки може бути. Найкрасивіші, найсексуальніші жінки — це жінки із твоєї уяви.

Ти займаєшся сексом із мрією. Ти все робиш сам. Мама лише розставляє необхідні декорації та дає тобі потрібну

установку. Усю решту часу вона слідкує за годинником і, можливо, читає книжку, або розв'язує кросворд, або складає картинку-пазл.

Усі завжди залишаються задоволеними.

Розчарованих немає.

Чоловік лежить на канапі у трансі та тіпається в конвульсіях, як гончак, якому сниться, що він переслідує кролика. Хтось кричить, хтось стогне, хтось глухо ричить. Що, цікаво, подумають люди у сусідній кімнаті? А чоловіки у приймальні, які чують усі ці зойки, — вони дуріють від збудження.

Під кінець сеансу клієнт — увесь мокрий од поту, сорочка липне до спини, на штанях у цікавому місці розпливається волога пляма. У декого навіть ноги пітніють так, що в черевиках хлюпає. Волосся — хоч викручуй. Канапу в неї в кабінеті обтягнено непромокальною плівкою, але вона ніколи не висихає зовсім. Темна непрозора плівка не стільки захищає канапу від зовнішніх дій, скільки приховує давні плями.

Отож клієнтів заздалегідь попереджають, аби вони приносили з собою рушник. І вони приносять із собою рушники — у портфелях, у паперових пакетах, у спортивних сумках, разом зі зміною одягу. В паузах між клієнтами мама оббризкує кабінет освіжувачем повітря. І відчиняє всі вікна навстіж.

Вона говорить містеру Джонсу: нехай усе напруження зосередиться в пальцях ніг, а потім нехай воно витече назовні. Все напруження. Уявіть, що ваше тіло обм'якло. Розслабилось. Ваше тіло важке, тепле та розслаблене. Порожнє. Розслаблене.

Дихайте не грудьми, а діафрагмою. Вдих — видих, вдих — видих.

Вдих — видих.

Вдих.

Видих.

Дихайте рівніше.

Ноги — важкі та розслаблені. Руки — важкі та розслаблені.

Дурний маленький хлопчик пам'ятає, як мама очищувала будинки і квартири. Не прибирала в будинках і квартирах із пилососом і ганчіркою, а саме очищувала — у розумінні спіритичної чистки, вигнання злих духів. Найскладніше було умовити клерка із «Жовтих сторінок», аби її оголошення помістили в рубриці «Екзорцизм». Ти приходиш і запалюєш в усіх кутках ароматичні палички. Обходиш дім або квартиру, бурмочучи «Отче наш». Можливо, б'єш у глиняний барабан. Оголошуєш, що дім очищено. І люди платять за це гроші.

Плями холоду, поганий запах, дивні відчуття — більшості ніякий екзорцист не потрібен. Їм потрібен новий камін, або водопровідник, або дизайнер з інтер'єру. Але те, що ти думаєш, — це не головне. Головне, що вони переконують себе, що в них проблеми. Більшість екзорцистів дістають замовлення через ріелторів. Люди готові повірити будь-якому, навіть найбільш ідіотському поясненню — повірити не тільки в закопані нафтові відходи, але і в полтергейсти та привиди. Кожному хочеться, щоб у житті було щось хвилююче та незвичайне. Покупцям хочеться переконатися, що з їхнім будинком або квартирою все гаразд. Ріелтор телефонує екзорцистові, той улаштовує виставу, спалює кілька ароматних паличок, і всі задоволені та щасливі. Всі при своїх інтересах.

Клієнт отримує бажане, плюс гарну історію для наступного переповідання знайомим. Нове переживання, новий досвід.

Потім — хлопчик пам'ятає — був фен-шуй. Клієнтам хотілось очистити житло від шкідливих потойбічних впливів *і плюс до того* — дістати чіткі вказівки, де поставити ліжко, так щоб гарантовано уникнути ріжучої ци від кута одежної шафи. Де повісити дзеркала, щоб відбити потік енергії ци від одчинених дверей. І мама всім цим займалася. Дипломований філолог. Англійська мова й література.

Одне її резюме було як доказ реінкарнації.

Вона проходить із містером Джонсом усю абетку — від кінця до початку. Вона говорить йому: ви стоїте на соковитому зеленому лузі, але тепер у небі — білі хмари. Хмари опускаються нижче, до самої землі, і ось вони вже огорнули вас вологим туманом. Вологим, сліпучо-білим туманом.

Ви стоїте у прохолодному тумані, сліпучо-білому. Праворуч — майбутнє. Ліворуч — минуле. Туман прохолодний і вологий.

Поверніться ліворуч і йдіть уперед.

Вона говорить містеру Джонсу: уявіть собі фігуру, що проступає з туману. Йдіть до неї. Туман поступово розсіюється. В небі світить сонце. Відчуйте шкірою його тепло.

Фігура все ближче й ближче. Із кожним кроком вона проступає все чіткіше.

Тут, у вашій свідомості, немає нічого неможливого. Тут немає різниці між тим, що є і що може бути. Тут ви не підхопите ніякої хвороби. Тут немає ніякої зарази. Тут немає злочинів, бо немає ніяких законів і обмежень. Тут — усе найкраще, що тільки можна уявити.

І лише для вас.

Тут можна все.

Вона говорить: дихайте глибше. Вдих. Видих.

Тут усі жінки — ваші.

Вдих. Видих.

Від фен-шуй вона перейшла до ченнелінга*. Стародавні боги, освічені воїни, померлі домашні тварини — ясна річ, цілковите шарлатанство. Після ченнелінга був гіпноз і повернення в минулі життя. Потім — ці сеанси. По дев'ять клієнтів на день, по двісті баксів із кожного. До неї записувалися за декілька місяців. У приймальні завжди були люди. А дружини клієнтів телефонували і кричали хлопчикові:

— Я знаю, що він у вас! Не знаю, що він там наговорив, але він жонатий!

Дружини сиділи у машинах біля входу й телефонували просто з машин:

— І не думайте, що я не знаю, що там у вас відбувається. Я стежила за ним.

Первісно у мами і в думках не було «викликати» найвідоміших жінок в історії, щоб вони ублажали клієнтів — мастурбували рукою, робили мінет і віддавались їм в усяких мислимих і немислимих позах.

---

* Ченнелінг (*англ.* channeling) — гіпотетично можливе перетворення свідомості людини на канал виявлення в матеріальному світі нематеріальних розумних сутностей (душ померлих), а також спонтанне екстрасенсорне сприйняття якої-небудь інформації, що має значущу цінність (наприклад, яких-небудь знань, які раніше не були відомі цій людині й не могли бути отримані нею в результаті її розумової діяльності). Різновидностями ченнелінга є: спіритизм, часове накладення унікальних особливостей особи та знань померлої людини на особу живої людини, що не володіє знанням цих особливостей, отримання знання яких-небудь усних і письмових мов (у тому числі зниклих стародавніх народів) без їх вивчення і т. ін.

Усе вийшло само собою. Той перший хлопець поділився враженнями із приятелем. Приятель зателефонував. Потім зателефонував приятель приятеля. Спочатку вони говорили, що їм хотілося позбутись якої-небудь шкідливої, але цілком легітимної звички. Кинути курити. Припинити жувати тютюн. Плюватись у громадських місцях. Красти у магазинах усякий дріб'язок. Але у підсумку завжди виявлялося, що їм хочеться сексу. Із Кларою Боу, Бетсі Росс, Єлизаветою Тюдор і царицею Савською.

Щовечора мама ходила до бібліотеки — вивчала біографії жінок, «призначених» наступного дня. Елеонор Рузвельт, Амелія Ерхарт, Гаррієт Бічер-Стоу.

Вдих, видих.

Мужчини записувалися на прийом на предмет заприбуткувати Гелен Хейес, Марґарет Занґер, Емі Семпл Макферсон. Їм хотілося заправити Едіт Піаф, Сожурні Трут й імператриці Феодорі. Попервах маму тривожила їхня одержимість лише мертвими жінками. І що вони ніколи не замовляють одну й ту саму жінку двічі. І що їхні фантазії обмежувалися тільки одним: переспати, використати, побавитися, вставити, вжучити, трахнути, перепхатися, попастись і т. ін.

Іноді евфемізми звучали грубіше й одвертіше, ніж відверто грубе «злягтися».

Іноді евфемізм розкриває значно більше, ніж покликаний приховати.

І діло було навіть не в сексі.

Клієнт хотів отримати саме те, про що він просив.

Їм не потрібні були розумні розмови, декорації, костюми та історична достовірність. Їм хотілося, щоб Емілі

Дікінсон — гола, в туфлях на шпильках — поставила б одну ногу на стіл, нахилилася вперед і почала б водити своєю перовою ручкою по улоговинці між сідницями.

Вони платили дві сотні баксів, аби ввійти в гіпнотичний транс і мати секс із Мері Кассат, на якій обов'язково мусив бути підтримуючий бюстгальтер.

Не кожний мужчина міг дозволити собі таку розвагу, тому до мами ходили, як правило, чоловіки одного типу. Вони припарковували свої міні-фургони за шість кварталів до потрібного будинку, а далі вже йшли пішки. Вони всі приходили в темних окулярах. У приймальні сиділи, сховавшись за газетою або журналом, аж поки їх викликали на ім'я. На вигадане ім'я, звичайно ж. Якщо хтось із них раптом випадково зустрічався з мамою в громадському місті, він удавав, що вони незнайомі. На публіці в них були дружини. В супермаркетах — діти. В парках — собаки. І справжні імена.

Вони розплачувалися вологими двадцятками й полтиниками із плюскотливих промоклих гаманів із пропотілими фотокартками, бібліотечними квитками, клубними картками, чековими книжками, правами. Обов'язками. Відповідальністю. Реальністю.

Вона говорила своїм клієнтам: відчуйте тепле сонце. З кожним вдихом воно все тепліше й тепліше. Вам добре й тепло.

Вдих. Видих.

Вдих. Видих.

Її постійні клієнти. Їм хотілося лесбійського шоу, їм хотілося двох жінок одразу. Індіра Ґанді й Керол Ломбард. Марґарет Мід, Одрі Хепберн і Доротея Дікс. Її постійним клієнтам хотілося самим стати вимислом. Лисі просили, щоб у них

було густе, гарне волосся. Товсті — щоб у них не було зайвого жиру. Бліді — щоб у них була засмага. І кожен хотів, аби в нього була стійка, тривка ерекція з фут завдовжки.

Так що це було не повернення в минулі життя. І це була не любов. І не історія, і не реальність. Усе відбувалось у тебе у свідомості. Як телебачення, тільки в голові. Це була трансляція для одного глядача, й мама була передавачем.

Це був навіть не секс. Це була гра. Занурення у фантазію.

З метою «техніки безпеки» клієнти не роздягались. Аби на вигляд усе було пристойно. Все й було пристойно. А гроші за це платили чималі.

Містер Джонс отримував свій стандартний набір із Мерилін. Він лежав на канапі, весь напружений. Рясно пітнів і дихав через рот. Сорочка темніла під пахвами. Пéред штанів випирав.

А ось і вона, говорила мама містеру Джонсу.

Туман розтав, у небі яскраво сяє сонце. Відчуйте, як із кожним вдихом ваше тіло наливається сонячним теплом. Як воно наливається силою. Ви ще ніколи не відчували такого збудження.

До часу, призначеного наступному клієнту, залишається ще хвилин сорок.

Туман розтав, містере Джонс, і перед вами — Мерилін Монро, в обтислому атласному платті. Вона всміхається вам, уся золотиста й сяюча. Вона закинула голову, вона дивиться на вас. Вона стоїть на зеленому лузі, серед ніжних квітів. Вона підводить руки, й коли ви підходите ближче, її плаття падає на траву.

Мама не раз повторювала маленькому дурному хлопчикові, що це ніякий не секс. Це — не справжні жінки.

Це лише символи. Проекції чиїхось фантазій. Секс-символи.

Сила навіювання.

Містеру Джонсу мама казала:

— Вона — ваша.

Вона мовила:

— Беріть.

Розділ двадцять перший

Першого вечора в мене. Денні стоїть на порозі, притискаючи до грудей якусь штуку, загорнуту в рожеву дитячу ковдру. Я дивлюся на нього у вічко. Він у своєму неосяжному картатім пальті. Пригортає до грудей ніби як новонароджене немовля. Величезний носяра, очі випуклі; він увесь мовби випуклий — через випуклу лінзу в дверному вічку. Спотворене зображення. Руки, які стискають згорток, напружені так, що побіліли зап'ястя.

І Денні кричить:

— Друже, відчиняй!

Я відхиляю двері, не знімаючи ланцюжка. Я питаю:

— Що це в тебе?

І Денні каже, поправляючи рожеву ковдру:

— А на що це схоже?

Я кажу:

— На дитину, приятелю.

І Денні каже:

— Гаразд. — Він намагається перехопити згорток зручніше й мовить: — Відчиняй, друже, а то мені важко.

Я знімаю ланцюжок. Даю йому пройти. Він іде просто до вітальні й кладе дитинку на диван.

Рожева ковдра розкривається, і звідти викочується камінь. Гладенький сірий камінь. Не дитина насправді. Просто якийсь кругляк.

— Дякую, до речі, за ідею з дитинкою, — мовить Денні. — Люди бачать молодого хлопця з дитинкою і проймаються симпатією. — Він каже: — Вони бачать хлопця з великим кругляком і зосереджуються на ньому. Особливо якщо тобі треба сісти в автобус.

Він акуратно складає ковдру, притримуючи її підборіддям. Він мовить:

— Плюс до того, коли ти з дитиною, тобі поступаються місцем. І якщо ти забуваєш заплатити за проїзд, тебе не викидатимуть на найближчій зупинці. — Денні обводить очима вітальню. — Так це дім твоєї мами?

Увесь стіл завалено сьогоднішніми вітальними листівками та чеками, моїми відписними подячними листами. Тут же лежить моя «книга обліку»: хто, де, коли. Поряд — мамина лічильна машинка з ручкою в прорізі, як у гральному автоматі. Я знову всідаюся за стіл і заповнюю бланк на внесок чергової суми на свій депозитний рахунок. Я кажу:

— Ага, поки ще мамин. Але скоро він одійде до управління з майнових податків.

Денні мовить:

— Добре, що в тебе цілий будинок. А то мої предки сказали, щоб я забирав усе своє каміння з собою.

— І багато його в тебе? — запитую.

Щодня утримання він підбирає камінь, говорить Денні. Саме цим він займається ввечері — щоб чимось зайняти себе й не зірватися. Він збирає каміння. Миє. Приносить додому. Таким чином він робить щось значне і гарне, а не просто не робить нічого поганого.

— До речі, все це дуже серйозно, друже, — мовить Денні. — Ти навіть не уявляєш, як важко знайти підходящий камінь у великому місті. Я маю на увазі справжній камінь, а не уламки бетону або ті пластмасові садові камені, в яких дехто ховає запасні ключі.

Загальна сума сьогоднішніх чеків — сімдесят п'ять баксів. Усі вони — від незнайомців, які не дали мені померти від задухи в якомусь із ресторанів. Я точно не знаю, скільки мені обійдеться зонд для штучного годування, але сімдесят п'ять доларів — цього явно не вистачить.

Я запитую Денні:

— І скільки вже набралося каменів?

— Сто сімдесят п'ять, — мовить Денні. Він підходить до столу, дивиться на вітальні листівки, на чеки й запитує: — Ну і де знаменитий щоденник твоєї мами?

Він бере в руки листівку.

— Це не можна читати, — кажу я.

— Прошу вибачення, друзяко, — мовить Денні й хоче покласти листівку на місце.

Ні, говорю я йому. Я маю на увазі мамин щоденник. Там усі записи — не нашою мовою. Так що його не прочитаєш. Мабуть, мама спеціально писала тією мовою, якої я не знаю, щоб я не зміг нічого прочитати, якщо раптом цей щоденник потрапить мені до рук.

— Я так гадаю, це італійська.

І Денні мовить:

— Італійська?

— Ага, — кажу, — ну, знаєш, спагеті й усяке таке.

Денні так і не зняв пальта.

Він питає:

— Ти вже вечеряв?

Іще ні. Я заклеюю конверт із бланком.

Денні каже:

— Як ти гадаєш, мене завтра звільнять?

Так, ні, можливо. Урсула бачила його з газетою.

Бланк заповнено. Всі подячні листи написано. Зараз я сходжу їх відправлю. Я беру з дивана пальто. Поряд із ним гладенький сірий камінь Денні. Дійсно дуже важкий, якщо судити з того, як під ним продавилися пружини.

— А навіщо тобі стільки каміння? — запитую я Денні.

Він відчиняє вхідні двері й стоїть на порозі, поки я вимикаю світло. Він каже:

— Я не знаю. Але каміння... воно як *земля*. Вірніше, конструктор, із якого можна скласти землю. Ну, ніби як придбати ділянку, тільки поки що в розкладеному вигляді.

І я кажу:

— Зрозуміло.

Ми виходимо, і я замикаю двері. Нічне небо — все у розсипу зірок. Вони мовби не в фокусі, бліді й розмиті. Місяця немає.

Денні дивиться на небо й каже:

— Я якщо думаю, що то Бог створював землю з хаосу, то перше, що він зробив, це зібрав купу каміння.

Ми йдемо вулицею, і я раптом розумію, що ця нова одержимість Денні — вона заразлива. Я постійно ловлю себе на тому, що дивлюся під ноги. Шукаю каміння.

Ми йдемо до автобусної зупинки. Денні несе на плечі рожеву дитячу ковдру. Він каже:

— Я беру тільки нічиє каміння. Яке нікому не потрібне. — Він каже: — По одному каменю за вечір. А коли я назбираю їх достатньо, я думатиму, що робити далі. Ну, ти розумієш — далі.

Моторошна думка. Щоб тягати додому каміння. Складати «землю».

— Пам'ятаєш ту танцівницю, Дайкірі? — питає Денні. — З раковою родимкою. — Він каже: — Ти з нею не спав, правда?

Ми крадемо нерухомість. Розкрадаємо terra firma*.

І я кажу:

— Чому ні?

Ми розкрадачі твердої землі.

І Денні каже:

— Насправді її звати Бет.

Схоже, Денні зібрався створити свою власну планету.

Розділ двадцять другий

Лікарка Пейдж Маршалл надіває хірургічні рукавички й розтягує в руках якусь товсту білу нитку. Вона підходить до якоїсь старої калоші у відкидному медичному кріслі й каже:

* Тверда земля *(лат.)*.

— Місіс Вінтовер, розкрийте, будь ласка, рот.

Латексні хірургічні рукавички. В них руки здаються жовтими — мов руки у трупа. Трупи в анатомічному театрі. На першому курсі медичного коледжу. Трупи з голеними головами та лобками. Темні плями недоголених щетинок. Шкіра схожа на шкіру обпатраного курчати, дешевої курки з супового набору — жовтуватої і в дрібних пухирцях. Пір'я та волосся — це все кератин. М'язи людського стегна на вигляд схожі на темне м'ясо індички. Анатомія на першому курсі. Весь семестр, коли ти їси курку або індичку, тобі уявляється, що ти їси людське м'ясо. Труп із анатомічного театру.

Стара бісова баба закидає голову й широко розкриває рота, демонструючи чорні зубі. Язик увесь обложений. Він зовсім білий. Очі заплющені. Саме такий вигляд мають усі старі баби на причасті, на католицькій месі, коли ти прислуговуєш священику, який розкладає облатки* на білі старечі язики. Церква дозволяє приймати причастя в руки і самому класти собі до рота облатку, але ці старі леді воліють прийняти причастя з рук священика. Дві сотні розкритих ротів, дві сотні старих бабів тягнуть свої язики назустріч спасінню.

Пейдж Маршалл просилює білу нитку між зубами бабусі. Коли вона виймає нитку, на ній залишаються якісь сірі згустки. Лікарка Маршалл просилює зубну нитку між двома іншими зубами. Тепер нитка місцями червона.

Кровоточиві ясна.

Дивись також: рак рота.

---

* Облатка — тоненький коржик із прісного тіста для причастя у католиків і протестантів. — *Прим. перекладача.*

Дивись також: некротизуючий виразковий гінгівостоматит*.

Єдине, що мені подобалося в обов'язках хлопчика-служки, — це тримати дискос під підборіддям у кожного, хто приймає причастя. Дискос — це така золота тарілочка на паличці, щоби спіймати облатку, якщо та раптом упаде. Навіть якщо облатка падає на підлогу, її однаково треба з'їсти. Її вже освячено. Тепер вона — тіло Христове. Втілена плоть.

Я спостерігаю за тим, як Пейдж Маршалл чистить старій зуби. Закривавленою ниткою. Весь пéред халата Пейдж забруднений сірими і білими плямами. І дрібними краплями рожевого.

До кабінету заглядає медсестра. Вона каже:

— Тут у вас усе гаразд? — Вона запитує у старої у відкидному медичному кріслі: — Вам не боляче? Пейдж вас іще не зовсім затиранила?

Стара щось булькає у відповідь.

Медсестра каже:

— Що-що?

Стара ковтає слину й каже:

— У лікарки Маршалл дуже ніжні руки. Вона краще за всіх чистить зуби.

— Майже готово, — каже лікарка Маршалл. — Ви молодець, гарно, смирно сидите, місіс Вінтовер.

Медсестра знизує плечима і виходить.

---

* Некротизуючий виразковий гінгівостоматит — поєднане запалення слизової оболонки ясен та інших ділянок ротової порожнини, в яких розпочався процес омертвіння. — *Прим. перекладача.*

Єдине, що мені подобалося в обов'язках хлопчика-служки, — це коли ти випадково вдариш кого-небудь дискосом у горло. Люди стоять на колінах, руки складені для молитви, їхні обличчя, осяяні божественною благодаттю, — як вони раптом кривляться. Мені це подобалось.

І священик кладе облатки до рота парафіян і мовить:

— Тіло Христове.

І парафіяни приймають причастя й кажуть:

— Амінь.

Найзахопливіше — це вдарити когось по горлу, якраз у той момент, коли він говорить «амінь». Виходить кумедне булькання. Або смішне качине крякання. Або кудкудакання. Але найголовніше, щоб удар вийшов мовби випадково. І ще головне — не розсміятися.

— Усе готово, — каже лікарка Маршалл. Вона обертається, щоб викинути почервонілу нитку в сміттєве відро, і бачить мене.

— Я не хотів заважати вам, — кажу я.

Вона допомагає бабусі підвестись із крісла й мовить:

— Місіс Вінтовер, пришліть до мене, будь ласка, місіс Цуніміцу.

Місіс Вінтовер киває. Вона міцно стуляє губи, пробує язиком зуби. Вже на виході з кабінета вона обертається до мене й каже:

— Говарде, не треба сюди приходити так часто. Я вже пробачила тебе. За те, що ти мене обдурив.

— Не забудьте прислати до мене місіс Цуніміцу.

І я кажу:

— Ну то й що?

І Пейдж Маршалл мовить:

— А те, що у мене цілий день зайнятий зубною гігієною. Вам щось потрібно?

— Мені потрібно знати, що написано в маминому щоденнику.

— А, в щоденнику. — Вона знімає свої латексні рукавички й кидає їх у сміттєве відро. — Щоденник — тільки зайве підтвердження, що маячні нав'язливі ідеї були у вашої мами ще до вашого народження.

Які нав'язливі ідеї?

Пейдж Маршалл дивиться на годинник на стіні. Вона вказує на крісло, звідки щойно встала місіс Вінтовер, і каже:

— Сідайте. — І дістає нову пару латексних рукавичок.

Вона збирається чистити мені зуби?

— Дихання буде свіже, — мовить вона й бере до рук нову зубну нитку. Вона каже: — Ви сідайте, а я вам тим часом розповім, що там написано в щоденнику.

І я сідаю. Старе крісло прогинається під моєю вагою, й од нього здіймається хмарка неприємного запаху.

— Це не я, — кажу. — Я маю на увазі цей запах. Це не я.

І Пейдж Маршалл мовить:

— До того, як ви народились, ваша мама жила в Італії, правильно?

— Так оце і є страшенна таємниця? — запитую.

І Пейдж каже:

— Що?

— Що я *італієць*?

— Ні, — мовить Пейдж і лізе ниткою мені до рота. — Але ваша мама, вона католичка, правильно?

Нитка боляче впинається в ясна.

— Не треба так жартувати, — кажу я з розкритим ротом. — Хай би тільки італієць або тільки католик, але *і* католик, *і* італієць... я цього не переживу!

Я говорю, що все це мені відомо й так.

І Пейдж каже:

— Помовчіть, — і водить ниткою в мене між зубами.

— Так хто мій батько? — запитую.

Вона дивиться мені в рот і водить ниткою в мене між зубами. На язиці — присмак крові. Вона уважно дивиться мені в рот і каже:

— Ну, якщо ви вірите в Святу Трійцю, то ваш батько — це ви самі.

Мій батько — це я сам?

Пейдж мовить:

— Наскільки я зрозуміла, слабоумство у вашої мами почало розвиватися ще до вашого народження. Ну, якщо судити з її щоденника.

Вона витягає нитку, і крихітні шматочки їжі летять їй на халат.

І я говорю: а що значить *Свята Трійця*?

— Ну, — мовить Пейдж, — Бог-Отець, Бог-Син і Святий Дух. Троє єдині в цілому. Святий Патрик і трилисник. — Вона каже: — Розкрийте рота ширше.

Я говорю:

— Ви мені прямо скажіть, що там написано в маминому щоденнику?

Вона дивиться на скривавлену нитку, яку щойно вийняла в мене з рота. Дивиться на крихітні шматочки їжі та крапельки крові в себе на халаті. Вона каже:

— Це доволі поширена серед матерів-одиночок нав'язлива ідея.

Вона знову лізе мені до рота своєю ниткою. Шматочки напівзгнилої їжі, про які я навіть не знав, летять у мене з рота. З цією ниткою в роті я почуваюсь як загнузданий жеребець із колонії Дансборо.

— Ваша бідолашна мама, — мовить Пейдж Маршалл і дивиться на крапельки моєї крові у себе на халаті, — вона щиро вірить, що ви — Ісус, син Божий. Друге пришестя Христа.

Розділ двадцять третій

Мама ніколи не сідала в нові машини. Навіть якщо вони зупинялись, і водії самі пропонували нас підвезти, мама завжди казала:

— Ні.

Вони стояли на узбіччі, дивились услід новенькому «кадилаку», «б'юїку» або «тойоті», й мама казала:

— У нових машинах пахне смертю.

Це було, коли мама повернулася за ним утретє чи вчетверте.

У нових машинах пахне гумою і клеєм, а це запах формальдегіду, говорила йому мама, речовини, яку закачують у трупи, щоб вони зберігалися довше. Так само пахне і в нових будинках. І від нових меблів. І від нового одягу. Леткі отруйні речовини. Ти їх вдихаєш, вдихаєш — і спочатку все нібито нічого. Але якщо вдихати їх досить довго, в тебе починаються шлункові спазми, нудота і діарея.

Дивись також: хвора печінка.

Дивись також: шок.

Дивись також: смерть.

Для людини, яка шукає просвітку, говорила мама, нова машина — це не відповідь.

Уздовж узбіччя цвіли наперстянки, високі стебла з білими й малиновими квітами.

— І дигіталіс* також, — говорила мама.

Якщо з'їсти квіти наперстянки, тебе нудитиме. Ти маритимеш, і в очах у тебе двоїтиметься.

Гора тягнеться до самого неба, чіпляючи вершиною хмари. Гора, яка заросла соснами, з білою шапкою снігу. Гора була така висока, що не важливо, скільки до неї йти, — вона однаково залишалася на місці.

Мама дістала із сумочки білу пластмасову трубочку. Обіперлася на плече дурного маленького хлопчика, засунула трубочку в одну ніздрю й глибоко вдихнула. Потім упустила трубочку на узбіччя, але не піднімала. Просто стояла — дивилася на гору.

Гора була така висока, що не важливо, як далеко ти поїдеш, — вона однаково бовванітиме на обрії.

Коли мама відпустила його плече, він нахилився й підняв трубочку. Витер кров полою сорочки і простяг трубочку мамі.

— Трихлоретан, — сказала мама, демонструючи йому трубочку. — В ході своїх численних експериментів я дійшла висновку, що це — найкращі ліки від небезпечної зайвини людських знань.

Вона прибрала трубочку в сумку.

---

* Дигіталіс — наукова назва наперстянки.

6*

— Оця гора, наприклад, — сказала мама. Вона взяла хлопчика під підборіддя й повернула його голову так, аби він також дивився на гору. — Це велика гора. У якийсь момент мені здалося, що я дійсно її бачу.

Пригальмовує чергова машина, щось коричневе, чотиривідерне, щось занадто вже навернуте, з останніх моделей, і мама махає рукою: проїжджай.

На якусь частку секунди мама побачила гору, не думаючи про гірськолижні курорти і снігові лавини, не думаючи про заповідники дикої природи, про рух тектонічних плит, про мікроклімат, дощову тінь і розташування інь і ян. Вона побачила гору без обрамлення мови та слів. Без тісної клітки асоціацій. Вона побачила гору без усієї сукупності знань про те, що собою являє ця гора.

Те, що мама побачила в цю частку секунди, було навіть не горою. Це був не природний ресурс, не фізичний об'єкт. У нього не було імені.

— Це велика мета, — сказала мама, — знайти ліки від знання.

Від освіти. Від умоглядного життя всередині свідомості.

Машини минали маму з маленьким дурненьким хлопчиком, які йшли вздовж шосе, не віддаляючись од гори й не наближаючись до неї.

Іще з часів Адама та Єви, говорила мама, люди були занадто вже мудрагельними — що не пішло їм на користь. Не треба було їм куштувати це яблуко з Дерева Пізнання. Мамина мета — знайти якщо не повне зцілення, то хоча б ліки від знань. Повернути людям невігластво, яке в англійській звучить і пишеться точно так само, як слово, що означає невинність і чистоту.

Формальдегід — це не те. І дигіталіс — також не те.

І всі інші натуральні стимулятори. Мускатний горіх, арахісова лузга — все не те. Кріп, листя гортензії, сік салату-латуку — не те.

Ночами вони з мамою забиралися в чужі сади. Вона пила пиво, яке господарі виставляли для слизняків і равликів; вона общипувала дурман, беладонну й кошачу м'яту. Вона підкрадалася до машин, запаркованих на вулиці, й дихала бензином із баків. Вона залазила в чужі гаражі й дихала пічним паливом із каністр.

— Позаяк Єва все це затіяла, чому б мені це не припинити. У неї вийшло, в мене також має вийти, — каже мама. — Господу подобаються енергійні та підприємливі.

Повз них мчать автомобілі. Люди їдуть кудись цілими сім'ями, з собаками й речами. Мама махає їм: проїжджайте.

— Кора головного мозку і мозочок, — каже мама. — Ось де наша проблема.

Якщо вдасться домогтися того, щоби працював тільки стовбур мозку, а решту мозку «відключити», це й буде порятунком.

Десь між журбою та радістю.

Риби, наприклад, не потерпають од різкої зміни настроїв.

У губок завжди все прекрасно.

Гравій скрипить у них під ногами. Від машин, які проїздять повз них, пашить жаром. Гарячий вітер.

— Моя мета, — мовить мама, — не в тому, щоби спростити собі життя.

Вона каже:

— Моя мета — спростити себе.

Вона говорить, що насіння іпомеї — це не те. Вона вже пробувала. Ефект є, але він швидко минає. Листя солодкої картоплі — це не те. І ромен-зілля, і екстракт хризантем — усе не те. І листя азалії та ревеню. І нюхати пропан — це не допомагає.

Ночами, коли ми з мамою забиралися в чужі сади, мама пробувала всі рослини — всі до єдиної.

А ці космічні наркотичні речовини, говорила вона, ці стабілізатори настрою й антидепресанти, вони лікують лише симптоми, а не саму хворобу.

Будь-яка залежність, говорила вона, це всього лиш іще один спосіб розв'язати ту ж саму проблему. Наркотики, переїдання, алкоголь або секс — усього лиш іще один спосіб знайти мир і спокій. Втеча від знання. Від цього яблука.

Мова, говорила вона, це наш спосіб дати раціональне пояснення чудесам. Розкласти незбагненне ціле на частини. Спосіб звільнитися. Забутися. Вона говорила, що люди просто не в змозі усвідомити істинну красу світу. Світу незбагненного й такого, що не піддається ніяким поясненням.

Попереду показався придорожній ресторанчик в оточенні величезних вантажівок — більших, аніж сам ресторанчик. Тут же стояли й деякі з нових машин, у які мама не захотіла сідати. Пахло гарячою їжею, приготованою в одній і тій же фритюрниці з киплячою олією. Пахло бензином і вихлопним газом — двигуни деяких вантажівок працювали на холостих обертах.

— Ми живемо у світі, який давно вже нереальний, — сказала мама. — Ми живемо у світі символів.

Мама зупинилась і полізла до себе в сумочку. Вільною рукою вона обіперлась об плече хлопчика і обернулася подивитись на гору.

— Останній погляд на рештки реальності, — сказала вона, — і ходімо їсти.

Вона вставила в одну ніздрю свою білу трубочку і глибоко вдихнула.

Розділ двадцять четвертий

За словами Пейдж Маршалл, мама приїхала з Італії в Америку, вже вагітна мною. Це було того року, коли хтось — незрозуміло хто — вдерся до якоїсь там церковці, десь на півночі Італії. Все це записано в маминому щоденнику.

За словами Пейдж Маршалл.

Мама зголосилася брати участь в експерименті зі штучного запліднення. Їй було вже майже сорок. Вона була незаміжня, та й не прагнула заміж, але хтось пообіцяв їй чудо.

Цей хтось знав іще когось, хто вкрав із-під ліжка священика взуттєву коробку. В коробці лежали останки одного чоловіка. Знаменитого чоловіка.

Тобто останки — це неправильно сказано.

Там був тільки шматочок.

Крайня плоть.

Це була релігійна реліквія. З тих приманок, на яку церква ловила людські душі в Середні віки. Один із небагатьох знаменитих пенісів, які збереглися. 1977-го року один

американський уролог купив засушений пеніс Наполеона Бонапарта — завдовжки всього дюйм — за чотири тисячі доларів. Пеніс Распутіна — близько фута завдовжки — буцімто міститься десь у Парижі: в дерев'яній скриньці, викладеній оксамитом. Дванадцятидюймове страхіття Джона Діллінджера* буцімто зберігається в пляшці з формальдегідом у військовому госпіталі Волтера Ріда.

За словами Пейдж Маршалл, у маминому щоденнику записано, що шістьом жінкам запропонували вживити ембріони, створені на генетичному матеріалі, взятому від цієї самої реліквії. П'ятеро відмовились.

Шостий — це я.

Це була крайня плоть Ісуса Христа.

Навіть тоді, двадцять років тому, в мами були великі проблеми з головою.

Пейдж розсміялась і дістала чергову нитку, щоб вичистити зуби черговій старушенції.

— Але оцініть хоча б оригінальність ідеї, — сказала вона. — Ваша мама — жінка з фантазією.

Згідно з догматами католицької церкви Ісус знову отримав крайню плоть при воскресінні й вознесінні. За твердженням святої Терези з Авіли, коли Ісус їй явився і взяв її як дружину, він оддав їй свою крайню плоть як обручку.

Пейдж тягне нитку між зубами чергової старушенції, шматочки їжі й крапельки крові летять просто їй на окуляри. Вона нахиляє голову то до одного плеча, то до іншого, стараючись краще розгледіти зуби старої.

---

* Джон Діллінджер — відомий у сорокові роки XX століття американський гангстер. — *Прим. перекладача.*

Вона мовить:

— Навіть якщо вся ця історія — чиста правда, немає ніяких доказів, що генетичний матеріал взято від дійсної історичної особи. Скоріше за все, ваш батько був якимнебудь бідним євреєм.

Пейдж Маршалл каже:

— Я гадаю, що тепер ви мусите погодитись.

— Погодитись на що?

— На запропонований мною спосіб, як зцілити вашу маму, — пояснює вона.

Убити ненароджену дитину. Я говорю, що навіть якщо я — не він, я однаково думаю, що Ісус би цього не схвалив.

— Звичайно, він би схвалив, — каже Пейдж. Вона смикає нитку, і шматочок якогось слизу із зубів летить просто в мене. — Хіба Бог не пожертвував власним сином в ім'я спасіння людей?

Ось вона, знову — невидима межа між наукою та садизмом. Між злочином і жертвою. Між убивством своєї власної дитини й тим, що Авраам ледве не зробив із Ісааком у Біблії.

Старушенція відвертається від Пейдж Маршалл, пробує язиком нитку й випльовує закривавлені шматочки їжі. Вона дивиться на мене й мовить своїм скрипучим голосом:

— Я вас знаю.

Усе відбувається так швидко, немовби я просто чхнув. Я говорю: я прошу вибачення. Прошу вибачення, що я зґвалтував вашу кішку. Що проїхав на автомобілі по вашій улюбленій квітковій клумбі. Що я збив винищувач вашого чоловіка. Що я спустив вашого хом'ячка в унітаз. Я зітхаю й запитую:

— Я нічого не забув?

Пейдж каже:

— Місіс Цуніміцу, будь ласка, розкрийте рот ширше.

І місіс Цуніміцу розповідає:

— Ми обідали з сином у ресторані, і ви там ледве не задихнулися до смерті. — Вона каже: — Мій син вам урятував життя.

Вона мовить:

— Я так ним пишалася. Він досі розповідає знайомим про той випадок.

Пейдж Маршалл дивиться на мене.

— Скажу вам по секрету, — мовить місіс Цуніміцу, — до того вечора мій син, Пол, потай вважав себе боягузом. Але з того вечора все змінилось.

Пейдж сідає на стілець і дивиться то на мене, то на місіс Цуніміцу.

Місіс Цуніміцу підпирає руками підборіддя, заплющує очі й усміхається. Вона каже:

— Моя невістка збиралася з ним розлучатися, та після того вечора вона знову в нього закохалася.

Вона каже:

— Я знала, що ви прикидаєтесь. Просто всі інші бачили те, що хотіли бачити.

Вона мовить:

— У вас — безмежний запас любові.

Стара жінка всміхається й каже:

— У вас велике і щедре серце.

Усе відбувається так швидко, немовби я просто чхнув. Я кажу:

— Ви зовсім утратили здоровий глузд від старості.

І Пейдж супиться.

Я говорю, що мене вже це дістало. Немає в мене ніякого запасу любові. Мені на всіх начхати. Я — бездушна колода. І ніхто не змусить мене щось відчути. Ніхто й ніщо мене не пройме.

Я — егоїст і шахрай.

Я — викінчена тварюка. Я все сказав.

Ця стара місіс Цуніміцу. Пейдж Маршалл. Урсула. Ніко, Таня, Ліза. Мама. Іноді бувають такі дні, коли я почуваюся, ніби маю битися з кожною окремо взятою дурною бабою в цьому бісовому світі.

Я хапаю Пейдж Маршалл за руку й тягну її до дверей.

Ніхто не змусить мене відчути себе Ісусом Христом.

— Послухайте, — кажу я. Я кричу: — Якщо мені захочеться сентиментів, я піду в кіно! На яку-небудь ідіотську мелодраму.

Стара місіс Цуніміцу всміхається й каже:

— Істинну доброту душі однаково не сховаєш. Вона сяє, мов сонце, і всі її бачать.

І я говорю їй: заткніться, будь ласка.

А Пейдж Маршалл я кажу:

— Ходімо.

Зараз я їй доведу, що я ніякий не Ісус Христос. Істинна добра душа — все це маячня. Ніякої душі немає. Почуття — маячня. Любов — маячня. Я тягну Пейдж за собою по коридору.

Ми живемо, а потім умираємо. А решта — ілюзії та самообман. Почуття й сентименти потрібні лише дурним бабам. Ніяких почуттів не буває. Все це суб'єктивні вигадки. «Для душі». А ніякої душі немає. І Бога немає. Є тільки наші рішення, хвороби та смерть.

А я — просто гидка, підла, сексуально заклопотана тварюка. Таким я був, таким і лишусь — я вже не змінюсь. І не зупинюсь.

І я це доведу.

— Куди ви мене ведете? — запитує Пейдж. Вона спотикається. Її халат і окуляри забризкані кров'ю та шматочками їжі.

Я вже уявляю собі всякі паскудства, щоб не кінчити занадто швидко: наприклад, домашніх тварин, яких спочатку обливають бензином, а потім підпалюють. Того товстющого кремезного Тарзана та його дресировану мавпу. Я думаю: ось іще один ідіотський розділ для мого четвертого ступеня.

Щоб час зупинився. Щоб мить застигла. Щоби злягання розтяглося на цілу вічність.

До каплиці, говорю я Пейдж Маршалл. Я — не син Божий. Я син недоумкуватої тітки.

І нехай Бог доведе, що я не маю рації. Нехай уразить мене громом.

Я візьму її просто на вівтарі.

Розділ двадцять п'ятий

Того разу це було злочинне поставлення в небезпеку, або зловмисне покидання дитини, або непростима недбалість. Маленький хлопчик не розбирався в усіх цих статтях і законах.

Це було настирливе домагання третього ступеня, або недотримання судового припису, або зловмисне нехтування першого ступеня, або завдання незручностей другого ступеня, і так вийшло, що маленький хлопчик був переляканий до смерті й намагався не робити нічого такого, чого не робили б інші. Все нове, оригінальне, несхоже на інших було, можливо, протизаконним.

Усі ризиковані та знадливі пригоди обов'язково доведуть тебе до тюрми.

Ось чому всім так хотілося поговорити з мамою.

Цього разу вона вийшла з тюрми всього два тижні тому, а в місті вже почали відбуватися всякі штуки.

Законів так багато, і є незліченна кількість способів, аби тебе зловити.

Першим ділом поліцейські запитали щодо купонів.

Хтось прийшов до майстерні в центрі, де робили ксерокопії та комп'ютерні роздруковування, намалював на комп'ютері та роздрукував кількасот купонів, які обіцяли безкоштовний обід на двох у ресторані готелю «Конюшина», на загальну суму не більше сімдесяти п'яти доларів, без фіксованої дати, коли можна прийти. Кожний купон супроводжувався листом, у якому говорилось, що дирекція готелю проводить цю рекламну акцію для своїх найулюбленіших і найдорожчих клієнтів — у тому числі потенційних.

Ви приходите до ресторану, ви їсте, а коли офіціант приносить рахунок, розраховуєтеся цим купоном. Чайові вже включено.

Хтось намалював на комп'ютері ці купони й розіслав за сотнями адрес.

Жартик цілком у дусі Іди Манчіні.

Коли мама вийшла з тюрми, вона влаштувалась офіціанткою в ресторані готелю «Конюшина», та вже через тиждень її звільнили — за те, що вона розповідала клієнтам усякі безсторонні речі стосовно страв, які вони замовляли.

Потім вона просто зникла. А через кілька днів якась жінка — особу не встановлено — промчала з дикими криками по проходу в залі для глядачів під час якогось там балету.

Ось чому поліцейські якогось дня забрали дурного маленького хлопчика зі школи та влаштували йому допит. Може, він щось знає про маму. Можливо, знає, де вона переховується.

Приблизно в той же час близько тисячі дуже зляканих людей звернулися до окружної клініки венеричних захворювань із тим, щоби здати аналізи, — їм поштою прийшло повідомлення, в якому говорилося, що в когось із їхніх сексуальних партнерів було виявлено кепську хворобу, яка передається статевим шляхом.

Поліцейські відвезли маленького донощика до себе у відділення — туди ж викликали і його тодішню названу маму — і там почали розпитувати: чи не намагалась Іда Манчіні з тобою зв'язатись останнім часом?

Може, ти знаєш, звідки в неї гроші?

Як ти гадаєш, навіщо вона все це робить?

Маленький хлопчик мовчав.

Він просто чекав.

Допомога прийде вже скоро.

Мама часто йому говорила, що їй жаль людей. Вони так стараються перетворити цей світ на безпечне, організоване місце. Але ніхто не розуміє, як тут нудно і тоскно: коли весь світ упорядкований, поділений на квадратики, коли

швидкість руху скрізь обмежена, і всі роблять те, що належить, — коли кожного перевірено, зареєстровано, схвалено. У світі вже не лишилося місця для справжньої пригоди й істинного хвилювання. Хіба що для такого, яке можна купити за гроші. На американських гірках. Або в кіно. Але це хвилювання однаково — штучне. Ви заздалегідь знаєте, що динозавр не з'їсть дітлахів. Кінець обов'язково буде щасливим. У світі вже не лишилося місця для справжньої хвацької пригоди, для справжнього ризику — а значить, і для порятунку також. Для бурхливого захвату. Для істинного, непідробного збудження. Радощів. Нових відкриттів. Винаходів.

Закони дають нам відносну безпеку, але вони ж і прирікають нас на нудьгу.

Без доступу до хаосу не може бути істинного порядку.

Аби життя стало кращим, воно спершу має стати гіршим.

Ось що йому говорила мама.

Вона казала:

— У світі залишився тільки один незайнятий простір — сфера нематеріального. Все інше давно окультурено й освоєно.

Замкнено до клітки закону.

Під нематеріальним вона мала на увазі Інтернет, кіно, музику, книги, мистецтво, чутки, комп'ютерні програми — все, що не є реальністю. Віртуальна реальність. Фантазія. Вигадка. Культура.

Нереальне сильніше за реальність.

Адже в реальному світі досконалості не існує.

Досконалим є лише те, що ти вигадуєш для себе.

Що існує тільки в уяві.

Адже тільки нематеріальне — ідеї, концепції, вірування, фантазії — мають безсмертя. Камінь кришиться. Дерево гниє. Люди... люди вмирають.

Але думка, сон, легенда — вони можуть жити вічно.

Головне — змінити спосіб людського мислення, говорила вона. Змінити погляд людей на себе. І на світ. Якщо це вийде, тоді ти зумієш змінити й їхній спосіб життя. Це — єдине, що ти можеш створити, що залишиться назавжди.

До того ж, говорила йому мама, коли-небудь ти усвідомиш, що твої спогади, твої пригоди, твої історії — це єдине, що в тебе є.

На останньому суді, перед тим, як її посадили в тюрму востаннє, мама всілася поряд із суддею й заявила:

— Моя мета — розворушити людей. Зробити їхнє життя не нудним.

Вона подивилася просто у вічі дурному маленькому хлопчику і сказала:

— Моя мета — зробити так, аби людям було про що розповідати.

Перш ніж охоронець одвів її на місце, вона викрикнула:

— Саджати мене в тюрму — це зайве! Наші закони та бюрократизм і так перетворили весь світ на чистий і безпечний виправно-трудовий табір.

Вона вигукнула:

— Ви ростите покоління рабів!

Так Іда Манчіні повернулася назад у тюрму.

«Невиправна» — не зовсім вірне слово, але це перше, що спадає на думку.

Та сама жінка — особу не встановлено, — що мчала по проходу в театрі, вона кричала:

— Ми вчимо наших дітей бути безпомічними!

Ця сама жінка мчала по проходу в театрі до пожежного виходу і кричала:

— Ми всі такі впорядковані та керовані, що це вже не світ, а якесь круїзне судно!

І дурний маленький хлопчик запитав поліцейських у відділенні: можливо, їм покликати маминого адвоката, Фреда Гастінґса?

І хтось із поліцейських буркнув собі під ніс негарне слово.

І тут увімкнулася пожежна сигналізація.

Але поліцейські продовжували розпитувати хлопчика навіть під виття сирени:

— ТИ СПРАВДІ НЕ ЗНАЄШ, ДЕ МОЖНА ЗНАЙТИ ТВОЮ МАМУ?

Перекрикуючи виття сирени, вони продовжували його розпитувати:

— ТИ МОЖЕШ ХОЧА Б СКАЗАТИ, ЩО ВОНА ЗАТІВАЄ НАЙБЛИЖЧИМ ЧАСОМ?

Стараючись перекричати виття сирени, названа мама запитує в нього:

— НЕВЖЕ ТОБІ НЕ ХОЧЕТЬСЯ, ЩОБ МИ ЇЙ ДОПОМОГЛИ?

Виття сирени змовкає.

Якась жінка заглядає до кабінету й каже:

— Без паніки, друзі. Схоже, це чергова хибна тривога.

Пожежна сигналізація давно вже не означає пожежу.

І маленький дурненький ябеда каже:

— А можна мені в туалет?

Розділ двадцять шостий

Срібний місяць відсвічується в сріблястій жерстяній тарілочці з пивом. Ми з Денні забралися до когось на задній двір. Сидимо на ґанку, і Денні клацає пальцями, розганяючи слизняків і равликів. Він піднімає жерстяну тарілочку, повну по вінця, і підносить до губів — наближаючи обличчя до відображення, аж поки відображені губи торкаються справжніх.

Денні відпиває половину пива й каже:

— Ось так п'ють пиво в Європі.

— Із пасток для слизняків?

— Ні, друже, — мовить Денні й простягає мені тарілочку. — Видхле й тепле.

Я цілую своє відображення і п'ю пиво, і місяць заглядає мені через плече.

На під'їзній доріжці стоїть дитяча коляска. Її колеса злегка розчепірилися — внизу вони ширші, ніж угорі. Коляска прогинається під вагою величезного каменя, загорнутого в рожеву дитячу ковдру. Камінь узагалі непідйомний. У прорісі в рожевій ковдрі видніється рожеве личко гумового пупса.

— Стосовно сексу в церкві, — мовить Денні. — Скажи мені, що цього не було.

Річ не в тому, було чи не було.

Річ у тім, що я просто не зміг.

Не зміг їй упендюрити, не зміг їй заправити, не зміг одтрахати її — всі ці евфемізми. Просто не зміг.

Ми з Денні — звичайні гетеросексуальні хлопці, що прогулюють дитину серед ночі. Милі та приємні хлопці з

цього милого кварталу милих будинків із моріжками та садами. Затишних та облаштованих будинків із неодмінними кондиціонерами та самовдоволеною ілюзією безпеки.

Ми з Денні — безневинні й сумирні, як саркома.

Безневинні й сумирні, як отруйні поганки.

Такий милий, приємний квартал. Навіть пиво, яке тут виставляють равликам, — німецьке чи мексиканське. Ми перелізаємо через низьку огорожу в сусідній двір.

Сидимо пригнувшись у кущах.

Я кажу:

— Слухай, друже, ти ж мене не вважаєш гарним і добрим?

І Денні каже:

— Ні, звичайно.

Після стількох дворів, після стількох тарілочок із пивом я знаю, що Денні не бреше. Я кажу:

— Ти ж не думаєш, що в душі я чулий, чуйний і ніжний і що я являю собою втілення християнської любові до ближнього?

— Ні, звичайно, — повторює Денні. — Ти — бездушна тварюка.

І я кажу:

— Дякую. Я просто хотів переконатися.

І Денні повільно підводиться на ноги. Він тримає в руках чергову тарілочку з пивом, у якій хлюпочеться відображення нічного неба, і він каже:

— Твоє здоров'я, друзяко.

Що стосується церкви, говорю я йому. Я дуже розчарувався в Богові. Навіть більше, ніж у собі самому. Він мусив мене уразити блискавкою або громом. Я маю на увазі — Бог.

А я — просто бездушна тварюка. Я навіть не став її роздягати, Пейдж Маршалл. Її стетоскоп так і метлявся в неї на грудях, коли я завалив її на вівтар. Я навіть не зняв із неї халат.

Вона слухала стетоскопом своє серце й говорила:

— Швидше, іще швидше. — Вона казала: — Я хочу, щоб ти був у одному ритмі з моїм серцебиттям.

Це несправедливо, що жінкам не доводиться думати про всякі паскудства, щоб відстрочити оргазм.

А я... я просто не зміг. Ця ідея з Ісусом начисто відбивала ерекцію.

Денні простягає мені пиво, і я п'ю. Денні випльовує дохлого слизняка й каже:

— Пий крізь зуби, друзяко, а то наковтаєшся всякої погані.

Навіть у церкві, навіть коли вона лежала на вівтарі, гола й готова, Пейдж Маршалл, лікарка Пейдж Маршалл, — я не хотів, аби вона стала просто однією з багатьох.

Бо твої фантазії — це найкраще, що тільки може бути.

Бо все найкраще, що тільки може бути, — це плід твоєї уяви.

Вдих. Видих.

— Друже, — каже Денні. — Це була моя остання скляночка спиртного на ніч. Ходімо додому, чи що.

І я говорю: нумо — ще один рейд по навколишніх дворах. Іще один квартал. Я ще не такий п'яний, аби забути про сьогоднішній день.

Такий милий, приємний квартал. Я перестрибую через живу огорожу в сусідній садочок і падаю просто в кущ троянд. Десь гавкає собака.

Увесь цей час на вівтарі я намагався змусити свого прутня встати. Відполірований дерев'яний хрест дивився на нас зі стіни. Ніякого страждальця в кошмарних муках. Ніякого тернового вінця. Ніяких мух, які кружляють над спітнілим тілом. Ніякого смороду. Ніякої крові й ніякого страждання — тільки не в цій церкві. Ніякого кривавого дощу. Ніяких хмар сарани.

І весь цей час Пейдж слухала своє серце.

Ангели на стелі зафарбовані. Світло, що сочилося крізь вітражне скло, було золотим і густим, як патока. У промені світла танцювали порошинки. Важкий і щільний промінь золотого світла падав просто на нас.

Увага, увага! Лікарю Фрейд, будь ласка, підійдіть до білого телефону.

Ми живемо у світі, який давно вже нереальний. Ми живемо у світі символів.

Денні дивиться на мою подряпану шипами пику, на моє подерте пальто й каже:

— Я серйозно. Це — остання зупинка.

Запах троянд, запах нетримання в лікарні Святого Антонія.

Собака заходиться гавкотом, скребеться в задні двері — рветься з будинку на вулицю. В кухні вмикається світло. Чийсь силует — у вікні. Потім засвічується лампа на задньому ґанку. Я сам вражений тим, із яким проворством я вибираюся з куща троянд і вибігаю з двору на вулицю.

Мені назустріч по вулиці рухається парочка. Двоє йдуть обнявшись. Жінка треться щокою об комір піджака чоловіка, і чоловік цілує її в маківку.

Денні вже попихає коляску — з такою поспішністю, що передні колеса потрапляють у вибоїну в асфальті, й рожева голова гумового пупса вивалюється назовні. Скляні очі широко розкриті. Голова скаче, як м'яч, повз щасливу парочку і скочується в канаву.

Денні мені каже:

— Принеси її, будь другом.

Видочок у мене ще той: пальто розірване й залите кров'ю, із пики стирчать шипи, — я пробігаю повз парочку бадьорою риссю й витягаю з канави голову пупса.

Чоловік вищить і відсахується від мене.

А жінка говорить:

— Віктор? Віктор Манчіні? О Господи!

Напевно, вона врятувала мені життя, бо я уявлення не маю, що це за тітка.

Там, у каплиці, коли я остаточно здався, й ми дали лад своїй одежі, я сказав Пейдж:

— Справа не в ембріональній тканині. І не в образах і обуренні сильних жінок. — Я їй сказав: — Хочете знати істинну причину, чому я вас не трахнув?

Я сказав їй, застібаючи ширінку:

— Можливо, це все тому, що ви мені по-справжньому подобаєтесь.

І Пейдж сказала, поправляючи пучок на потилиці:

— Але, можливо, секс і душевні відносини зовсім не виключають одне одного.

І я розсміявся. І сказав їй, поправляючи краватку: отож бо й є, що виключають.

Ми з Денні мчимо вперед. Читаємо табличку на будинку: Березова вулиця, 700. Денні попихає перед собою коляску. Я кажу йому:

— Не туди, друже. — Я показую собі за спину і кажу: — Мамин будинок — із того боку.

Денні продовжує попихати коляску, її низ прогинається під вагою каменя і шкрябає асфальт. Щаслива парочка так і стоїть на місці з відвислими щелепами та дивиться нам услід.

Я підходжу до Денні, перекидаючи з руки в руку рожеву голову пупса.

— Друже, — говорю я йому. — Нам у інший бік.

І він каже:

— Спершу дійдемо до ділянки 800.

— А що там?

— Та нічого, — каже Денні. — Раніше там жив мій дядько Дон.

Будинки закінчуються. Ділянка 800 являє собою пустир. Далі за ним — знову будинки. Пустир увесь заріс високою травою, по периметру тягнуться старі яблуні зі зморшкуватою корою. За ними — кущі здичавілої смородини і ще якогось колючого чагарнику. У центрі ділянки — взагалі нічого. Порожній простір.

На розі — величезний фанерний щит. На ньому намальований квартал із цегляних будинків, які тісно туляться один до одного, і усміхнені люди у вікнах із підвісними квітковими ящиками махають руками глядачеві. Внизу йде напис великими чорними літерами: «Скоро тут буде новий квартал. Будівельна компанія "Меннінґтон"». Земля під щитом обсипана пластівцями фарби, що облущилася. Цегляні будинки на малюнку давно полиняли до блідо-рожевого.

Денні вивалює кругляк із коляски, і той падає у високу траву біля тротуару. Денні стріпує рожеву ковдру і дає два кутики мені. Ми складаємо ковдру навпіл, і Денні каже:

— Якщо є чоловік із прямо протилежною тобі рольовою моделлю, то це мій дядько Дон.

Денні кладе ковдру в коляску, розвертає її й іде в напрямку до будинку.

Я залишаюся стояти на місці й кричу йому вслід:

— Гей, друже, а камінь? Він тобі що, не потрібен?

І Денні каже:

— Усі ці тітоньки з руху «Матері проти п'яних водіїв» напевно влаштували добрячу вечірку, коли дізналися, що старий Дон Меннінґ переселився в інший світ.

Вітер, який здійнявся, шурхотить високою травою. Тепер тут ніхто не живе — тільки рослини. На тому боці пустиря видніються вогники. Ліхтарі на задньому ґанку будинків. Між ними й нами — чорні ламані силуети старих яблунь.

— І що, — кажу я, — це тепер нічийна земля?

І Денні мовить:

— Та ні. — Він продовжує крокувати вперед. — Взагалі-то це моя ділянка.

Я кидаю йому голову пупса й питаю:

— Серйозно?

І він каже:

— Авжеж. — Він ловить голову пупса і кладе її в коляску. Ми йдемо повз темні будинки, під світлом вуличних ліхтарів.

Світло відбивається на начищених пряжках у мене на туфлях. Я йду, тримаючи руки в кишенях. Я питаю:

— Слухай, друже. Я ж нічим не схожий на Ісуса Христа?

Я кажу:

— Будь ласка, скажи, що ні.

Ми йдемо.

І Денні говорить, попихаючи перед собою порожню коляску:

— Треба дивитися правді в обличчя, приятелю. Ти ледве не зайнявся сексом на престолі Божім. Іще один крок до остаточного безстидства.

Ми йдемо, і хміль од пива поступово вивітрюється, і я раптом розумію, що на вулиці дуже холодно.

І я говорю:

— Будь ласка, друже. Скажи мені правду.

Я — не добрий, і не душевний, і не дбайливий, і не гарний.

Я — просто мерзотник.

Я — схибнутий безголовий невдаха. Із цим я ще якось мирюся. Я — невиправний сексуально заклопотаний маніяк, який усе життя думає не головою, а головкою члена; і я весь час мушу про це пам'ятати.

Я говорю:

— Скажи мені ще раз, що я бездушна тварюка.

Розділ двадцять сьомий

На сьогоднішній вечір задумка така: я ховаюсь у спальні в шафі, поки дівчина приймає душ. Потім вона виходить — уся розпарена і рожева, смачно напахчена парфумами. На ній — тільки прозорий халатик із мережив. Я вискакую з шафи з панчохою на голові й у темних окулярах. Жбурляю її на ліжко. Приставляю їй до горла ніж. І спокійно ґвалтую.

Простіше простого. Ще один крок до остаточного безстидства.

Просто постав собі запитання: чого б Ісус *ніколи* не зробив?

Тільки вона говорить, щоб я не ґвалтував її на ліжку. У неї блідо-рожева шовкова білизна, і вона не хоче її забруднити. І не на підлозі — тому що килим боляче дряпає спину. Зрештою ми зійшлися на тому, щоб на підлозі.

Але підстеливши рушник. Тільки не гарний, гостьовий, сказала вона. Вона залишить його на туалетному столику, старий рушник, і мені треба буде його розстелити завчасно, щоб потім не перебити настрій.

Перш ніж піти в душ, вона відхилить вікно у спальні.

Коротше, я залізаю до неї в спальню, ховаюся в одежній шафі — голий, із панчохою на голові, в темних окулярах і з ножем у руці — з найтупішим ножем, який мені тільки вдасться дістати. Рушник уже розстелено на підлозі. В панчосі страшенно парко, в мене все обличчя мокре. Голова нестерпно свербить.

Вона сказала, у вікно — не треба. І через камін — також. Вона сказала, щоб я зґвалтував її біля шафи, але не дуже близько.

Її звати Ґвен, ми познайомились у книгарні, у відділі «Здоров'я». Складно сказати, хто до кого підкотився, але вона вдавала, що читає брошурку про комплексне лікування від сексуальної залежності, а на мені того дня були мої «щасливі» труси, і я взяв із полиці таку саму книжку, вже передчуваючи чергові небезпечні стосунки.

Пташки так роблять. Бджілки так роблять.

Мені потрібен приплив ендорфінів. Це мій транквілізатор. Я відчуваю нагальну потребу у викиді пептиду фенілетиламіну. Тому що я наркоман від сексу. Хвора людина. І взагалі, хто їх рахує?

У кав'ярні при книгарні Ґвен сказала мені, щоб я приніс із собою мотузку — але не нейлонову мотузку, вона боляче треться об шкіру. А на прядиво в неї алергія — висип і кошмарна сверблячка. Можна скористатись ізострічкою. Але тільки не широкою. І не замотувати ізострічкою рота.

— Коли знімаєш широку ізострічку, — сказала вона, — це так само еротично, як епіляція на ногах восковими пластинами.

Залишилося тільки домовитися про час. У четвер не могли ми обоє. По п'ятницях у мене збори сексоголіків. На вихідних також не виходило. У суботу мені треба до мами в лікарню. В неділю вона проводить якусь добродійну лотерею в себе у церкві, отож ми домовилися на понеділок. У понеділок о дев'ятій: не о восьмій, тому що вона пізно йде з роботи, і не о десятій, бо наступного дня мені рано вставати на роботу.

І ось настав понеділок. Ізострічка в мене з собою. Рушник уже розстелено, і коли я вистрибую з шафи з ножем, вона запитує:

— Це що, моя панчоха?

Я заламую їй за спину одну руку і приставляю ніж до горла.

— Ми так не домовлялися, — сердиться вона. — Я сказала, ти можеш мене зґвалтувати. Але я *не говорила*, що ти можеш зіпсувати мої панчохи.

Рукою з ножем я намагаюся стягти мереживний халатик з її плечей.

— Стоп, стоп, стоп, — каже вона і б'є мене по руці. — Я сама. А то ти його порвеш. — Вона випручується.

Я говорю: можна мені зняти окуляри?

— Ні, — каже вона і знімає халатик. Потім підходить до відчиненої шафи і чіпляє його на вішак з м'якими плічками.

Але я, кажу, нічого не бачу.

— Не будь таким егоїстом, — мовить вона. Вона зовсім гола. Вона бере мою руку і стискає її навколо свого зап'ястя. Потім заводить вільну руку за спину і притискається до мене спиною. У мене вже встало, й вона притискається до мого члена своїм теплим задом і каже: — Я хочу, щоб ти був ґвалтівником без обличчя.

Я говорю їй, що посоромився купити панчохи. Хлопець, який купує жіночі панчохи, — він або злочинець, або збоченець.

— Господи, що за маячня, — каже вона. — Всі ґвалтівники, з якими в мене щось було, вони завжди самі панчохи купували.

І потім, говорю я, їх стільки, всяких панчіх на вітрині — найрізноманітніших кольорів і розмірів. Тілесного кольору, бежеві, кольору засмаги, чорні, білі... але я не бачив жодного розміру «на голову».

Вона кривиться й мовить:

— Можна я тобі дещо скажу? *Одну* річ?

І я говорю: ну скажи.

І вона мовить:

— У тебе з рота смердить.

Там, у кав'ярні при книгарні, коли ми обговорювали майбутній вечір, вона сказала:

— Ти завчасно поклади ніж до холодильника. Щоб лезо було дуже холодним.

Я запитав: може, скористаємося гумовим ножем?

І вона сказала, що ніж має бути справжнім.

Вона сказала:

— І краще за все, щоб ніж не нагрівся до кімнатної температури. Я люблю, коли лезо дуже холодне.

Вона сказала:

— Але будь обережним, бо, якщо ти випадково мене поріжеш... — вона нахилилася до мене через стіл, — якщо ти навіть злегка мене подряпаєш, ти в мене сидітимеш у тюрмі ще до того, як надінеш штани.

Вона відпила свій трав'яний чай, знову поставила чашку на блюдце і сказала:

— У мене дуже чутливий нюх, тому я була б тобі дуже вдячна, якби ти не душився ніякими лосьйонами-одеколонами-дезодорантами із сильним запахом.

Ці сексуально заклопотані дівиці — вони всі такі чутливі. Але вони просто не можуть, аби їм не вставляли. Вони просто не можуть зупинитись — хоч який би це мало принизливий вигляд.

Господи, як мені подобається, коли мені дають чіткі вказівки, що треба робити.

Там, у кав'ярні при книгарні, вона поставила сумочку на коліна і щось дістала звідти.

— Ось, — сказала вона і подала мені аркуш-ксерокопію зі списком деталей, які їй хотілось би включити. На самому початку було написано:

«Зґвалтування — це питання влади й сили. У цьому немає нічого романтичного. Не закохуйся в мене. Не цілуй мене в губи. Не чекай, що тебе запросять залишитися, коли все закінчиться. Не запитуй, чи можна скористатися моєю ванною; кажу зразу — не можна».

Того понеділка, у неї в спальні, вона притуляється до мене гола й каже:

— Я хочу, щоб ти мене вдарив. — Вона говорить: — Але не занадто сильно й не дуже слабко. Удар мене, щоб я кінчила.

Однією рукою я тримаю її руку за спиною. Вона треться об мене задом. У неї красиве засмагле тіло, от тільки обличчя занадто бліде й мовби вощене — зі зволожуючим кремом вона явно переборщила. Я бачу її відображення у дзеркальних дверцятах шафи. Моя голова в панчосі й темних окулярах стирчить у неї над плечем. Вона притуляється спиною до моїх грудей, і між нами течуть струмені поту. Від неї пахне гарячою пластмасою — як пахне в соляріях. У другій руці в мене ніж, і я запитую: вона хоче, щоб я вдарив її ножем?

— Ні, — мовить вона. — Це буде вже не «вдарити», а «шимнути». Ударити когось ножем називається «шимнути». — Вона каже: — Поклади ніж і вдар мене просто рукою.

Я збираюся кинути ніж.

І Ґвен мовить:

— Тільки *не* на ліжко.

Я жбурляю ніж на туалетний столик і замахуюсь для удару. Я стою в неї за спиною, й мені незручно.

Вона каже:

— Тільки не в обличчя.

Я опускаю руку нижче.

І вона каже:

— І не в груди, а то може розвинутися пухлина.

Дивись також: фіброзно-кістозна мастопатія.

Вона каже:

— Може, просто шльопнеш мене по заду?

І я говорю:

— А ти, може, просто заткнешся й даси мені себе зґвалтувати?

І Ґвен мовить:

— Ах, так?! Тоді взагалі йди геть.

Вона щойно вийшла з душу, й волосся в неї на лобку м'яке й пухнасте, а не розплющене по шкірі, як це буває, коли ти тільки-но зняв із жінки трусики. Я запускаю руку їй між ніг. Дивне відчуття — мовби пестиш щось штучне, гумове і пластмасове. Занадто все гладеньке. І ледь-ледь слизьке.

Я кажу:

— Що в тебе з піхвою?

Ґвен дивиться вниз і мовить:

— А що з нею? — Вона каже: — А, це. Це фемідом, жіночий презерватив. Краєчки стирчать назовні. Я не хочу нічого від тебе підчепити.

Я говорю, що взагалі-то я гадав, що зґвалтування відбувається якось більш спонтанно. Ну, себто як злочин на ґрунті пристрасті.

— Це свідчить про те, що ти ні біса не знаєш про те, як треба ґвалтувати жінку, — каже вона. — Гарний ґвалтівник усе планує заздалегідь. До найменших деталей. Вони для нього — як ритуал. Це має бути схожим на релігійне таїнство.

Те, що тут відбувається, мовить Ґвен, це священнодійство.

Там, у кав'ярні при книгарні, вона передала мені аркуш-ксерокопію і запитала:

— Ти згоден із усіма пунктами?

Там було написано:

Не запитуй, де я працюю.

Не запитуй, боляче мені чи ні.

Не кури в мене вдома.

Не розраховуй, що тебе запросять лишитися на ніч.

Виручальне слово «ПУДЕЛЬ».

Я запитав, що це значить — *виручальне слово.*

— Якщо все зайде занадто далеко або перестане нам подобатися, — сказала вона, — треба просто сказати «пудель», і гра припиниться.

Я запитав: а еякулювати мені можна?

Вона відповіла:

— Якщо це для тебе так важливо.

І я сказав:

— Гаразд, де треба підписати?

Ці зворушливі дівиці з тягою до екзотики. Ненаситні сексуальні маніячки.

Гола, вона бачилася мені занадто кістлявою. Шкіра в неї — тепла й волога. Здається — натиснеш на неї сильніше, і з неї бризне мильна вода. У неї дуже худі ноги, вони стикаються тільки на сідницях. Маленькі пласкі груди мовби приліплені до грудної клітки. Я продовжую тримати її, заламавши одну руку їй за спину. Я дивлюся на нас у дзеркало. У неї довга шия й похилі плечі — схоже на шийку винної пляшки.

— Будь ласка, припини, — каже вона. — Мені боляче. Я дам тобі грошей.

— Скільки? — запитую.

— Будь ласка, припини, — мовить вона. — А то я зараз закричу.

Я відпускаю її руку і відступаю на крок.

— Не кричи, — кажу. — Не треба.

Ґвен зітхає, потім розвертається і б'є мене кулаком у груди.

— Ти козел! — мовить вона. — Я не сказала «пудель».

Нібито ми тут граємо у «Велю — не велю» в порнографічному варіанті.

Вона знову заводить руку за спину і притуляється до мене спиною. Потім підводить мене до розстеленого рушника й каже:

— Зачекай. — Вона бере з туалетного столика якусь рожеву пластмасову штукенцію. Вібратор.

— Гей, — кажу я. — Я такими речами не бавлюся.

Ґвен знизує плечима й мовить:

— Взагалі-то це я для себе приготувала.

І я кажу:

— А як же я?

І вона мовить:

— Наступного разу принось свій вібратор.

— Ні, — кажу, — я щодо того, а як же мій член?

І вона мовить:

— А що з твоїм членом?

І я кажу:

— Він узагалі якось тут передбачений?

Ґвен улаштовується на рушнику, хитає головою й мовить:

— Ну чому мені завжди не щастить? Чому мені трапляються хлопці, які намагаються бути люб'язними, милими й

гарними? Тепер ти ще захочеш зі мною одружитися. — Вона каже: — Я хочу, щоб зі мною хоч раз обійшлися брутально. Хоча б раз!

Вона мовить:

— Поки ґвалтуватимеш мене, можеш помастурбувати. Але тільки на рушник. І щоб мене не забруднити.

Вона розгладжує під собою рушник і вказує на краєчок.

— Коли кінчатимеш, — мовить вона, — спускай сюди.

Вона ляпає рукою по краєчку рушника.

— Гаразд, — кажу я, — і що тепер?

Ґвен зітхає й тицяє вібратором мені в обличчя.

— Використай мене! — мовить вона. — Принизь мене, ти, ідіоте! Недоумку!

Я не можу розібратися, як ця штука вмикається, і Ґвен мені показує. Потім він починає так сильно вібрувати, що я впускаю його на підлогу. Клятий вібратор скаче по всій кімнаті, й мені доводиться його ловити.

Ґвен згинає коліна й розводить ноги, і я стаю навколішки на край рушника і вводжу кінчик скаженого вібратора в її м'який пластмасовий отвір. Одночасно намагаюся мастурбувати вільною рукою. Лобок у неї чисто поголений, нігті на ногах нафарбовані синім лаком. Вона лежить, широко розставивши ноги. Із заплющеними очима. Вона заводить руки за голову, її маленькі груди злегка піднімаються. Вона мовить:

— Ні, Деннісе, ні! Я не хочу, Деннісе. Не треба! Не роби цього.

Я кажу:

— Мене звати Віктор.

А вона говорить:

— Заткнись і не заважай мені зосередитися.

Я, як можу, намагаюсь утішити нас обох, але все це — сексуальний еквівалент почухування животика й погладжування по голівці. Або я зосереджений на ній, або на собі. Або так, або так. Однаково кого-небудь знехтувано. Та ще цей клятий вібратор — він такий слизький, так і силкується вискочити з руки. Він потихеньку нагрівається, й пахне від нього кислотою та димом, немовби щось горить усередині.

Ґвен трохи розтуляє повіки, дивиться, як я мастурбую, і каже:

— Цур, *я* перша!

Я терзаю свій член. Ублажаю вібратором Ґвен. Я якось не відчуваю себе ґвалтівником. Скоріше — водопровідником, який прочищає труби. Краєчок фемідома постійно загортається всередину, так що мені доводиться зупинятись і давати йому лад двома пальцями.

Ґвен мовить:

— Деннісе, ні! Припини, Деннісе! — Голос виходить звідкілясь із глибини горла. Вона смикає себе за волосся і ловить ротом повітря. Фемідом знову загортається всередину, але цього разу я не зважаю на нього. Вібратор заштовхує його все глибше й глибше. Вона говорить, щоб я вщипнув її за сосок. Вільною рукою.

Я говорю, що рука в мене не вільна, що вона мені потрібна. Я вже відчуваю наближення оргазму. Я кажу:

— Так. Так. Так.

І Ґвен мовить:

— *Не смій*, — і облизує свої пальці. Вона дивиться мені просто у вічі й пестить собі клітор. Я вже не можу стримуватись.

Я уявляю собі Пейдж Маршалл, мою секретну зброю, і все завершується в момент.

За мить до цього, як із мене хлине — тієї секунди перед оргазмом, коли зад туго стискується, — я відсуваюся до того кутика рушника, на який указувала мені Ґвен. Почуваюся дурень дурнем. Чесно намагаюся спустити туди, куди треба, але струмінь б'є просто на рожеву постіль. На розкішну шовкову білизну. По широкій дузі.

Чого б Ісус *ніколи* не зробив?

Графіті з гарячої сперми.

«Вандалізм» — не зовсім вірне слово, але це перше, що спадає на думку.

Ґвен лежить на рушнику. Очі заплющені. Вібратор дзижчить у неї всередині. Вона шепоче:

— Я все-таки перша...

Вона шепоче:

— Сучий ти сину, я виграла...

Я надіваю штани й беру пальто. Бризки сперми розлетілися по всій постелі, на фіранки, на стіни, а Ґвен усе лежить на підлозі й важко дихає, і вібратор висунувся з неї десь наполовину. Ось він випав зовсім. Він лежить на підлозі, як м'ясиста волога рибина. Ґвен розплющує очі. Підводиться на ліктях і бачить...

Я вже майже виліз у вікно. Вже спустив ноги вниз, я говорю:

— Так, до речі...

Я кажу:

— Пудель, — і чую, як у мене за спиною кричить Ґвен. Тепер уже по-справжньому.

Розділ двадцять восьмий

Улітку 1642 року в Плімуті, штат Массачусетс, одного молодого хлопця звинуватили у скотолозтві з кобилою, коровою, двома козами, п'ятьма вівцями, двома телятами та індичкою. Це реальний факт, описаний у книгах. Згідно з біблійними законами у книзі Левита, коли хлопець зізнався, його змусили дивитись, як убивають усіх цих тварин. Потім убили його самого, а тіло закопали в ямі разом із тілами тварин. І навіть надгробка не поклали.

Це було ще до того, як люди придумали колективні терапевтичні сеанси для сексоголіків.

А то цьому хлопцеві під час роботи над четвертим ступенем довелося б перераховувати всю скотарню.

Я кажу:

— Є запитання?

Четвертокласники просто витріщаються на мене. Одна дівчинка із другого ряду каже:

— А що таке скотолозтво?

Я кажу: запитай у вчительки.

Щопівгодини я маю навчати черговий табун четвертокласників якої-небудь дурниці, що нікому не потрібна. Приміром, як розпалити камін. Як із звичайного яблука вирізати голову ляльки. Як робити чорнило з чорних волоських горіхів. Нібито всі ці навички та вміння коли-небудь знадобляться їм у житті або допоможуть вступити до престижного коледжу.

Окрім того, щоб калічити курчат, ці недоумкуваті четвертокласники носять сюди заразу. Не дивно, що Денні

постійно кашляє та шморгає носом. Воші, гострик, хламідії, стригучий лишай, глисти... я не жартую, ці діти — вершники апокаліпсису в мініатюрі.

Замість того щоби знайомити діток із корисними навичками та вміннями батьків-пілігримів, я їм розповідаю історії на кшталт звідки походить гра «Кільце навколо трояндочки». Це пов'язано з епідемією бубонної чуми 1665 року. На шкірі людей, що захворіли на «чорну смерть», з'являлися чорні роздуті ущільнення, які називалися «чумними трояндами» або «бубонами», в оточенні блідого кільця. Заражених людей замуровували в будинках, залишаючи помирати. Потім їх ховали в братських могилах. За півроку чума забрала декілька сотень тисяч життів.

Лондонці постійно носили з собою «букетик квіточок у кишені», щоб перебивати запах трупів.

Розпалити камін дуже просто. Набираєш гілочок і сухої трави, складаєш усе в купу. Вибиваєш кресалом іскру. Ясна річ, їм це нецікаво. Кому може бути цікавою якась іскра?! Дітлахи в першому ряду зайняті своїми кишеньковими електронними іграми. Вони відверто позіхають — просто тобі в обличчя. Вони хіхікають, і щипають одне одного, і витріщаються на мої короткі штани та брудну сорочку.

Замість цього я їм розповідаю про те, як 1672 року чума вразила Неаполь в Італії. Загинуло чотириста тисяч людей.

1711-го, у Священній Римській імперії, чума вбила п'ятсот тисяч людей. 1781-го мільйони людей по всьому світу

померли від грипу. 1782-го вісімсот тисяч людей померло від чуми в Єгипті. 1973-го комарі рознесли жовту лихоманку по Філадельфії; померло декілька тисяч.

Якийсь хлопчик на задньому ряду шепоче:

— Це ще нудніше, ніж прядка.

Решта дітей відкривають свої коробки зі сніданками.

Я дивлюсь у вікно. Денні знов у колодках. Цього разу — вже за звичкою. Міська рада оголосила, що після обіду його з ганьбою виженуть із колонії. Просто колодки — це єдине місце, де він почувається в безпеці. Від себе самого. Колодки не замкнені, ніхто його туди не саджав — але він однаково стоїть, зігнувшись у три погибелі, тримаючи шию та руки на звичних місцях.

Дорогою від ткачих сюди хтось із школярів совав Денні в ніс палицю, а потім спробував засунути її йому в рот. Хтось із дітей доторкнувся «на щастя» до його налисо голеного черепка.

Розпалювання каміна займає хвилин п'ятнадцять. Потім я ще маю показати дітям казани для приготування, мітли з хворостиння, камені для зігрівання постелі та все інше.

У кімнаті зі стелею в шість футів діти здаються якимись більшими. Хлопчик на задньому ряду каже:

— От гадство, знову цей яєчний салат.

Тут — вісімнадцяте століття. Я сиджу біля великого відкритого каміна при повному наборі реліктових інструментів із камери катувань: залізні братки (щипці для вугілля), важка кочерга, лопатка на довгому держаку. В каміні палає вогонь. Саме підходящий момент дістати братки з палаючого вугілля

і зробити вигляд, що ти з цікавістю вивчаєш їх кінчики, що розжарилися до білого. Дітлахи боязко відступають.

І я кажу їм: діти, хто-небудь знає, як у вісімнадцятому столітті великі та злі дядьки мучили до смерті маленьких голеньких хлопчиків?

Це завжди викликає в них цікавість.

Якщо хто знає, нехай підведе руку.

Не підводить ніхто.

Продовжуючи вивчати братки, я запитую:

— Ну, що? Невже ніхто не знає?!

Рук, як і до цього, не видно.

— Ні, правда, — кажу я, клацаючи розжареними братками, — вам мали розповідати на уроках історії, як у ті часи вбивали маленьких хлопчиків.

Учителька чекає надворі. Кілька годин тому, поки дітлахи чесали вовну, ми з нею — з учителькою — нашвидку перепхались у коптильні, й вона напевне подумала, що це набере якої-небудь романтичної форми, але — де там. Можливо, я й шепотів їй щось таке, уткнувшись носом у її апетитний пружний задок; дивно навіть, чого тільки жінки не навигадують собі, якщо в тебе випадково зірветься: «Я тебе люблю».

У десяти випадках із десяти хлопець має на увазі: *«Я люблю це діло»*.

На тобі груба лляна сорочка, краватка, короткі штани до колін — але однаково всі тебе хочуть. Тебе можна знімати на обкладинку якого-небудь колоніально-любовного роману в дешевому паперовому виданні, де багато романтики і в міру соромливих еротичних сцен. Я шепотів їй:

— Моя красуне, дай мені проникнути в тебе. Віддайся мені, розведи ніжки.

Інтимні непристойності вісімнадцятого століття.

Учительку звати Аманда. Чи Аліса, чи Амі. Загалом якесь ім'я на «А».

Просто постав собі питання: чого б Ісус *ніколи* не зробив?

І ось тепер я сиджу перед її класом, і руки в мене чорні від попелу, і я знов пхаю щипці у палаюче вугілля й киваю пальцем дітлахам: підійдіть, мовляв, ближче.

Діти, які ззаду, підштовхують тих, хто спереду. Ті, які спереду, оглядаються назад, і хтось із них кричить:

— Міс Лейсі?

Тінь за вікном означає, що міс Лейсі спостерігає за тим, що тут у нас відбувається, але коли я дивлюсь у вікно, вона швиденько пригинається.

Я роблю школярам знак: підійдіть ближче. Я говорю їм, що старий дитячий віршик про Джорджі-Порджі насправді про короля Ґеорґа Четвертого, якому завжди було мало*.

— Чого було мало? — запитує хтось із дітлахів.

І я кажу:

— Запитай у вчительки.

Міс Лейсі продовжує переховуватись у засідці.

Я кажу:

---

* Віршик зі збірника «Вірші Матінки Гуски» звучить так:

Джорджі-Порджі, корж і калач,
Цілував дівчаток, і ті зняли плач.
А коли гуляти хлопцям час настав,
Джорджі-Порджі зразу дьору дав.

— Вам подобається цей камін? — і киваю на вогонь. — Аби камін добре працював, треба трусити сажу. А димоходи в камінах вузькі, доросла людина туди не пролізе. Тому раніше хазяї примушували хлопчиків-слуг забиратися в димохід і трусити сажу.

Хлопчикам доводилося роздягатися догола, говорю я, тому що димоходи були такі вузькі, що в одежі вони могли й застряти.

— І ось хлопчик лізе в димохід... — говорю я, — мов Санта-Клаус... — кажу я й дістаю з каміна розжарені братки, — тільки зовсім голий.

Я плюю на розжарений кінчик щипців, і слина сичить. Голосно-голосно — в тихій-тихій кімнаті.

— І знаєте, як вони помирали, ці хлопчики-сажотруси? — кажу я. — Хто-небудь знає?

Я не бачу підведених рук.

Я кажу:

— Знаєте, що таке мошонка?

Ніхто не говорить «так», ніхто не киває, і я кажу:

— Запитайте у міс Лейсі.

Там, у коптильні, міс Лейсі зробила мені вельми навіть умілий мінет. Вона періодично робила паузи й дивилася на мене. В каламутному закуреному світлі, в оточенні окостів і ковбас. Потім вона витерла рота і запитала, як я вберігаюся.

— Як я вберігаюся? — сказав я. — Нині 1734 рік, ти забула? П'ятдесят відсотків усіх новонароджених народжувалися мертвими.

Вона дме на пасмо волосся, що впало на очі, й каже:

— Я не це мала на увазі.

Я облизую їй груди, проводжу язиком угору по горлу й беру до рота її вухо. Запустивши пальці їй у піхву, я кажу:

— У тебе є якісь захворювання, про які мені треба знати?

Вона облизує палець і мовить:

— Я завжди дуже ретельно вберігаюсь.

І я говорю:

— Це правильно.

Я кажу:

— Мене за це можуть погнати з роботи, — і надіваю презерватив.

Вона проводить обслиненим пальцем між моїми напруженими сідницями й мовить:

— А ти гадаєш, як мені зараз?

Аби не кінчити просто зараз, я думаю про дохлих пацюків, гнилу капусту і громадські туалети системи «яма з настилом». Я кажу:

— Я маю на увазі, що латекс винайдуть лише років через сто.

Я тицяю в бік школярів кочергою й кажу:

— Ці хлопчики вилазили з димоходів, усі вкриті сажею. І сажа в'їдалась їм у руки, коліна й лікті. А мила тоді ще не було, тож їм доводилося ходити нечупарами.

Отак вони й жили. Щодня їм доводилося лазити до когось у димохід. У темряві, дихаючи сажею та кіптявою. Вони не ходили до школи. І в них не було телевізора, і відеоігор, і соків манго-папайя; у них не було магнітофонів і музики. У них навіть взуття не було. І щодня — все одне й те саме.

— Ці хлопчики, — кажу я, помахуючи кочергою, — це були звичайнісінькі діти. Точнісінько такі, як і ви. Точнісінько такі.

Я дивлюся на дітей, стараючись піймати їхні погляди.

— І ось одного разу маленький сажотрус виявляв у себе на інтимному місці якусь болячку. Маленьку виразку. І та виразка не проходила. А потім вона метастазувала в живіт по сім'яних міхурцях. А потім було вже занадто пізно.

Усе це — витрати моєї медичної освіти.

Я говорю: іноді їх намагалися врятувати, цих хлопчиків. Ампутувавши їм мошонку. Але це було ще до того, як винайшли анестезію. Та й лікарень справжніх не було. Тоді, у вісімнадцятому столітті, цю пухлину називали «сажовими бородавками».

— І ці сажові бородавки, — кажу я, — були першою, описаною в медицині, формою раку.

Потім я запитую, чи знає хто-небудь, чому рак називається раком?

Жодної руки.

Я кажу:

— Зараз викликатиму вас, як на уроці.

Там, у коптильні, міс Лейсі провела рукою по своєму вологому волоссю і сказала:

— А що? — Нібито це було зовсім невинне запитання, вона сказала: — А що, в тебе немає іншого життя за межами цієї музейної колонії?

І я кажу, витираючи пахви своїм напудреним париком:

— Давай не будемо про це, гаразд?

Вона збирає в гармошку свої колготки, як це завжди роблять жінки, щоб було зручніше їх надівати. Вона мовить:

— Такий анонімний секс — явний симптом секс-одержимості.

Мені це бачиться по-іншому. Я скоріше себе уявляю плейбоєм а-ля Джеймс Бонд.

І міс Лейсі каже:

— А ти впевнений, що Джеймс Бонд не був довершеним сексоголіком?

Мені треба було сказати їй правду: що я щиро захоплююся сексуально заклопотаними людьми, схибленими на сексі. У світі, де кожне боїться сліпої фатальної випадковості або раптової хвороби, людина, одержима сексом, тішиться думкою, що вона ж бо знає, що саме їй може загрожувати. Таким чином, вона до якоїсь міри контролює свою долю і приблизно уявляє, якою смертю помре.

Виходить, що одержимість сексом — це також своєрідна профілактика. Застереження.

В усякому разі, тобі не доводиться губитися в здогадах, що тебе очікує в кінці. Смерть не застукає тебе зненацька. Ти завжди до неї готовий. Можна навіть сказати, що ти заздалегідь її запланував.

А якщо серйозно, то це ж шикарно — щиро вірити, що ти будеш жити майже вічно.

Дивись також: лікарка Пейдж Маршалл.

Дивись також: Іда Манчіні.

Насправді секс — це секс, тільки коли в тебе щоразу новий партнер. Інакше це вже не секс. Першого разу — це єдиний раз, коли ти сприймаєш усе тілом і головою. Навіть на другій годині цього першого разу твої думки вже відволікаються від процесу. А коли ти відволікаєшся, пропадає найголовніше — анестезуюча дія від анонімного сексу, яка буває тільки першого разу.

Чого б Ісус *ніколи* не зробив?

Але я нічого не сказав міс Лейсі. Я сказав тільки:

— Як мені тебе знайти?

Я говорю дітлахам, що рак називається раком, бо коли пухлина починає рости в організмі, коли вона проростає назовні крізь шкіру, вона схожа на червоного краба. А коли цей краб розкривається, всередині він білий, у кров'яних прожилках.

— Лікарі намагалися врятувати цих хлопчиків, — кажу я притихлим дітлахам, — але вони однаково страшенно мучились. І що було потім? Хто скаже?

Жодної руки.

Я кажу:

— Ясна річ, вони помирали.

Я кладу кочергу назад у камін.

— Ну, що? — кажу. — Є запитання?

Запитань немає, і я їм розповідаю про псевдонаукові дослідження того часу, коли вчені голили мишей налисо і мастили їх кінською спермою. Вони намагалися знайти докази, що крайня плоть викликає рак.

Підводиться дюжина рук, і я кажу:

— Хай учителька вам розповість.

Гівняна, треба гадати, була робітка: голити налисо бідолашних мишей. І шукати табуни необрізаних коней.

Дивлюся на годинник на камінній полиці. Наші півгодини добігають кінця. За вікном усе, як і раніше: Денні сидить у колодках. Часу в нього небагато — до першої. До Денні підходить бродячий пес, задирає лапу, і струмінь жовтої сечі, що парує, ллється просто в дерев'яний черевик Денні.

— І ось іще що, — кажу я, — Джордж Вашинґтон тримав рабів і ніколи не рубав вишневі дерева, і взагалі, він був жінкою.

Вони вже рушають до виходу, і я кричу їм навздогін:

— І не чіпайте цього хлопця в колодках! — Я кричу їм навздогін: — І облиште трусити яйця в курятнику!

Я кричу їм навздогін: коли будете в сироварні, запитайте там у головного «сирника» — себто сировара, — чому в нього очі червоні, а зіниці розширені. Запитайте в коваля, чому в нього вени в якихось цятках. Я кричу їм навздогін, цим дрібним рознощикам усякої зарази, цим ходячим інфекціям: веснянки і родимки — з них розвивається рак. Я кричу їм навздогін:

— Сонце — ваш головний ворог. Отож ви краще тримайтесь у затінку.

Розділ двадцять дев'ятий

Тепер, коли Денні до мене переїхав, каміння валяється по всьому будинку. Якось я знайшов у холодильнику шматок чорного з білим граніту. Денні тягає додому осколки базальту, його руки вічно забруднені червоним від оксиду заліза. Він тягає додому брукові камені, загорнуті в рожеву дитячу ковдру, і гладеньку річкову гальку, і кварцити, що іскряться слюдою, — він підбирає їх по всьому місту і привозить додому на автобусі.

Ці камені — названі діти Денні. Вже набирається ціле покоління.

Денні тягає додому піщаник і вапняк. Повна ковдра каміння — щовечора. У дворі він їх миє під шлангом. Складу́є їх за диваном у вітальні. Розкладає по кутках у кухні.

Щовечора я приходжу додому після важкого трудового дня у вісімнадцятому столітті, і на обробному столику поряд із раковиною на кухні лежить великий шматок лави. А в холодильнику, на другій згори полиці, — сірий бруковий камінь.

— Слухай, друже, — кажу я Денні, — там, у холодильнику, якийсь камінь.

Денні виймає з посудомийної машини теплі чисті камені й витирає їх кухонним рушником. Він мовить:

— Ти ж сказав, що це моя полиця. — Він говорить: — І це не просто якийсь камінь. Це граніт.

— Але чому в холодильнику? — запитую.

І Денні каже:

— Тому що в духовці вже немає місця.

Духовка заповнена камінням. Холодильник — також. Кухонні шафочки вже не витримують ваги і зриваються зі стін.

Спершу малось на увазі, що це буде один камінь за вечір, але Денні — захоплива натура. Тепер він приносить додому не менше шести каменів за вечір — просто щоб підтримувати свою звичку. Щовечора в нас на кухні дзижчить посудомийна машина, а стойку біля раковини застелено кращими маминими лазневими рушниками, на яких сушаться камені. Круглі сірі камені. Квадратні чорні камені. Коричневі камені неправильної форми, у жовтих прожилках. Травер-

тини. Піщаник. Щовечора Денні закладає в посудомийну машину нову порцію каменів, а вчорашні камені — чисті й сухі — скидає в підвал.

Спочатку камені вкрили всю підлогу в підвалі. Потім «піднялися» до нижньої приступки сходів. Потім — уже до середини сходів. Тепер, якщо відчинити двері до підвалу, каміння посиплеться просто в кухню. Загалом, тепер у мене немає підвалу.

— Слухай, друже, скоро тут узагалі місця не буде від цих каменів, — кажу я. — Іноді в мене виникає таке відчуття, що ми живемо в нижній частині піскового годинника.

І наш час немовби минає.

Скоро його не залишиться зовсім.

Нас засипле піском.

Поховає живцем.

Денні весь брудний, обдертий — сюртук порваний під пахвами, краватка висить, як ганчірка, — стоїть на автобусній зупинці, притискаючи до грудей рожевий згорток. Коли руки терпнуть, він легенько підкидає згорток. Потім підходить автобус, і Денні заходить туди зі своєю «дитиною». Шморгаючи носом. Із грязюкою, розмазаною по щоках.

За сніданком я кажу:

— Слухай, друже, ти начебто збирався — по *одному* каменю на день.

І Денні мовить:

— А я так і роблю. По одному.

І я говорю:

— Ти кінчений наркоман. — Я кажу: — Не бреши. Я знаю, що ти тягаєш як мінімум по десять на день.

Денні кладе камінь до аптечки в ванній і каже:

— Ну гаразд. Я злегка випереджаю графік.

Я говорю, що в стояку в туалеті також повно каменів.

Я кажу:

— Якщо це камені, це ще не означає, що з ними треба обходитися по-свинськи.

Денні — з його вічно шмаркатим носом, із його голеним налисо черепком, із його рожевою ковдрою, промоклою під дощем, — стоїть на автобусній зупинці. Стоїть і кашляє. Перекладає свій згорток із руки в руку. Нахиляється над ковдрою і поправляє рожевий атласний краєчок. Збоку це має такий вигляд, ніби дбайливий татусь захищає дитину від вітру; насправді ж це все для того, щоб ніхто не помітив, що там у нього ніяке не дитятко, а вулканічний туф.

Дощ тонкою цівкою стікає по трикутному капелюху йому за комір. Гострі камені рвуть підкладку кишень.

Під усією цією вагою, в одежі, просяклій потом, Денні зовсім схуд. І продовжує худнути.

Коли-небудь він точно нарветься з цією своєю ковдрою. Хто-небудь із сусідів неодмінно заявить на нього в поліцію за жорстоке або злочинно недбале поводження з грудною дитиною. У людей просто сверблячка в одному місці — якесь хворобливе прагнення позбавити батьківських прав недостойних, з їх точки зору, батьків, а дитину відправити до притулку. Я це знаю не з чуток.

Щовечора я повертаюся додому після чергового спектаклю із «задихання» до смерті, і щовечора Денні зустрічає мене з новим каменем. Кварц, агат, мармур. Польовий шпат, обсидіан, аргіліт.

Щовечора я повертаюся додому після чергового творення героїв «із нікого», і щовечора мене зустрічає веселе

булькання посудомийної машини. Я приходжу додому й сідаю розбирати пошту. Пишу подячні листівки, підраховую сьогоднішні надходження. Камінь лежить у мене на стільці. Весь стіл завалено камінням.

Іще першого дня я сказав Денні: в мене у кімнаті — ніяких каменів. Складу́й свої каменюки де хочеш. У коридорі. В шафах. Але тільки не в моїй кімнаті. Тепер я йому кажу:

— Складуй їх де завгодно, тільки не в мене в ліжку.

— Але ти ж ніколи не спиш на цьому боці, — каже Денні.

Я кажу:

— Це не важливо, сплю я там чи ні. Важливо, щоб у мене в ліжку не було ніяких каменів.

Я повертаюся додому після двогодинного сеансу групової терапії з Ніко, Лізою або Танею і знаходжу камені у мікрохвильовій печі. Знаходжу камені в сушарні. У пральній машині.

Іноді Денні приходить додому тільки о четвертій ранку. Іноді він знаходить такі здоровенні камені, що йому доводиться їх котити по землі. Він складує їх у ванній, у підвалі, у маминій кімнаті.

Цим він і займається цілі дні — збирає камені.

Останнього дня Денні в Дансборо, дня, коли його вигнали з колонії, високоповажний лорд-губернатор став на порозі будівлі митниці й зачитав вирок за маленькою книжечкою в шкіряній оправі. Книжка була розміром з долоню, але зате — з золотими берегами, і в палітурці з чорної шкіри, і з трьома стрічками, прикріпленими до корінця: чорною, зеленою й червоною.

— «Як дим розчиняється в чистому повітрі, нехай недостойний зникне з життя достойних, і як віск плавиться

в огні, — читав він, — нехай безбожник зневажиться перед ликом Господа».

Денні присунувся ближче й шепнув мені на вухо:

— Цей фрагмент стосовно диму й воску... по-моєму, це він про мене.

Рівно о першій високоповажний Чарлі, лорд-губернатор колонії, зібрав нас усіх на міській площі. Розкрив свою книжечку в шкіряній оправі й зачитав вирок. Холодний вітер звівав дим із димарів убік. Прийшли молочниці. Й шевці. Коваль. Їх одежа й волосся, їх дихання й перуки — все просмерділо гашишем. Усе просмерділо марихуаною. Червоні очі. Осклянілі погляди.

Хазяйка Лендсон і пані Плейн тихо плакали, втираючи очі кутиками фартушків — але тільки тому, що це входило в їх обов'язки за угодою. Гурт чоловіків із мушкетами напоготові чекали тільки наказу лорда-губернатора, щоб вивести Денні в дикі прерії на автостоянку. Прапор колонії на даху будівлі митниці було приспущено до середини щогли. Туристи уважно спостерігали за тим, що відбувається, крізь об'єктиви відеокамер. Злизували з пальців залишки цукрової вати. Їли попкорн із картонних коробочок, а калічні курчата-мутанти вертілись у них під ногами, підбираючи крихти.

— Можливо, замість того, щоб мене проганяти, — викрикнув Денні, — мене краще забити камінням? Я маю на увазі, це був би гарний прощальний подарунок — камені.

Усі наші обдовбані колоністи підскочили на місці, коли Денні сказав «забити камінням»*. Вони подивилися на лорда-

* В англійській мові слово «stoned» — «забитий камінням», також означає «укурений, усторчений, обдовбаний», загалом, під кайфом від наркоти.

губернатора, потім утупились у свої черевики, і тривожний рум'янець у них на щоках зблід іще дуже не скоро.

— «І ми віддаємо його тіло землі, щоби гнило воно в розкладанні та псуванні...» — Тепер високоповажному Чарлі доводилося кричати, тому що рев реактивного лайнера, що заходив на посадку в аеропорт неподалік, заглушив його промову.

Озброєні стражники супроводили Денні до виходу з колонії Дансборо. Вони провели його через стоянку до автобусної зупинки на околиці двадцять першого століття.

— Слухай, друзяко, — кричу я йому від воріт колонії, — тепер, коли ти вже помер і в тебе стільки вільного часу, що ти робитимеш?

— Питання в тому, чого я *не робитиму*, — відповідає мені Денні. — І я точно не даватиму волі придушеним імпульсам.

Це значить, що замість того, аби мастурбувати, він збиратиме каміння. Зайнятий, вічно голодний, утомлений і бідний — у нього просто вже не залишиться сил на біганину по дівках.

Того ж вечора Денні заявився до мене з каменем у руках і в компанії копа. Він стоїть на порозі й витирає носа рукавом.

І коп каже:

— Вибачте, ви знаєте цю людину?

Він каже:

— Віктор? Віктор Манчіні? Привіт, Вікторе. Як воно? Тобто як життя? — Він злегка підводить руку, виставивши її долонею вперед.

Мабуть, він чекає, щоб я ляпнув його по долоні. Мені доводиться трохи підстрибнути, бо він дуже високий, але я однаково промахуюсь і не влучаю. Я кажу:

— Так, це Денні. Усе гаразд. Він тут мешкає.

І коп звертається до Денні:

— Ні, ну ти поглянь. Я врятував хлопцеві життя, а він мене навіть не пам'ятає.

Ну, звичайно.

— Еге ж, — кажу, — я тоді ледве не задихнувся до смерті!

І коп мовить:

— Ти пам'ятаєш!

— Ага, — кажу, — дуже дякую, що доправили Денні додому цілим і неушкодженим. — Я затягую Денні всередину й намагаюся зачинити двері.

І коп запитує:

— Тепер у тебе все нормально, Вікторе? Тобі нічого не потрібно?

Я йду до вітальні й пишу на папірці ім'я. Потім вручаю аркушик поліцейському й кажу:

— Можна влаштувати цьому дядечкові купу «неприємностей»? Аби життя медом не здавалося?

На папірці написано ім'я високоповажного Чарлі, лорда-губернатора.

Чого б Ісус *ніколи* не зробив?

Коп усміхається й каже:

— Подивимося, що можна зробити.

І я зачиняю двері в нього перед носом.

Денні кладе камінь на підлогу і просить позичити кілька баксів. Ну, якщо можна. Там, на складі будівельних матеріалів, він бачив шматок тесаного граніту. Чудовий будівельний

камінь, з межею міцності, дорогущий страшенно. Але Денні вважає, що зможе купити його баксів за п'ять.

— Камінь — це камінь, — глибокодумно прорікає він. — Але якщо камінь квадратний, то це благословення.

Вітальня має такий вигляд, ніби там пройшла лавина. Спершу каміння вкрило всю підлогу. Потім дісталося низу дивана. Потім завалило журнальні столики, так що лишилися стирчати тільки лампи. Каміння. Каміння — повсюди. Сіре, синє, чорне й коричневе. Граніт і піщаник. Є кімнати, де каміння — до стелі.

Я запитую Денні, що він зібрався будувати.

І він каже:

— Видай мені десять баксів і можеш мені допомагати.

Я кажу:

— Навіщо тобі стільки каміння?

— Справа не в тім, аби щось побудувати, — каже Денні. — Важливий не результат, а процес.

— Але ж для чогось ти його збираєш?

— Я поки що сам не знаю. Знатиму, коли набереться достатньо.

— А достатньо — це скільки?

— Я не знаю, друзяко, — мовить Денні. — Я просто хочу, щоб життя не минало марно.

Як минає все наше життя. Як воно випаровується на дивані перед телевізором, говорить Денні. Він каже, йому хочеться, аби кожний день його життя було чимось відзначений. Хоча б каменем. Камінь — це щось реальне, відчутне. Такий маленький пам'ятник кожному дню, що минає. Кожному дню, коли він не мастурбував свій член — зовсім безцільно.

«Надгробний камінь» — не зовсім вірний вислів, але це перше, що спало на думку.

— Можливо, так моє життя у щось і складеться, — мовить Денні. — У щось таке, що не зникне разом зі мною.

Я говорю, що треба придумати дванадцятиступінчастий курс із реабілітації маніяків, схиблених на каменях.

І Денні каже:

— Нібито це допоможе. — Він запитує: — Ти сам коли востаннє згадував про свій четвертий ступінь?

Розділ тридцятий

Мама повезла дурного маленького хлопчика до зоопарку. Не до простого зоопарку, а до знаменитого — такого знаменитого, що стоянка навколо нього була площею в декілька акрів. Це було в якомусь місті, куди вони приїхали на машині. Біля входу стояла довга черга з матусь і дітлахів.

Це було після тієї хибної пожежної тривоги у поліцейському відділенні, коли поліцейські відпустили хлопчика в туалет самого, і він вийшов на вулицю, і там у машині сиділа мама, і вона запитала:

— Хочеш допомогти звільнити звірів?

Це було, коли мама повернулася за ним учетверте чи вп'яте.

Потім у суді це назвали «зловживанням міським майном».

Того дня в мами було обличчя, як у тих великих псів — у яких кутики очей опущені донизу, а шкіра біля очей уся у складках, через що погляд виходить сонний.

— Просто-таки сенбернар якийсь, — сказала мама, тицьнувши пальцем у своє відображення в дзеркалі заднього бачення.

На ній була біла футболка з написом: *«Порушник спокою»*. Свіжа, новенька футболка, але один рукав уже був забруднений кров'ю з носа.

Решта мам і дітей у черзі просто стояли і розмовляли.

Черга просувалася повільно. Поліції начебто поблизу не було.

Поки вони з мамою стояли в черзі, мама сказала: якщо тобі треба першим сісти в літак і провести з собою домашню тварину — це річ цілком здійсненна. Божевільним тепер дозволяють брати в салон домашніх тварин і тримати їх на колінах. Уряд видав розпорядження.

Це — життєво важлива інформація.

Мама дала йому пачку конвертів і липких папірців із адресами, щоб наклеїти їх на конверти. Потім вона вручила йому купони, щоб укласти їх у конверти.

— Коли ти замовляєш квиток, — сказала вона, — ти говориш представнику авіакомпанії, що тобі обов'язково треба летіти зі своїм «заспокійливим звірятком».

Саме так вони й називаються. «Заспокійливі звірятка». Це може бути собака, мавпа, кролик — але тільки не кішка. Уряд вважає, що кішка не може бути заспокійливою.

Представник авіакомпанії може попросити довідку — на підтвердження, що ти божевільний, сказала мама. Але

ти не зобов'язаний нічого пред'являти. Це буде вже дискримінація. Ніхто ж не вимагає у сліпого довідку, що він сліпий.

— Божевільним узагалі все дозволено, — сказала мама. — Він же не винний, що не може поводитись, як нормальний.

На купонах написано: *«Одна безкоштовна вечеря в ресторані готелю "Конюшина"»*.

Божевільні й інваліди, говорить йому мама, завжди сідають у літак першими, так що ти зі своєю мавпочкою не паритимешся в черзі. Навіть якщо ти приїжджаєш останнім, тебе однаково пропускають першим. Мама кривить рот убік і різко шморгає носом, однією ніздрею. Потім кривить рот в інший бік і шморгає другою ніздрею. Вона постійно торкається свого носа. Тре перенісся, щипає себе за кінчик носа. Нюхає лак у себе на нігтях. Закидає голову і шморгає носом, аби кров не лилася назовні. Божевільні, говорить вона, ті завжди найголовніші.

Вона дає йому марки, щоб він клеїв їх на конверти.

Черга нарешті підходить. Мама нахиляється до віконця й каже:

— У вас немає часом паперової серветки? — Вона простягає касирці пачку конвертів. — Ви не опустите ці листи в поштову скриньку?

Ми проходимо на територію зоопарку. Звірі за ґратами клітки, звірі за товстим склом, на острівцях, оточених глибокими ровами з водою. У більшості своїй звірі лежать на землі й вилизуються — між задніми лапами.

— Ось вони, дикі звірі, — мовить мама, підвищивши голос. — Ви їм забезпечуєте всі умови для життя, годуєте донесхочу здоровою їжею, і ось — їхня вдячність.

Решта матусь щось шепочуть своїм дітлахам і поспіхом відводять їх до інших вольєрів і кліток.

Просто у них на очах мавпи-самці тягнуть себе за цюцюрки й пускають струмені чогось в'язкого й білого. Це в'язке-біле стікає по склу вольєра з того боку. Усе скло в білих ляпках. Старі ляпки вже засохли й потроху стираються.

— Їм більше не треба боротися за існування, і ось що ми маємо, — каже мама.

Вони підходять до вольєра з дикобразами. Дикобрази, пояснює мама, мастурбують, злягаючись із паличкою. Сідають на неї верхи, як відьми на мітлу, і труться. Паличка швидко вбирає в себе сечу і виділення із залоз. Смердить страшенно. Але дикобраз ні за що не проміняє свою смердючу паличку на нову — чисту.

Вони спостерігають за дикобразом, який треться об свою паличку, й мама каже:

— Яка вишукана метафора.

Маленький хлопчик уявляє собі, як це буде, коли вони випустять усіх звірів. Тигри, пінгвіни... і всі гризуться одне з одним. Леопарди й носороги кусають один одного. Рвуть на шматки. Йому сподобалася ця ідея, маленькому засранцеві.

— Єдине, чим ми відрізняємося від тварин, — це тим, що в нас є порнографія. Просто ще один символ, — говорить вона. І вона не взялась би судити, як ця відмінність характеризує людей: кращі ми чи гірші за тварин.

Слони, пояснює мама, можуть використовувати хобот.

Павукоподібні мавпи — хвіст.

Хлопчикові все це нецікаво. Йому цікаво було б подивитись, як звірі б'ються одне з одним.

— Мастурбація, — каже мама, — їх єдиний спосіб утікати від дійсності.

На відміну від нас, гадає хлопчик.

Сумні звірі в сумному екстазі, косоокі ведмеді, горили та видри — всі ублажають себе, хто як може. Звірі майже не дихають. Маленькі очиці майже заплющені. Втомлені лапки — всі в чомусь липкому і в'язкому. Погляд зовсім застиглий.

Кити і дельфіни труться об стінки басейну, говорить мама.

Олені труться рогами об траву, говорить мама, й так доводять себе до оргазму.

Малайський ведмідь спускає на камені вольєра. Потім відкидається на спину й заплющує очі. Маленька в'язка калюжка сохне на сонці.

Хлопчик шепоче: це так сумно.

— Гірше, — каже мама.

Вона розповідає про знаменитого кита-вбивцю, якого знімали в кіно, а потім помістили в розкішний новий акваріум, але він однаково бруднить стінки. Доглядачі вже не знають, що робити. Нині вони намагаються випустити кита на волю.

— Мастурбація — як шлях на волю, — каже мама. — Мішелю Фуко сподобалось би.

Вона розповідає, що коли злягаються двоє собак, хлопчик і дівчинка, головка пеніса хлопчика бубнявіє, а піхва дівчинки стискається. Навіть коли все закінчиться, вони якийсь час не можуть роз'єднатись. Їм доводиться чека-

ти — жалюгідним, безпомічним, — аж поки все прийде до норми.

Більшість шлюбів, говорить мама, будуються за тим самим сценарієм.

Поряд із нами давно вже нікого немає. Останні матусі відвели своїх чад подалі. Тепер, коли вони з мамою залишилися самі, хлопчик запитує пошепки, як їм роздобути ключі, щоби звільнити тварин.

І мама каже:

— У мене все з собою.

Мама підходить до клітки і дістає з сумочки жменьку таблеток — маленьких, кругленьких, червоненьких. Кидає їх до клітки. Таблетки розсипаються по підлозі. Мавпи зацікавлено дивляться.

На мить хлопчикові робиться страшно. Він каже:

— Це отрута?

І мама сміється.

— А що, це *думка*, — мовить мама. — Ні, котику, ми не будемо їх звільнювати так *назовсім*.

Мавпи вже збирають таблетки з підлоги і кладуть до рота.

І мама каже:

— Заспокойся, малий. — Вона дістає з сумочки свою білу трубочку. Трихлоретан. — Це, — вона кладе собі на язик червоненьку таблетку, — це всього лише старе добре ЛСД.

Вона запихає трубочку з трихлоретаном в одну ніздрю і глибоко вдихає. А може, й ні. Може, все було зовсім не так.

Розділ тридцять перший

Денні вже сидить у темряві, в першому ряду. Робить ескізи у своєму жовтому альбомі. На столі перед ним — три порожні пивні пляшки й одна ще наполовину повна. Він не дивиться на танцівницю на сцені, жагучу брюнетку із прямим довгим волоссям. Вона стоїть рачки й махає головою, підмітаючи сцену волоссям. У червоному світлі її чорне волосся вилискує малиновим. Вона прибирає волосся з обличчя й підповзає до самого краю сцени.

Музика — гучне танцювальне техно, із врізками зовсім шалених семплів: собаче гавкання, волання автомобільної сигналізації, гасла гітлерюгенду. Дзенькіт розбитого скла, гуркіт пострілів. Несамовиті жіночі крики й пожежні сирени вриваються в музику.

— Гей, Пікассо, — каже танцівниця й махає ногою перед носом у Денні.

Не відриваючись од свого альбому, Денні дістає з кишені долар і просуває його між пальцями її ноги. На стільці поряд лежить черговий камінь, загорнутий у рожеву ковдру.

Ні, правда. У світі щось не так — позаяк ми вже танцюємо під пожежні сирени. Пожежні сирени тепер уже не означають пожежу.

Якби була справжня пожежа, то по радіо оголосили б м'яким приємним голосом: «До уваги власника чорного «б'юїка», номерний знак BRK 773, у вас горять фари». А під час справжньої ядерної атаки хто-небудь просто крикнув би: «Остін Леттерман, вас до телефону! Підійдіть, будь ласка, до бару».

Кінець світу станеться не під гуркіт вибухів і ревіння сирен, а під стримане, чемне оголошення: «Білле Рівервейл, дайте відповідь на телефонний дзвінок; друга лінія». І після цього вже нічого не буде.

Танцівниця забирає долар. Вона лягає на живіт, обіпершись ліктями об край сцени, й каже:

— Дай подивитися, що там у тебе.

Денні робить кілька швидких штрихів і перевертає альбом так, щоб їй було видно.

І вона каже:

— Це я?!

— Ні, — каже Денні й перевертає альбом до себе. — Це композитна колона, як у Стародавньому Римі. Ось дивися, — він показує на якусь частину малюнка своїм чорним пальцем, — римляни з'єднали завитки іонічного ордера і коринфський акант, але всі пропорції лишилися попередніми.

Танцівниця — це Черрі Дайкірі, ми її бачили минулого разу; тільки тепер вона не блондинка, а жагуча брюнетка. На внутрішньому боці стегна — круглий клаптик пластиру.

Я підходжу й заглядаю Денні через плече:

— Привіт.

І він каже:

— Привіт.

І я кажу:

— Як я розумію, ти сьогодні був у бібліотеці.

Я кажу, звертаючись до Черрі:

— Добре, що ти подбала про цю родимку.

Черрі Дайкірі трясе головою, так що волосся розсипається по плечах. Потім вона кланяється, збирає своє

довге чорне волосся обома руками й перекидає його на одне плече.

— І ще я пофарбувала волосся, — каже вона.

Вона бере пасмо волосся і простягає його мені, перебираючи пальцями.

— У чорний колір, — каже вона. — Я подумала, так безпечніше, — каже вона, — позаяк ти кажеш, що у блондинок найбільший відсоток ракових захворювань.

Я трясу пивні пляшки, намагаючись знайти хоч трохи пива, й дивлюся на Денні.

Денні малює. Він нічого не чує. Він узагалі не тут.

Коринфсько-тосканські композитні архітрави антаблементів... Деяких людей узагалі не можна пускати до бібліотеки. Ні, правда. Останнім часом у Денні розвинулася хвороблива пристрасть до книг з архітектури. Це його порнографія. Так, спершу це декілька камінців. А потім — ребра зводу в готичній архітектурі. Я ось що маю на увазі: це Америка. Ти починаєш із того, щоб невинно змастурбувати рукою, а закінчуєш справжніми оргіями. Куриш цілком сумирну травку, а потім сідаєш на голку. Така сутність нашої культури: більше, краще, вище, далі, сильніше. Ключове слово — прогрес.

В Америці все має бути обов'язково новим і вдосконаленим. Навіть хворобливі пристрасті й залежність. У противному разі ти — невдаха.

Я дивлюся на Черрі й стукаю себе пальцем по лобі. Потім тицяю пальцем у неї й кажу підморгнувши:

— Тямуща дівчинка.

Намагаючись закинути ногу за голову, вона каже:

— Краще перестрахуватися.

Її лобок, як і раніше, чисто поголений. Її шкіра, як і раніше, рожевувата, у блідих веснянках. Сьогодні нігті в неї на ногах нафарбовані сріблистим лаком. Музика переривається автоматною чергою, потім — свистом падаючих бомб. Черрі каже:

— Перерва, — і ховається за завісою.

— Слухай, друже. — Я все-таки знаходжу пляшку, де ще лишилося трохи пива, але воно тепле. — Чому ми всі такі примітивні? Я маю на увазі — мужики. Варто дівці роздягтись, і ми готові віддати їй останні гроші.

Денні перегортає сторінку й починає черговий малюнок.

Я перекладаю його камінь на підлогу й сідаю на стілець.

Я просто втомився, говорю я йому. Схоже, така в мене доля — щоб жіноцтво мене допікало. Спочатку — мама, тепер — лікарка Маршалл. Плюс іще — Ніко, Ліза й Таня. Для більшої радості. Ґвен, яка не дала мені себе зґвалтувати. Вони цілком самодостатні. Вони всі вважають мужчин застарілим і непотрібним пристроєм, який скоро вийде з ужитку. Нібито ми, мужики, — просто якісь сексуальні додатки. Щось на зразок апендикса.

Система життєзабезпечення для ерекції. Або для гаманця.

Та віднині й надалі я більше їм не потуратиму.

Я оголошу страйк.

Віднині й надалі нехай жінки самі відчиняють двері.

Нехай самі розплачуються в ресторані.

Я більше не допомагаю подругам совати дивани.

І не відкриваю їм банки з тугими кришками.

І не опускаю сидіння на унітазах після того, як віділлю.

Чорт забирай, я тепер навіть і не підніматиму їх, коли піду справляти малу нужду.

Буду мочитися просто на сидіння.

Я киваю офіціантці й показую їй два пальці. Міжнародний жест, який означає «ще два пива, будь ласка».

Я кажу:

— Подивимось, як вони без мене обійдуться. Подивимось, як їхній маленький жіночий світ зі скрипом устане.

Тепле пиво відгонить диханням Денні, його зубами й бальзамом для губів. Ось як мені хочеться випити.

— Так, іще, — кажу, — коли я раптом опинюся на кораблі, який тонутиме, я першим кинуся до рятувальних шлюпок.

У принципі жінки нам не потрібні. Ми чудово без них обійдемося. Для сексу можна використати багато чого іншого — просто йди на збори сексоголіків і конспектуй. Кавуни, підігріті в мікрохвильовій печі. Вібруючі руків'я газонокосарок — якраз на рівні «нижче пояса». Пилососи та стільці з гнучкого пластика. Інтернет-сайти. Всі ці чати, де сексуально заклопотані маніяки зображують із себе шістнадцятилітніх дівиць. Сексапільні ро́боти, винайдені в ФБР.

Покажи мені хоч що-небудь у цьому світі, що дійсно було б тим, чим здається.

Я кажу Денні:

— Жінки не хочуть рівноправ'я. У них більше влади, коли їх *пригнічують*. Мужчини їм просто *необхідні* — як головний ворог для виправдання загальної змови. Власне, вся їхня хвалена індивідуальність лише на цьому й будується.

Денні відривається від свого альбому, дивиться на мене й запитує:

— Слухай, друже, в тебе як із головою?

— У мене з головою все нормально, — відповідаю.

Я говорю, що вбив би того ідіота, який придумав ділдо. Справді.

Музика обривається виттям сирен повітряної тривоги. На сцену виходить нова танцівниця, в яскраво-рожевій напівпрозорій білизні, схожа на порочну ляльку.

Вона спускає з плеча бретельку. Смокче вказівний палець. Друга бретелька падає сама, ліфчик тримається тільки за рахунок повноти грудей.

Ми з Денні дивимося. Ліфчик падає на підлогу.

Розділ тридцять другий

Приїжджає техдопомога з автоклубу, і дівчині з реєстратури треба вийти зустріти механіків, і я говорю їй: які проблеми, я поки що тут почергую.

Коли я виходив із автобуса біля лікарні, я помітив, що в неї на машині спущені дві задні шини. Я сказав їй про це, стараючись увесь час дивитись їй у вічі.

На екрані монітора — їдальня, де бабусі їдять на обід якусь пюреподібну їжу різних відтінків сірого.

Перемикач стоїть на цифрі «один». Чути тиху музику в ліфті й шум води, що тече.

На екрані — кімната для ремесел і рукоділля. Там нікого немає. Через десять секунд — кімната відпочинку. Телевізор вимкнено. Ще через десять секунд — бібліотека. Пейдж котить візок, у якому сидить моя мама, вздовж полиць зі старими пошарпаними книжками.

Я кручу ручку перемикача й ловлю їхні голоси на цифрі «шість».

— Жаль, що мені не вистачило сміливості не боротися й не сумніватися в усьому, — каже мама. Вона простягає руку, торкається корінця книжки на полиці й каже: — Жаль, що я жодного разу — жодного разу — не змогла сказати: «*Ось*. Оце дійсно гарне. Бо я це *вибрала*».

Вона бере книжку з полиці, дивиться на назву й ставить книжку назад, хитаючи головою.

Мамин голос у динаміку — приглушений, скрипучий. Вона каже:

— А як ви вирішили стати лікарем?

Пейдж знизує плечима:

— Треба ж чимось займатися...

На екрані — порожня місцина на задвірках лікарні.

Мамин голос у динаміку:

— Але чому ви обрали саме медицину?

І Пейдж у динаміку каже:

— Я не знаю. Мені просто раптом захотілося стати лікарем... — Вони переходять до іншої кімнати, й голоси затихають.

На екрані — стоянка перед головним входом. Там припарковано фургончик техдопомоги. Механік стоїть на колінах перед синьою машиною. Дівчина з реєстратури тут же поряд, склавши руки на грудях.

Я кручу ручку перемикача на динаміку.

На екрані — я сам. Сиджу, притиснувши вухо до динаміка.

На цифрі «п'ять» стукає друкарська машинка. На цифрі «вісім» гуде фен. На цифрі «два» — мамин голос. Вона каже:

— Знаєте стару приказку: «Ті, що не пам'ятають свого минулого, приречені повторювати його знову і знову»? А я так гадаю, що тим, які *пам'ятають* своє минуле, — їм іще гірше.

Голос Пейдж у динаміку:

— Ті, що пам'ятають своє минуле, однаково пам'ятають його не таким, яким воно було насправді.

Тепер я бачу їх на екрані. Вони йдуть по якомусь коридору. На колінах у мами — розкрита книга. Навіть у чорно-білому зображенні зрозуміло, що це її щоденник. Вона читає і всміхається.

Вона обертається до Пейдж, яка штовхає візок ззаду, й каже:

— Ті, що пам'ятають своє минуле, вони ним паралізовані.

І Пейдж каже:

— А якщо так: «Ті, що здатні забути своє минуле, вони просунулися далеко вперед у порівнянні з усіма нами»?

Їхні голоси знову стихають удалині.

На цифрі «три» хтось хропе. На «десятці» — скрипить крісло-гойдалка.

На екрані — стоянка перед головним входом. Дівчина з реєстратури розписується у квитанції.

Я не встигну знайти Пейдж знову, дівчина скоро повернеться і скаже, що з шинами все гаразд. І знову дивитиметься на мене так — скоса.

Чого б Ісус *ніколи* не зробив?

Як виявилось, якийсь кретин проколов їй шини.

Розділ тридцять третій

Середа — це Ніко.

П'ятниця — Таня.

Недільні вечори — Ліза. Ми зустрічаємося на стоянці перед центром якоїсь общини, де сьогодні проходять збори сексоголіків. Ідемо в підсобку і віддаємося розпусті поряд зі шваброю у відрі з брудною водою. Ліза обпирається об коробки з туалетним папером, а я довбуся в неї ззаду — причому з такою силою, що з кожним моїм поштовхом вона б'ється головою об полицю зі складеними рушниками. Я злизую піт у неї зі спини — рідкий нікотин.

Це — життя на землі, як я його знаю. Швидкий і брутальний секс у такому оточенні, що перед тим, як почати, хочеться підкласти газетку. Так я намагаюся повернутись до того, як усе було до Пейдж Маршалл. Періодичне відродження. Я намагаюся відновити своє життя — таким, яке воно було ще кілька тижнів тому. Коли моя дисфункція так чудово функціонувала.

Я говорю Лізі в потилицю:

— Ти мені скажи, якщо я раптом стану ніжним і лагідним, добре?

Я довбуся в неї ззаду й говорю:

— Одразу скажи, гаразд?

Я говорю:

— Ти не вважаєш, що я став ніжнішим, еге ж?

Аби не кінчити просто зараз, я уявляю собі аварію літака. Я уявляю, як я вступаю в лайно.

Член у мене весь у вогні. Я уявляю поліцейські фото автомобільних аварій і жертв кривавих перестрілок. Аби не відчувати нічого, я продовжую це нагромадження кошмарів. Буквально запихаю їх у голову.

Пхаєш кудись свій член, запихаєш свої почуття якнайдалі. Для сексоголіка це одне й те саме.

Я довбусь у неї ззаду. Я стискаю її груди, кручу в пальцях соски.

І Ліза говорить:

— Легше. — Вона каже: — Що ти намагаєшся довести?

Що я бездушна тварюка.

Що мені на все начхати.

Чого б Ісус *ніколи* не зробив?

Ліза. Ліза з її запискою про звільнення на три години. Вона обпирається об коробку з туалетним папером і кашляє, і я відчуваю, як її плоть тремтить і стискається в спазмах у мене під руками. М'язи її тазового дна, її лобково-куприковий м'яз — вони ритмічно скорочуються і стискають мій член. Немовби всмоктують його всередину.

Дивись також: зона Ґрафенберґа.

Дивись також: ділянка G.

Дивись також: священна ділянка Тантри.

Дивись також: чорна перлина Дао.

Ліза широко розкидає руки і втискується в мене всім тілом.

Ця ділянка дійсно існує. Федерація феміністичних центрів здоров'я називає її уретральною губкою. Голландський лікар і фізіолог Реньє де Ґрааф, який жив у сімнадцятому столітті, називав цю ділянку печеристої тканини, нервів і залоз жіночою простатою. Ці два дюйми уретри, які можна промацати через передню стінку піхви. Цю ділянку ще називають шийкою сечового міхура.

Зона у формі квасолини, яку кожен прагне назвати по-своєму.

Відзначити своїм прапорцем. Своїм символом.

Аби не кінчити просто зараз, я згадую анатомію на першому курсі. Розтин у анатомічному театрі. Поздовжнє розсікання клітора. Розсікання *corpora cavernosa* — губчастої ділянки всередині пеніса, що утримує кров, яка надходить, і, таким чином, тримає член у ерегованому стані. Ми вирізáли яєчники. Ми виймали сім'яники. Нас навчали, як вирізáти нерви. Трупи пахли формаліном, формальдегідом. Як пахне в нових машинах.

Із такими думками — про розчленовані трупи — можна годинами шкварити й не кінчити.

Можна вбити ціле життя, не відчуваючи нічого, крім шкіри. Ось у чому чарівна привабливість цих дівчаток, схиблених на сексі.

Залежність тим гарна, що ти не відчуваєш нічого, крім блаженного сп'яніння, або приходу, або приємного насичення. А в порівнянні з іншими чуттями й відчуттями — скажімо, з журбою, люттю, страхом, тривогою, відчаєм і зневірою — вона взагалі видається ледве не оптимальним вибором.

Тобто насправді все не так погано.

Увечері в понеділок, після роботи, я сиджу вдома й розбираю давні мамині касети — записи її терапевтичних сеансів. Дві тисячі років різних жінок — на одній полиці. Мамин голос — спокійний і врівноважений. Як тоді, в дитинстві, коли я був зовсім маленьким.

Бордель у підсвідомості.

Казки на ніч.

Уявіть собі: ваше тіло розслаблене й важке. Голова, руки... Якщо ти слухаєш запис у навушниках, якщо ти під нього не засинаєш — не забудь підстелити рушник.

На касеті написано: Мері Тодд Лінкольн.

Не піде. Занадто страшнувата.

Дивись також: сеанс із Волліс Сімпсон.

Дивись також: сеанс із Мартою Рей.

Ось — три сестри Бронте. Не справжні жінки, а символи. Самі ймення, мов порожні оболонки, на які ти проектуєш свої фантазії, що їх ти заповнюєш стереотипами та кліше, молочно-біла шкіра й турнюри*, туфельки на ґудзиках і криноліні. Майже оголені — тільки в корсетах із китового вуса та підв'язках, — ось вони: Емілі, Шарлотта й Анна. Лежать, розморені спекотним днем, на канапі

* Турнюр — спідниця на каркасі, пишна ззаду.

у вітальні, — голі й нудьгуючі. Секс-символи. Всю решту продумуй сам: пози та реквізит. Письмовий стіл із кришкою, що прибирається, клавесин. Уявляй себе хоч Хітклі-фом, хоч містером Рочестером*. Просто постав касету, розслабся й діставай задоволення.

Начебто можна уявити минуле. Минуле, майбутнє, життя на інших планетах — усе це тільки проекції життя, як ми його знаємо.

Я замкнувся у своїй кімнаті. Денні зайнятий своїми справами: прийшов, пішов.

Начебто випадково я розкриваю телефонну книгу на прізвищі Маршалл. Її там немає. Іноді після роботи я сідаю в автобус, який проходить повз лікарню Святого Антонія. Я жодного разу не бачив її у вікні. Проїжджаючи автобусом повз лікарню, я намагаюся вгадати, де на стоянці її машина. Вгадати неможливо. Я не виходжу біля лікарні, я їду далі.

Я не знаю, що робитиму: чи то проколю шини, чи то засуну під «двірник» любовну записку.

Денні постійно кудись ходить, і з кожним днем у домі все менше й менше каміння. Зазвичай, коли бачишся з людиною щодня, ти не помічаєш, як вона змінюється. Але коли я спостерігаю за Денні з вікна своєї кімнати на другому поверсі, коли я спостерігаю за тим, як він вивозить із дому камені — величезні камені; він возить їх у магазинному візку, — я помічаю, що він із кожним днем усе гладшає. Його стара картата сорочка вже не висить на ньому як на вішалці. Скоро вона йому буде мала. Він не те щоб став здоровенним лосем, але все ж таки помітно роздавсь

* Хітклiф — герой роману Емілі Бронте «Грозовий перевал»; містер Рочестер — герой роману Шарлотти Бронте «Джейн Ейр».

у плечах. Для колишнього Денні він дуже гладкий. І лице в нього засмагло.

Я спостерігаю за ним із вікна. Я — камінь. Я — острів*.

Я кричу йому: може, допомогти?

Денні оглядається на всі боки, притискаючи камінь до грудей.

— Я тут, нагорі, — кажу. — Допомога потрібна?

Денні кладе камінь у магазинний візок і знизує плечима. Потім хитає головою й дивиться на мене знизу, прикриваючи очі долонею.

— Не потрібна, — каже він. — Але можеш допомогти, якщо хочеш.

Гаразд, проїхали.

Я просто хочу бути комусь потрібним.

Потрібним і необхідним. Мені потрібен хтось, кому я міг би віддати всього себе — весь свій вільний час, усю свою увагу й турботу. Хтось, залежний од мене.

Обопільна залежність.

Дивись також: Пейдж Маршалл.

Точно так само наркотики можуть бути в чомусь поганими, а в чомусь хорошими.

Ти не їси. Ти не спиш. Ти кажеш Лізі: «Я тебе з'їм», — але це не та їжа. Спати із Сарою Бернар — це не значить спати по-справжньому.

Чим хороша одержимість сексом: ти більше не відчуваєш голоду та втоми, нудьги та самотності.

---

* Рядки з пісні Пола Саймона «I am a Rock», де герой також стоїть біля вікна, дивиться на вулицю й думає всякі думки.

На столі в їдальні — черговий стос листівок, чеків і побажань усього доброго від незнайомих людей, яким хочеться вірити, що для когось вони герої. Які переконані, що вони комусь потрібні. Одна жінка пише, що вона почала молитовний ланцюжок за мене. Чергова афера. Духовна піраміда. Нібито можна закорешитися з Богом. Нібито можна навішати Йому локшини.

Тонка межа між молитвою та жалісливим скигленням.

У вівторок увечері голос на автовідповідачеві запитує в мене дозволу перенести маму на третій поверх. Третій поверх у лікарні Святого Антонія — це поверх для безнадійно хворих. Сюди їх привозять помирати. Перша думка: це не лікарка Маршалл. Не її голос.

Я говорю, звертаючись до автовідповідача: ну звичайно. Переносьте її нагору, це недоумкувате стерво. Створіть їй там усі зручності, але я не платитиму за якісь додаткові героїчні потуги. Зонди для штучного годування. Апарати для штучного дихання. Звичайно, я міг зреагувати й люб'язніше, але мене розлютив тихий і проникливий голос адміністраторки. Мене розлютили її довірчі інтонації. Вона мовби заздалегідь припускала, що я — людина добра й чуйна.

Я говорю цьому милому голосочку, записаному на автовідповідач: і більше мені не телефонуй, аж поки місіс Манчіні відійде в інший світ.

Мені не треба, щоб мене жаліли — якщо тільки я не намагаюсь надибати грошей. Нехай краще мене ненавидять. Я не злюся. Мені сумно. Я давно вже нічого не відчуваю, крім фізичного збудження.

Середа — це Ніко.

У жіночому нужнику. Її лобкова кістка б'ється мені в ніс. Ніко скаче в мене на обличчі вгору-вниз. Протягом двох годин вона тримає руки, зчеплені в замок, у мене під потилицею і притискає моє обличчя до своєї розпашілої штучки, її лобкове волосся лізе мені до рота, і я вже задихаюсь.

Я воджу язиком по її *labia minora** і уявляю собі, що це вухо лікарки Маршалл. Я дихаю носом і тягнуся язиком до порятунку.

Четвер — спочатку Вірджинія Вульф. Потім — Анаїс Нін. Потім — сеанс із Сакаґавеа, а потім — уже ранок, і мені треба йти на роботу в 1734 рік.

У перервах я записую у блокнот своє минуле. Працюю над четвертим ступенем. Складаю повний опис своїх гріхів.

П'ятниця — це Таня.

До п'ятниці в маминому будинку не залишається жодного каменя.

Таня приходить до мене додому, і Таня означає анальний секс.

Анальний секс чим гарний, що зад — він завжди тугий і тісний, як піхва незайманої. І Таня приносить із собою іграшки. Намисто, прути і стержні, які пахнуть вибілювачем із хлоркою. Вона приносить їх у чорній шкіряній сумці, яка постійно лежить у неї в багажнику. Таня бере мій член до рота й обробляє його, допомагаючи собі однією рукою, а вільною рукою пропихає мені в зад першу гумову кульку на довгій волосіні.

Я заплющую очі й намагаюся розслабитись.

Вдих. Видих.

---

* Малі статеві губи *(лат.)*.

Думай про мавпу з каштанами.

Рівно й повільно. Вдих, видих.

Таня пропихає в мене першу кулю, і я говорю:

— Ти мені скажи, якщо я раптом стану вже занадто проникливим, гаразд?

Перша кулька проходить усередину.

— Чому мені ніхто не вірить, — кажу я, — коли я говорю, що мені однаково.

Друга кулька проходить усередину.

— А мені правда на все начхати, — кажу. — Я давно вже нічого не відчуваю.

Третя кулька.

Я кажу:

— Більше ніхто ніколи не зробить мені боляче.

Четверта.

Таня продовжує працювати над моїм членом. Вона бере намисто міцніше й різко смикає.

Уявіть собі, що приходить до вас жінка, запускає руку вам у зад і висмикує кишки.

Дивись також: моя присмертна мама.

Дивись також: лікарка Пейдж Маршалл.

Таня смикає ще раз, і я кінчаю. Бризки сперми летять на шпалери. Вона смикає намисто, і мій член пульсує в сухих конвульсіях. У ньому вже нічого не лишилось, але він однаково пульсує.

І я кажу:

— Чорт забирай. Ні, правда. *Це* я точно відчув.

Чого б Ісус *ніколи* не зробив?

Я стою, нахилившись уперед і обпираючись руками об стіну. Коліна злегка зігнуті. Я кажу:

— Ти там легше. — Я говорю Тані: — Ти ж не газонокосарку заводиш.

Таня стоїть переді мною на колінах і дивиться на червоні кульки на підлозі, масні від вазеліну. Вона каже:

— О Господи. — Вона піднімає намисто з червоних гумових кульок і показує його мені. — Начебто намистин було десять.

Кульок лише вісім. І на волосіні — явний надлишок вільного місця.

Зад так болить, що я лізу туди рукою, щоб перевірити, чи немає крові. Судячи з того, як у мене там болить, кров має просто цебенити фонтаном.

Зціпивши зуби, я кажу:

— Непогано так побавились, еге ж?

І Таня каже:

— Підпиши мою відпускну записку. — Вона складає кульки в сумку й каже: — І все-таки сходи до травмопункту.

Дивись також: стороннє тіло в товстій кишці.

Дивись також: закупорка кишечника.

Дивись також: спазми, жар, септичний шок, параліч серця.

Я п'ять днів нічого не їв. Просто не відчував голоду і не згадував про те, що треба попоїсти. Я не відчував спраги чи втоми. Я не злився, не переживав, не відчував страху. Якщо де погано пахне, я цього однаково не відчуваю. Я знаю тільки, що сьогодні п'ятниця, тому що тут Таня.

Пейдж зі своєю зубною ниткою. Таня зі своїми іграшками. Ґвен зі своїм «виручальним словом». Вони всі тягнуть мене на мотузці. На волосіні, на нитці. Тягнуть і смикають.

— Та ні, — кажу я Тані. Я розписуюсь у неї у відпускній записці у графі *«Поручник»*. — Усе нормально. Я не відчуваю, щоб там щось залишилося всередині.

Таня бере в мене відпускну записку й каже:

— Щось не віриться.

Найсмішніше, що мені й самому якось не віриться.

Розділ тридцять четвертий

Без страховки й навіть без водійських прав мені вдається вмовити таксиста допомогти завести зі штовхача стару мамину машину. По радіо передають інформацію про автомобільні пробки: аварія на такій-то вулиці, заглухлий трейлер на шосе до аеропорту. Я заправляюсь, їду до місця найближчої аварії та стаю в чергу. Просто щоб відчути, що я також до чогось причетний.

Я стою в пробці. Серце б'ється спокійно й рівно. Я не сам. Замкнений у цій пастці, прикидаюся, що я — звичайнісінький нормальний хлопець, який їде з роботи додому. До дружини й дітлахів. До свого власного будинку. Я можу прикинутися, що моє життя — не лише тяжке очікування чергового лиха; що в мене у житті є щось іще. Що я знаю, як правильно функціонувати. Інші дітлахи грають у «лікарню», у «дочки-матері», у «магазин»; я граю в пасажира, що їздить у громадському транспорті за сезонним проїзним квитком.

Після роботи я їду до Денні — на пустир, куди він звіз усе своє каміння. Де скоро «буде новий квартал», на за-

певнення будівельної компанії «Меннінґтон». Денні склав камені один на один, скріпивши їх вапняним розчином, отож тепер у нього є стіна.

Я кажу:

— Привіт.

І Денні мовить:

— Привіт.

Він питає:

— Як твоя мама?

І я говорю, що не знаю. Мені однаково.

Денні розмазує кельмою шар сірої зернистої грязюки поверх останнього ряду каменів. Розрівнює розчин загостреним краєм кельми. Потім бере паличку і розгладжує шви між каменями.

Неподалік, під яблунею, сидить дівчина. Це Черрі Дайкірі зі стриптиз-бару. Вона сидить на розкладеній ковдрі. Дістає з коричневого паперового пакета білі картонки з їжею із фаст-фуда, розкриває їх і розставляє на ковдрі.

Денні вкладає на розчин черговий ряд каменів.

Я питаю:

— Що будуєш?

Денні знизує плечима. Вдавлює квадратний камінь глибше в розчин. Потім набирає розчин кельмою і втирає його між двома каменями. Складає все покоління своїх «дітей» у щось єдине й велике.

— А хіба спершу не потрібен проект? — питаю. — План на папері? І здається, треба ще дістати дозвіл на будівництво від якоїсь комісії; заплатити податок. Є якийсь будівельний кодекс — його треба знати.

І Денні дивується:

— Та невже?

Він вивертає камені ногою, вибирає кращий і кладе його зверху. Він каже: якщо ти збираєшся написати картину, тобі не потрібно нічийого дозволу. Якщо ти пишеш книгу, тобі не потрібні ніякі плани, завірені в якійсь там комісії. А книги ж бувають різні. Є дуже шкідливі книги: він, Денні, за все своє життя не завдасть стільки шкоди, скільки її завдасть одна така книженція. Якщо ти складаєш вірша, ти не кличеш ніяких інспекторів. Існує таке поняття, як свобода самовираження.

Денні мовить:

— Якщо ти збираєшся завести дитину, на це не треба спеціального дозволу. А якщо хочеш побудувати дім, потрібно?!

І я кажу:

— А якщо твій дім буде потворним і небезпечним для оточення?

І Денні мовить:

— А якщо ти виростиш гидку і паскудну дитину, небезпечну для оточення?

Я підношу кулак і кажу:

— Сподіваюся, друзяко, ти не *мене* маєш на увазі?

Денні дивиться на Черрі Дайкірі на траві під яблунею й мовить:

— Її звати Бет.

Я кажу:

— І навіть не думай, що міські власті купляться на твою логіку Першої Поправки.

Я говорю:

— Насправді вона не така вже й симпатична.

Денні витирає піт із обличчя полою сорочки. Коли він задирає сорочку, видно рельєфні м'язи в нього на животі. Він каже:

— Тобі треба з нею побачитись.

Я говорю, що можу подивитися на неї і звідсіля.

— Із мамою, я маю на увазі, — каже він.

Вона однаково мене не впізнає. Вона не сумуватиме за мною.

— Не заради неї, — каже Денні. — Заради себе.

Денні з його накачаними руками, де тверді мускули перекочуються під шкірою. Денні з його плечима, яким тепер тісно у старій футболці. Вже й не скажеш, що колись він був таким кволим і худим. Із кожним новим рядом йому доводиться піднімати камені все вище й вище. З кожним новим рядом каменів йому треба бути трохи сильнішим. Він каже:

— Попоїсти з нами не хочеш? Китайської їжі? — Він мовить: — Вигляд у тебе втомлений.

Я говорю: ти тепер спиш із цією Бет?

Я говорю: вона що в тебе, вагітна?

Денні тримає в руках великий сірий камінь, притискаючи його до стегна. Він знизує плечима. Іще місяць тому цей камінь ми не підняли б і вдвох.

Я говорю, якщо йому знадобиться машина — в мене машина на ходу.

— От і паняй до мами, — каже Денні. — А потім повертайся — допоможеш.

Я говорю: всі тобі передають вітання, з колонії Дансборо.

І він каже:

— Та годі, друзяко, не бреши. Мене-то якраз підбадьорювати не треба.

Розділ тридцять п'ятий

Сиджу — перевіряю повідомлення на автовідповідачеві. Все той же м'який, проникливий голос. Він мовить:

— Стан погіршується...

Він мовить:

— Критичний стан...

Він мовить:

— Ваша мама...

Він мовить:

— Необхідне втручання...

Сиджу — натискаю на кнопку швидкого прокручування.

Касети на вечір уже чекають на полиці. Колін Мур, знати б іще, хто така. Констанція Ллойд — також не знаю. Джуді Ґарланд. Єва Браун. Залишився, як кажуть, другий склад.

Голос у відповідачеві змовкає і вмикається знову:

— ...обдзвонила лікарні й центри штучного запліднення, які згадуються у щоденнику його матері...

Це Пейдж Маршалл.

Я відмотую плівку назад.

— Добрий день, це лікар Пейдж Маршалл, — каже вона. — Мені потрібно поговорити з Віктором Манчіні. Будь ласка, передайте містеру Манчіні, що я обдзвонила лікарні й центри штучного запліднення, які згадуються у щоденнику його матері, й виявилося, що всі вони дійсно існують. І лікарні, й навіть лікарі. — Вона каже: — І що найдивовижніше, вони чомусь усі засмучувалися, коли я починала розпитувати їх про Іду Манчіні.

Вона каже:

— Схоже, що це не просто хворобливі фантазії місіс Манчіні.

Виникає ще один голос, на задньому плані. Він мовить:

— Пейдж?

Чоловічий голос.

— Послухайте, — каже вона. — Тут поруч мій чоловік. Передайте, будь ласка, Віктору Манчіні, щоб він знайшов мене в лікарні Святого Антонія якомога скоріше.

Чоловічий голос мовить:

— Пейдж? Ти що там знову затіваєш? Чому ти шепочеш...

На плівці — короткий гудок.

Розділ тридцять шостий

Субота, отже, візит до мами.

У вестибюлі лікарні Святого Антонія я говорю дівчині за стойкою реєстратури, що я — Віктор Манчіні й прийшов побачити свою маму, Іду Манчіні.

Я кажу:

— Тобто... тобто якщо вона ще не померла.

Дівчина за стойкою реєстратури дивиться на мене тим особливим поглядом, нібито їй мене жаль. Вона притискає підборіддя до грудей і дивиться на мене знизу вгору. Погляд, сповнений невимовного жалю. Кутики губів журливо

опущені вниз. Брови злегка нахмурені. Вона дивиться на мене й каже:

— Ясна річ, ваша мама, як і раніше, з нами.

І я кажу:

— Не зрозумійте мене невірно, але краще б її з нами не було.

Вона на мить забуває про жалість, і її сумна усмішка перетворюється на вовчий оскал. Якщо жінка дивиться тобі у вічі, проведи язиком по губах. Як правило, жінки зразу відводять погляд. Є й такі, що не відводять, але їх дуже мало. Вони — як несподіваний виграш у лотерею.

Місіс Манчіні в тій самій палаті, говорить дівчина за стойкою реєстратури. На першому поверсі.

Я говорю: міс Манчіні. Моя мама незаміжня, якщо тільки ви не розглядаєте мене з точки зору варіації царя Едіпа.

Я запитую, чи на місці лікарка Маршалл.

— Звичайно, на місці, — каже дівчина за стойкою реєстратури. Тепер вона відвернулась і дивиться на мене краєм ока. Погляд недовіри.

Усі ці старі божевільні Ірми, Лаверни, Віолетти й Олівії в ходунках та інвалідних візках уже збираються в зграйку за скляними дверима й починають повільну міграцію в мій бік. Усі хронічні роздягальниці. Всі ці утилізовані бабусі та склеротичні білки з кишенями, набитими пережованою їжею, — старі маразматики, що забувають, як треба ковтати, з легенями, повними рідини і шматків їжі.

Усі вони мені посміхаються. Просто сяють. В усіх на руках — пластикові браслети, що блокують замки на две-

рях. Але вони, ці божі кульбабки, однаково мають вигляд кращий, аніж я почуваюсь.

У кімнаті відпочинку пахне трояндами, сосною та лимоном. Гучний маленький світ у телевізорі вимагає до себе уваги. Шматочки картинок-головоломок розкидані по столу. Маму поки ще не перевели на третій поверх, на поверх смерті, й лікарка Пейдж Маршалл сидить у неї в палаті на медичній канапі, перебирає свої папери. Вона бачить, що я заходжу, й каже:

— На кого ви схожі?! — Вона мовить: — Здається, зонд для штучного годування потрібен не тільки вашій мамі.

Я говорю, я прослухав її повідомлення на автовідповідачеві.

Мама — на ліжку. Здається, вона спить. Її живіт — як роздутий горбок під ковдрою. Руки — тільки шкіра та кістки. Голова тоне в подушках, очі заплющені. Вона скрипить зубами уві сні й важко ковтає слину.

Потім вона розплющує очі й простягає до мене руки із сіро-зеленими пальцями. Мовби у сповільненій зйомці. Мовби вона — під водою і пливе до мене, вся у тремтінні та брижах, як світло на самому дні басейну вночі, в черговому мотелі, на з'їзді з чергового шосе, коли я був маленьким. Пластиковий браслет висить у неї на зап'ясті, й вона каже:

— Фред.

Вона знову ковтає слину, кривлячись од зусиль, і мовить:

— Фред Гастінґс. — Вона дивиться на Пейдж, не повертаючи голови, всміхається й каже: — Тіммі. — Вона мовить: — Фред і Тіммі Гастінґси.

Її адвокат і його дружина.

Мої записки про Фреда Гастінґса лишилися вдома. Я не пам'ятаю, яка в мене машина: «форд» чи «додж». Я не пам'ятаю, скільки в мене дітей. І яким кольором урешті ми пофарбували їдальню. Взагалі я нічого не пам'ятаю про своє життя як Фреда.

Пейдж так і сидить на канапі. Я підходжу до неї, кладу їй руку на плече й кажу мамі:

— Як ви почуваєтеся, місіс Манчіні?

Її кошмарна сіро-зелена рука трохи підводиться й похитується в повітрі праворуч-ліворуч — міжнародний жест, який означає «так собі». Вона заплющує очі, всміхається й каже:

— Я сподівалася, що сьогодні прийде Віктор.

Пейдж поводить плечем, скидаючи мою руку.

І я кажу:

— Мені здавалося, зі мною вам спілкуватися приємніше.

Я кажу:

— Віктора ніхто не любить.

Мама тицяє пальцем у бік Пейдж і запитує:

— Ви його любите?

Пейдж дивиться на мене.

— Фреде, — каже мама, — а ти його любиш?

Пейдж нервово клацає кульковою ручкою зі стержнем, який прибирається. Не дивлячись на мене, уткнувшись у свої записи на дощечці з прищепкою, вона каже:

— Так.

І мама всміхається, і тицяє пальцем у мене, і запитує:

— А ти її любиш?

Можливо, як дикобраз свою смердючу паличку, якщо це можна назвати любов'ю.

Можливо, як дельфін любить гладенькі стіни басейну.

І я кажу:

— Ну, напевно.

Мама схиляє голову набік, дивиться на мене суворо й мовить:

— Фреде.

І я кажу:

— Ну, добре, добре. Я люблю її.

Вона кладе свою страшну сіро-зелену руку назад на надутий живіт і мовить:

— Ви двоє такі щасливі. — Вона закриває очі й каже: — А от Віктор, він не вміє любити.

Вона каже:

— Чого я більше за все боюсь: що, коли я помру, в світі вже не залишиться нікого, хто б любив Віктора.

Старе луб'я. Людські недогризки.

Як я їх ненавиджу.

Любов — маячня. Почуття — маячня. Я — камінь. Мерзотник. Бездушна тварюка. І пишаюся цим.

Чого б Ісус *ніколи* не зробив?

Якщо доводиться вибирати між бути любим і бути вразливим, чутливим і тонкошкірим, тоді залиште свою любов при собі.

Я не знаю, що це було — брехня чи присягання, — коли я сказав, що люблю Пейдж. Але однаково це був виверт. Чергова порція маячні. Ніякої душі немає, і я, курва, абсолютно точно не плакатиму.

Мама лежить із заплющеними очима. Її груди здіймаються й опадають під ковдрою.

Вдих. Видих. Уявіть собі, що на вас м'яко діє який-небудь тягар, притискаючи голову, груди й руки до ліжка. Все глибше і глибше.

Вона засинає.

Пейдж підводиться з канапи, киває на двері, і я виходжу вслід за нею в коридор.

Вона оглядається на всі боки й каже:

— Може, підемо до каплиці?

Я щось не в настрої.

— Просто поговорити, — каже вона.

Я говорю: гаразд. Ми йдемо по коридору, і я кажу:

— Дякую за ті слова. За ту брехню, я маю на увазі.

І Пейдж мовить:

— А хто говорить, що це була брехня?

Чи означає це, що вона мене любить? Ні. Неможливо.

— Ну, гаразд, — каже вона. — Можливо, я ледь-ледь прибрехала. Але ви мені подобаєтесь. У чомусь.

Вдих. Видих.

Ми заходимо до каплиці, Пейдж зачиняє за нами двері й каже:

— Ось. — Вона бере мою руку і прикладає її до свого плаского живота. — Я виміряла температуру. Зараз — безпечний час.

У животі неприємно бурчить. Я говорю:

— Правда? — Я кажу: — Зате в мене дуже навіть небезпечний.

Таня з її гумовими іграшками.

Пейдж одвертається й повільно відходить геть. Вона говорить, не обертаючись до мене:

— Я навіть не знаю, як усе це розповісти.

Сонячне світло ллється крізь вітражі. Вся стіна — сотні відтінків золота. Білястий дерев'яний хрест. Символи, символи. Вівтар, огорожа, біля якої приймають причастя, — все присутнє. Пейдж сідає на лаву й зітхає. Вона піднімає папери на своїй дощечці з прищепкою, і під ними видніється щось червоне.

Мамин щоденник.

Вона віддає щоденник мені й каже:

— Можете самі перевірити. Насправді я навіть рекомендую перевірити. Заради власного душевного спокою.

Я беру книжку. Але для мене це — китайська грамота. Ну гаразд, італійська грамота.

І Пейдж каже:

— Єдине, що тут добре, — це що немає ніяких доказів, що генетичний матеріал узяли від реальної історичної особи.

А решта — цілком реально, каже вона. Дати, лікарні, лікарі. Все підтвердилось. Хоча церковники, з якими вона розмовляла, стверджували, що вкрадена реліквія, крайня плоть, тканину якої було використано в експерименті, була єдино справжньою. В Римі з цього приводу однозначної думки немає. Мовляв, діло темне, сам чорт ногу зломить.

— І що ще добре, — каже вона, — я нікому не розповідала про те, хто ви насправді.

Ісус милосердний.

— Ні, я маю на увазі, хто ви *тепер*, — мовить вона.

Я кажу:

— Ні, ви не зрозуміли. Це я так лаюсь.

Відчуття таке, мовби мені видали на руки результати поганої біопсії. Я кажу:

— І що все це означає?

Пейдж знизує плечима.

— Якщо подумати, то взагалі нічого, — каже вона. Вона вказує кивком на щоденник у мене в руках і мовить: — Якщо ви не хочете зіпсувати собі життя, я б вам порадила його спалити.

Я говорю: а як усе це відіб'ється на нас?

— Нам більше не треба зустрічатися, — каже вона, — якщо ви запитуєте про це.

Я говорю: але ж ви не вірите в цю маячню, правда?

І Пейдж мовить:

— Я бачу, як ви поводитеся з нашими пацієнтками. Як вони знаходять спокій після того, як ви з ними поговорите. — Вона сидить, нахилившись уперед, підпираючи рукою підборіддя. Вона каже: — Я просто не знаю. А раптом це правда? Не можуть же всі помилятися — всі, з ким я розмовляла в Італії. А що коли ви насправді син Божий?

Благословенне й довершене смертне втілення Бога.

Відрижка все-таки проривається. В роті — кислий присмак.

«Вранішній токсикоз» — не зовсім вірний вислів, але це перше, що спадає на думку.

— Тобто ви намагаєтесь мені сказати, що ви спите лише зі смертними? — запитую.

Пейдж подається вперед і дивиться на мене з жалем — точно так само, як дівчина за стойкою реєстратури: під-

боріддя втиснуте в груди, брови настовбурчені, погляд знизу вгору. Вона каже:

— Не треба мені було влазити в це діло. Але я нікому нічого не скажу, слово честі.

— А як же мама?

Пейдж зітхає і знизує плечима.

— Тут усе просто. Вона — людина з неврівноваженою психікою. Їй ніхто не повірить.

— Ні, я маю на увазі, вона скоро помре?

— Можливо, — каже Пейдж. — Якщо не станеться чуда.

Розділ тридцять сьомий

Урсула дивиться на мене. Трясе рукою, хапає себе за зап'ястя, стискає і каже:

— Якби ти був масничкою, ми збили б усе масло ще півгодини тому.

Я говорю: ну, вибачте.

Вона плює собі на долоню, бере мій член у руку й каже:

— Якось воно на тебе й не схоже.

Я вже навіть не прикидаюсь, що знаю, хто я і що на мене схоже.

Ще один довгий неквапливий день 1734 року. Ми валяємося на сіннику в конюшні. Я лежу на спині, підклавши руки під голову, Урсула прилаштувалася поряд. Ми майже не ру-

хаємося, тому що під час кожного руху суха солома впивається в тіло крізь одежу. Ми обоє дивимося нагору, на крокви та дерев'яні балки під ними. На павутину та павуків.

Урсула мастурбує мені рукою й каже:

— Ти бачив Денні по телевізору?

— Коли?

— Вчора ввечері.

— І що Денні?

Урсула махає головою:

— Та нічого. Щось будує. Сусіди скаржаться. Вони вирішили, що це буде якась церква, тільки він не говорить яка.

Дивні ми істоти: якщо ми чогось не розуміємо, нас це розлючує.

Нам конче потрібно навішати на все ярлики, розкласти все по поличках, усе пояснити. Навіть те, що за природою своєю є нез'ясовним. Навіть Господа Бога.

«Розрядити вибухонебезпечну ситуацію» — не зовсім вірна фраза, але це перше, що спадає на думку.

Я говорю: це не церква. Закидаю краватку за плече, щоб не заважала, і витягаю із штанів полу сорочки.

І Урсула каже:

— А по телевізору говорили, що це церква.

Я легенько тисну собі на живіт кінчиками пальців, навколо пупка, та пульпація нічого не дає. Я постукую пальцями, відстежуючи зміни звуку, які можуть вказувати на затвердіння, але прослуховування нічого не дає.

Анальний сфінктер — це великий м'яз у відхідниковому отворі, який не дає лайну спонтанно випадати назовні. Коли ти пхаєш собі в зад сторонній предмет, і він проходить за

цей м'яз, його вже не дістанеш без сторонньої допомоги. У травмопунктах це називається: *вилучення стороннього тіла з відхідника*.

Я прошу Урсулу послухати, що там у мене в животі.

— Денні завжди був таким невпевненим, — каже вона й притуляється теплим вухом до мого живота. До мого пупка. До імбілікуса — латиною.

Типовий пацієнт, який звертається до лікарів на предмет вилучення стороннього тіла з відхідника, — чоловік у віці від сорока до п'ятдесяти. Стороннє тіло завжди потрапляє туди в результаті *самовведення*, як це називається в лікарів.

Урсула запитує:

— А що треба слухати?

Позитивні кишкові звуки.

— Бурчання, булькання, шуми — загалом, будь-які звуки, — кажу я. — Все, що вказувало б на те, що найближчим часом у мене все-таки буде випорожнення; що фекалії не накопичуються всередині, тому що не можуть вийти через якусь перепону.

Ось що цікаво: число звертань із приводу вилучення стороннього тіла з відхідника з кожним роком неухильно зростає. Відомі випадки, коли сторонні тіла залишались у прямій кишці протягом кількох років, і люди при цьому не відчували ніяких незручностей. Отож навіть якщо Урсула щось почує, це ще нічого не означає. По-хорошому треба б зробити рентген і проктосигмоідоскопію.

Уявіть, що покази сигмоідоскопа виводяться на екран монітора, яскраве світло протискується вперед по затиснутому каналу слизової оболонки, вологої й рожевої, — впе-

ред, у зморщену темряву, а потім на екрані раптом виникає зображення. На загальний огляд. Дохлий хом'як.

Дивись також: голова ляльки Барбі.

Дивись також: червона гумова кулька.

Урсула давно припинила мастурбувати мені рукою, вона слухає мій живіт і мовить:

— Чую, як б'ється серце. — Вона каже: — Ніби ти сильно хвилюєшся.

Ні, говорю я. Чого б мені раптом хвилюватися? Мені добре.

— А по тобі й не скажеш. — Вона гаряче дихає мені в живіт. Вона каже: — В мене, здається, починається кистьовий тунель.

— *Кистьовий тунельний синдром**, — виправляю я. — І в тебе його бути не може, тому що він з'явився тільки в епоху промислової революції.

Щоби стороннє тіло не просунулося далі в пряму кишку, можна виконати тракцію за допомогою катетера Фолі та ввести за стороннє тіло повітряну кулю. Потім надути кульку. Але частіше за все над стороннім тілом утворюється вакуум, і особливо якщо цей предмет — пивна або винна пляшка.

Усе ще притуляючись вухом до мого живота, Урсула каже:

— А ти хоч знаєш, чиє це?

І я говорю: не смішно.

Якщо пляшка засунута шийкою догори, потрібно ввести катетер Робінсона, щоб кінчик зайшов за пляшку і повітря

* Кистьовий тунельний синдром — хворобливе відчуття в зап'ясті після тривалої роботи на незручній клавіатурі.

пробило вакуумний прошарок. Якщо пляшку засунуто шийкою вниз, потрібно проштовхнути в шийку розширювач і наповнити пляшку гіпсовим розчином. Коли гіпс затвердне навколо розширювача, потягніть за ручку, і пляшка вийде назовні.

Клізма також іноді допомагає, але це не найнадійніший спосіб.

Ми з Урсулою валяємося на сіннику в конюшні, а на вулиці почався дощ. Дощ торохтить по солом'яному даху, вода струмками тече по вулицях. Світ за вікнами — похмурий, сірий. Чути, як люди біжать по калюжах. Під дах. Калічні чорно-білі курчата протискуються в конюшню крізь щілини у стінах і насторочують пір'ячко, щоби стряхнути воду.

І я кажу:

— А що ще говорили про Денні по телеку?

Денні та Бет.

Я кажу:

— Як ти гадаєш, Ісус знав, що він Ісус, із самого початку, чи йому хтось сказав — наприклад, мама — і він увійшов у образ?

Щось тихенько сопе в районі мого живота, але не в мене в животі.

Урсула заснула. Її рука падає з мого члена, що також уже зав'яв. Її волосся розсипалося в мене по ногах. Її тепле вухо тисне мені на живіт.

Спина страшенно свербить, це солома впивається у шкіру крізь сорочку.

Курчата кубляться в пилюці. Павуки плетуть павутину.

Розділ тридцять восьмий

Вушну свічку зробити просто: берете клаптик звичайного паперу і згортаєте його в тонку рурочку. Нічого складного в цьому немає. Та починати потрібно з малого.

Усе це — витрати моєї медичної освіти.

Обривки знань для просвіти школярів, яких водять до колонії Дансборо на екскурсії.

Вушна свічка — це не чудо. Але, можливо, треба як слід попрацювати, щоб урешті-решт здійснити справжнє чудо.

Денні цілий день громадив своє каміння під зливою, а ввечері він приходить до мене й говорить, що в нього у вусі сірчана пробка, й він зовсім нічого не чує. Він сідає на табуретку на кухні. Бет прийшла з ним. Вона стоїть, прихилившись задом до кухонної стойки. Денні сидить, склавши руки на стіл.

Я говорю йому: сиди смирно. Не смикайся.

Я згортаю клаптик папірця в щільну рурочку й кажу:

— Я ось що думаю: а що коли Ісусу Христу довелося довго практикуватися в ролі сина Божого, аж поки в нього почало виходити?

Я прошу Бет вимкнути верхнє світло і ввірчую Денні у вухо паперову рурочку — в темний і цупкий слуховий прохід. У вухах у нього росте волосся, але його не так багато, так що небезпеки виникнення пожежі немає.

Ввірчую Денні у вухо паперову рурочку. Не дуже глибоко. Так, аби вона трималась і не випадала, коли я її відпущу.

— А що коли Ісус на початку взагалі нічого не вмів, — кажу. — І тільки потім у нього почали виходити нормальні чудеса.

Денні сидить у темряві, і в нього у вусі стирчить біла паперова рурочка.

— Дивно тільки, що в Біблії нічого не написано про його перші невдалі спроби, — кажу я. — Він начебто почав творити чудеса вже після тридцяти. А до тридцяти що він робив?

Бет випинає лобок, я чиркаю сірником об блискавку в неї на джинсах і підношу крихітний вогник до кінчика рурочки у вусі в Денні.

На кухні пахне паленою сіркою.

Від палаючого кінчика рурочки здіймається струминка диму, і Денні каже:

— А боляче не буде? Ти там обережніше, гаразд?

Полум'я підбирається ближче до його голови. Прогорілий край рурочки розгортається й одривається. Чорні пластівці згорілого паперу з яскраво-оранжевими іскорками по кромці спершу здіймаються до стелі, а потім падають на підлогу остиглими завитками.

Вушна свічка називається так зовсім не від балди.

І я кажу:

— Мабуть, Ісус починав із того, що просто робив людям добро, ну, як-от переводив бабусь через дорогу або підказував водіям, що у них фари лишилися горіти. — Я говорю: — Тобто не те щоб *конкретно* бабусі та фари, але загальний зміст, я сподіваюся, зрозумілий.

Я говорю, спостерігаючи за тим, як вогонь підбирається до вуха Денні:

— Напевно, Ісус не один рік готувався до свого грандіозного чуда з хлібами та рибами. І воскресіння Лазаря — також, напевно, не просто так вийшло, а після тривалої та ретельної підготовки.

Денні відчайдушно косує очима вбік, намагаючись визначити, де там вогонь. Він каже:

— Бет, я там іще не горю?

Бет дивиться на мене:

— Вікторе?

І я кажу:

— Усе гаразд.

Бет іще щільніше втискується задом у стойку, відводить погляд і каже:

— Схоже на середньовічні тортури.

— Можливо, — кажу я, — можливо, спершу він навіть не вірив у себе, Ісус.

Я нахиляюся над вухом Денні й задуваю полум'я. Однією рукою беру Денні за підборіддя, щоб він не смикав головою, а вільною рукою виймаю рештки паперової рурки в нього з вуха. Показую її Денні. На папері — темно-коричневі патьоки. Сірчана пробка.

Бет умикає верхнє світло.

Денні вручає їй обпалену рурочку.

Бет нюхає її й каже:

— Смердить.

Я кажу:

— Можливо, чудеса — це той же талант, і треба його розвивати і починати з малого.

Денні притискає долоню до вуха й різко її прибирає. Іще раз. Іще.

Він мовить:

— Так, тепер явно краще.

— Я не в тому розумінні, що Ісус показував усякі фокуси з картами, — кажу я. — Але можна почати хоча б із того, щоб не ображати людей, не робити їм боляче. Вже буде непогано.

Бет підходить до Денні й нахиляється над його вухом, притримуючи однією рукою волосся, щоб воно не заважало. Вона мружиться й вертить головою, пильно вдивляючись у його вухо під різними кутами.

Я скручую з паперу ще одну рурочку й кажу:

— Я чув, тебе тут по телику показали.

Я говорю:

— Це я винуватий. — Я все скручую папірець в тугу рурочку. Я кажу: — Пробач.

Бет випростується й дивиться на мене. Денні довбеться пальцем у вусі, потім виймає його й нюхає.

Я кажу:

— Я хочу змінитися: стати кращим. Ну хоча б спробувати.

Я більше не обдурюватиму, більше на давитимусь їжею в ресторанах. Спати з ким завгодно. Більше — ні-ні. Ніяких безладних статевих стосунків.

Я кажу:

— Це я зателефонував у міську раду й поскаржився на тебе. Це я зателефонував на телебачення й наговорив їм усього.

У животі — страшенні болі. Але я не знаю: чи то це провина, чи то запор, викликаний закупоркою прямої кишки.

У будь-якому разі я під зав'язку набитий лайном.

Я боюсь дивитися Денні у вічі. Тому я дивлюсь убік — у ніч за темним вікном над раковиною. Моє відображення в чорному склі нагадує мені маму — таке ж виснажене та схудле. Новоспечений праведник, здогадно богоподібний і богорівний Святий Я. Бет дивиться на мене, склавши руки на грудях. Денні сидить за столом, довбеться пальцем у вусі й дивиться, що він там надовбав.

— Мені просто хотілось, аби ти зрозумів, що я тобі потрібен, — кажу я. — Щоб ти мені сказав: друзяко, мені потрібна твоя допомога.

Денні з Бет дивляться на мене — уважно дивляться, по-справжньому, — а я дивлюся на наші відображення в шибці.

— Атож, — мовить Денні. — Мені потрібна твоя допомога. — Він каже, звертаючись до Бет: — А коли нас показували по телеку?

Бет знизує плечима:

— У вівторок, здається. — Вона каже: — Ні, зачекай. А сьогодні який день тижня?

І я запитую:

— Так я тобі потрібен?

І Денні киває на паперову рурочку в мене у руці. Він підставляє мені вухо й каже:

— Слухай, друзяко, прикольна штука. Давай повторимо. Друге також почистимо, еге ж?

Розділ тридцять дев'ятий

Коли я дістаюся церкви, на вулиці вже темно. Пускається дощ. Ніко чекає мене на стоянці. Вона порпається в себе під пальтом, витягнувши руку з рукава. На кілька секунд рукав провисає порожній, а потім вона знову суне в нього руку. Лізе у другий рукав і витягає звідтіля щось біле та мереживне.

— Ось, потримай поки що, — каже вона й суне мені в руку теплий жмутик мережив і еластичної тканини.

Її бюстгальтер.

Вона каже:

— У мене немає кишень.

Вона всміхається кутиком рота й легенько прикушує нижню губу. В її очах — дощ і відблиски вуличних ліхтарів.

Ні, говорю я їй. І більше не треба пхати мені свою білизну.

Ніко знизує плечима й засуває бюстгальтер назад у рукав. Усі сексоголіки вже нагорі, у кімнаті 234. Порожні коридори. Сяючий навощений лінолеум і дошки оголошень на стінах. Церковні новини й дитячі малюнки. Портрети Ісуса й апостолів, намальовані просто пальцем. Ісус і Марія Магдалина.

Ми йдемо до кімнати 234. Я йду першим, Ніко відстає на крок. І раптом вона хапає мене за пасок і тягне до стіни. До дошки оголошень.

Я ледве рухаюсь. У животі — жахливий біль. Коли Ніко різко смикає мене за пасок, пасок тисне на роздутий живіт,

і біль виходить відрижкою, що обпалює горло кислотою. Вона притискає мене до стіни, розводить мені ноги коліном і обіймає за шию. Груди в неї — теплі та м'які. Вона впивається губами мені в губи, і ми обоє дихаємо її духами. Її язик у мене в роті. Вона треться об мене ногою, але ерекції немає. Є тільки закупорений кишечник.

Спазми та біль можуть означати рак ободової та прямої кишок. Або гострий апендицит. Або гіперпаратиреоз. Або надниркову недостатність.

Дивись також: закупорка кишечнику.

Дивись також: стороннє тіло у прямій кишці.

Хтось курить. Хтось кусає нігті. Для мене головними ліками був секс, але зараз, коли Ніко пристрасно ялозить по мені, я нічого не можу.

Вона каже:

— Гаразд. Пошукаємо інше місце.

Вона відступає, і я згинаюся навпіл від болю в животі й так-сяк шкандибаю до дверей у кімнату 234. Ніко йде слідом за мною й сичить.

Вона сичить:

— Ні.

У кімнаті 234 ведучий оголошує:

— Сьогодні ми працюватимемо над четвертим ступенем.

— Тільки не тут, — каже Ніко, але ми з нею вже стоїмо у дверях, і вся юрба дивиться на нас. Вони сидять за великим столом, заляпаним фарбою та зашмарованим пластиліном. Пластмасові стільці такі низькі, що в усіх коліна стирчать ледве не над столом. Вони всі дивляться на нас. Ці мужчини й жінки. Міські легенди. Клінічні сексоголіки.

Ведучий каже:

— Хто-небудь уже почав працювати над своїм четвертим ступенем?

Ніко притуляється до мене й шепоче мені на вухо:

— Якщо ти підеш до них, до цих закінчених невдах, між нами все закінчено.

Це говорить Ніко.

Дивись також: Ліза.

Дивись також: Таня.

Я обходжу стіл і падаю на вільний стільчик.

Всі витріщаються на мене, і я кажу:

— Привіт. Мене звати Віктор.

Я дивлюся Ніко у вічі й кажу:

— Мене звати Віктор Манчіні, і я сексоголік.

Я говорю, що, схоже, я міцно застряв на своєму четвертому ступені.

Дивно, але немає відчуття кінця. Є відчуття початку.

Ніко продовжує стояти у дверях, і в неї в очах бринять сльози. Справжні сльози, й вона розмазує їх по щоках, і на щоках залишаються чорні плями, тому що туш у неї потекла. І вона говорить. Ні. Кричить. Вона кричить:

— А я — ні!

І бюстгальтер падає на підлогу в неї з рукава.

Я вказую на неї кивком голови й кажу:

— А це Ніко.

І Ніко говорить:

— А йдіть ви всі в гузно! — Вона піднімає бюстгальтер, і ось її вже немає.

І тоді всі говорять: привіт, Вікторе.

А ведучий каже:

— Гаразд.

Він мовить:

— Як я вже говорив, кращий спосіб проникнути в саму суть проблеми, це згадати той раз, коли ви втратили невинність...

Розділ сороковий

Десь у небі, в напрямку північ—північний схід від Лос-Анджелеса. У мене вже все болить, і я прошу Трейсі зробити перерву на кілька хвилин. Це було давно. В іншому житті.

Від її нижньої губи до мого члена тягнеться ниточка білої слини. Лице у Трейсі — все червоне, розпашіле. Вона продовжує тримати в руці мій запалений стертий член. Вона говорить: у «Камасутрі» написано, що треба робити, щоб губи завжди були червоними — треба мастити їх потом із тестикул білого жеребця.

— Ні, правда, — каже вона.

Тепер у мене в роті з'являється неприємний присмак, і я дивлюся на її губи. Вони точно такого ж кольору, як і мій член, яскраво-малинові. Я кажу:

— Але ж ти не мажешся цією гидотою?

Дверна ручка гуркоче і трясеться, й ми обоє здригаємось і дивимося в той бік, аби переконатися, що двері замкнені.

Це — той самий перший раз, до якого кожний маніяк, схиблений на сексі, подумки повертається знов і знов. Перший раз, із яким ніщо не зрівняється.

Гірше за все, коли двері відчиняє дитина. На другому місці — коли вривається мужик і не розуміє, що відбувається. Навіть якщо ти там сам, коли двері відчиняє дитина, доводиться швидко схрещувати ноги. Робити вигляд, що ти просто забув замкнутися. Дорослий мужик може гримнути дверима, може сказати: «Наступного разу замикайся, козел», — але він однаково почервоніє. Саме він, а не ти.

Найгірше, говорить Трейсі, це коли ти слониха, як це називається в «Камасутрі». І особливо якщо ти з мужиком-зайцем.

Уся ця звірина позначає розмір геніталій.

Потім вона каже:

— Тільки не сприймай на свій рахунок. Я мала на увазі не тебе, а взагалі.

Якщо двері відчиняє не та людина, ти потім снитимешся їй у кошмарах тиждень.

Як правило, коли хто-небудь відчиняє двері й бачить, як ти сидиш на унітазі, знічується саме він. Якщо, звичайно, він не збоченець.

Зі мною це трапляється постійно. Я вриваюся в незачинені туалети в літаках і поїздах, у міжміських автобусах і барах, де один туалет для чоловіків і для жінок. Я відчиняю двері й бачу якого-небудь мужика або жінку, скажімо, блондинку з блакитними очима і сліпучою усмішкою, з кілечком у пупку і в туфлях на шпильках. Крихітні трусики спущені до колін, а решту одягу акуратно складено на поличці поряд

із раковиною. І щоразу, коли це трапляється, я ніяк не можу зрозуміти: *чому вони не зачиняють двері?*

Немовби випадково забули.

Але в нашому тісному світі випадковостей не буває. Наприклад, в електричці, дорогою з роботи чи на роботу. Відчиняєш двері до туалету й бачиш яку-небудь брюнетку з високою зачіскою; шия відкрита, й довгі сережки злегка тремтять. Вона сидить на унітазі, а спідниця і трусики лежать на підлозі. Блузка розстебнута, ліфчика немає. Вона мне руками свої груди. Нігті, губи, соски — одного й того ж червоно-коричневого відтінку. Ноги — такі ж білі та гладенькі, як і шия. Гладенькі, як поверхня спортивного автомобіля, здатного розвинути швидкість до двохсот миль за годину; і вона — брюнетка не тільки на голові, але взагалі скрізь, і вона облизує губи.

Ти поспішно зачиняєш двері й бурмочеш:

— Прошу вибачення.

І вона мовить грудним голосом, із придихом:

— Нічого страшного.

Але вона однаково не зачинилася. На табличці під дверною ручкою, як і раніше:

«Вільно».

Ось як усе було. Я тоді навчався в медичному коледжі й часто літав літаками. На канікули до Лос-Анджелеса й назад. Як зараз, пам'ятаю той рейс. Я шість разів відчиняв двері до нужника й шість разів наривався на цю рудоволосу бестію, голу нижче пояса. Вона сиділа на унітазі в йогівській позі лотоса й полірувала нігті зернистою смужкою на книжечці відривних сірників, ніби намагаючись себе підпалити. На ній була тільки шовкова блузка, зав'язана

вузлом під грудьми, і всі шість разів вона опускала очі на свою складочку рожевої плоті в обрамленні яскраво-рудого волосся, потім дивилася на мене — очі в неї були сірі, з металевим полиском — і говорила:

— Тут зайнято.

Усі шість разів.

І всі шість разів я зачиняв двері в неї перед носом.

Нічого розумного мені у відповідь на думку не спадало, крім: «Ви що, англійською не розмовляєте?»

Шість разів.

Усе відбувається за півхвилини. Просто немає часу, щоб подумати як слід.

Але таке стало траплятися все частіш і частіш.

Іншого разу, коли ти летиш із Лос-Анджелеса до Сіетла, ти відчиняєш двері в нужник і бачиш там засмаглу начорно блондинку і розпаленого мужика з членом назовні. Мужик трясе головою, прибирає з обличчя жорстке волосся, націлює на тебе величезний малиновий член у лискучому презервативі й каже:

— Слухай, друже, ти поки що підожди за дверима...

Щоразу, коли ти йдеш до туалету й на дверях написано: «Вільно», — всередині обов'язково хтось є.

Жінка, що запустила в себе руку ледве не по лікоть.

Мужчина зі своїм чотиридюймовим хазяйством у руці, на грані оргазму. Ще секунда — і бризне.

Мимоволі починаєш замислюватися, що означає *«вільно»*.

Навіть коли в туалеті нікого немає, там однаково пахне спермою. У корзині завжди лежать використані паперові рушники. На дзеркалі над раковиною видніється відбиток

босої ноги — маленької жіночої ніжки, на відстані шести футів од підлоги, — й мимоволі починаєш замислюватися: *що тут було?*

Це як із закодованими оголошеннями. «Вальс Голубого Дунаю» або сестра Фламінго. Запитання все те ж саме: *що тут відбувається?*

Від нас знову щось приховують.

По стіні розмазано губну помаду, низько-низько, біля самої підлоги — можна уявити, що тут коїлось. Стіни всі у плямах засохлої сперми.

Іноді плями сперми ще навіть не встигають засохнути. Запітніле дзеркало ще не очистилося. Підошви прилипають до килима. Вода в раковині не зливається — зливний отвір забито маленькими кучерявими волосинками всіх кольорів і відтінків. На маленькій скляній поличці поряд із раковиною — ідеально круглий відбиток із каламутнуватого желе. Протизаплідний гель і слиз. Сюди ставили діафрагму. Бувають польоти, коли на поличці з'являється два або три ідеально круглі відбитки різних розмірів.

Наприклад, проміжні відрізки далеких перельотів. Коли весь політ триває десять — шістнадцять годин. Прямі рейси Лос-Анджелес—Париж. Або рейси до Сіднея.

Це був рейс до Лос-Анджелеса. Мій захід номер сьомий. Руда бестія піднімає з підлоги свою спідницю, швидко її надіває й виходить, просвистівши повз мене ураганом. А втім, вона нікуди не йде. Рухається слідом за мною до мого місця, застібаючи на ходу спідницю. Сідає поряд і каже:

— Якщо ви поставили собі за мету образити мої почуття, то вам треба давати уроки.

На голові в неї — щось неймовірне: зачіска — як у героїнь мильних опер. Зараз її блузка застебнута на всі ґудзики й на грудях красується пишний бант, зашпилений великою брошкою з камінцем.

І ти знову мовиш:

— Прошу вибачення.

Літак летить курсом на захід. Напрям північ—північний захід над Атлантою.

— Послухайте, — каже вона. — Я все життя тільки й роблю, що працюю. Світу білого не бачу. І я не збираюся терпіти вихватки всяких придурків. Ви мене чуєте?

І ти повторюєш:

— Прошу вибачення.

— Я постійно в роз'їздах, — каже вона. — Три тижні з чотирьох. Я плачу за будинок, в якому майже не живу... діти навчаються у спортінтернаті... також чималі гроші... батько у шпиталі... саме його утримання обходиться в енну суму. Хіба я не заслужила хоч дещицю поваги? Я, до речі, не страшна. Маю гарний вигляд. Можна було б не гримати дверима в мене перед носом!

Без жартів. Вона дійсно все це говорить.

Вона нахиляється і просуває голову між мною та журналом, який я удаю, що читаю.

— І не прикидайтеся, що ви нічого не знаєте, — мовить вона. — Начебто секс — це велика таємниця.

І я кажу:

— Секс?

Вона прикриває долонею рота й сідає нормально.

Вона мовить:

— Ой, мамо. Прошу вибачення. Я просто подумала... — Вона натискає кнопку виклику бортпровідниці.

Стюардеса підходить, і рудоволоса просить два подвійні бурбони.

Я кажу:

— Сподіваюся, ви збираєтеся випити обидві порції.

І вона мовить:

— Узагалі-то це для вас.

Це буде мій перший раз. Той найперший раз, із яким ніщо не зрівняється.

— Давайте не будемо сваритися, — каже вона і простягає мені прохолодну білу руку. — Мене звати Трейсі.

Звичайно, краще б це був авіалайнер Lockheed TriStar 500 із п'ятьма туалетними кімнатами у спеціальному відсіку за салоном туристичного класу. Просторими. Звуконепроникними. У самому хвості літака, де ніхто не бачить, хто там заходить і хто виходить.

У зв'язку з чим виникає запитання: яка тварюка проектувала Боїнг 747-400, де двері туалетів мало не упираються в сидіння задніх рядів. Якась свобода дій можлива тільки в самому хвості літака, в кінці туристичного салону. Про туалетні кімнати в салоні бізнес-класу можна забути відразу, якщо, звичайно, тобі не хочеться, щоб усі знали, чим ти займаєшся.

Усе дуже просто.

Якщо ти — хлопець, ти сідаєш на унітаз, дістаєш зі штанів свого дружка, приводиш його в бойову готовність за допомогою зосередженої мастурбації, а потім просто сидиш, і чекаєш, і сподіваєшся на удачу.

Вважайте, що це така риболовля.

Якщо ви — католик, відчуття точно такі самі, як на сповіді. Очікування, звільнення (розрядка) і спокутування.

Вважайте, що це така риболовля, коли спійманих рибок потім відпускають назад у воду. Називається «спортивна риболовля».

Є ще альтернативний спосіб: вдираєшся до туалетних кімнат, аж поки побачиш когось, хто тобі сподобається. Це схоже на одну стару телегру, коли ти відчиняєш двері, і за кожними — який-небудь приз. Це як «Дама і тигр»*.

Іноді за дверима виявляється щось розкішне й дороге з першого класу — прекрасна дама в пошуках гострих відчуттів у «гетто» туристичного салону. Тут у неї менше шансів зустріти кого-небудь зі своїх знайомих. Іноді — дядько похилого віку в коричневій краватці, закинутій за плече. Сидить, упираючись волосатими колінами в бічні стінки, погладжує свою дохлу змійку. Підводить очі й каже:

— Прошу вибачення, приятелю, я тут трохи зайнятий.

У такі моменти, як правило, губишся й навіть не можеш сказати: «Ага».

Або: «Мріяти не шкідливо».

І все-таки імовірність виграти приз доволі велика, й ти продовжуєш випробовувати свою удачу.

---

* Мається на увазі сучасна притча про трьох молодих людей, яким запропонували вибір. Кожного мали помістити в кімнату з двома дверима, й він міг відчинити будь-які з них за бажанням. Із одних дверей вийде голодний тигр, який негайно розірве людину на шматки, а з других дверей вийде прекрасна дама. Отож, які двері відчинити? Перший молодик відмовився випробовувати долю. Він жив безпечно й помер у суворому порядку, холостяком. Другий молодик вирішив ризикнути. Але не вгадав і був з'їдений тигром. Третій молодик закінчив курси приборкування тигрів.

Тісний замкнений простір, туалетна кімната; за тонкою стіночкою — майже дві сотні незнайомих людей. Це так збуджує. Для якихось особливих маневрів просто немає місця, так що доводиться розбещуватися. Винаходити щось новеньке. Творче уявлення й невелика попередня підготовка у вигляді комплексу простих вправ на розтяжку — і стукай собі «тук-тук-тук» у райські двері*. Ти сам здивуєшся тому, як плине час.

Збуджує не стільки бажання сексу, скільки небезпека. Виклик і ризик.

Це не освоєння Дикого Заходу, і не відкриття Південного полюса, і не перша висадка людини на Місяць.

Це просто інша галузь космічних досліджень.

Ти відкриваєш нові простори. Ті, які в тебе всередині.

Це — остання неосвоєна земля. Інші люди, незнайомі люди. Їхні руки й ноги, їхні шкіра та волосся, їхні запахи та стогони — це все, з ким ти ще не спав. Незвідані простори. Останній праліс, який тобі належить опустошити. Все, про що тільки можна мріяти.

Ти — Христофор Колумб, який відпливає за обрій.

Ти — перша печерна людина, що ризикнула скуштувати устрицю. Можливо, в цій *конкретній* устриці немає нічого нового, але для тебе вона нова.

Високо-високо над землею, на проміжному відрізку далеких трансатлантичних перельотів можна разів десять улаштувати собі маленьку пригоду. Навіть дванадцять, якщо фільм нецікавий. Іноді — більше. Коли літак повен. Іноді — менше. Коли сильна турбулентність. Більше — якщо ви не

* Алюзії на відому пісню «Knocking on Heavens Door» Боба Ділана.

противник дати в рот мужчині. Менше — якщо ви повертаєтесь на місце, коли почали розвозити їжу.

Що мені не сподобалося першого разу: я був п'яний, і коли ця рудоволоса Трейсі вже майже довела мене до оргазму, літак несподівано провалився у повітряну яму. Я тримався за сидіння унітаза й бухнувся вниз разом з усім літаком, а Трейсі підкинуло догори — вона злетіла з мене разом із презервативом, як пробка із пляшки шампанського, й ударилася головою об пластикову стелю. Тієї ж секунди я кінчив, і моя сперма на кілька секунд зависла в повітрі в утвореній невагомості — між Трейсі під стелею та мною на унітазі. А потім — бух — і вона падає на мене зверху, всіма своїми ста футами з гаком.

Дивно, як я ще не ношу грижового бандажа після таких розваг.

І Трейсі сміється й каже:

— А мені сподобалось!

Більше таких ексцесів не було. Була нормальна турбулентність, од якої руде її волосся лізло мені в обличчя, а її соски — мені в рот. Перлинне намисто підстрибувало в неї на шиї. Золотий ланцюжок — у мене. Яйця також підстрибували в мошонці.

Майстерність, як мовиться, приходить із досвідом. Із часом ти розбираєшся, що, де і як ліпше зробити. Наприклад, у цих старих французьких «Super Caravelle» із трикутними ілюмінаторами та справжніми фіранками — там усього дві туалетні кабінки у хвості літака, за салоном туристичного класу. Тож там краще не займатися всякими новаціями. Базова індійська тантрична поза — це найоптимальніше. Ви стоїте обличчям одне до одного, жінка піднімає одну ногу,

зігнуту в коліні, і кладе на стегно мужчині. Те ж саме, що «розщеплення очерету» або класична flanquette, тільки стоячи. Пиши свою «Камасутру». Твори, видумуй, пробуй.

Давай. Ти ж бо хочеш.

Ясна річ, ви маєте бути приблизно одного зросту. Інакше, якщо раптом що трапиться, я не винуватий.

І не чекайте, що вам тут усе розжують і до рота покладуть. Я говорю тільки про найелементарніші речі. А далі вже — самі-самі.

Навіть у Боїнгу 757-200, навіть у крихітному туалеті в передній частині можна зобразити модифіковану китайську позу, коли мужчина сидить на унітазі, а жінка сідає зверху, спиною до мужчини.

Десь над Літтл-Роком, у напрямі північ—північний схід, Трейсі мені каже:

— А ще є така штука, називається *pompoir*. Це коли жінка вміє скорочувати м'язи піхви, і, як написано у стародавніх трактатах, «вона закриває і стискає вульву, аж поки охопить пеніс мовби пальцями, відкриваючи й закриваючи, собі на втіху, і насамкінець діючи, як рука, що доїть корову». Наприклад, албанські жінки можуть викликати в мужчини оргазм, просто сидячи на ньому верхи й не рухаючи жодною іншою частиною тіла.

— Тобто вони доводять тебе до оргазму самим скороченням вагінальних м'язів?

Трейсі каже:

— Так.

— Албанські жінки?

— Так.

Я запитую:

— А в них є, в Албанії, авіалінії?

Ось іще одна корисна порада: якщо у двері починають стукати, є спосіб прискорити розв'язку. Називається «флорентійський метод». Жінка обхоплює пальцями основу члена партнера й відтягує шкіру вниз, дуже туго — для більшої чутливості, що істотно прискорює процес.

Якщо ж, навпаки, процес треба сповільнити, жінка натискає пальцем на основу члена партнера знизу. Навіть якщо вам не вдасться відстрочити оргазм, уся сперма піде мужикові в організм, і вам не доведеться потім за собою прибирати. По-науковому це називається *Coitus saxonus*.

Ми з моєю руденькою усамітнюємось у великій туалетній кімнаті у хвості McDonnell Douglas DC-10 30CF. Вона мені показує негритянську позу: залазить на раковину і стає навпочіпки спиною до мене, а я прилаштовуюся ззаду, поклавши руки їй на плечі.

Дзеркало пітніє від мого дихання. Обличчя у Трейсі — все червоне. Мабуть, їй незручно стояти навпочіпки. Вона каже:

— У «Камасутрі» написано: якщо мужчина втре собі в це саме місце сік граната, сік гарбуза та настій огіркового насіння, то в нього буде ерекція на півроку.

Порада явно з якоюсь каверзою. Чомусь асоціюється в мене з казкою про Попелюшку, коли опівночі всі чари закінчувались.

Вона бачить моє відображення в дзеркалі й каже:

— Тільки не сприймай на свій рахунок. Я мала на увазі не тебе, а взагалі.

Десь над Далласом. Я намагаюся досягти чергового оргазму, а Трейсі розповідає, як прихилити до себе жінку

назавжди — щоб вона ніколи від тебе не пішла. Треба обгорнути їй голову кропивою й полити мавпячим послідом.

Я говорю: серйозно?

А якщо ти скупаєш дружину в молоці буйволиці та бичачій жовчі, всякий, із ким вона ляже, крім тебе, тут же зробиться імпотентом.

Я говорю: зовсім не дивно.

Якщо жінка вимочить кістку верблюда в сокові квіток-нагідок і змастить цим настоєм вії, вона зможе причарувати всякого, на кого гляне. У крайньому разі, якщо кістки верблюда ніяк не дістати, можна використати кістки павича, сокола або грифа.

— Ти сам почитай, — каже вона. — У «Камасутрі».

Десь над Альбукерке, в напрямі південь—південний схід. Я ублажаю її язиком, у мене все обличчя вже біле від її секрецій, а щоки горять — здається, я їх натер об її руде волосся, — а вона мені розповідає, як повернути втрачену потенцію. Добре допомагають яйця барана-плідника, зварені у підсолодженому молоці.

Вона каже:

— Тільки не сприймай на свій рахунок. Я мала на увазі не тебе, а взагалі.

А мені здавалося, що я дуже навіть непогано впоруюсь. З урахуванням двох подвійних бурбонів і тієї «незначної» обставини, що за останні три години я взагалі жодного разу не присів.

Десь над Лас-Веґасом, у напрямі південь—південний захід. Сили вже на спаді. В обох. Ноги тремтять, як під час грипу. Вона демонструє мені прийом «общипування мо-

лодих пагонів», як це називається в «Камасутрі». Потім — «смоктання плоду манго». Потім — «поглинання».

Ми вовтузимося в тісному пластиковому просторі, в застиглому часі, впритул одне до одного. Це — не садомазохізм, але близько до того.

Минули щасливі часи старих Lockheed Super Constellations із двокімнатними туалетами по правому та лівому борту: роздягальня з нужником за окремими дверцятами.

Піт тече по її гладенькій, майже обтічній мускулатурі. Ми пихтимо одне на одному — два ідеально налагоджені механізми, ми виконуємо роботу, для якої, власне, і призначені. В якісь моменти ми стикаємося лише ходовими частинами — мій поршень ковзає в неї всередині, ледве торкаючись стертих країв, злегка вивернутих назовні. Я відкидаюся назад, притискаючись плечима до пластикової стіни, а від пояса й нижче — тицяюсь уперед. Трейсі ставить одну ногу на край маленької раковини й лягає всім корпусом на моє підняте коліно.

Наші відображення в дзеркалі — наче плоска картинка з того боку скла, фрагмент порнофільму, фото, завантажене з порносайта, знімок із журналу для дорослих. Це не ми, це хтось інший. Хтось дуже красивий. Без майбутнього й життя за межами цієї миті.

Найзручніше місце в Боїнгу-767 — велика центральна кабінка у хвості літака, за туристичним класом. У «конкордах» — дещо гірше. Там туалети взагалі малесенькі. Не розвернешся. В розумінні, що там незручно. Хоча, знову ж таки, дивлячись для чого. Якщо вам треба просто справити малу нужду, або почистити зуби, або протерти контактні лінзи — місця цілком достатньо.

Але якщо ви збираєтеся зобразити «ворону», як це називається в «Камасутрі», або «cuissade»*, або щось іще, для чого вимагається здійснювати рухи розмахом більше двох дюймів в той та інший бік, тоді краще беріть квиток на Aerobus A 300/310, там туалети просторі. Є де розвернутися. Також рекомендую дві задні туалетні кімнати в British Aerospace One-Eleven.

Десь над Лос-Анджелесом, у напрямі північ—північний схід. У мене вже все болить, і я прошу Трейсі зупинитися.

Я кажу:

— А навіщо ти так робиш?

І вона каже:

— Як?

Ну, *так*.

І вона всміхається.

Люди за незачиненими дверима... їм набридло говорити про погоду. Вони втомилися від безпеки. Вони вже зробили всі ремонти в будинках і квартирах. Доглянуті, засмаглі люди, вони позбулися поганих звичок — вони більше не курять, не вживають солі й цукру, скоромного. Вони все життя навчалися, працювали, доглядали за своїми батьками, бабусями й дідусями, та врешті-решт не лишиться нічого. Всі їхні заощадження підуть на те, щоб підтримувати в собі життя за допомогою зонда для штучного годування. Вони навіть забудуть, як жувати й ковтати.

— Мій батько був лікарем, — каже Трейсі. — А тепер він навіть не пам'ятає, як його звати.

---

* Сексуальна поза, що дістала свою назву від французького слова cuisse — стегно.

Ці мужчини й жінки за незачиненими дверима... вони не знають, що купити дім трохи більший — це не вихід. Так само, як поміняти дружину/чоловіка, заробити ще більше грошей, зробити підтягання обличчя.

— Чим більше ти придбаєш, — каже Трейсі, — тим більше потім утратиш.

Виходу немає.

Не найрадісніше відкриття.

— Ні, — кажу я і проводжу пальцем у неї між ногами. — Я маю на увазі, ось *так*. Навіщо ти голиш лобок?

Вона всміхається й закочує очі.

Вона каже:

— Щоб носити трусики-танга.

Я сиджу на унітазі — відпочиваю. Трейсі дивиться в дзеркало. Перевіряє, що лишилося від її макіяжу. Слинить палець і витирає змазану помаду. Намагається затерти пальцями сліди укусів навколо сосків. У «Камасутрі» це називається «розірвані хмари».

Вона каже, звертаючись до свого відображення в дзеркалі:

— Навіщо мені такі розваги? Та просто так. Коли розумієш, що все безглуздо, тобі вже однаково, чим займатися.

Коли розумієш, що все безглуздо.

Цим людям не потрібен оргазм. Їм треба просто забутися. Забути про все. Хоча б на дві хвилини. На десять хвилин, на двадцять. На півгодини.

Або, можливо, все ще простіше. Якщо до людей ставляться, як до худоби, вони й поводяться, як худоба. Або це тільки виправдання. Можливо, їм просто нудно.

Або хочеться розім'ятися — врешті-решт, це дійсно набридає: сидіти стільки годин на місці. По літаку особливо не погуляєш.

— Ми здорові, молоді, живі люди, — каже Трейсі. — І навіщо ми взагалі робимо те, що робимо?

Вона надіває блузку й підтягує колготки.

— Навіщо взагалі щось робити? — каже вона. — Я достатньо освічена людина. Я цілком у змозі зрозуміти, чого мені треба. Я відрізняю фантазію від реальності. Якщо я ставлю перед собою мету, я можу пояснити, чому і чого я хочу домогтися. Я знайду виправдання будь-якому вчинку. Я сама дивуюсь, яка я розумна та розсудлива.

Я так і сиджу на унітазі, виснажений і голий. Вмикається радіо. Літак пішов на зниження. Скоро ми здійснимо посадку в Лос-Анджелесі. Місцевий час — такий-то, температура повітря — така-то. Прослухайте інформацію для транзитних пасажирів.

Ми із цією жінкою — Трейсі — на мить завмираємо. Просто стоїмо, дивлячись у простір, і слухаємо оголошення.

— Навіщо я так роблю? — каже вона й застібає свою блузку. — Тому що мені це подобається. Насправді я, можливо, навіть не знаю, навіщо. Тут як з убивцями... як ти гадаєш, чому їх страчують? Тому що варто лише раз переступити якусь межу, й тобі неодмінно захочеться повторити.

Вона заводить руки за спину і застібає блискавку на спідниці. Вона мовить:

— Насправді мені навіть *не хочеться* знати, чому мене тягне на безладні статеві відносини. Ну, тягне й тягне. — Вона каже: — Бо коли починаєш замислюватися чому, й розумієш причину, воно вже не на втіху.

Вона взуває туфлі, поправляє зачіску й мовить:

— І не думай, будь ласка, що це було щось особливе.

Вона відчиняє двері й каже:

— Розслабся. — Вона мовить: — Те, чим ми тут займалися, це така дрібниця, про яку навіть замислюватися не варто. Коли-небудь ти це зрозумієш.

Уже на виході з туалетної кабінки вона каже:

— Просто сьогодні ти вперше переступив чергову межу. — Вона йде, залишаючи мене самого — голого на унітазі. Вона мовить насамкінець: — І не забудь зачинити за мною двері. — Вона сміється й каже: — Тобто якщо надумаєш зачинятися.

Розділ сорок перший

Дівчина за стойкою реєстратури не хоче кави.

Вона не хоче перевіряти свою машину на стоянці перед лікарнею.

Вона каже:

— Коли щось трапиться з моєю машиною, я знаю, хто винуватий.

І я говорю їй: цить.

Я говорю: ви не чуєте? Чи то витікання газу... чи то дитина плаче.

Це в динаміку — мамин голос, приглушений і втомлений. Незрозуміло, звідки, з якої кімнати.

Я стою біля стойки реєстратури у вестибюлі лікарні Святого Антонія та слухаю, що говорить мама. Вона каже:

— Девіз Америки: «Непогано, але можна і краще». Ми завжди незадоволені. Завжди прагнемо чогось більшого. Далі, вище, швидше...

Дівчина за стойкою реєстратури каже:

— Ні. Не чую.

Слабкий, утомлений голос у динаміку:

— Я все життя все заперечувала, тому що боялася створити щось сама...

Дівчина за стойкою реєстратури натискає кнопку переговорного пристрою, обриваючи голос у динаміку. Вона каже в мікрофон:

— Сестро Ремінґтон. Сестро Ремінґтон, пройдіть, будь ласка, в реєстратуру.

Товстий охоронець із кульковими ручками в нагрудній кишені..

Але коли дівчина за стойкою реєстратури відключає мікрофон, у динаміку знову звучить мамин голос, далекий і слабкий.

— Нічого мені не подобалося, — каже мама. — Гарних сторін я не бачила, помічала самі недоліки. І ось у результаті лишилася ні з чим.

Її голос затихає вдалині.

У динаміку — тільки тріск. Білий шум.

І дуже скоро вона помре.

Якщо не станеться чуда.

Товстий охоронець підходить до стойки реєстратури. Він каже:

— Які проблеми?

На екрані монітора, в зернистому чорно-білому зображенні, дівчина за стойкою реєстратури вказує на мене пальцем. Я, зігнувшись навпіл від різкого болю в кишечнику, притискаю обидві руки до живота. Дівчина за стойкою реєстратури вказує на мене пальцем і каже:

— Ось він.

Вона мовить:

— Його треба вигнати звідси негайно і надалі не пускати.

Розділ сорок другий

У вчорашніх нічних новинах це мало такий вигляд: я кричу й розмахую руками перед камерою, Денні в мене за спиною кладе стіну з каменів, а ще далі — на задньому плані — Бет дубасить молотком по великому каменю, намагаючись висікати скульптуру.

Вигляд у мене, прямо скажемо, не дуже. Пика жовтянична; стою зігнувшись мало не навпіл — через біль у животі. Доводиться задирати голову й тягти шию, щоб дивитися просто в камеру. Шия тонка, як рука. Борлак стирчить, ніби виставлений уперед лікоть. Це було вчора, відразу після роботи. Тому вигляд у мене відповідний. Лляна сорочка, штани до колін. Краватка і туфлі з пряжками. Загалом, божевільня на виїзді.

— Друже, — мовить Денні. Ми сидимо вдома у Бет. Дивимося нас по телевізору. І Денні каже: — Якийсь ти сам на себе не схожий.

Там, у телевізорі, я схожий на вгодованого Тарзана з мавпою і смаженими каштанами. На череватого рятівника з його блаженною усмішкою. На героя, котрому більше нічого приховувати.

Там, перед камерою, я намагався пояснити глядачам, що тут нічого страшного не відбувається. Я намагався їм пояснити, що я сам здійняв бучу — зателефонував до міської ради й попросив розібратися. Сказав, що я живу по сусідству, і якийсь псих ненормальний затіяв тут будівництво на пустирі, явно не діставши дозволу. Мало того, що будівельний майданчик — це зона підвищеної небезпеки, зокрема для дітей, так іще хлопець, який будує, має підозрілий вигляд. Напевно, це буде яка-небудь сатанинська церква.

Потім я зателефонував на телебачення і сказав те ж саме.

Ось як усе почалось.

Я не захотів пояснювати, чому я все це затіяв. Бо мені просто хотілось, аби він зрозумів, що я йому потрібен. Мені хотілося стати йому необхідним.

Але мої пояснення дуже порізали на телебаченні, і в результаті я вийшов якимсь недоумкуватим маніяком, спітнілим од збудження, який горлає на репортера, щоб той забирався, і явно силкується гепнути кулаком по об'єктиву камери.

— Друже, — мовить Денні.

Бет записала мій виступ на відео — ще декілька секунд із життя у скам'янілому часі, — й ми дивимося його знову і знову.

Денні каже:

— У тебе наче біси вселились.

Насправді в мене вселилися не біси. Скоріше навпаки. Одержимий ідеєю божественного милосердя, я намагаюся бути добрим, гарним і чулим. Намагаюся творити маленькі чудеса, щоб потім перейти до великих.

Я виймаю термометр із рота. 101 за Фаренгейтом*. Піт із мене тече струмками. І я кажу Бет:

— Я тобі весь диван забруднив.

Бет бере в мене термометр, дивиться, скільки там набігло, і кладе мені на лоб прохолодну руку.

І я кажу:

— Раніше я думав, що ти — нетямуща дівка. Тупа, як пробка. Вибач мені, добре?

Бути Ісусом — значить бути чесним.

І Бет мовить:

— Усе нормально. — Вона каже: — Мені загалом-то начхати, що ти про мене думаєш. Мені важливо, що думає Денні. — Вона струшує термометр і знову суне його мені під язик.

Денні вмикає зворотну перемотку, і ось він я — знову.

Руки болять. Шкіра на кистях уся зморщилася після роботи з вапном. Я говорю Денні: і як воно, бути знаменитим?

У мене за спиною в телевізорі стіна з каменів вигинається півколом. Можна зрозуміти, що це — основа круглої вежі. У стіні чорніють провали, де потім будуть вікна. Крізь широкий дверний отвір видно прогони широких сходів. Інші стіни, що прилягають до основної вежі, поки що тільки намічено, але вже можна зрозуміти, де що буде — інші

* За Цельсієм ≈ 38,3°. — *Прим. перекладача.*

вежі, криті галереї, колонади, підняті водойми, опущені внутрішні двори.

Голос репортера за кадром:

— Що це буде? Дім?

І я говорю: ми не знаємо.

— Чи це якась церква?

Ми не знаємо.

Репортер заходить у кадр. Це чоловік із темним волоссям, піднятим над лобом і закріпленим лаком. Він суне мені під ніс свій ручний мікрофон і каже:

— Так що ж ви будуєте?

Коли добудуємо, тоді й дізнаємося.

— А коли ви добудуєте?

Ми не знаємо.

Після того, як ти стільки років прожив сам, так приємно говорити «ми».

Денні тицяє пальцем у екран телевізора й каже:

— Оце здорово.

Він говорить: чим довше ми будуватимемо, чим довше творитимемо — тим краще. Поки ми зайняті справою, нам буде легше миритися з тим, які ми недосконалі та вбогі. Треба подовжити задоволення.

Розглянемо концепцію Тантричної Архітектури.

Там, у телевізорі, я кажу репортеру:

— Річ не в тім, аби щось побудувати. Важливий не результат, а процес.

Найсмішніше: я дійсно щиро переконаний, що я допомагаю Денні.

Кожний камінь — день із життя Денні. День, прожитий не марно. Гладенький річковий граніт. Чорний базальт.

Кожний камінь — маленький надгробок. Маленький пам'ятник дням, коли все, що робиться більшістю людей, випаровується, видихується або стає застарілим у ту ж секунду. Але репортерові я цього не говорю. Я не запитую його, що відбувається з його репортажем після того, як він вийде в ефір. Ефір — летка речовина. Можливо, й існують архіви таких трансляцій, але однаково їх потім стирають. У світі, де все, що ми робимо, зникає майже миттєво, де час, зусилля та гроші витрачаються, по суті, ні на що, Денні з його каменями здається абсолютно нормальним — серед збіговиська ненормальних.

Але репортерові я цього не говорю.

Там, у телевізорі, я розмахую руками й говорю, що нам потрібно більше каміння. Якщо хто-небудь принесе нам каміння, ми будемо дуже йому вдячні. Якщо хтось захоче допомогти, це буде взагалі чудово. Волосся в мене стирчить навсібіч, воно потемніло від поту, роздутий живіт випирає вперед. Я говорю: ми не знаємо, що це буде. І що з цього вийде. І найголовніше: не хочемо знати.

Бет іде на кухню, щоби приготувати попкорн.

Я помираю, так їсти хочу. Але не їстиму. Боюсь.

У телевізорі — останні кадри. Кам'яна стіна. Фундамент під довгу лоджію з колонадою, що коли-небудь піднесеться до самого даху. П'єдестали під майбутні статуї. Котловани під майбутні фонтани. Натяки на контрфорси, фронтони, куполи та шпилі. Арки під майбутні склепінчасті стелі. Основи майбутніх вежок. Подекуди вони вже заросли травою та бур'яном. Гілки кущів і дерев лізуть усередину крізь порожні отвори під вікна. Всередині, замість підлоги, — трава

по пояс. І ось найостанніший кадр — головна вежа, яку ми, слід гадати, взагалі ніколи не добудуємо. При житті.

Але репортерові я цього не говорю.

За кадром чути вигуки оператора:

— Гей, Вікторе! Пам'ятаєш мене? У «Чеському буфеті», коли ти ледве не задихнувся...

Дзвонить телефон, і Бет іде до апарата.

— Друже, — мовить Денні та знову вмикає зворотну перемотку. — Здуріти можна, чого ти їм наговорив. Я не здивуюсь, якщо декому зірве дах після твоїх виступів.

Бет кричить із сусідньої кімнати:

— Вікторе, це тебе. З лікарні. З приводу твоєї мами. Вони тебе скрізь шукають.

Я кричу:

— Зараз іду. Дві секунди.

Я прошу Денні поставити касету ще раз. Скоро мені доведеться розібратись із мамою. Я майже готовий.

Розділ сорок третій

Іду за пудингом. Для майбутнього чуда. Скуповуюся за повною програмою. Шоколадний пудинг, ванільний пудинг, фісташковий, крем-брюле. З високим відсотком жирності. З цукром. Із ароматичними добавками та консервантами. У маленьких пластикових стаканчиках. Знімаєш кришечку з фольги — і продукт готовий до вживання.

Консерванти — якраз те, що їй треба. Чим більше, тим краще.

Їду до лікарні Святого Антонія з повним пакетом пудингів.

Іще дуже рано, і за стойкою реєстратури нікого немає.

Мама лежить, тонучи в подушках. Вона підводить очі й дивиться — немовби виглядає крізь віконця очей — і каже:

— Хто?

Це я, говорю.

І вона мовить:

— Вікторе? Це ти?

І я кажу:

— Так, напевно.

Пейдж ніде немає. Взагалі нікого немає. Ще дуже рано. Субота. Сонце ледве пробивається крізь фіранки. Телевізор у кімнаті відпочинку ще не вмикали. Мамина сусідка по кімнаті — місіс Новак, роздягальниця, — спить, згорнувшись калачиком у себе на ліжку, тому я говорю пошепки.

Знімаю кришечку з першого шоколадного пудингу і дістаю з пакета пластмасову ложечку. Підсуваю до ліжка стілець, сідаю й підношу першу ложку мамі до рота. Я кажу:

— Я прийшов тебе спасти.

Я говорю їй: тепер я знаю. Всю правду. Про своє призначення. Я народився гарним і добрим. Як утілення абсолютної любові. І я знову можу стати гарним — але починати треба з малого. Першу ложку благополучно відправлено за призначенням. Перші п'ятдесят калорій.

На другій ложці я кажу:

— Я знаю, як я в тебе з'явився.

Коричневий шоколадний пудинг блищить у неї на язиці. Вона швидко-швидко моргає очима і, рухаючи язиком, розмазує пудинг по піднебінню. Вона мовить:

— Ой, Вікторе, ти знаєш?

Запихаючи їй до рота чергові п'ятдесят калорій, я кажу:

— Не хвилюйся. Просто ковтай.

Вона мовить крізь шоколадну масу:

— Я все думаю: те, що я зробила, — це жахливо.

— Ти подарувала мені життя, — кажу.

Вона відвертається від чергової ложки. Відвертається від мене. Вона мовить:

— Мені потрібно було отримати американське громадянство.

Украдена крайня плоть. Священна реліквія.

Я говорю: це не важливо.

Я все-таки примудряюся запхати їй до рота чергову ложку.

Денні говорить: ніхто ж не знає — може, друге пришестя Христа має відбутися зовсім не за Господнім розпорядженням. Можливо, Бог розміркував, що люди самі повернуть Христа у світ — на певному етапі розвитку. Можливо, Бог хотів, щоб ми створили свого власного спасителя. Коли будемо готові. Коли виникне така необхідність. Денні говорить: може, ми самі маємо створити свого власного месію.

Щоби спастись.

Своїми силами.

Чергові п'ятдесят калорій.

Починати треба з малого. І тоді, можливо, ми навчимося творити справжні чудеса.

Іще одна ложка пудингу.

Вона відвертається від мене. Мружить очі. Рухає язиком, розмазуючи пудинг по піднебінню. Шоколадна маса вже не вміщається в неї в роті, тече по підборіддю. Вона каже:

— Ти про що говориш?

І я кажу:

— Я знаю, хто я насправді. Ісус Христос.

Вона широко розкриває очі, а я примудряюся запхати їй до рота чергову ложку.

— Я знаю, що ти приїхала з Італії вже вагітна. І що це було штучне запліднення від священної плоті.

Ще одна ложка пудингу.

— Я знаю, ти все записала у своєму щоденнику, але по-італійськи — щоб я не зміг прочитати.

Іще одна ложка пудингу.

— І я точно знаю, що зумію тебе спасти.

Мама дивиться на мене. В її очах — безмежне розуміння і співчуття. Вона каже:

— Що ти верзеш?

Вона мовить:

— Я вкрала тебе з коляски. У Ватерлоо, штат Айова. Хотіла врятувати тебе від того життя, яке для тебе приготували.

Батьківство та материнство — опіум для народу.

Дивись також: Денні з коляскою, повною вкрадених каменів.

Вона каже:

— Я тебе вкрала.

Бідолашна, недоумкувата, обдурена істота — вона не знає, що говорить.

Іще п'ятдесят калорій.

— Усе добре, — кажу я їй. — Лікарка Маршалл прочитала твій щоденник і розповіла мені правду.

Іще одна ложка коричневої шоколадної маси.

Вона розкриває рота щось сказати, і я запихаю їй чергову ложку.

Вона витріщає очі. По щоках течуть сльози.

— Усе добре. Я тебе прощаю, — кажу я. — Я люблю тебе. І спасу.

Чергова ложка вже не лізе їй до рота.

Я кажу:

— Ковтай.

Її груди судорожно здіймаються, і пудинг тече в неї з носа коричневими бульбами. Очі закотилися. Шкіра посиніла.

Я кажу:

— Мамо?

Її руки дрижать дрібним дрожем, голова відкидається назад, іще глибше — в подушку. Груди здіймаються й опадають, і пудинг усмоктується назад у горло.

Її обличчя та руки — вже зовсім сині. Очі — суцільні білки. Вся палата пройнята запахом шоколаду.

Я натискаю на кнопку виклику медсестри.

Я кажу мамі:

— Тільки не панікуй.

Я кажу їй:

— *Прости мене. Прости. Прости...*

Вона хапається за горло. Дряпає шкіру, немовби хоче розірвати її нігтями. Напевно, такий самий вигляд я маю збоку, коли задихаюся на публіці.

А потім лікарка Маршалл стає з іншого боку ліжка, однією рукою закидає мамі голову, а другою виколупує в неї з рота грудки пудингу. Вона каже:

— Що сталося?

Я намагався її спасти. Вона все-все забула. Вона не пам'ятає навіть, що я — месія. Я прийшов, щоб її спасти.

Пейдж нахиляється й видихає повітря в рот моїй мамі. Потім випростується, робить вдих. Знову дихає в рот моїй мамі. І ще раз. І ще. З кожним разом її губи все більше й більше вимазані шоколадом. Шоколад — він скрізь. Ми дихаємо не повітрям — запахом шоколаду.

Я так і сиджу зі стаканчиком пудингу в одній руці та пластмасовою ложечкою — в іншій. Я говорю:

— Все гаразд. Я сам усе зроблю. — Я кажу: — Я вже робив так. Із Лазарем.

І я кладу руки мамі на груди.

Я кажу:

— Ідо Манчіні. Я велю тобі жити.

Пейдж дивиться на мене в перерві між вдихами-видихами. В неї все обличчя в шоколаді. Вона мовить:

— Здається, тут якесь непорозуміння.

І я кажу.

— Ідо Манчіні, живи і будь здорова.

Пейдж нахиляється над ліжком і також кладе руки мамі на груди. Тисне з усієї сили. Злегка відпускає й тисне знову. Масаж серця.

І я говорю:

— Це зайве. — Я кажу: — *Я* — Ісус.

І Пейдж шепоче:

— Дихай! Дихай, чорт забирай!

І раптом у неї з-під рукава падає білий пластиковий браслет.

І тієї ж миті все припиняється: хрипи, судорожні змахи руками, булькання у здавленому горлі.

«Удівець» — не зовсім вірне слово, але це перше, що спадає на думку.

Розділ сорок четвертий

Мама мертва. Мама мертва, а Пейдж Маршалл — пацієнтка божевільні. Все, що вона говорила, — це суцільні вигадки. І що я — навіть страшно сказати, — це Він. І що вона мене любить.

Ну, добре: що я їй подобаюсь.

І що я від народження — гарний і добрий.

Так от: я зовсім не такий.

І якщо материнство — це новий Бог, єдине, що лишилося святого у світі, тоді виходить, я вбив Бога.

Це жаме-вю. Стан, протилежний дежа-вю. Коли всі для тебе — незнайомці, і не важливо, що ти впевнений, буцімто знаєш їх усіх далі нікуди.

Що мені тепер залишається? Тільки ходити на роботу в колонію Дансборо, вештатися там у минулому, подумки переживаючи все знов і знов. Дихати запахом шоколаду з моїх забруднених рук. Я застряв у тій миті, коли мамине серце зупинилось, а з-під білого рукава

Пейдж випав запаяний пластиковий браслет. Це Пейдж, а не мама була божевільною. Це Пейдж, а не мама жила у вигаданому світі.

Це я жив у вигаданому світі.

Тоді, в палаті, Пейдж випросталася над постіллю, вимазаною шоколадом. Вона сказала мені:

— Іди геть. Тікай.

Дивись також: «Вальс Голубого Дунаю».

Але я тільки тупо витріщався на її браслет. Пейдж обійшла ліжко, взяла мене за руку і сказала:

— Нехай вони думають, що це я зробила. — Вона потягла мене до виходу з палати. — Або що це вона сама. — Вона виглянула в коридор і роззирнулася на всі боки. — Я зітру з ложки твої відбитки пальців і вкладу ложку в її руку. А всім скажу, що ти залишив їй пудинг учора.

Коли ми проходимо повз двері, вони автоматично замикаються. Це все через її браслет.

Пейдж показує мені на вихід і говорить, що далі вона зі мною не піде. Інакше я не зможу вийти.

Вона каже:

— Тебе сьогодні тут не було. Ясно?

Вона ще говорить багато чого, але це все — не береться до уваги.

Мене не люблять. Я — не чуйна і не добра людина. Я не син Божий і не спаситель. Ні для кого.

Пейдж — божевільна.

Усе, що вона говорила, — неправда.

Я кажу:

— Я вбив її.

Ця жінка, яка щойно померла там, у палаті; ця жінка, яку я втопив у шоколаді, — вона мені навіть не мама.

— Це був просто нещасний випадок, — мовить Пейдж.

І я кажу:

— Але ж цілком певно не знаєш.

Коли я вже виходжу на вулицю, в мене за спиною звучить оголошення: «Сестро Ремінґтон, терміново пройдіть у палату 158. Сестро Ремінґтон, будь ласка, терміново пройдіть у палату 158».

Мабуть, вони вже виявили тіло.

Я навіть не італієць.

Я взагалі сирота.

Я блукаю по колонії Дансборо в компанії калічних курчат, городян-наркоманів і школярів на екскурсії, які гадають, нібито вся ця божевільня має якесь відношення до реального минулого. Але минуле не відтвориш в усій повноті. Його можна вигадати. Його можна уявити й удати, що саме так усе й було. Можна обдурювати й себе, й інших, але не можна створити заново те, що вже минуло.

Колодки на міській площі стоять порожні. Урсула кудись веде корову. Від обох тхне травкою. Навіть у корови, й то — очі купкою.

Тут, як завжди, той же самий день — кожний день, — і начебто це має втішати. За ідеєю. Як у тих телешоу, де люди ніби зазнали аварії й живуть на безлюдному острові ось уже десять років, і при цьому вони не старіють, і не намагаються звідти вибратись, і ніхто не поспішає їх рятувати. Просто з кожним сезоном на них усе більше й більше гриму.

Ось — твоє життя.

І так буде завжди.

Табун школярів-четвертокласників проноситься з галасом повз мене. Потім підходять мужчина й жінка. У мужчини в руках — жовтий блокнот. Він каже:

— Ви — Віктор Манчіні?

І жінка мовить:

— Це він.

Мужчина показує мені блокнот і каже:

— Це ваше?

Це — мої записи з четвертого ступеня в терапевтичній групі для сексоголіків. Повний опис моїх гріхів. Щоденник мого сексуального життя.

І жінка мовить:

— Ну? — Вона каже мужчині з моїм блокнотом: — І чого ви чекаєте? Заарештуйте його.

Мужчина каже:

— Ви знаєте пацієнтку лікарні Святого Антонія на ім'я Єва Майлер?

Єва — білка. Напевно, вона мене бачила сьогодні вранці й розповіла всім, що я зробив. Я вбив свою маму. Ну, гаразд: не маму. Просто стару жінку.

Мужчина говорить:

— Вікторе Манчіні, ви затримані за підозрою у зґвалтуванні.

Та дівиця з хворобливими фантазіями. Напевно, це вона заявила на мене. Ну, та — з рожевою шовковою постільною білизною, яку я злісно залив спермачем. Ґвен.

— Послухайте, — кажу. — Вона сама запропонувала, щоб я її зґвалтував.

І жінка мовить:

— Він бреше. Він клепає на мою маму.

Мужчина починає зачитувати мені мої права.

І я кажу:

— Ґвен — ваша *мати*?

Якщо судити із самої тільки шкіри, ця жінка — років на десять старша за Ґвен.

По-моєму, сьогодні весь світ зійшов з глузду.

І жінка кричить:

— Моя мати — Єва Майлер! І вона розповідає, що ти творив над нею всякі непотребства й говорив їй, що це така гра.

Ах, ось у чім річ.

— А-а, — кажу я. — А я відразу не зрозумів. Я думав, ви говорите про те, *інше* зґвалтування.

Мужчина змовкає й запитує:

— Ви взагалі мене слухаєте? Я вам про ваші права говорю.

Усе — в жовтому блокноті, говорю я йому. Все, що я зробив. І чого я не робив. Просто я взяв на себе всі гріхи світу.

— Розумієте, — кажу, — я дійсно вважав себе Ісусом.

Мужчина дістає наручники звідкілясь із-за спини.

Жінка мовить:

— Я так і думала. Тільки психічно ненормальному спаде на думку зґвалтувати дев'яносторічну бабусю.

Я кривлюсь і кажу:

— Ну, тільки якщо зовсім уже ненормальному. Та й то — навряд.

І вона мовить:

— Ви що хочете сказати?! Що моя мама неприваблива?!

Мужчина защіпає наручник у мене на руці. Потім бере мене за плече, розвертає спиною до себе і надіває наручник на другу руку. Він каже:

— Ходімо у відділення й там розберемося.

На очах в усіх невдах із колонії Дансборо, на очах у клінічних нарків і калічних курчат, на очах у дітлахів, які думають, буцім вони здобувають освіту, на очах у високошановного Чарлі, лорда-губернатора, — мене заарештовано. Тепер я, наче Денні в колодках, тільки по-справжньому.

І мені хочеться крикнути їм усім: ви нічим од мене не відрізняєтесь.

Тут ми всі заарештовані.

Розділ сорок п'ятий

За кілька хвилин до того, як я востаннє вийшов із лікарні Святого Антонія, за кілька хвилин до того, як я звідти втік, Пейдж спробувала пояснити.

Вона дійсно лікар. Вона говорила дуже швидко, і виходила якась каша зі слів, які заважали одне одному. Так, вона лікар. І так — вона тут пацієнтка. Вона говорила дуже швидко, клацаючи кульковою ручкою зі стержнем, який прибирається. Вона лікар. Займалася генетикою. І сюди її помістили тому, що вона сказала їм правду. Вона не хотіла

зробити мені боляче. Її губи, як і раніше, були темними від шоколаду. Вона просто намагалася виконувати свою роботу.

Там, у коридорі, перед тим, як попрощатися вже назавжди, Пейдж потягла мене за рукав і розвернула обличчям до себе. Вона сказала:

— Повір мені, будь ласка.

Її очі були розкриті так широко, що зверху та знизу райдужної оболонки було видно білки. Завжди акуратний пучок волосся в неї на потилиці тепер розтріпався.

Вона лікар, говорила Пейдж. Займалася генетикою. Вона — з майбутнього. Із 2556 року. Вона перенеслася в наш час, аби завагітніти від типового мужчини нашого історичного періоду. Вона говорила, їм були потрібні генетичні зразки. Це могло б допомогти при розробці ліків од якоїсь смертельної чуми. 2556 року. Подорож назад у часі була аж ніяк не дешевою. Це приблизно те ж саме, що космічні польоти для людей вашого часу, говорила Пейдж. Ризик був дуже великим, і якщо вона не повернеться назад вагітною, з непошкодженим генетичним матеріалом в утробі, всі подальші експерименти в галузі подорожі в часі будуть заморожені на невизначений строк.

Виходить, що типовий мужчина нашого історичного періоду — це я. В костюмі 1734 року, зігнутий ледве не навпіл від болю в заблокованому кишечнику, я — *типовий мужчина* нашого часу.

Померти й не встати.

— Я розповіла всю правду про себе, але мене замкнули тут, — каже вона. — І ти був єдиний із доступних репродуктивних мужчин.

Ага, говорю, тепер мені все ясно. І якось одразу на душі полегшало.

Вона говорить, що сьогодні її заберуть назад у 2556 рік. Більше ми з нею ніколи не побачимось, і вона хоче сказати мені «дякую».

— Дуже дякую тобі, — сказала вона. — І я дійсно тебе люблю.

І там, у коридорі, залитому сонячним світлом, я дістав тонкий чорний фломастер із нагрудної кишені халата Пейдж.

Вона стояла напроти вікна, і її тінь лежала на білій стіні. Востаннє. Я став біля стіни й заходився обводити тінь по контуру.

І Пейдж Маршалл запитала:

— Навіщо?

Саме так і виникло мистецтво.

І я сказав:

— Просто. Про всяк випадок. А то раптом ти і справді зникнеш.

Розділ сорок шостий

Майже в усіх реабілітаційних програмах, розрахованих на дванадцять ступенів, четвертим пунктом стоїть завдання описати своє життя. В усіх подробицях. Кожний зрив, кожну помилку, кожне паскудство, яке ти вчинив, — треба

все це записувати. Повний опис твоїх гріхів. Таким чином, ти їх мовби усвідомлюєш. Для себе. І потім начебто більше не повторюєш. Принаймні намагаєшся не повторити. Такі програми існують для алкоголіків, наркоманів, ненажер і людей, які страждають на секс-залежність.

Таким чином, у вас завжди є можливість повернутися в минуле — до найгірших моментів із вашого життя.

Але навіть той, хто добре пам'ятає минуле, не завжди застрахований від повторення своїх помилок.

У моєму жовтому блокноті — там усе про мене. Речовий доказ. Про Пейдж, Денні та Бет. Про Ніко, Лізу й Таню. Слідчі читають мої одкровення, сидячи проти мене за великим столом, у замкненій звуконепроникній кімнаті. Одна стіна — суціль дзеркальна. За дзеркалом, напевно, встановлено відеокамеру.

Мене запитують: чого я досяг, зізнаючись у чужих злочинах?

Мене запитують: яка мета?

Я говорю: завершити минуле. Здійснити його до кінця.

Усю ніч поліцейські слідчі читають мої одкровення й задають мені запитання.

Сестра Фламінго. Лікар Блейз. «Вальс Голубого Дунаю».

Що це означає?

Я не знаю, що тепер означає те чи інше. Це просто слова, які ми говоримо, коли не можемо сказати всю правду.

Поліцейські запитують у мене, чи відомо мені, де перебуває в даний момент пацієнт Пейдж Маршалл. Їм необхідно

її допитати у справі про смерть — здогадно від задухи — пацієнтки на ім'я Іда Манчіні. Здогадно моєї мами.

Міс Маршалл зникла таємниче вчора ввечері. Із лікарняної палати, замкненої на ключ. Це була не втеча. Не насильницьке викрадення. Вона просто зникла — і все.

І ніхто нічого не бачив.

У неї була нав'язлива ідея, говорять мені в поліції, що вона — лікар у лікарні Святого Антонія. І персонал їй підігравав — жартома. Їй дозволили носити старий халат. Аби не хвилювати її зайвий раз.

У лікарні всі говорять, що ми з Пейдж Маршалл дуже тісно спілкувались.

— Ну, не те щоб дуже тісно, — кажу я. — Тобто ми з нею, звичайно, спілкувались, але я нічого про неї не знав.

Поліцейські зауважують, що медсестри в лікарні, схоже, не виявляють до мене симпатії.

Дивись також: Клер, дипломована медсестра.

Дивись також: Перл, сертифікат Асоціації медичних сестер Каліфорнії.

Дивись також: колонія Дансборо.

Дивись також: сексоголіки у групі.

Я не запитую, чи не спало їм на думку пошукати Пейдж Маршалл у 2556 році.

Я дістаю з кишені монетку десять центів, крадькома кладу її до рота й ковтаю. Проходить нормально.

Порпаюсь у кишенях. Скріпка для паперів. Також проходить нормально.

Поки поліцейські слідчі гортають мамин щоденник, я роззираюся в пошуках чого-небудь громіздкого. Чого-небудь, що не пройде в горло.

Я стільки років задихався майже до смерті. Так що тепер ніяких труднощів не має бути.

У двері стукають, і заходить чоловік із тацею. На таці — гамбургер на тарілці. Серветка. Кетчуп. Їсти хочу — помираю. Але не можу. Кишечник забитий, живіт роздутий — далі нікуди. Всередині все болить.

Мене запитують:

— А що тут написано, у щоденнику?

Я підсуваю до себе гамбургер. Відкриваю пляшечку з кетчупом. Щоб жити, треба їсти. Але я не можу. Я під зав'язку напханий лайном.

Там по-італійськи, говорю я.

Хтось із поліцейських слідчих говорить:

— А що там за малюнки? Ніби як карти?

Найсмішніше — що я зовсім забув. Про ці карти. Я малював їх дитиною. Коли був маленьким. Противним і гидким хлопчиськом. Розумієте, мама мені говорила, що я можу переробити весь світ. Створити його заново. Що мені зовсім не обов'язково приймати світ таким, який він для всіх. Що я можу зробити його таким, яким мені хочеться, щоб він був.

Вона вже тоді була божевільною.

І я їй вірив.

Я кладу в рот кришечку від пляшечки з кетчупом і ковтаю.

Наступної секунди мої ноги спонтанно смикаються, і стілець падає з-під мене, але я встигаю встати. Я хапаюся руками за горло. Я дивлюся в стелю, очі в мене закотилися. Нижня щелепа висунута вперед — далі нема куди.

Поліцейські слідчі вже підхопилися зі своїх стільців.

Мені нічим дихати, вени на шиї надулися. Обличчя наливається кров'ю. На лобі виступає піт. На спині на сорочці розпливається пляма поту. Я стискаю шию руками.

Оскільки я не можу нікого спасти, значить, я і себе не врятую.

Бо тепер я — сирота. Я безробітний. Мене ніхто не любить. Тому що я однаково помираю, судячи з болю в животі. Помираю зсередини.

Тому що завжди потрібно планувати відступ.

Намічати шляхи для втечі.

Тому що варто лиш раз переступити яку-небудь межу, і тобі неодмінно захочеться повторити.

Тому що не можна втекти від постійної втечі. Самообман. Прагнення завжди уникати конфліктів. Ідіотські способи згаяти час, аби тільки не думати про головне. Мастурбація. Телевізор. Цілковите заперечення.

Поліцейський, який гортав мамин щоденник, підводить очі й каже:

— Спокійно. Це як у його жовтому блокноті. Там усе написано. Він прикидається.

Вони просто стоять і дивляться.

Я стискаю руками горло. Я не можу дихати.

Дурний маленький хлопчик із казки, який кричав: «Вовки! Вовки!» — і ось докричався.

Як та жінка, задушена шоколадом. Та, яка мені не мама.

Я вже й не пам'ятаю, коли я почувався так спокійно. Не сумно. Не радісно. Не у збудженні. Мозок відключається. Кора головного мозку. Мозочок. Ось де корінь моєї проблеми.

Я спрощую себе.
Десь між журбою та радістю.
Адже у губок завжди все прекрасно.

Розділ сорок сьомий

Під'їхав шкільний автобус. Дурний маленький хлопчик заходить усередину. Його названа мама махає йому рукою. Він — єдиний пасажир. Автобус мчить повз школу на швидкості шістдесят миль за годину. За кермом — мама.

Це було, коли мама повернулася за ним востаннє.

Вона сидить за величезним кермом, дивиться на хлопчика в дзеркало заднього огляду й каже:

— Хто б міг подумати, що це так просто — взяти напрокат автобус.

Вона вирулює на з'їзд на шосе й каже:

— Таким чином, у нас є шість годин, поки автобусна компанія не заявить про крадіжку.

Автобус виїжджає на шосе, і хвилин через десять, коли місто закінчується й починається передмістя, мама говорить хлопчику, щоб він сів спереду поряд із нею. Вона дістає з сумки червоний щоденник і виймає звідтіля складену карту.

Стріпує її, розгортає на кермі, а вільною рукою опускає скло у себе у вікні. Притримує кермо коліном. Дивиться на карту, потім — на дорогу. Потім — знову на карту.

Потім жмакає карту і жбурляє у вікно.

А дурний маленький хлопчик просто сидить і дивиться.

Вона говорить: візьми червоний щоденник.

Він оддає його їй, але вона каже:

— Ні. Розкрий на чистій сторінці. — Вона говорить, щоб він дістав ручку з бардачка. І швидше, тому що вони вже під'їжджають до ріки.

Уздовж шосе — будинки, ферми, дерева.

Потім вони виїжджають на міст через ріку.

— Швидше, — каже мама. — Намалюй ріку.

Немовби він тільки зараз виявив її, цю ріку. Немовби він тільки зараз відкрив цей світ. Вона говорить: рисуй нову карту, свою. Це буде твій світ. Тільки твій.

— Я не хочу, щоб ти приймав світ таким, як він є, — каже вона.

Вона мовить:

— Я хочу, щоб ти сотворив його заново. Щоб коли-небудь у тебе вийшло створити *свій* світ. Свою власну реальність. Яка житиме за твоїми законами. Я постараюся тебе навчити.

Вона говорить йому: нарисуй ріку. Нарисуй ріку і гори, які попереду. І назви їх. Тільки придумай свої слова — не ті, які вже є, а зовсім-зовсім нові, ще не зужиті й не перевантажені прихованим змістом.

Придумай свої слова.

Створи свої символи.

Маленький хлопчик замислився. Він сидить, гризе ручку; потім нахиляється над зошитом, розкритим у нього на колінах, і рисує. І ріку, і гори.

А потім хлопчик виріс і все забув. Він би, напевно, ніколи й не згадав про ці карти, якби їх не знайшли поліцейські. Але він усе-таки згадав, що колись він це зробив; що колись він це вмів.

А тоді, на дорозі, мама поглянула на карту в дзеркало заднього огляду і сказала:

— Чудово. — Вона поглянула на годинник і додала газу, й вони поїхали ще швидше. — А тепер напиши, як вони називаються. Ріка й гори на нашій новій карті. Та приготуйся: тобі ще стільки всього належить назвати.

Вона сказала:

— Тому що у світі лишився тільки один незайнятий простір — сфера нематеріального. Ідеї, історії, мистецтво, музика.

Вона сказала:

— Тому що твої фантазії — це найкраще, що тільки може бути.

Вона сказала:

— Тому що я не завжди буду поруч із тобою.

Але вся річ у тім, що дурний маленький хлопчик боявся відповідальності — за себе, за свій світ. І він уже думав про те, що скоро вони зупиняться, щоб попоїсти, і там, у ресторані, він учинить істерику, щоб маму заарештували й одвезли в тюрму, і, можливо, якщо йому пощастить, вона більше вже ніколи за ним не повернеться. Тому що йому набридла небезпека та пригоди, і його дуже навіть улаштовувало його дурне, нудне, звичайнісіньке життя — без мами.

Уже тоді він обирав між мамою і надійністю, безпекою і впевненістю в завтрашнім дні.

Притримуючи кермо коліном, мама поклала руки йому на плечі й запитала:

— Чого ти хочеш на обід?

І дурний маленький хлопчик сказав зовсім невинним тоном:

— Корн-доґів.

Розділ сорок восьмий

Дві руки обхоплюють мене ззаду. Хтось із поліцейських давить мені кулаками під ребра й шепоче мені у вухо:

— Дихай! Дихай, чорт забирай!

Він шепоче мені у вухо:

— Усе буде добре.

Різке натискання на черевну порожнину.

Хтось стукає мене по спині — як лікар стукає по спині новонароджене немовля, щоб те закричало і зробило перший вдих, — і кришечка від пляшечки з кетчупом вилітає в мене з горла. Кишечник мимовільно випорожнюється — просто у штани. Дві гумові червоні кулі та все лайно, що накопичилося за ними.

Усе моє приватне життя — напоказ.

Приховувати більше нічого.

Мавпа з каштанами.

Наступної секунди я падаю на підлогу. Я лежу на підлозі й ридаю, а хтось мені говорить, що тепер усе добре.

Я живий. Мене врятували. Я ледве не помер, але мене врятували. Хтось притискає до грудей мою голову й гойдає мене, як дитину, й каже:

— Тепер усе добре.

Хтось підносить до моїх губів склянку води й каже:

— Тихше, тихше, не плач.

Усе вже позаду.

Розділ сорок дев'ятий

Навколо замку Денні зібрався натовп: близько тисячі людей, яких я зовсім не пам'ятаю й які ніколи не забудуть мене.

Зараз близько півночі. Брудний, смердючий, осиротілий, безробітний і нелюбий, я пробираюся крізь натовп — у саму середину, де Денні. Я кажу йому:

— Друзяко.

І він мовить:

— Привіт.

Він дивиться на юрбу людей. У кожного в руках — камінь.

Він каже:

— По-моєму, даремно ти сюди прийшов.

Після тієї передачі, говорить Денні, народ іде й іде. Несе камені. Красиві камені. Дуже красиві. Кар'єрний граніт і тесаний базальт. Вапняк і піщаник. Люди йдуть і йдуть. Несуть розчин, кельми й лопати.

І все запитують:

— А де Віктор?

Людей стільки, що вони заповнили всю ділянку. Неможливо працювати. Кожне хоче вручити йому камінь особисто, говорить Денні. І кожне запитує про тебе. Як справи у Віктора?

Усі говорять, що в тій передачі я мав просто жахливий вигляд.

Усього ж бо й треба, щоби хтось із них похвалився, який він герой. Як він урятував життя людині. Як він урятував Віктора в ресторані.

Як він урятував *моє* життя.

«Порохова бочка» — ось найвірніший вислів.

Десь на далекому краю ділянки якийсь герой усе-таки виступає. І ось вони вже говорять усі разом. Збудження розходиться по натовпу, мов кола по воді від кинутого каменя. Невидима межа між людьми, якісь все ще всміхаються, а якісь — вже ні, поступово зміщується до центру.

Між тими, хто поки що герої і хто вже знає правду.

Люди розгублено роззираються на всі боки. У них у кожного був такий привід пишатися собою — і ось його більше немає. Буквально за лічені секунди всі рятівники й герої перетворилися на обдурених ідіотів. І поки перше потрясіння не минуло, вони перебувають у деякій прострації.

— Пора тобі вшиватися, друзяко, — мовить Денні.

Натовп стоїть щільною стіною, за якою навіть не видно вежі — ні стін, ні колон, ні статуй, ні сходів. І хтось кричить:

— Де Віктор?

І хтось іще кричить:

— Дайте нам Віктора Манчіні!

Насправді я цілком це заслужив. Розстрільна команда. Моя сім'я, що непомірно розрослася.

Хтось умикає фари своєї машини, і ось він я — вихоплений променем світла на тлі стіни.

Моя гігантська тінь нависає над натовпом.

Ось він я: ошуканий маленький дурник, який вірив, що в житті можна чогось домогтися, навчитися чого-небудь, про щось дізнатися, щось придбати, швидко бігати й добре ховатися. Й натрахатися донесхочу.

Між мною та палаючими фарами — ряди й ряди людей. Близько тисячі безликих людей, які думали, що вони мене люблять. Що вони врятували мені життя. Й раптом у них одібрали найдорожче — їхню героїчну легенду. А потім хтось заносить руку з каменем, і я заплющую очі.

Мені нічим дихати, вени на шиї надулися. Обличчя наливається кров'ю.

Щось падає мені під ноги. Камінь. Потім іще один камінь. Іще дюжина. Ще сотня. Камені зсипаються мені під ноги, і земля здригається від ударів. Повсюди навколо мене — камені. Й люди кричать.

Мучеництво святого Мене.

Я стою, міцно заплющивши очі, але вони однаково сльозяться від світла фар. Світло проникає крізь закриті повіки, крізь мою плоть і кров. Світло здається червоним. Очі сльозяться.

А камені все падають мені під ноги. Земля дрижить, люди кричать. Дрижання і крики. Холодний піт. А потім раптом стає тихо.

Я кажу Денні:

— Друзяко.

Я так і стою із заплющеними очима, шморгаю носом і кажу:

— Що відбувається?

І щось м'яке і, судячи з запаху, не дуже чисте притискається до мого носа, і Денні каже:

— Сякай, друзяко.

Усі розійшлися. Ну, майже всі.

Вежа Денні — її більше немає. Стіна обвалилася. Колони всі попадали. П'єдестали, статуї — розбиті. Там, де раніше був унутрішній дворик, тепер розсип каміння. Шматки розчину забили фонтан. Навіть яблуні всі обідрані й придавлені камінням, яке розлетілося. Самотній сходовий прогін веде в нікуди.

Бет сидить на камені й дивиться на розбиту статую, роботу Денні. Це вона. Але не така, як у житті, а така, якою бачив її Денні. Надзвичайно красива. Досконала. Тепер — розбита.

Я говорю: що це було, землетрус?

І Денні каже:

— Не зовсім. Але також неслаба форс-мажорна обставина.

Од вежі — в буквальному розумінні — не залишилося й каменя на камені.

Денні шморгає носом і каже:

— Ну від тебе ж і смердить, друзяко.

Мене тут до поліції забирали, говорю. Поки що відпустили, але довелося дати підписку про невиїзд.

Усі розійшлися. Залишилася тільки одна людина — чорний згорблений силует у світлі палаючих фар. Промінь світла смикається і зсувається — машина здає назад і від'їжджає.

У місячному світлі ми дивимося — я, Денні та Бет — на того, хто лишився, коли всі пішли.

Це Пейдж Маршалл. Її білий халат увесь забруднений, рукава засукані по лікті. Пластиковий лікарняний браслет — як і раніше, в неї на руці. Її легкі туфлі намокли так, що аж хлюпають.

Денні виходить уперед і каже їй:

— Прошу вибачення, але тут якесь непорозуміння.

І я говорю йому: ні, все гаразд. Це не те, що він думає.

Пейдж підходить ближче й каже:

— Ось, а я все ще тут. — Її темне волосся, завжди зібране в пучок, зараз розкуйовджене. Очі припухли і почервоніли. Вона шморгає носом, мерзлякувато поводить плечима й каже: — І це значить, що я божевільна. Напевно, так.

Ми стоїмо й дивимося на каміння, розкидане по всій ділянці. Звичайнісіньке каміння. Нічого видатного.

Одна холоша в мене мокра від лайна і прилипає до ноги.

І я говорю:

— Ну от. — Я кажу: — Здається, я нікого не спас і вже не спасу.

— Ну, гаразд. — Пейдж простягає мені руку й каже: — Зможеш зняти з мене цей браслет?

І я говорю: я спробую.

Денні тиняється серед каменів, перевертаючи їх ногою. Потім нахиляється й хоче підняти великий камінь. Бет підходить допомогти.

А ми з Пейдж просто стоїмо й дивимось одне на одного. І бачимо одне одного по-справжньому: такими, які ми є. Вперше.

Можна жити, дозволяючи іншим вирішувати все за нас: хто ми, які ми. Божевільні чи при здоровому глузді. Сексуально заклопотані чи святі. Жертви чи герої. Гарні чи погані.

Можна сказати собі: нехай вирішують інші.

Нехай вирішує історія.

Нехай наше минуле визначає майбутнє. А можна вирішувати самим.

Можливо, це наша робота — винайти щось краще. Десь у деревах плаче жалобний голуб. Виходить, зараз північ.

І Денні каже:

— Гей, нам тут допомога потрібна.

Пейдж іде допомагати, і я також. Ми вчотирьох розгрібаємо руками землю навколо великого важкого каменя. У темряві, майже навпомацки. Навпомацки камінь шорсткий і холодний, і ми риємо навколо нього, здається, цілу вічність, усі разом — просто щоб покласти один камінь на інший.

— Знаєш ту давньогрецьку легенду про дівчину? — раптом каже Пейдж.

Яка обвела на стіні тінь свого коханого? Я говорю: так.

І вона каже:

— А знаєш, що було далі? Вона благополучно про нього забула і винайшла шпалери.

Це дивно й жахливо, але ось вони ми: отці-пілігрими, схибнуті, що не вписалися в час, — ми створюємо свою власну, альтернативну реальність. Намагаємося сотворити світ із каменів і хаосу.

Що вийде — я не знаю.

Я не знаю, що це буде.

Ми шукали, металися, кидались із крайності в крайність — і де опинилися в результаті? Тут. На закинутому пустирі, посеред ночі.

Та, можливо, знати — це не обов'язково.

Те, що ми будуємо зараз, у темряві, на руїнах, — це може бути все, що завгодно.

Літературно-художнє видання

ПАЛАГНЮК Чак

ЗАДУХА

Роман

Переклад з англійської

Головний редактор *Н. Є. Фоміна*
Відповідальний за випуск *А. Ю. Хорошевський*
Художній редактор *Б. П. Бублик*
Технічний редактор *Г. С. Таран*
Комп'ютерна верстка: *В. А. Мурликін*
Коректор *Р. Є. Панченко*

Підписано до друку 23.03.11. Формат 70x108 $^{1}/_{32}$.
Умов. друк. арк. 14,00. Облік.-вид. арк. 11,44.
Тираж 1500 прим. Замовлення № 1-422

ТОВ «Видавництво Фоліо»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 3194 від 22.05.2008 р.

61002, Харків, вул. Чубаря, 11
Електронна адреса:
www.folio.com.ua
E-mail: realization@folio.com.ua
Інтернет магазин
www.bookpost.com.ua

Надруковано з готових позитивів
у ТОВ «Видавництво Фоліо»
61002, Харків, вул. Чубаря, 11
Свідоцтво про реєстрацію
ДК № 3194 від 22.05.2008 р.

ББК 84(7СПО)
П14

CHUCK PALAHNIUK
CHOKE

Переклад
Володимира Горбатька

Художник-оформлювач
О. Г. Жуков

Copyright © 2001 by Chuck Palahniuk
© В. К. Горбатько, переклад українською, 2011
© О. Г. Жуков, художнє оформлення, 2011

ISBN 978-966-03-5611-5

Палагнюк Ч.

П14 Задуха: роман / Ч. Палагнюк; переклад В. К. Горбатька; худож.-оформлювач О. Г. Жуков. — Харків: Фоліо, 2011. — 318 с.

ISBN 978-966-03-5611-5.

Що? Ви збираєтеся прочитати цю книжку? Але навіщо?! Адже Чак Палагнюк відверто попереджає: «Те, що тут написано, вам не сподобається відразу. А далі буде ще гірше. Це дурна історія про дурного хлопчиська»...

«Дурний хлопчисько» — це такий собі Віктор Манчіні. Він працює живим експонатом в етнографічному музеї. А ще він «підробляє», розігруючи напади задухи в дорогих ресторанах. Люди, які врятували Віктора, відчувають свою відповідальність і допомагають йому грішми. А ще Віктор — сексоголик, який намагається позбутися звички бажати «тут і зараз» усіх жінок, які потрапляють йому на очі. А ще він, можливо, Син Божий...

Досить? Адже вас попереджали... Однак пізно, ви вже взяли цю книгу в руки і ви її прочитаєте.

ББК 84(7СПО)

Чак Палагнюк (Charles Michael «Chuck» Palahniuk) (нар. 1962) – сучасний американський український письменник.
Колись батьки взяли його та його сестру на цвинтар, де були поховані його дідусь (він приїхав до Америки з України на початку XX сторіччя) та бабуся. Побачивши на могилах написи «Paula» та «Nick», діти чомусь розсміялися (діти є діти), та з того часу почали вимовляти своє прізвище як «Поланік» або «Паланік». Нині він – один з найпопулярніших авторів у світі, а кожна його нова книжка водночас стає бестселером. У видавництві «Фоліо» виходили друком його романи **«Бійцівський клуб»**, який свого часу призвів до справжнього вибуху у літературному світі, **«Рент: усна біографія Бастера Кейсі», «Снаф», «Карлик», «Щоденник», «Розкажи все»**.

Що? Ви збираєтеся прочитати цю книжку? Але навіщо?! Адже Чак Палагнюк відверто попереджає: «Те, що тут написано, вам не сподобається відразу. А далі буде ще гірше. Це дурна історія про дурного хлопчиська»... «Дурний хлопчисько» – це такий собі Віктор Манчіні. Він працює живим експонатом в етнографічному музеї. А ще він «підробляє», розігруючи напади задухи в дорогих ресторанах . Люди, які врятували Віктора, відчувають свою відповідальність і допомагають йому грішми. А ще Віктор – сексоголик, який намагається позбутися звички бажати «тут і зараз» усіх жінок, які потрапляють йому на очі. А ще він, можливо, Син Божий... Досить? Адже вас попереджали... Однак пізно, ви вже взяли цю книжку в руки, і ви її прочитаєте.

ISBN 978-966-03-5611-5
9 789660 356115